RASONIS ME

TAMORPHOSIS,

Ex accuratißimis Virorum doctißimorum Castigationibus emendata, & in lucem edita.

LONDINI,
Ex Typographia Societatis
Stationariorum.
1628.

CVM PRIVILEGIO.

idum ſpiſſo ſecre

Que

from S. W. Johnson
May 23. 1834

Rare

R, Bookse
tseller, at the B
London.

PVB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER I.

IN nova fert animus mutatas dicere formas
Corpora. Dij cœptis (nam vos mutástis & illas)
Aspirate meis: primáque ab origine mundi
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen,
Ante mare & terras, &, quod tegit omnia, cælum,
Vnus erat toto naturæ vultus in orbe,
Quem dixere Chaos, rudis indigestáque moles,
Nec quicquam, nisi pondus iners, congestáque eódem
Non bene junctarum discordia semina rerum.
Nullus adhuc mundo præbebat lumina Titan:
Nec nova crescendo reparabat cornua Phœbe:
Nec circumfuso pendebat in aëre tellus
Ponderibus librata suis: nec brachia longo
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.
Quaq; erat & tellus, illic & pontus, & aër:
Sic erat instabilis tellus, innabilis unda,
Lucis egens aër: nulli sua forma manebat,
Obstabatq; aliis aliud; quia corpore in uno
Frigida pugnabant calidis, humentia siccis,
Mollia cum duris, sine pondere habentia pondus.
Hanc Deus & melior litem Natura diremit,
Nam cœlum terris & terris obscidit undas:
Et liquidum spisso secrevit ab aëre cœlum.

Quæ postquam evolvit, cæcoque exemit acervo,
Dissociata locis concordi pace ligavit.
Ignea convexi vis, & sine pondere, cœli
Emicuit, summaq; locum sibi legit in arce.
Proximus est aër illi levitate, locoq;.
Densior his tellus, elementa grandia traxit,
Et pressa est gravitate sui. Circumfluus humor
Ultima possedit, solidumq; coercuit orbem.
Sic ubi dispositam, quisquis fuit ille deorum,
Congeriem secuit, sectamq; in membra redegit:
Principio terram, ne non æqualis ab omni
Parte foret, magni speciem glomeravit in orbis.
Tum freta diffudit rapidisq; tumescere ventis
Iussit, & ambitæ circundare littora terræ,
Addidit & fontes, & stagna immensa lacusq;,
Fluminaq; obliquis cinxit declivia ripis:
Quæ diversa locis partim sorbentur ab ipsa,
In mare perveniunt partim: campoq; recepta
Liberioris aquæ, pro ripis littora pulsant.
Iussit & extendi campos, subsidere valles,
Fronde tegi silvas, lapidosos surgere montes.
Vtque duæ dextrâ cœlum, totidemq; sinistrâ
Parte secant zonæ, quinta est ardentior illis:
Sic onus inclusum numero distinxit eodem
Cura Dei, totidemq; plagæ tellure premuntur:
Quarum quæ media est non est habitabilis æstu:
Nix tegit alta duas, totidem inter utramque locavit,
Temperiemq; dedit mista cum frigore flamma.
Imminet his aër: qui quanto est pondere terræ,
Pondere aquæ levior, tanto est onerosior igne.
Illic, & nebulas, illic consistere nubes
Iussit, & humanas motura tonitrua mentes,
Et cum fulminibus facientes frigora ventos.
His quoque non passus mundi fabricator habendum
Aera permisit: vix nunc obsistitur illis,
Cum sua quisque regat diverso flamina tractu,
Quin lanient mundum, tanta est discordia fratrum.

Eurus

Eurus ad auroram, Nabatheaq; regna recessit,
Persidaq;, & radijs juga subdita matutinis.
Vesper, & occiduo quæ littora sole tepescunt,
Proxima sunt Zephyro: Scythiam septemq; Triones
Horrifer invasit Boreas: contraria tellus
Nubibus assiduis, pluvioq; madescit ab Austro.
Hæc super imposuit liquidum, & grævitate carentem
Æthera, nec quicquam terrenæ fæcis habentem.
Vix ita limitibus discreverat omnia certis
Cùm, quæ pressa diu massa latuere sub ipsa,
Sidera cœperunt toto fulgescere cœlo.
Neu regio foret ulla suis animalibus orba,
Astra tenent cœleste solum, formæq; Deorum
Cessêrunt nitidis habitandæ piscibus undæ.
Terra feras cepit, volucres agitabilis aër.
Sanctius his animal, mentisque capacius altæ,
Deerat adhuc, & quod dominari in cætera posset;
Natus homo est, sive hunc divino semine fecit
Ille opifex rerum, mundi melioris origo:
Sive recens tellus, seductaq; nuper ab alto
Æthere, cognati retinebat semina cœli;
Quam satus Iapeto mistam fluvialibus undis
Finxit in effigiem moderantûm cuncta Deorum.
Pronaq; cùm spectent animalia cætera terram,
Os homini sublime dedit, cœlumq; videre
Iussit, & erectos ad sidera tollere vultus.
Sic, modò quæ fuerat rudis & sine imagine tellus,
Induit ignotas hominum conversa figuras.
Aurea prima sata est ætas, quæ vindice nullo
Sponte sua, sine lege, fidem rectumq; colebat:
Pœna metusq; aberant: nec vincla minatia fixo
Ære ligabantur: nec supplex turba timebat
Iudicis ora sui: sed erant sine judice tuti.
Nondum cæsa suis, peregrinum ut viseret orbem,
Montibus in liquidas pinus descenderat undas.
Nullæq; nôrant mortales, præter sua littora nôrant.
Nondum præcipites cingebant oppida fossæ:

Non tuba directi, non æris cornua flexi,
Non galeæ, non ensis erat, sine militis usu
Mollia securæ peragebant otia gentes.
Ipsa quoque immunis, rastroque intacta, nec ullis
Saucia vomeribus, per se dabat omnia tellus:
Contentique cibis nullo cogente creatis,
Arbuteos fœtus, montanaque fraga legebant,
Cornaque & in duris, hærentia mora rubetis,
Et quæ deciderant patula Iovis arbore glandes.
Ver erat æternum: placidique tepentibus auris
Mulcebant Zephyri natos sine semine flores.
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat:
Nec renovatus ager gravidis canebat aristis.
Flumina jam lactis, jam flumina nectaris ibant:
Flavaque de viridi stillabant illice mella.
Postquam Saturno tenebrosa in tartara misso,
Sub Iove mundus erat, subiitque argentea proles
Auro deterior, fulvo pretiosior ære:
Iupiter antiqui contraxit tempora veris,
Perque hyemes, æstusque & inæquales autumnos,
Et breve ver, spatiis exegit quatuor annum.
Tum primum siccis aër fervoribus ustus,
Canduit, & ventis glacies astricta pependit.
Tum primùm subiêre domos, domus antra fuerunt,
Et densi frutices & junctæ cortice virgæ.
Semina tum primum longis Cerealia sulcis
Obruta sunt, pressique jugo gemuêre juvenci.
Tertia post illam successit ahenea proles,
Sevior ingeniis, & ad horrida promptior arma,
Non scelerata tamen. De duro est ultima ferro.
Protinus irrupit venæ pejoris in ævum
Omne nefas: fugêre pudor, verumque fidesque,
In quorum subiêre locum, fraudesque dolique,
Insidiæq; & vis, & amor sceleratus habendi.
Vela dabat ventis, nec adhuc bene noverat illos
Navita: quæq; diu steterant in montibus al[illegible]
Flactibus ignotis insultavêre carinæ:

Commu-

Communemque prius, ceu luminа Solis & auræ,
Cautus humum longo signavit limite mensor.
Nec tantum segetes, alimentaque debita dives
Poscebatur humus: sed itum est in viscera terræ:
Quasque recondiderat, Stygiisque admoverat umbris,
Effodiuntur opes, irritamenta malorum.
Iamq; nocens ferrum, ferroque nocentius aurum
Prodierat: prodit bellum, quod pugnat utroque,
Sanguineaque manu crepitantia concutit arma.
Vivitur ex rapto: non hospes ab hospite tutus,
Non socer à genero: fratrum quoque gratia rara est.
Imminet exitio vir conjugis, illa mariti.
Lurida terribiles miscent aconita novercæ.
Filius ante diem patrios inquirit in annos.
Victa jacet pietas: & virgo cæde madentes
Vltima cælestum terras Astræa reliquit,
Neve foret terris securior arduus æther.
Affectasse ferunt regnum cæleste Gigantes,
Altaque congestos struxisse ad sidera montes.
Tum pater omnipotens misso perfregit Olympum
Fulmine, & excussit subjectum Pelion Ossæ.
Obruta mole sua cum corpora dira jacerent,
Perfusam multo natorum sanguine terram
Immaduisse ferunt, calidumque animasse cruorem:
Et ne nulla suæ stirpis monumenta manerent,
In faciem vertisse hominum, sed & illa propago
Contemptrix superum, sævaque avidissima cædis,
Et violenta fuit: scires e sanguine natam.
Quæ pater ut summâ vidit Saturnius arce,
Ingemit, & facto nondum vulgata recenti
Fœda Lycaoniæ referens convivia mensæ,
Ingentes animo, dignas Jove concipit iras,
Concilium que vocat: tenuit mora nulla vocatos.
Est via sublimis cælo manifesta sereno,
Lactea nomen habet, candore notabilis ipso:
Hac iter est superis ad magni tecta Tonantis,
Regalemque domum: dextrâ, lævaque deorum

Atria

Atria nobilium valvis celebrantur apertis:
Plebs habitat diversa locis: à fronte potentes
Cœlicolæ, clarique suos posuêre penates.
Hic locus est, quem, si verbis audacia detur,
Haud timeam magni dixisse palatia cœli.
Ergo ubi marmoreo superi sedêre recessu,
Celsior ipse loco, sceptroque innixus eburno,
Terrificam capitis concussit terque quaterque
Cæsariem, cum qua terram, mare, sidera movit.
Talibus inde modis ora indignantia solvit.

Non ego pro mundi regno magis anxius illa
Tempestate fui, qua centum quisque parabat
Injicere angui pedum captivo brachia cœlo.
Nam, quanquam ferus hostis erat, tamen illud ab uno
Corpore, & ex una pendebat origine bellum.
Nunc mihi quâ totum Nereus circumsonat orbem,
Perdendum est mortale genus: per flumina juro
Infera, sub terras Stygio labentia luco.
Cuncta prius tentanda, sed immedicabile vulnus
Ense recidendum est, ne pars sincera trahatur.
Sunt mihi semidei, sunt rustica numina Fauni,
Et Nymphæ, Satyrique, & monticolæ Sylvani:
Quos quoniam cœli nondum dignamur honore,
Quas dedimus, certè terras habitare sinamus.
An satis ô superi, tutos fore creditis illos,
Cum mihi, qui fulmen, qui vos habeoque regoque,
Struxerit insidias notus feritate Lycaon?
Confremuere omnes: studiisque ardentibus ausum
Talia deposcunt. Sic, cùm manus impia sævit
Sanguine Cæsareo Romanum extinguere nomen,
Attonitum tanto subitæ terrore ruinæ
Humanum genus est, totusque perhorruit orbis.
Nec tibi grata minùs pietas Augustæ tuorum,
Quàm fuit illa Jovi; qui postquam voce manuque
Murmura compressit, tenuere silentia cuncti.
Substitit ut clamor pressus gravitate regentis.

Jupiter

Iupiter hoc iterum ſermone ſilentia rupit?
Ille quidem pœnas (curam hanc demittite) ſolvit:
Quod tamen admiſſum, quæ ſit vindicta, docebo.
Contigerat noſtras infamia temporis aures:
Quam cupiens falſam, ſummo delabor Olympo,
Et Deus humana luſtro ſub imagine terras.
Longa mora eſt, quantum noxæ ſit vbique repertum,
Enumerare: minor fuit ipſa infamia vero.
Mœnala tranſieram latebris horrenda ferarum,
Et cum Cyllene gelidi pineta Lycæi:
Arcadas hinc ſedes, & inhoſpita tecta tyranni
Ingredior, traherent cùm ſera crepuſcula noctem.
Signa dedi veniſſe Deum: vulgúſque precari
Cœperat: irridet primò pia vota Lycaon.
Mox ait, Experiar, Deus hic, diſcrimine aperto,
An ſit mortalis, nec erit dubitabile verum.
Nocte gravem ſomno, nec opina perdere morte
Me parat. Hæc illi placet experientia veri.
Nec contentus eo eſt: miſſi de gente Moloſſa
Obſidis vnius iugulum mucrone reſolvit,
Atque ita ſemineces partim feruentibus artus
Mollit aquis, partim ſubjecto torruit igni:
Quos ſimul impoſuit menſis, ego vindice flamma
In dominum dignos everti tecta penates.
Territus ipſe fugit, nactuſque ſilentia rurſus,
Exululat fruſtraque loqui conatur: ab ipſo
Colligit os rabiem: ſolitæque cupidine cædis
Vtitur in pecudes, & nunc quoque ſanguine gaudet:
In villos abeunt veſtes, in crura lacerti,
Fit lupus, & veteris ſervat veſtigia formæ:
Canities eadem eſt, eadem violentia vultus,
Idem oculi lucent: eadem feritatis imago eſt.
Occidit una domus: ſed non domus vna perire
Digna fuit: quà terra patet, fera regnat Erynnis,
In facinus juraſſe putes: dent ocyus omnes
Quas meruere pati (ſic ſtat ſententia) pœnas.

Dicta

Dicta Iovis pars voce probant, stimulosque frementi
Adiciunt: alii partes assensibus implent.
Est tamen humani generis iactura dolori
Omnibus: & quæ sit terræ mortalibus orbæ
Forma futura, rogant; quis sit laturus in aras
Thura? ferisne paret populandas tradere terras?
Talia quærentes (sibi enim fore cætera curæ)
Rex superûm trepidare vetat, sobolemque priori
Dissimilem populo promittit origine mira.
Iamque erat in totas sparsurus fulmina terras:
Sed timuit ne forte sacer tot ab ignibus æther
Conciperet flammas, totusque ardesceret axis.
Esse quoque in fatis reminiscitur, affore tempus,
Quo mare, quo tellus, correptâque regia cæli,
Ardeat, & mundi moles operosa laboret.
Tela reponuntur manibus fabricata Cyclopum:
Pœna placet diversa, genus mortale sub undis
Perdere, & ex omni nimbos demittere cælo.
Protinus Æoliis Aquilonem claudit in antris,
Et quæcunque fugant inductas flamina nubes,
Emittitque Notum. Madidis Notus evolat alis,
Terribilem picea tectus caligine vultum:
Barba gravis nimbis, canis fluit unda capillis,
Fronte sedent nebulæ, rorant pennæque sinusque.
Vtque manu latè pendentia nubila pressit,
Fit fragor, & densi funduntur ab æthere nimbi.
Nuncia Iunonis varios induta colores
Concipit Iris aquas, alimentaque nubibus affert.
Sternuntur segetes, & deplorata colonis
Vota jacent, longique perit labor irritus anni.
Nec cælo contenta suo est Iovis ira, sed illum
Cæruleus frater juvat auxiliaribus undis.
Convocat hic amnes: qui postquam tecta tyranni
Intravêre sui: non est hortamine longo
Nunc, ait, utendum: vires effundite vestras:
(Sic opus est) aperite domos, ac mole remota
Fluminibus vestris totas immittite habenas.

Iusse-

Iusserat, hi redeunt, ac fontibus ora relaxant,
Et diu frænato volvuntur in æquora cursu.
Ipse tridente suo terram percussit: at illa
Intremuit, motuque vias patefecit aquarum.
Expatiata ruunt per apertos flumina campos,
Cumque satis arbusta simul, pecudesque, virosque,
Tectaque, tumque suis rapiunt penetralia sacris.
Si qua domus mansit, potuitque resistere tanto
Indejecta malo: culmen tamen altior hujus
Unda tegit, pressæq; latent sub gurgite turres:
Iamque mare, & tellus nullam discrimen habebant:
Omnia pontus erat: deerant quoque littora ponto:
Occupat hic collem: cymba sedet alter adunca,
Et ducit remos illic, ubi nuper ararat.
Ille super segetes, aut mersæ culmina villæ
Navigat: hic summa piscem deprendit in ulmo:
Figitur in viridi (si fors tulit) anchora prato:
Aut subjecta tegunt curvæ vincta carinæ:
Et modo qua graciles gramen carpsere capellæ,
Nunc ibi deformes ponunt sua corpora Phocæ.
Mirantur sub aqua lusos, urbesque domosque,
Nereides, sylvasque tenent Delphines, & altis
Incursant ramis, agitatoque robora pulsant.
Nat Lupus inter oves: fulvos vehit unda leones,
Unda vehit tigres: nec vires fulminis apro,
Crura nec ablato prosunt velocia cervo.
Quæsitisque diu terris, ubi sistere possit,
In mare lassatis volucris vaga decidit alis.
Obruerat tumulos immensa licentia ponti.
Pulsabantq; novi montana cacumina fluctus.
Maxima pars unda rapitur, quibus unda pepercit,
Illos longa domant inopi jejunia victu.
Separat Aonios Actæis Phocis obvius.
Tera ferax dum terra fuit: sed tempore in illo
Pars maris, & latus subitarum campus aquarum.
Mons ibi verticibus petit arduus astra duobus:
Nomine Parnassus, superatque cacumine nubes.

Hic

Hic ubi Deucalion (nam cætera texerat æquor)
Cum consorte tori parva rate vectus adhæsit,
Corycidas Nimphas, & numina montis adorat,
Fatidicamq; Themin, quæ tunc oràcla tenebat.
Non illo melior quisquam, nec amantior æqui
Vir fuit, aut illa reverentior ulla Deorum.
Iupiter ut liquidis stagnare paludibus orbem:
Et superesse virum de tot modò millibus unum,
Et superesse videt de tot modò millibus unam;
Innocuos ambos, cultores numinis ambos:
Nubila disiecit, nimbisq; Aquilone remotis,
Et cœlo terras ostendit, & æthera terris.
Nec maris ira manet: positoq; tricuspide telo,
Mulcet aquas rector pelagi: superaq; profundum
Extantem, atq; humeros innato murice tectum
Cæruleum Tritona vocat, conchaq; sonanti
Inspirare jubet: fluctusq; & flumina signo
Iam revocare dato: cava buccina sumitur illi,
Tortilis in latum quæ turbine crescit ab imo:
Buccina quæ in medio concepit ubi æëra ponto,
Littora voce replet sub utroque jacentia Phœbo.
Tum quoque ut ora Dei madida rorantia barba
Contigit, & cecinit jussos inflata receſſus,
Omnibus audita est telluris & æquoris undis:
Et quibus est undis audita, coërcuit omnes.
Iam mare litus habet: plenos capit alveus amnes:
Flumina subsidunt: colles exire videntur:
Surgit humus: crescunt loca decrescentibus undis:
Postq; diem longam nudata cacumina silvæ
Ostendunt, limumq; tenent in fronde relictum.
Redditus orbis erat, quem postquam vidit inanem
Et desolatas agere alta silentia terras,
Deucalion lacrymis ita Pyrrham affatur abortis.
O soror, ô conjux, ô fœmina sola superstes!
Quam commune mihi genus, & patruelis origo,
Deinde thorus junxit, nunc ipsa pericula jungunt.
Terrarum, quascunque vident occasus & ortus

Nos

Nos duo turba ſumus : poſſedit cætera pontus.
Hæc quoque adhuc vitæ non eſt fiducia noſtræ
Certa ſatis, terrent etiam nunc nubila mentem :
Quis tibi, ſi ſine me fatis erepta fuiſſes,
Nunc animus miſeranda foret ? quo ſola timorem
Ferre modo poſſes ? quo conſolante dolores ?
Namque ego (crede mihi) ſi te quoque pontus haberet,
Te ſequerer coniux, & me quoque pontus haberet.
O vtinam poſſem populos reparare paternis
Artibus, atque animas formatæ infundere terræ ?
Nunc genus in nobis reſtat mortale duobus,
(Sic viſum eſt ſuperis) hominùm exempla manemus.
Dixerat, & flebant : placuit cæleſte precari
Numen, & auxilium per ſacras quærere ſortes,
Nulla mora eſt : adeunt pariter Cephiſidas undas,
Et nondum liquidas, ſed jam vada nota ſecantes,
Inde ubi libatos irrorauere liquores
Veſtibus, & capiti, flectunt veſtigia ſacræ
Ad delubra Deæ : quorum faſtigia turpi
Squallebant muſco, ſtabantque ſine ignibus aræ.
Vt templi tetigere gradus, procumbit uterque
Pronus humi, gelidoq; pavens dedit oſcula ſaxo :
Atque ita, ſi precibus, dixerunt, numina juſtis
Victa remolleſcunt : ſi flectitur ira Deorum,
Dic Themi, qua generis damnum reparabile noſtri
Arte ſit, & merſis fer opem mitiſſima rebus.
Mota Dea eſt ſortemq; dedit : diſcedite templo,
Et velate caput, cinctaſq; reſolvite veſtes :
Oſſaq; poſt tergum magnæ jactate parentis.
Oſtupuere diu : rumpit tandem ſilentia voce
Pyrrha, prior, juſſiſq; Deæ parere recuſat :
Detq; ſibi veniam, pavido rogat ore : pavetque
Lædere jactatis maternas oſſibus umbras.
Interea repetunt cæcis obſcura latebris
Verba datæ ſortis ſecum, inter ſeque volutant.
Inde Promethides placidis Epimethida dictis
Mulcet, & Aut fallax, ait, eſt ſolertia nobis,

Aut

Aut pia sunt, nullúmque nefas oracula suadent.
Magna parens terra est: lapides in corpore terræ
Ossa reor dici: jacere hos post terga jubemur.
Conjugis augurio quanquam Titania mota est,
Spes tamen in dubio est: adeo cœlestibus ambo
Diffidunt monitis, sed quid tentare nocebit?
Discedunt, velatáq; caput, tunicasque recingunt,
Et jussos lapides sua post vestigia mittunt.
Saxa (quis hoc credat, nisi sit pro teste vetustas?)
Ponere duritiem cœpere, suúmque rigorem:
Mollirique morâ, mollitáque ducere formam,
Mox, ubi creverunt, naturáque mitior illis
Contigit, ut quædam, sic non manifesta videri
Forma potest hominis, sed uti de marmore cœpta,
Non exacta satis, rudibusque simillima signis.
Quæ tamen ex illis aliquo pars humida succo,
Et terrena fuit, versa est in corporis usum:
Quod solidum est, flectíq; nequit, mutatur in ossa:
Quæ modò vena fuit, sub eodem nomine mansit:
Inq; brevi spatio, superorum numine, saxa
Missa viri manibus, faciem traxêre virorum:
Et de fœmineo reparata est fœmina jactu.
Inde genus durum sumus, experiénsque laborum,
Et documenta damus, qua simus origine nati.
Cætera diversis tellus animalia formis
Sponte sua peperit, postquam vetus humor ab igne
Percaluit Solis, cæxumque udæq; paludes
Intumuêre æstu, fœcundaque semina rerum
Vivaci nutrita solo, seu matris in alvo,
Creverunt, faciémque aliquam cœpere morando.
Sic ubi deseruit madidos septem-fluus agros
Nilus, & antiquo sua flumina reddidit alveo,
Æthereóque recens exarsit sidere limus,
Plurima cultores versis animalia glebis
Inveniunt: & in his, quædam modò cœpta per ipsum
Nascendi spatium, quædam imperfecta, suisque
Trunca vident humeris, & eodem corpore sæpe

Altera

Altera pars vivit, rudis eſt pars altera tellus:
Quippe ubi temperiem ſumpſere humor q; calorq;,
Concipiunt, & ab his oriuntur cuncta duobus.
Cumq; ſit ignis aquæ pugnax, vapor humidus omnes
Res creat, & diſcors concordia fœtibus apta eſt.
Ergo ubi diluvio tellus lutulenta recenti,
Solibus æthereis altoq; recanduit æſtu,
Edidit innumeras ſpecies, partimq; figuras
Retulit antiquas, partim nova monſtra creavit.
Illa quidem nollet: ſed te quoque, maxime Python,
Tum genuit: populiſq; novis, incognite ſerpens:
Terror eras: tantum ſpatii de monte tenebas.
Hunc Deus Arcitenens, & nunquam talibus armis
Antè niſi in damis capreiſq; fugacibus, uſus,
Mille gravem telis, exhauſta penè pharetra,
Perdidit, effuſo per vulnera nigra veneno.
Nève operis famam poſſet delere vetuſtas,
Inſtituit ſacros celebri certamine ludos
Pythia perdomitæ ſerpentis nomine dictos.
Hic juvenem quicunque manu pedibuſq; rotáve
Viſerat, eſculeæ capiebat frondis honorem.
Nondum laurus erat: longoq; decentia crine
Tempora cingebat de qualibet arbore Phœbus.
Primus amor Phœbi Daphne Peneïa, quem non
Sors ignara dedit, ſed ſæva Cupidinis ira.
Delius hunc nuper, victo ſerpente, ſuperbus
Viderat adducto flectentem cornua nervo:
Quidque tibi, laſcive puer, cum fortibus armis?
Dixerat: iſta decent humeros geſtamina noſtros,
Qui dare certa feræ, dare vulnera poſſumus hoſti;
Qui modò peſtifero tot jugera ventre prementem
Stravimus innumeris tumidum Pythona ſagittis.
Tu face neſcio quos eſto contentus amores
Irritare tua, nec laudes aſſere noſtras.
Filius huic Veneris: figat tuus omnia, Phœbe,
Te meus arcus, ait: quantoq; animalia cedunt
Cuncta Deo, tanto minor eſt tua gloria noſtra:

Dixit: & eliso percussis aëre pennis,
Impiger umbrosa Parnassi constitit arce.
Deq; sagittifera promsit duo tela pharetra
Diversorum operum: fugat hoc, facit illud amorem.
Quod facit, auratum est, & cuspide fulget acuta:
Quod fugat, obtusum est, & habet sub arundine plumbū.
Hoc deus in Nympha Peneide fixit: at illo
Læsit Apollineas trajecta per ossa medullas.
Protinus alter amat: fugit altera nomen amantis,
Silvarum latebris, captivarumq; ferarum
Exuviis gaudens, innuptæq; æmula Phœbes.
Vitta coercebat positos sine lege capillos.
Multi illam petiêre, illa aversata petentes,
Impatiens expersq; viri, nemora avia lustrat.
Nec quid Hymen, quid amor, quid sint connubia curat,
Sæpe pater dixit, generum mihi filia debes:
Sæpe pater dixit, debes mihi nata nepotes.
Illa, velut crimen, tedas exosa jugales,
Pulcra verecundo suffundens ora rubore,
Inque patris blandis hærens cervice lacertis,
Da mihi perpetua, genitor charissime, dixit,
Virginitate frui: dedit hoc pater antè Dianæ,
Ille quidem obsequitur: sed te decor iste, quod optas,
Esse vetat, votoq; tuo tua forma repugnat.
Phœbus amat, visæq; cupit connubia Daphnes:
Quodq; cupit sperat, suaq; illum oracula fallunt.
Vtque leves stipulæ demptis adolentur aristis,
Vt facibus sepes ardent, quas forte viator
Vel nimis admovit, vel jam sub luce reliquit:
Sic Deus in flammis abiit, sic pectore toto
Vritur, & sterilem sperando nutrit amorem.
Spectat inornatos collo pendêre capillos:
Ecquid si comantur? ait: videt igne micantes
Sideribus similes oculos, videt oscula, quæ non
Est vidisse satis: laudat digitosq; manusq;
Brachiaq; & nudos media plus parte lacertos.
Si qua latent, meliora putat. Fugit ocyor aurâ

Illa

Illa levi, neque ad hæc revocantis verba resistit:
Nympha precor Penea mane: non insequor hostis:
Nympha mane. Sic agna lupum: sic cerva leonem,
Sic aquilam pennâ fugiunt trepidante columbæ;
Hostes quæque suos: amor est mihi causa sequendi.
Me miserum! ne prona cadas, indignáve lædi
Crura notent sentes, & sim tibi causa doloris.
Aspera, quà properas, loca sunt: moderantius, oro,
Curre, fugamq; inhibe, moderantius insequar ipse.
Cui placeas, inquire tamen: non incola montis,
Non ego sum pastor: non hîc armenta gregésve
Horridus observo: nescis temeraria, nescis,
Quem fugias, ideoq; fugis: mihi Delphica tellus,
Et Claros, & Tenedos, Patareaq; regia servit,
Iupiter est genitor: per me quod eritq; fuitq;
Estq;, patet: per me concordant carmina nervis.
Certa quidem nostra est, nostrâ tamen una sagitta
Certior, in vacuo quæ vulnera pectore fecit.
Inventum medicina meum est, opiferq; per orbem
Dicor, & herbarum est subjecta potentia nobis.
Heu mihi, quòd nullis amor est medicabilis herbis,
Nec prosunt domino, quæ prosunt omnibus artes!
Plura locuturum timido Peneia cursu
Fugit, cumq; ipso verba imperfecta reliquit.
Tunc quoque visa decens: nudabant corpora venti,
Obviaq; adversas vibrabant flamina vestes,
Et levis impulsos retro dabat aura capillos.
Aucta fuga forma est: sed enim non sustinet ultrà
Perdere blanditias juvenis Deus: utque movebat
Ipse amor, admisso sequitur vestigia passu.
Vt canis in vacuo leporem cum Gallicus arvo
Vidit, & hic prædam pedibus petit, ille salutem,
Alter inhæsuro similis, jam jamq; tenere
Sperat, & extento stringit vestigia rostro;
Alter in ambiguo est, an sit comprensus, & ipsis
Morsibus eripitur, tangentiaq; ora relinquit:
Sic Deus & virgo est: hic spe celer, illa timore.

Qui tamen insequitur, pennis adjutus amoris,
Ocyor est, requiemq; negat, tergoq; fugacis
Imminet, & crinem sparsum cervicibus afflat.
Viribus absumptis expalluit illa, citæq;
Victa labore fugæ, spectans Peneïdas undas,
Fer pater, inquit, opem, si flumina numen habetis:
Quâ nimium placui, tellus, ait, hisce vel istam,
Quæ facit ut lædar, mutando perde figuram.
Vix prece finitâ, torpor gravis occupat artus:
Mollia cinguntur tenui præcordia libro:
In frondem crines, in ramos brachia crescunt:
Pes modò tam velox pigris radicibus hæret:
Ora cacumen habent. remanet nitor unus in illa.
Hanc quoque Phœbus amat, positaq; in stipite dextra
Sentit adhuc trepidare novo sub cortice pectus:
Complexusq; suis ramos, ut membra, lacertis,
Oscula dat ligno, refugit tamen oscula lignum.
Cui deus: at quoniam conjux mea non potes esse,
Arbor eris certè, dixit, mea: semper habebunt
Te coma, te citharæ, te nostræ Laure pharetræ.
Tu ducibus lætis aderis, cùm læta triumphum
Vox canet, & longas visent Capitolia pompas:
Postibus Augustis eadem fidissima custos
Ante fores stabis, mediamq; tuebere quercum:
Vtque meum intonsis caput est juvenile capillis,
Tu quoque perpetuos semper gere frondis honores.
Finierat Pæan. Factis modo laurea ramis
Annuit, utque caput, visa est agitasse cacumen.

Est nemus Æmoniæ, prærupta quod undiq; claudit
Sylva, vocant Tempe. per quæ Peneüs ab imo
Effusus Pindo spumosis volvitur undis,
Dejectuq; gravi tenues agitantia fumos
Nubila conducit, summisq; aspergine sylvis
Instruit, & sonitu plus quam vicina fatigat.
Hæc domus, hæc sedes, hæc sunt penetralia magni
Amnis: in his residens, facto de cautibus antro,
Vndis jura dabat, Nymphisq; colentibus undas.

Con-

Conveniunt illuc populariа flumina primùm,
Neſcia gratentur, conſolentúrne parentem.
Populifer Sperchеus, & irrequietus Enipeus,
Apidanuſq; ſenex, leniſq; Amphryſus, & Æas:
Moxq; amnes alii, qui, quà tulit impetus illos,
In mare deducunt feſſas erroribus undas.
Inachus unus abeſt, imoq; reconditus antro
Fletibus auget aquas, natamq; miſerrimus Io
Luget ut amiſſam, neſcit, vitane fruatur
An ſit apud manes: ſed quam non invenit uſquam,
Eſſe putat nuſquam, atque animo pejora veretur.
Viderat à patrio redeuntem Iupiter illam
Flumine: & ô virgo Iove digna! tuoq; beatum
Neſcio quem factura toro! pete, dixerat, umbras
Aut horum, aut horũ nemorũ (& monſtraverat ambas)
Dum calet, & medio Sol eſt altiſſimus orbe.
Quòd ſi ſola times latebras intrare ferarum,
Præſide tuta Deo nemorum ſecreta ſubibis,
Nec de plebe Deo, ſed qui cæleſtia magna
Sceptra manu teneo, ſed qui vaga fulmina mitto.
Ne fuge me: fugiebat enim. Iam paſcua Lernæ,
Conſitaq; arboribus Lyrcæa reliquerat arva:
Cùm Deus inducta latas caligine terras
Occuluit, tenuitq; fugam, rapuitq; pudorem.
Interea medios Iuno deſpexit in agros:
Et noctis faciem nebulas feciſſe volucres
Sub nitido mirata die; non fluminis illas
Eſſe, nec humenti ſenſit tellure remitti:
Atque ſuus conjux ubi ſit, circumſpicit, ut quæ
Deprenſi toties bene noſſet furta mariti.
Quem poſtquam cœlo non repperit: Aut ego fallor,
Aut ego lædor, ait: delapſaq; ab æthere ſummo
Conſtitit in terris, nebulaſq; recedere juſſit.
Conjugis adventum præſenſerat, inq; nitentem
Inachidos vultus mutaverat ille juvencam.
Bos quoque formoſa eſt. Speciem Saturnia vaccæ,
Quanquam invita, probat: nec non & cujus, & unde

Quóve sit armento, veri quasi vescia, quærit.
Iupiter è terra genitam mentitur, ut auctor
Desinat inquiri: petit hanc Saturnia munus:
Quid faciat? crudele, suos abdicere amores:
Non dare, suspectum: pudor est, qui suadeat illinc:
Hinc dissuadet amor; victus pudor esset amore;
Sed leve si munus sociæ generisq; toriq;
Vacca negaretur, poterat nec vacca videri.
Pellice donatá non protinus exuit omnem
Diva metum, timuitq; Iovem & fuit anxia fœti:
Donec, Arisloridæ servandam tradidit Argo.
Centum luminibus cinctum caput Argus habebat:
Inde suis vicibus capiebant bina quietem;
Cætera servabant, atq; in statione manebant,
Constiterat quocunque loco, spectabat ad Io:
Ante oculos Io, quamvis aversus habebat:
Luce sinit pasci; cùm Sol tellure sub alta est,
Claudit, & indigno circundat vincula collo.
Frondibus arboreis, & amara pascitur herba:
Proq; toro, terræ non semper gramen habenti
Incubat infœlix, limosaq; flumina potat.
Illa etiam supplex Argo cùm brachia vellet
Tendere, non habuit quæ brachia tenderet Argo:
Et conata queri, mugitus edidit ore,
Pertimuitq; sonos, propriáque exterrita voce est.
Venit & ad patrias, ubi ludere sæpe solebat,
Inachidas ripas: nováque ut conspexit in unda
Cornua, pertimuit, seq; externata refugit.
Naiades ignorant, ignorat & Inachus ipse,
Quæ sit: at illa patrem sequitur, sequiturq; sorores,
Et patitur tangi, seq; admirantibus offert:
Decerptas senior porrexerat Inachus herbas:
Illa manus lambit, patriisq; dat oscula palmis,
Nec retinet lacrymas: & si modò verba supersint,
Orat opem, nomenq; suum, casusq; loquatur.
Littera pro verbis, quam pes in pulvere duxit,
Corporis indicium mutati tristè peregit.

Me

Me miſerum! exclamat pater Inachus; inque gementis
Cornibus & niveæ pendens cervice juvencæ,
Me miſerum! ingeminat; tunè ex quæſita per omnes
Nata mihi terras? tu non inventa, reperta es.
Luctus erat levior, retices: nec mutua noſtris
Dicta refers? alto tantùm ſuſpiria ducis
Pectore, quodq; unum potes, ad mea verba remugis.
At tibi ego ignarus thalamos tedaſq; parabam;
Speſq; fuit generi mihi prima, ſecunda nepotum:
De grege nunc tibi vir, & de grege natus habendus,
Nec finire licet tantos mihi morte dolores.
Sed nocet eſſe Deum: præcluſaq; janua leti
Æternum noſtros luctus extendit in ævum.
Talia dicenti ſtellatus ſummovet Argus,
Ereptamq; patri diverſa in paſcua natam
Abſtrahit: ipſe procul montis ſublime cacumen
Occupat: unde ſedens partes ſpeculatur in omnes.
Nec ſuperùm rector mala tanta Phoronidos ultrà
Ferre poteſt: natumq; vocat, quem lucida partu
Pleias enixa eſt, letoq; dot imperat Argum.
Parva mora eſt, alas pedibus, virgamq; potente
Somniferam ſumpſiſſe manu, tegimenq; capillis.
Hæc ubi diſpoſuit, patria Ioue natus ab arce
Deſilit in terras: illic tegmenq; removit,
Et poſuit pennas: tantummodò virga retenta eſt.
Hac agit, ut paſtor, per devia rura capellas,
Dum venit, adductas: & ſtructis cantat avenis.
Voce novæ captus cuſtos Iunonius artis,
Quiſquis es, hoc poteris mecum conſidere ſaxo,
Argus ait: neq; enim pecori fœcundior ullo
Herba loco eſt: aptamq; vides paſtoribus umbram.
Sedit Atlantiades: & euntem multa loquendo
Detinuit ſermone diem, junctiſq; canendo
Vincere arundinibus ſervantia lumina tentat:
Ille tamen pugnat molles evincere ſomnos:
Et quamvis ſopor eſt oculorum parte receptus,
Parte tamen vigilat; quærit quoque (namq; reperta

Fistula nuper erat) qua sit ratione reperta.
Tum Deus, Arcadiæ gelidis in montibus, inquit,
Inter Hamadryadas celeberrima Nonacrinas,
Naïas una fuit; Nymphæ Syringa vocabant.
Non semel & Satyros eluserat illa sequentes,
Et quoscunque Deos umbrosaq; sylva, feraxq;
Rus habet; Ortygiam studiis, ipsamq; colebat
Virginitate deam: ritu quoque cincta Dianæ,
Falleret, & credi posset Latonia, si non
Corneus huic arcus, si non foret aureus illi.
Sic quoque fallebat. Redeuntem colle Lycæo
Pan videt hanc, pinuq; caput præcinctus acuta,
Talia verba refert: Tibi nubere Nympha volentis
Votis cede dei. Restabat plura referre,
Et precibus spretis fugisse per avia Nympham,
Donec arenosi placidum Ladonis ad amnem
Venerat: hic illam, cursum impedientibus undis,
Vt se mutarent, liquidas orasse sorores:
Panaq; cùm prensam sibi jam Syringa putaret,
Corpore pro Nymphæ calamos tenuisse palustres:
Dumq; ibi suspirat, motos in arundine ventos
Effecisse sonum tenuem, similemq; querenti:
Arte nova, vocisq; Deum dulcedine capium,
Hoc mihi colloquium tecum dixisse manebit:
Atque ita disparibus calamis compagine cerа
Inter se junctis nomen tenuisse puellæ.
Talia dicturus, vidit Cyllenius omnes
Succubuisse oculos adopertaq; lumina somno.
Supprimit extemplò vocem, firmatq; soporem,
Languida permulcens medicata lumina virgâ.
Nec mora, falcato nutantem vulnerat ense,
Qua collo est confine caput, saxoq; cruentum
Dejicit, & maculat præruptam sanguine rupem.
Arge jaces, quodque in tot lumina lumen habebas,
Extinctum est, centumq; oculos nox occupat una.
Excipit hos, volucrisq; suæ Saturnia pennis
Collocat, & gemmis caudam stellantibus implet.

Pro-

Protinus exarſit, nec tempora diſtulit iræ,
Horrificamq; oculis, animoq; obiecit Erynnin
Pellicis Argolicæ, ſtimuloſq; in pectore cæcos
Condidit, & profugam per totum terruit orbem.
Vltimus immenſo reſtabat, Nile, labori:
Quem ſimul ac tetigit, poſitis in margine ripæ
Procubuit genibus, reſupinoq; ardua collo,
Quos potuit ſolos tendens ad ſydera vultus,
Et gemitu, & lachrymis, & luctiſono mugitu
Cum Ioue viſa queri eſt, finemq; orare malorum.
Coniugis ille ſuæ complexus colla lacertis,
Finiat ut pœnas tandem, rogat: inque futurum
Pone metus, inquit, numquam tibi cauſa doloris
Hæc erit: & Stygias iubet hoc audire paludes.
Vt lenita dea eſt, vultus capit illa priores,
Fitq; quod antè fuit, fugiunt de corpore ſetæ:
Cornua decreſcunt: fit luminis arctior orbis:
Contrahitur rictus: redeunt humeriq; manuſq; et
Vnguiculiq; in quinos dilapſa abſumitur ungues,
De bove nil ſupereſt, formæ niſi candor in illa,
Officioq; pedum Nymphe contenta duorum
Erigitur, metuitq; loqui, ne more iuvencæ
Mugiat, & timidè verba intermiſſa retentat.
Nunc dea linigera colitur celeberrima turba.
Hinc Epaphus magni genitus de ſemine tandem
Creditur eſſe Iouis, perq; urbes iuncta parenti
Templa tenet. Fuit huic animis æqualis & annis,
Sole ſatus Phaëton, quèm quondam magna loquentem,
Nec ſibi cedentem, Phœboq; parente ſuperbum
Non tulit Inachides: matriq; ait omnia demens
Credis, & es tumidus genitoris imagine falſa.
Erubuit Phaëton, iramq; pudore repreſſit:
Et tulit ad Clymenen Epaphi conuitia matrem.
Quoq; magis doleas genitrix, ait, en ego liber
Ille ferox, tacui, pudet hæc opprobria nobis
Et dici potuiſſe, & non potuiſſe refelli.
At tu, ſi modò ſum cœleſti ſtirpe creatus,

Ede

Ede notam tanti generis, meq; asſere cœlo.
Dixit, & implicuit materna brachia collo:
Perq; ſuum, Meropisq; caput, tedasq; ſororum,
Traderet, oravit veri ſibi ſigna parentis.
Ambiguum eſt, Clymene precibus Phaëtontis, an irâ
Mota magis dicti ſibi criminis, utraq; cœlo
Brachia porrexit: ſpectanſq; ad lumina Solis,
Per jubar hoc, inquit, radiis inſigne coruſcis,
Nate, tibi juro, quod nos auditq; videtq;
Hoc te, quem ſpectas, hoc te qui temperat orbem,
Sole ſatum: ſi ficta loquor, neget ille videndum
Se mihi, ſitq; oculis lux iſta noviſſima noſtris.
Nec longus patrios labor eſt tibi noſſe penates.
Vnde oritur, terræ domas eſt contermina noſtræ.
Si modo fert animus, gradere, & ſcitabere ab ipſo.
Emicat extemplo lætus poſt talia matris
Dicta ſuæ Phaëton, & concipit æthera mente:
Æthiopaſq; ſuos, poſitoſq; ſub ignibus Indos
Sidereis tranſit, patrioſq; adit impiger ortus.

PVB. OVIDI NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER II.

REgia Solis erat ſublimibus alta columnis,
Clara micante auro, flammaſq; imitante Pyropo,
Cujus ebur nitidum faſtigia ſumma tegebat,
Argenti bifores radiabant limine valvæ:
Materiam ſuperabat opus, nam Mulciber illic

Æquor

Æquora cælárat medias cin entia terras,
Terrarumq; orbem, cælumq; quod imminet orbi:
Cæruleos habet unda Deos, Tritona canorum,
Proteaq; ambiguum, balænarumq; prementem
Ægeona suis immania terga lacertis,
Doridaq; & natas; quarum pars nare videtur,
Pars in mole sedens virides siccare capillos,
Pisce vehi quædam, facies non omnibus una est,
Nec diversa tamen, qualem decet esse sororum.
Terra viros, urbesq; gerit, sylvasq; feraſq;,
Fluminaq; & Nymphas, & cætera numina ruris.
Hæc super imposita est cæli fulgentis imago,
Signaq; sex foribus dextris, totidemq; sinistris.
Quò simul acclivo Clymeneia limite proles
Venit, & intravit dubitati tecta parentis,
Protinus ad patrios sua fert vestigia vultus;
Consistitq; procul: neq; enim propiora ferebat
Lumina. Purpurea velatus veste sedebat
In solio Phœbus, claris lucente smaragdis.
A dextra levaq; Dies, & Mensis, & Annus,
Seculaq;, & positæ spatiis æqualibus Horæ,
Verq; novum stabat cinctum florente corona;
Stabat nuda Æstas, & spicea serta gerebat:
Stabat & Autumnus calcatis sordidus uvis,
Et glacialis Hyems canos hirsuta capillos,
Inde loco medius rerum novitate paventem
Sol oculis juvenem, quibus aspicit omnia vidit.
Quæq; viæ tibi causa? quid hac, ait, arce petisti
Progenies Phaëton, haud inficianda parenti?
Ille refert: O lux immensi publica mundi,
Phœbe pater, si das usum mihi nominis hujus,
Nec falsa Clymene culpam sub imagine celat,
Pignora da genitor, per quæ tua vera propago
Credar, & hunc animis errorem detrahe nostris.
Dixerat: at genitor circum caput omne micantes
Deposuit radios, propiusq; accedere jussit:
Amplexuq; dato, Nec tu meus esse negari

Digna

Dignus es, & Clymene veros ait, edidit ortus.
Quòq; minus dubites, quodvis pete munus, & illud
Me tribuente feres: promissi testis adesto
Diis juranda Palus, oculis incognita nostris.
Vix bene desierat: currus petit ille paternos,
Inq; diem, alipedûm jus & moderamen equorum.
Pœnituit jurâsse patrem, qui terque quaterque
Concutiens illustre caput, Temeraria dixit:
Vox mea facta tua est: utinam promissa liceret
Non dare. Confiteor, solum hoc tibi, nate, negarem.
Dissuadere licet: non est tua tuta voluntas.
Magna petis, Phaëthon, & quæ non viribus istis
Munera conveniunt, nec tam puerilibus annis.
Sors tua mortalis: non est mortale, quod optas:
Plus etiam, quàm quod superis contingere fas est,
Nescius affectas. Placeat sibi quisque licebit:
Non tamen ignifero quisquam consistere in axe,
Me valet excepto: vasti quoque rector Olympi,
Qui fera terribili jaculatur fulmina dextra,
Non aget hos currus: & quid Iove majus habetur?
Ardua prima via est, & qua vix mane recentes
Enituntur equi: medio est altissima cœlo,
Vnde mare & terras ipsi mihi sæpe videre
Fit timor, & pavida trepidat formidine pectus.
Vltima prona via est, & egit moderamine certo:
Tunc etiam, quæ me subjectis excipit undis,
Ne ferar in præceps, Tethys solet ipsa vereri.
Adde, quòd assidua rapitur vertigine cœlum,
Syderaq; alta trahit, celeriq; volumine torquet.
Nitor in adversum: nec me, qui cætera, vincit
Impetus: & rapido contrarius evehor orbi.
Finge datos currus: quid ages? poterisne rotatis
Obvius ire polis, ne te citus auferat axis?
Forsitan & lucos illic, urbesq; Deorum
Concipias animo, delubraq; dita donis
Esse: per insidias iter est formasq; ferarum.
Vtq; viam teneas nulloque errore traharis,

Per tamen adverſi gradieris cornua Tauri,
Æmoniosq; arcus, violentiq; ora Leonis,
Sævaq; circuitu curvantem brachia longo
Scorpion, atque aliter curvantem brachia Cancrum.
Nec tibi quadrupedes animoſos ignibus illis,
Quos in pectore habent, quos ore, & naribus efflant,
In promptu regere eſt: vix me patiuntur, ubi acres
Incaluêre animi, cervixq; repugnat habenis.
At tu, funeſtine ſim tibi muneris auctor,
Nate cave: dum reſq; ſinit, tua corrige vota.
Scilicet ut noſtro genitum te ſanguine credas,
Pignora certa petis: do pignora certa timendo,
Et patrio pater eſſe metu probor: aſpice vultus
Ecce meos: utinamq; oculos in pectore poſſes
Inſerere, & patrias intus deprendere curas.
Deniq; quicquid habet dives circumſpice mundus,
Deq; tot ac tantis, cœli, terræq; mariſq;
Poſce bonis aliquid, nullam patiêre repulſam.
Deprecor hoc unum, quod vero nomine pœna,
Non honor eſt: pœnam Phaëton pro munere poſſis.
Quid mea colla tenes blandis, ignare, lacertis?
Ne dubita, dabitur (Stygias juravimus undas)
Quodcunque optaris: ſed tu ſapientiùs opta.
Finierat monitus: dictis tamen ille repugnat,
Propoſitumq; premit, flagratq; cupidine currus.
Ergo, quà licuit, genitor cunctatus, ad altos
Deducit juvenem, Vulcania munera currus.
Aureus axis erat, temo aureus, aurea ſummæ
Curvatura rotæ, radiorum argenteus ordo.
Per juga chryſolithi, poſitæq; ex ordine gemmæ,
Clara repercuſſo reddebant lumina Phœbo.
Dumq; ea magnanimus Phaëton miratur, opuſq;
Perſpicit: ecce vigil nitido patefecit ab ortu
Purpureas Aurora fores, & plena roſarum
Atria: diffugiunt ſtellæ, quarum agmina cogit
Lucifer, & cœli ſtatione noviſſimus exit.
Tum pater, ut terras mundumq; rubeſcere vidit,

Cornua.

Cornuaq; extremæ velut evanescere Lunæ:
Iungere equos Titan, velocibus imperat Horis.
Iussa deæ celeres peragunt, ignemq; vomentes
Ambrosiæ succo saturos præsepibus altis
Quadrupedes ducunt, adduntq; sonantia frœna:
Tum pater ora sui sacro medicamine nati
Contigit, & rapidæ fecit patientia flammæ:
Imposuitq; comæ radios: præsagaq; luctus
Pectore solicito repetens suspiria, ait:
Si potes his saltem monitis parêre parentis,
Parce puer stimulis, & fortiùs utere loris,
Sponte sua properant: labor est inhibere volantes:
Nec tibi directos placeat via quinque per arcus:
Sectus in obliquum est lato curvamine limes,
Zonarumq; trium contentus fine, polúmque
Effugit Australem, junctamq; Aquilonibus Arcton:
Hâc sit iter: manifesta rotæ vestigia cernes.
Vtque ferant æquos & cælum & terra calores.
Nec preme, nec summum molire per æthera currum.
Altiùs egressus cœlestia signa cremabis,
Inferiùs terras: medio tutissimus ibis.
Neu te dexterior tortum declinet ad anguem,
Néve sinisterior pressam rota ducat ad aram:
Inter utrumque tene: fortunæ cætera mando,
Quæ juvet, & meliùs quàm tu tibi, consulat, opto.
Dum loquor, Hesperio positas in litore metas,
Humida nox tetigit: non est mora libera nobis,
Poscimur, & fulget tenebris Aurora fugatis.
Corripe lora manu, vel si mutabile pectus
Est tibi, consiliis, non curribus utere nostris.
Dum potes, & solidis etiam nunc sedibus astas;
Dumq; malè optatos nondum premis inscius axes,
Quæ tutus spectes sine me dare lumina terris.
Occupat ille levem juvenili corpore currum,
Statq; super, manibusq; datas contingere habenas
Gaudet, & invito grates agit inde parenti.

Interea volucres Pyroeis, Eous, & Æthon

Solis equi, quartusq; Phlegon, hinnitibus auras
Flammiferis implent, pedibusq; repagula pulsant.
Quæ postquam Tethys fatorum ignara nepotis
Reppulit, & facta est immensi copia cæli,
Corripuêre viam, pedibusq; per aëra motis
Obstantes scindunt nebulas, pennisq; levati
Prætereunt ortos iisdem de partibus Euros.
Sed leve pondus erat, nec quod cognoscere possent
Solis equi, solitaq; jugum gravitate carebat.
Ut q; labant curvæ justo sine pondere naves,
Perq; mare instabiles nimia levitate feruntur:
Sic onere insueto vacuos dat in aëre saltus,
Succutiturq; alte, similisq; est currus inani.
Quod simul ac sensêre, ruunt, tritumq; relinquunt
Quadrijugi spatium, nec quo prius ordine currant.
Ipse pavet: nec qua commissas flectat habenas,
Nec scit quà sit iter, nec si sciat, imperet illis.
Tum primùm radiis gelidi caluêre Triones,
Et vetito frustra tentárunt æquore tingi.
Quæque polo posita est glaciali proxima serpens,
Frigore pigra prius, nec formidabilis ulli,
Incaluit, sumpsitq; novas fervoribus iras.
Te quoque turbatum memorant fugisse, Boote:
Quamvis tardus eras, & te tua plaustra tenebant:
Ut verò terras despexit ab æthere summo
Infælix Phaëton, penitus penituq; jacentes;
Palluit, & subito genua intremuêre timore:
Suntq; oculis tenebræ per tantum lumen obortæ.
Et jam mallet equos nunquam tetigisse paternos:
Jam cognôsse genus piget, & valuisse rogando:
Jam Meropis dici cupiens, ita fertur, ut acta
Præcipiti pinus Boreâ, cui cuncta remisit
Fræna suus rector: quam Diis, votisq; reliquit.
Quid faciat? multum cœli post terga relictum:
Ante oculos plus est: animo metitur utrumque:
Et modò, quos illi fas tum contingere non est,
Prospicit occasus, interdum respicit ortus.

Quid-

Quidque agat ignarus, ſtupet: & nec fræna remittit,
Nec retinere valet, nec nomina novit equorum.
Sparſa quoque in vario paſſim miracula cælo,
Vaſtarumq; videt trepidus ſimulacra ferarum.
Eſt locus, in geminos ubi brachia concavat arcus
Scorpius, & cauda, flexiſq; utrinq; lacertis
Porrigit in ſpatium ſignorum membra duorum:
Hunc puer ut nigri madidum ſudore veneni
Vulnera curvata minitantem cuſpide vidit,
Mentis inops, gelida formidine lora remiſit:
Quæ poſtquam ſummo ſenſere jacentia tergo,
Expatiantur equi, nulloq; inhibente per auras
Ignotæ regionis eunt; quaq; impetus egit.
Hâc ſine lege ruunt, altoq; ſub æthere fixis
Incurſant ſtellis, rapiuntq; per avia currum.
Et modò ſumma petunt, modò per declive, viaſq;
Præcipites, ſpatio terræ propiore feruntur.
Inferiuſq; ſuis fraternos currere Luna
Admiratur equos, ambuſtaq; nubila fumant.
Corripitur flammis, ut quæque altiſſima, tellus,
Fiſſaq; agit rimas, & ſuccis aret ademptis:
Pabula caneſcunt, cum frondibus uritur arbor,
Materiamq; ſuo præbet ſeges arida damno,
Parva queror, magnæ pereunt cum mœnibus urbes:
Cumq; ſuis totas populis incendia gentes
In cinerem vertunt: ſilvæ cum montibus ardent.
Ardet Athos, Tauruſq; Cilix, & Tmolus, & Oete,
Et tum ſicca, prius celeberrima fontibus, Ide,
Virgineuſq; Helicon, & nondum Oeagrius Hæmus,
Ardet in immenſum geminatis ignibus Ætna.
Parnaſſuſq; biceps, & Eryx, & Cynthus, & Othrys,
Et tandem nivibus Rhodope caritura, Mimaſq;
Dyndymaq;, & Mycale, natuſq; ad ſacra Cithæron,
Nec proſunt Scythiæ ſua frigora: Caucaſus ardet.
Oſſaq; cum Pindo, majorq; ambobus Olympus,
Aëriaq; Alpes, & nubifer Appenninus.
Tum vero Phaëton cunctis è partibus orbem

Aſpicit accenſum, nec tantos ſuſtinet æſtus:
Ferventeſq; auras, velut è fornace profundæ
Ore trahit, curruſq; ſuos candeſcere ſentit:
Et neque jam cineres, ejectataq; favillam
Ferre poteſt, calidoq; involvitur undiq; fumo.
Quoque eat, aut ubi ſit, picea caligine tectus
Neſcit, & arbitrio volucrum raptatur equorum.
Sanguine tum credunt in corpora ſumma vocato,
Æthiopum populos nigrum traxiſſe colorem.
Tum facta eſt Libye raptis humoribus æſtu
Arida: tum Nymphæ paſſis, fonteſq; lacuſq;
Deflevere comis: quærit Bœotia Dircen,
Argos Amymonen, Ephyre Pirenidas undas.
Nec ſortita loco diſtantes flumina ripas
Tuta manent: mediis Tanais fumavit in undis,
Peneuſq; ſenex, Teuthranteuſq; Caycus.
Et celer Iſmenos, cum Phocaico Erymantho.
Arſuruſq; iterum Xanthus, flavuſq; Lycormas.
Quiq; recurvatis ludit Mæander in undis,
Mygdoniuſq; Melas, & Tænarius Eurotas:
Arſit & Euphrates Babylonius, arſit Orontes,
Thermodoonq; citus, Gangeſq;, & Phaſis, & Iſter.
Æſtuat Alphëius: ripæ Sperchiades ardent:
Quodq; ſuo Tagus amne vehit, fluit ignibus aurum,
Et, quæ Mæonias celebrârunt Carmine ripas,
Flumineæ volucres medio caluêre Cayſtro.
Nilus in extremum fugit perterritus orbem,
Occuluitq; caput, quod adhuc latet: oſtia ſeptem
Pulverulenta vacant, ſeptem ſine flumine valles.
Sors eadem Iſmarios, Hebrum cum Strymone ſiccat,
Heſperioſq; amnes Rhenum, Rhodanumq; Padumq;,
Cuiq; fuit rerum permiſſa potentia, Tibrim.
Diſſilit omne ſolum: penetratq; in Tartara rimis
Lumen, & infernum terret cum conjuge regem.
Et mare contrahitur, ſiccæq; eſt campus arenæ,
Quod modo pontus erat: quoſq; altum texerat æquor,
Exiſtunt montes, & ſparſas Cycladas augent.

Ima petunt pisces: nec se super æquora curvi
Tollere consuetas audent delphines in auras:
Corpora Phocorum summo resupina profundo
Exanimata jacent: ipsum quoque Nerea fama est,
Doridaq; & natas, tepidis latuisse sub undis.
Ter Neptunus aquis cum torvo brachia vultu
Exerere ausus erat: ter non tulit aëris ignes.
Alma tamen Tellus, uterat circundata ponto,
Inter aquas pelagi, contractosq; undique fontes,
Qui se condiderant in opacæ viscera matris,
Sustulit omniferos collo tenus arida vultus:
Oppositq; manum fronti, magnoq; tremore
Omnia concutiens paulum subsedit, & infrà,
Quàm solet esse, fuit: sacraq; ita voce profatur:
Si placet hoc, meruiq;, quid ô tua fulmina cessant
Summe Deûm? liceat perituræ viribus ignis,
Igne perire tuo, clademq; auctore levare.
Vix equidem fances hæc ipsa in verba resolvo:
(Præsserat ora vapor) tostos en aspice crines,
Inque oculis fumum: volitant super ora favillæ.
Hósne mihi fructus? hunc fertilitatis honorem,
Officiiq; refers, quòd adunci vulnera aratri
Rastrorumq; fero, totoq; exerceor anno?
Quòd pecori frondes, alimentaq; mitia, fruges
Humano generi, vobis quoque thura ministro?
Sed tamen exitium fac me meruisse: quid undæ?
Quid meruit frater? cur illi tradita sorte
Æquora decrescunt, & ab æthere longius absunt?
Quod si nec fratris, nec te mea gratia tangit:
At cœli miserere tui: circumspice, utrinque
Fumat uterque polus: quos si violaverit ignis,
Atria vestra ruent. Atlas en ipse laborat,
Vixq; suis humeris candentem sustinet axem:
Si freta, si terræ pereunt, si regia cœli.
In Chaos antiquum confundimur. Eripe flammis,
Si quid adhuc superest, & rerum consule summæ.
Dixerat hæc Tellus: neque enim tolerare vaporem.

Vlte

Vlterius potuit, nec dicere plura, ſuumq́;
Retulit os in ſe, propriorq́; manibus antra.
At pater omnipotens ſuperos teſtatus, & ipſum,
Qui dederat currus, niſi opem ferat, omnia fato
Interitura gravi, ſummam petit arduus arcem,
Vnde ſolet nubes latis inducere terris,
Vnde movet tonitrus, vibrataq́; fulmina jaclat.
Sed neque quas poſſet terris inducere nubes,
Tunc habuit: nec quos cælo dimitteret imbres.
Intonat: & dextra libratum fulmen ab aure
Miſit in aurigam, pariterq́; animaq́; rotiſq́;
Exuit, & ſævis compeſcuit ignibus ignes.
Conſternuntur equi: & ſaltu in contraria facto,
Colla jugo eripiunt, abruptaq́; lora relinquunt.
Illic fræna jacent, illic temone revulſus
Axis, in hac radii fractarum parte rotarum:
Sparſaq́; ſunt latè laceri veſtigia currus.
At Phaëton rutilos flamma populante capillos,
Volvitur in præceps, longoq́; per aëra tractu
Fertur: ut interdum de cælo ſtella ſereno,
Quæ ſi non cecidit, potuit occidiſſe videri.
Quem procul à patria diverſo maximus orbe
Excipit Eridanus: fumantiaq́; abluit ora.
Naiades Heſperiæ trifida fumantia flamma,
Corpora dant tumulo, ſignant quoque carmine ſaxum:
Hîc ſitus eſt Phaëton, currus auriga paterni:
Quem ſi non tenuit, magnis tamen excidit auſis.
At pater obductos luctu miſerabilis ægro
Condiderat vultus: & (ſi modò credimus) unum
Iſſe diem ſine Sole ferunt: incendia lumen
Præbebant, aliquiſq́; malo fuit uſus in illo.
At Clymene poſtquam dixit, quæcunque fuerunt
In tantis dicenda malis, lugubris & amens,
Et laniata ſinus totum percenſuit orbem.
Exanimeſq́; artus primò, mox oſſa requirens:
Repperit oſſa tamen peregrina condita terra:
Incubuitq́; loco: nomenq́; in marmore lectum

Perfudit lacrymis, & aperto pectore fovit.
Nec minus Heliades lugent: & inania morti
Munera dant lacrymas, & cæsæ pectora palmis
Non auditurum miseras Phaëtonta querelas
Nocte dieq; vocant, adsternunturq; sepulchro.
Luna quater junctis implêrat cornibus orbem:
Illæ more suo (nam morem fecerat usus)
Plangorem dederant: è queis Phaëthusa sororum
Maxima, cum vellet terræ procumbere, questa est
Dirigui sse pedes: ad quam conata venire
Candida Lampetie, subita radice retenta est.
Tertia cum crinem maxibus laniare pararet,
Avellit frondes: hæc stipite crura teneri,
Illa dolet fieri longos sua brachia ramos.
Dumq; ea mirantur, complectitur inguina cortex,
Perq; gradus uterum pectusq;, humerosq;, manusq;,
Ambit: & extabant tantùm ora vocantia matrem.
Quid faciat mater? nisi quò trahit impetus illam,
Huc eat atque illuc, & dum licet, oscula jungat?
Non satis est: truncis avellere corpora tentat,
Et teneros manubus ramos abrumpit: at inde
Sanguineæ manant tanquam de vulnere guttæ.
Parce precor, mater, quæcunque est saucia, clamat
Parce precor: nostrum laceratur in arbore corpus,
Iamq; vale, cortex in verbâ novissima venit.
Inde fluunt lacrymæ, stillataq; sole rigescunt
De ramis electra novis, quæ lucidus amnis
Excipit, & nuribus mittit gestanda Latinis.

Affuit huic monstro proles Stheneleia cycnus:
Qui tibi materno quamvis à sanguine junctus,
Mente tamen, Phaëton, propior fuit: ille relicto
(Nam Ligurum populos, & magnas rexerat urbes)
Imperio, ripas virides, amnemq; querelis
Eridanum implêrat, silvamq; sororibus auctam:
Cum vox est tenuata viro, caneq; capillos
Dissimulant plumæ: collumq; à pectore longo
Porrigitur, digitosq; ligat junctura rubentes:

Penna latus velat: tenet os sine acumine rostrum:
Fit nova Cycnus auis: nec se cæloque Ioui q̃
Credit, ut iniustè missi memor ignis ab illo:
Stagna petit, patulósque lacus, ignem q̃ perosus,
Quæ colat, elegit contraria flumina flammis.
Squallidus interea genitor Phaëtontis, & expers
Ipse sui decoris, qualis, cùm deficit orbi,
Esse solet, lucemq̃ odit, seq̃ ipse, diemq̃,
Datq̃ animum in luctus, & luctibus adȳcit iram:
Officiumq̃ negat mundo. Satis, inquit, ab æui
Sors mea principijs fuit irrequita, pigetq̃
Actorum sine fine mihi, sine honore laborum.
Quilibet alter agat portantes lumina currus:
Si nemo est, omnesq̃ dei non posse fatentur,
Ipse agat: vt saltem, dum nostras tentat habenas,
Orbatura patres aliquando fulmina ponat.
Tunc sciat, ignepedum vires expertus equorum.
Non meruisse necem, qui non bene rexerit illos.
Talia dicentem circumstant omnia Solem
Numina, néve velit tenebras inducere terris,
Supplice voce rogant: missos quoque Iupiter ignes,
Excusat, precibusq̃ minas regaliter addit.
Colligit amentes, & adhuc terrore pauentes
Phœbus equos, stimuloq̃ dolens & verbere sæuit:
Sæuit enim, natumq̃ obiectat, & imputat illis.
At pater omnipotens ingentia mœnia cæli
Circuit, & ne quid labefactum viribus ignis
Corruat, explorat: quæ postquam firma, suiq̃
Roboris esse videt: terras, hominumq̃ labores
Perspicit (Arcadiæ tamen est impensior illi
Cura suæ) fonteſq̃ & nondum audentia labi
Flumina restituit; dat terræ gramina, frondes
Arboribus, læsaſq̃ iubet reviresecere sylvas.
Dum redit, itq̃ frequens, in virgine Nonacrina
Hæsit, & aecepti caluére sub ossibus ignes.
Non erat huius opus lanam mollire trahendo,
Nec positas variare comas: sed fibula vestem,

Vitta coërcuerat neglectos alba capillos:
Et modò læva manu jaculum, modò sumpserat arcu
Miles erat Phœbes: nec Menalon attigit ulla
Gratior hac Triviæ. Sed nulla potentia longa est.
Vlterius medio spatium Sol altus habebat,
Cùm subit illa nemus: quod nulla cecíderat ætas.
Exuit hic humero pharetram, lentosq; retendit.
Arcus, inque solo, quod texerat herba, jacebat:
Et picta posità pharetram cervice premebat.
Iupiter ut vidit fessam, & custode vacantem,
Hoc certè furtum conjux mea nesciet, inquit:
Aut, si rescierit, sunt, ô sunt jurgia tanti?
Protinus induitur faciem cultumq; Dianæ,
Atque ait ô comitum virgo pars una mearum,
In quibus es venata jugis? De cespite virgo
Se levat, & salve numen, me judice, dixit,
Audiat ipse licet, majus Iove: videt, & audit,
Et sibi præferri se gaudet, & oscula jungit,
Nec moderata satis, nec sic à virgine danda.
Qua venata forèt sylva narrare parantem
Impedit amplexu, nec se sine crimine prodit.
Illa quidem contrà, quantum modò fœmina posset,
(Aspiceres utinam Saturnia, mitior esses)
Illa quidem pugnat: sed quæ superare puella,
Quisve Jovem poterat? superûm petit æthera victo
Iupiter: huic odio nemus est, & conscia sylva.
Vnde pedem referens, penè est oblita pharetram
Tollere cum telis, & quem suspenderat arcum.
Ecce suo comitata choro Dictynna per altum
Mænalon ingrediens, & cede superba ferarum,
Aspicit hanc, visámque vocat: clamata refugit,
Et timuit primò, ne Iupiter esset in illa.
Sed postquam pariter Nymphas incedere vidit,
Sensit abesse dolos, numerumq; accessit ad harum.
Heu quàm difficile est crimen non prodere vultu!
Vix oculos attollit humo: nec, ut antè solebat,
Iuncta Deæ lateri, nec toto est agmine prima:

Sed silet, & læsi dat signa rubore pudoris.
Et, nisi quòd virgo est, poterat sentire Diana
Mille notis culpam: Nymphæ sensisse feruntur.
Orbe resurgebant lunaria cornua nono,
Cùm Dea venatu fraternis languida flammis,
Nacta nemus gelidum, de quo cum murmure labens
Ibat, & attritas versabat rivus arenas.
Vt loca laudavit, summas pede contigit undas;
His quoque laudatis, procul est, ait, arbiter omnis:
Nuda superfusis tingamus corpora lymphis.
Parrhasis erubuit, cunctæ velamina ponunt:
Vna moras quærit: dubitanti vestis adempta est:
Qua posita, nudo patuit cum corpore crimen.
Attonitæ, manibusq; utcrum celare volenti,
I procul hinc, dixit, nec sacros pollue fontes,
Cynthia: deq; suo jussit secedere cœtu.
Senserat hoc olim magni matrona Tonantis,
Distuleratq; graves in idonea tempora pœnas.
Causa moræ nulla est: & jam puer Arcas (id ipsum
Indoluit Juno) fuerat de pellice natus.
Quò simul obvertit sævam cum lumine mentem,
Scilicet hoc etiam restabat adultera, dixit,
Vt fœcunda fores, fieretq; injuria partu
Nota, Ioviq; mei testatum dedecus esset:
Haud impune feres: adimam tibi namq; figuram,
Qua tibi, quaq; places nostro importuna marito.
Dixit, & adversa prensis à fronte capillis
Stravit humi pronam, tendebat brachia supplex:
Brachia cœperunt: nigris horrescere villis,
Curvariq; manus, & aduncos crescere in ungues,
Officioq; pedum fungi, laudataq; quondam
Ora Iovi lato fieri deformia rictu.
Nève preces animos, & verba precantia flectant,
Posse loqui eripitur: vox iracunda, minaxq;
Plenaq; terroris rauco de gutture fertur.
Mens antiqua tamen facta quoque mansit in ursa:
Assiduoq; suos gemitu testata dolores,

Qualeſcunque manus ad cœlum & ſidera tollit:
Ingratumq; Iovem nequeat cùm dicere, ſentit.
Ah quoties ſolâ non auſa quieſcere ſilva,
Ante domum, quondamq; ſuis erravit in agris;
Ah quoties per ſaxa canum latratibus acta eſt,
Venatrixq; metu venantûm territa fugit:
Sæpe feris latuit viſis, oblita quid eſſet,
Vrſaq; conſpectos in montibus horruit urſos:
Pertimuitq; lupos, quamvis pater eſſet in illis.
Ecce Lycaoniæ proles ignara parentis
Arcas adeſt, ter quinque ferens natalibus annos.
Dumq; feras ſequitur, dum ſaltus eligit aptos,
Nexilibuſq; plagis ſilvas Erymanthidas ambit:
Incidit in matrem: quæ reſtitit Arcade viſo,
Et cognoſcenti ſimilis fuit. ille refugit:
Immotoſq; oculos in ſe ſine fine tenentem,
Neſcius extimuit: propiuſq; accedere fugit.
Vulnifico fuerat fixurus pectora telo:
Arcuit omnipotens: pariterq; ipſoſq; nefaſq;
Suſtulit: & celeri raptos per inania vento,
Impoſuit cœlo, vicinaq; ſidera fecit.
Intumuit Iuno, poſtquam inter ſidera pellex
Fulſit: & ad canam deſcendit in æquora Tethym,
Oceanumq; ſenem; quorum reverentia movit
Sæpe deos: cauſamq; viæ ſcitantibus, inquit:
Quæritis, æthereis quare regina Deorum
Sedibus hic adſim: pro me tenet altera cœlum.
Mentiar, obſcurum niſi nox cùm fecerit orbem,
Nuper honoratas ſummo mea vulnera cœlo
Videritis ſtellas illic, ubi circulus axem
Vltimus extremum, ſpatioq; breviſſimus ambit,
Eſt verò, cur quis Iunonem lædere nolit?
Offenſamq; tremat: quæ proſum ſola nocendo?
O ego quantum egi! quàm vaſta potentia noſtra eſt!
Eſſe hominem vetui? facta eſt Dea. ſic ego pœnas
Sontibus impono: ſic eſt mea magna poteſtas.
Vindicet antiquam faciem, vultuſq; ferinos

Detrahat. Argolica quod in antè Phoronide fecit,
Cur non expulsâ ducit Iunone, meoq;
Collocat in thalamo, ſocerumq; Lycaona ſumit?
At vos, ſi læſæ tangit contemptus alumnæ,
Gurgite cæruleo ſeptem prohibite Triones,
Sideraq; in cælum, ſtupri mercede recepta
Pellite, ne puro tingatur in æquore pellex.
Dij maris annuerant: habili Saturnia curru
Ingreditur liquidum pavonibus aëra pictis:
Tam nuper pictis cæſo pavonibus Argo,
Quàm tu nuper eras, cùm candidus antè fuiſſes,
Corve loquax, ſubitò nigrantes verſus in alas.
Nam fuit hæc quondam niveis argentea pennis
Ales, ut æquaret totas ſine labe columbas,
Nec ſervaturis vigili Capitolia voce
Cederet anſeribus, nec amanti flumina cygno,
Lingua fuit damno: lingua faciente loquaci,
Qui color albus erat, nunc eſt contrarius albo.
Pulchrior in tota, quàm Lariſſæa Coronis,
Non fuit Æmonia: placuit tibi Delphice certè,
Dum vel caſta fuit: vel inobſervata: ſed ales
Senſit adulterium Phœbeius: utque latentem
Detegeret culpam non exorabilis index,
Ad Dominum tendebat iter, quem garrula motis
Conſequitur pennis, ſcitetur ut omnia, corvix:
Auditaq; viæ cauſa, non utile carpis,
Inquit, iter: ne ſperne meæ præſagia linguæ.
Quid fuerim, quid ſimq; vide, meritumq; require:
Invenies nociuiſſe fidem: nam tempore quodam
Pallas Erichthoniam prolem ſine matre creatam
Clauſerat Actæo texta de vimine ciſta,
Virginibuſq; tribus gemino de Cecrope natis
Servandam dederat; ſed enim inconfeſſa quod eſſet,
Et legem dederat, ſua ne ſecreta viderent.
Abdita fronde levi denſa ſpeculabar ab ulmo,
Quid facerent: commiſſa duæ ſine fraude tuentur
Pandroſos, atque Herſe: timidas vocat una ſorores

Aglauros

Aglauros, nodoſq; manu diducit: & intus
Infantemq; vident, apporrectumq; draconem.
Acta Deæ refero: pro quo mihi gratia talis
Redditur, ut dicar tutela pulſa Minervæ:
Et ponar poſt noctis avem, mea pœna volucres
Admoniſſe poteſt, ne voce pericula quærant.
At puto, non ultrò, nec quicquam tale rogantem
Me petiit: licet hoc ex ipſa Pallade quæras,
Quamvis irata eſt, non hoc irata negabit:
Nam me Phocaica clarus tellure Coroneus
(Nota loquor) genuit, fueramq; ego regia virgo,
Divitibuſq; procis (ne me contemne) petebar.
Forma mihi nocuit, nam cum per littora lentis
Paſſibus, ut ſoleo, ſumma ſpatiarer arena:
Vidit, & incaluit pelagi Deus: utq; precando
Tempora cum blandis abſumſit inania verbis:
Vim parat, & ſequitur: fugio, denſumq; relinquo
Littus, & in molli nequicquam laſſor arena:
Inde Deos, hominesq; voco: nec contigit ullum
Vox mea mortalem, mota eſt pro virgine virgo,
Auxiliumq; tulit: tendebam brachia cœlo:
Brachia cæperunt levibus nigreſcere pennis:
Rejicere ex humeris veſtem molibar: at illa
Pluma erat, inque cutem radices fixerat imas:
Plangere nuda meis conabar pectora palmis:
Sed neque jam palmas, nec pectora nuda gerebam,
Currebam: nec, ut antè, pedes retinebat arena:
Sed ſumma tollebar humo: mox acta per auras
Evehor, & data ſum comes inculpata Minervæ:
Quid tamen hoc prodeſt, ſi diro facta volucris
Crimine, Nyctimene noſtro ſucceſſit honori?

An, quæ per totam res eſt notiſſima Lesbon,
Non audita tibi eſt, patrium temerâſſe cubile
Nyctimenen? avis illa quidem, ſed conſcia culpæ
Conſpectum lucemq; fugit, tenebriſq; pudorem
Celat, & à cunctis expellitur æthere toto.

Talia dicenti, Tibi, ait, revocamina corvus

Sint precor ista malo, nos vanum spernimus omen.
Nec cæptum dimittit iter: dominoq; jacentem
Cum juvene Æmenio vidisse Coronida narrat.
Laurea delapsa est audito crimine amantis:
Et pariter vultusq; Deo, plectrumq; color q;
Excidit: utq; animus tumida fervebat ab ira:
Arma assueta capit, flexumq; à cornibus arcum
Tendit: & illa suo toties cum pectore juncta
Indevitato trajecit pectora telo.
Icta dedit gemitum, tractoq; à vulnere ferro
Candida puniceo perfudit membra cruore:
Et dixit: Potui pœnas tibi, Phœbe dedisse,
Sed pereriisse prius: duo nunc morientur in una,
Hactenus: & pariter vitam cum sanguine fudit:
Corpus inane animæ frigus letale secutum est.
Pœnitet heu serò pœnæ crudelis amantem:
Seq;, quòd audierit, quòd sic exarserit, odit.
Odit avem, per quam crimen causamq; dolendi
Scire coactus erat: nec non arcumq; manumq;
Odit, eumq; manu temeraria tela, sagittas:
Collapsamq; fovet: seraq; ope vincere fata
Nititur: & medicas exercet inaniter artes.
Quæ postquam frustra tentata, rogumq; parari
Vidit, & arsuros supremis ignibus artus:
Tum verò gemitus (neque enim cœlestia tingi
Ora licet lacrymis) alto de corde petitos
Edidit, haud aliter, quam cum spectante juvenca
Lactentis vituli dextra libratus ab aure
Tempora discussit clavo cava malleus ictu,
Vt tamen ingratos in pectora fudit odores,
Et dedit amplexus, injustaq; justa peregit,
Non tulit in cineres labi sua Phœbus eosdem
Semina; sed natum flammis, utroq; parentis
Eripuit, geminiq; tulit Chironis in antrum:
Sperantemq; sibi non falsæ præmia linguæ,
Inter aves albas vetuit consistere corvum.
Semifer interea divinæ stirpis alumno

Læius

Lætus erat, miſtoq́ onere gaudebat honore.
Ecce venit rutulis humeros projecta capillis Laiti
Filia Centauri, quam quondam Nympha Chariclo,
Fluminis in rapidi ripis enixa, vocavit
Ocyroën; non hæc artes contenta paternas
Edidiciſſe fuit: fatorum arcana canebat.
Ergo ubi vaticinos concepit mente furores,
Incaluitq́ Deo, quem clauſum pectore habebat,
Aſpicit infantem, totiq́ ſalutifer orbi,
Creſce puer, dixit: tibi ſe mortalia ſæpe
Corpora debebunt: animas tibi reddere ademptas
Fas erit: idq́ ſemel Diis indignantibus auſus,
Poſſe dare hoc iterum flammâ prohibebere avitâ,
Eq́ Deo corpus fies exangue, Deuſq́
Qui modò corpus eras: & bis tua fata novabis.
Tu quoque chare pater non jam mortalis, & avis
Omnibus ut maneas, naſcendi lege creatus,
Poſſe mori cupies tum, cùm cruciabere diræ
Sanguine ſerpentis perſaucia membra recepto:
Teq́ ex æterno patientem numina mortis
Efficient, tripliceſq́ Deæ tua fila reſolvent.
Reſtabat fatis aliquid, ſuſpirat ab imis
Pectoribus, lacrymæq́ genis labuntur abortæ:
Atque ita prævertunt, inquit, me fata: vetorq́
Plura loqui: vociſq́ meæ præcluditur uſus.
Non fuerant artes tanti, quæ numinis iram
Contraxêre mihi; mallem neſciſſe futura.
Iam mihi ſubduci facies humana videtur:
Iam cibus herba placet: jam latis currere campis
Impetus eſt, in equam, cognataq́ pectora vertor.
Tota tamen quare? pater eſt mihi nempe biformis.
Talia dicentis, pars eſt extrema querelæ
Intellecta parum: confuſaq́ verba fuerunt.
Mox, nec verba quidem, nec equæ ſonus ille videtur,
Sed ſimulantis equam: parvoq́ in tempore certos
Edidit hinnitus, & brachia movit in herbas.
Tum digiti coëunt, & quinos alligat unguis

Perpetuo cornu levis ungula, creſcit & oris
Et colli ſpatium: longæ pars maxima pallæ
Cauda fit: utque vagi crines per colla jacebant,
In dextras abiêre jubas: pariterq́ novata eſt
Et vox, & facies: nomen quoque monſtra dederunt.
Flebat, opemq́ tuam fruſtra Philyrêius heros,
Delphice, poſcebat: nam nec reſcindere magni
Juſſa Iovis poteras: nec ſireſcindere poſſes,
Tunc aderas: Elim, Meſſeniaq́ arva colebas.
Illud erat tempus, quo te paſtoria pellis
Texit: onuſq́ fuit baculus ſilveſtris olivæ,
Alterius, diſpar ſeptenis fiſtula cannis.
Dumq́ amor eſt curæ, dum te tua fiſtula mulcet,
Incuſloditæ Pylios memorantur in agros
Proceſſiſſe boves. Videt has Atlântide Maia
Natus: & artè ſua ſilvis occultat abactas.
Senſerat hoc furtum nemo, niſi natus in illo
Rure ſenex; Battum vicinia tota vocabat.
Divitis hic ſaltus, herboſaq́ paſcua Nelei,
Nobiliúmq́ greges cuſtos ſervabat equarum,
Hunc timuit: blándaq́ manu ſeduxit: & illi,
Quiſquis es hoſpes, ait, ſi fortè armenta requiret
Hæc aliquis, vidiſſe nega: neu gratia facto
Nulla rependatur, nitidam cape præmia vaccam.
Et dedit: accepta, voces has reddidit hoſpes:
Tutus eas: lapis iſte prius tua furta loquetur:
Et lapidem oſtendit: ſimulat Iove natus abire.
Mox redit: & verſa pariter cum voce figura,
Ruſtice, vidiſti ſi quas hoc limite, dixit,
Ire boves, fer opem, ſurtoq́ ſilentia deme:
Junctaſuo pari er dabitur tibi fœmina tauro.
At ſenior, poſtquam eſt merces geminata, ſub illis
Montibus, inquit, erant: & erant, ſub montibus illis.
Riſit Atlantiades: &, me mihi perfide prodis?
Me mihi prodis? ait, periuraq́ pectora vertit
In durum ſilicem, qui nunc quoque dicitur Index:
Inq́ nihil merito vetus eſt infamia ſaxo.

Hinc

Hinc se sustulerat paribus Caducifer alis:
Munychiosq; volans agros, gratamq; Minervæ
Despiciebat humum, cultiq; arbusta Lycæi.
Illa fortè die castæ de more puellæ
Vertice supposito festas in Palladis arces
Pura coronatis portabant sacra canistris.
Inde revertentes Deus aspicit ales, iterq;
Non agit in rectum, sed in orbem curvat eundem:
Vt volucris visis rapidissima milvius extis,
Dum timet, & densi circumstant sacra ministri,
Flectitur in gyrum, nec longius audet abire,
Spemq; suam motis avidus circumvolat alis:
Sic super Actæas agilis Cyllenius arces
Inclinat cursus, & easdem circinat auras.
Quanto splendidior, quàm cætera, sidera, fulget
Lucifer, & quanto, quàm Lucifer, aurea Phœbe:
Tanto virginibus præstantior omnibus Herse
Ibat, eratq; decus pompæ, comitumq; suarum.
Obstupuit formâ Iove natus: & æthere pendens,
Non secus exarsit, quàm cùm Balearica plumbum
Funda jacit: volat illud, & incandescit eundo:
Et, quos non habuit, sub nubibus invenit ignes.
Vertit iter, cæloq; petit diversa relicto:
Nec se dissimulat: tanta est fiducia formæ.
Quæ quanquam justa est, curâ tamen adjuvat illam.
Permulcetq; comas: chlamydemq; ut pendeat aptè,
Collocat: ut limbus, totumq; appareat aurum:
Vt teres in dextra, qua somnos ducit & arcet,
Virga sit, ut tersis niteant talaria plantis.
Pars secreta domus ebore, & testudine cultos
Tres habuit thalamos: quorum tu Pandrose dextrum
Aglauros lævum, medium possederat Herse.
Quæ tenuit lævum, venientem prima notavit
Mercurium: nomenq; Dei scitatur et ausa est,
Et causam adventus: cui sic respondet Atlantis
Pleioneq; nepos: Ego sum, qui jussa per auras
Verba patris porto, pater est mihi Iupiter ipse,

Nec fingam cauſas: tu tantùm fida ſorori
Eſſe velis, proliſq; meæ matertera dici.
Herſe cauſa viæ eſt, ſaveas oramus amanti.
Aſpicit hunc oculis iiſdem, quibus abdita nuper
Viderat Aglaurors flavæ ſecreta Minervæ:
Proq; miniſterio, magni ſibi ponderis aurum
Poſtulat: interea tectis excedere cogit.
Vertit ad hanc torvi Dea bellica luminis orbes,
Et tanto penitus traxit ſuſpiria motu,
Vt pariter pectus, poſitamq; in pectore forti
Ægida concuteret: ſubit, hanc arcana profana
Detexiſſe manu, tum, cùm ſine matre creatam
Lemniacam ſtirpem contra data fœdera vidit:
Ingratamque Deo fore jam, ingratamq; ſorori,
Et ditem, ſumpto, quod avara popoſcerat auro.
Protinus Invidiæ nigro ſqualentia tabo
Tecta petit, domus eſt imus in vallibus antri
Abdita, ſole carens, non ulli pervia vento:
Triſtis, & ignavi pleniſſima frigoris, & quæ
Igne vacet ſemper, caligine ſemper abundet.
Huc ubi pervenit bello metuenda virago,
Conſtitit ante domum (neque enim ſuccedere tectis
Fas habet) & poſtes extremâ cuſpide pulſat.
Concuſſæ patuêre fores: videt intus edentem
Vipereas carnes, vitiorum alimenta ſuorum,
Invidiam: viſaq; oculos avertit: at illa
Surgit humo pigrè, ſemeſarumq; reliquit
Corpora ſerpentum, paſſuq; incedit inerti.
Vtque Deam vidit formaq; armiſq; decoram,
Ingemuit, vultumq; Deæ ad ſuſpiria duxit.
Pallor in ore ſedet, macies in corpore toto:
Nuſquam recta acies: livent rubigine dentes:
Pectora felle virent: lingua eſt ſuffuſa veneno:
Riſus abeſt, niſi quem viſi movere dolores:
Nec fruitur ſomno, vigilantibus excita curis:
Sed videt ingratos, intabeſcitq; videndo,
Succeſſus hominum, carpitq; & carpitur unà,

Sup-

Supplicium q; ſuum eſt: quamvis tamen oderat illam.
Talibus affata eſt breviter Tritonia dictis:
Infice tabe tua natarum Cecropis unam:
Sic opus eſt: Aglauros ea eſt: haud plura locuta,
Fugit, & impreſſa tellurem reppulit haſta.
Illa Deam obliquo fugientem lumine cernens,
Murmura parva dedit, ſucceſſibus atque Minervæ
Indoluit: baculumq; capit, quem ſpinea tortum
Vincula cingebant: adopertaq; nubibus atris,
Quacunq; ingreditur, florentia protcrit arva,
Exuritq; herbas, & ſumma papavera carpit:
Afflatuq; ſuo populos, urbeſq; domoſq;
Polluit: & tandem Tritonida conſpicit arcem,
Ingeniiſq; opibuſq;, & feſtâ pace virentem,
Vixq; tenet lacrymas, quia nil lacrymabile cernit.
Sed poſtquam thalamos intravit Cecrope natæ,
Iuſſa facit: pectuſq; manu ferrugine tincta
Tangit, & hamatis præcordia ſentibus implet:
Inſpiratq; nocens virus, piceumq; per oſſa
Diffipat, & medio ſpargit pulmone venenum.
Néve mali cauſæ ſpatium per latius errent,
Germanam ante oculos, fortunatumq; ſororis
Conjugium, pulchraq; Deum ſub imagine ponit:
Cunctaq; magna facit: quibus irritata, dolore
Cecropis occulto mordetur, & anxia nocte,
Anxia luce gemit: lentaq; miſerrima tabe
Liquitur, ut glacies incerto ſaucia Sole:
Fœliciſq; bonis aliter non uritur Herſes,
Quàm cum ſpinoſis ignis ſupponitur herbis,
Quæ neque dant flammas, leniq; tepore cremantur.
Sæpe mori voluit, ne quicquam tale videret:
Sæpe velut crimen rigido narrare parenti.
Denique in adverſo venientem limine ſedit
Excluſura Deum: cui blandimenta preceſq;
Verbaq; jactanti mitiſſima, deſine, dixit,
Hinc ego me non ſum, niſi te motura repulſo:
Stemus, ait, pacto velox Cyllenius iſto:

Cæla

Cæleſtiq; fores virga patefecit: at illi
Surgere conanti partes, quaſtunq; ſedendo
Flectimus, ignava nequeunt gravitate moveri.
Illa quidem pugnat recto ſe attollere trunco:
Sed genuum junctura riget, friguſq; per ungues
Labitur, & pallent amiſſo ſanguine venæ,
Vtq; malum latè ſolet immedicabile cancer
Serpere, & illæſas vitiatis addere partes:
Sic lethalis hiems paulatim in pectora venit,
Vitaleſq; vias, & reſpiramina clauſit.
Nec conata loqui eſt, nec ſi conata fuiſſet,
Vocis habebat iter: ſaxum jam colla tenebat:
Ora q; duruerant: ſignum q; exangue ſedebat:
Nec lapis albus erat; ſua mens infecerat illam.
Has ubi verborum pœnas, mentiſq; profanæ
Cepit Atlantiades, dictas à Pallade terras
Linquit, & ingreditur jactatis æthera pennis.
Se vocat hunc genitor, nec cauſam faſſus amoris,
Fide miniſter, ait, juſſorum nate meorum
Pelle moram, ſubitoq; celer delabere curſu:
Quæq; tuam matrem tellus à parte ſiniſtra
Suſpicit (indigenæ Sidonida nomine dicunt)
Hanc pete: quodq; procul montano gramine paſci
Armentum regale vides, ad littora verte.
Dixit: & impulſi jamdudum monte juvenci
Littora paſſa petunt, ubi magni filia regis
Ludere virginibus Tyriis comitata ſolebat.
Non bene conveniunt, nec in una ſede morantur
Majeſtas & amor. ſceptri gravitate relicta,
Ille pater rectorq; Deûm, cui dextra triſulcis
Ignibus armata eſt, qui nutu concutit orbem,
Induitur faciem Tauri, miſtuſq; juvencis
Mugit, & in teneris formoſius obambulat herbis.
Quippe color nivis eſt, quam nec faſtigia duri
Calcavêre pedis, nec ſolvit aquaticus Auſter.
Colla toris extant: armis palearia pendent:
Cornua parva quidem, ſed quæ contendere poſſes

Facta manu, puraq; magis perlucida gemma.
Nullæ in fronte minæ, nec formidabile lumen.
Pacem vultus habet: miratur Agenore nata,
Quòd tam formosus, quòd prælia nulla minetur.
Sed quamvis mitem, metuit contingere primò:
Mox adit, & flores, ad candida porrigit ora.
Gaudet amans, & dum veniat sperata voluptas,
Oscula dat manubus (ah jam, vix cætera differt)
Et nunc alludit, viridiq; exultat in herba:
Nunc latus in fulvis niveum deponit arenis:
Paulatimq; metu dempto, nunc pectora præbet
Virgineâ palpanda manu, modo cornua sertis
Impedienda novis: ausa est quoque regia virgo,
Nescia quem premeret, tergo considere tauri:
Tum Deus à terra, siccoq; à littore sensim
Falsa pedum primò vestigia ponit in undis:
Inde abit ulterius, mediiq; per æquora Ponti
Fert prædam. Pavet hæc, littusq; ablata relictum
Respicit: & dextra cornu tenet, altera dorso
Imposita est, tenues sinuantur flamine vestes.

PVB. OVID
NASONIS META
MORPHOSEON

LIBER III.

IAmq; Deus, posita fallacis imagine tauri,
Se confessus erat, Dictæaq; rura tenebat:
Cum pater ignarus natam perquirere Cadmo

Imperat, & pœnam, si non inveneri: addit
Exilium, facto pius & sceleratus eodem.
Orbe pererrato (quis enim deprendere posset
Furta Iovis?) profugus, patriam q; iram q; parentis
Vitat Agenorides, Phœbi q; oracula supplex
Consulit, & quæ sit tellus habitanda requirit.
Bos tibi, Phœbus ait, solis occurret in arvis,
Nullum passa jugum, curvi q; immunis aratri:
Hac duce carpe vias: & qua requieverit herba,
Mœnia fac condas: Bœotiaq; illa vocato.
Vix bene Castalio Cadmus descenderat antro:
Incustoditam lentè videt ire juvencam,
Nullum servitij signum cervice gerentem:
Subsequitur, pressoq; legit vestigia gressu,
Auctoremq; viæ Phœbum taciturnus adorat.
Iam vada Cephisi, Panopesq; evaserat arva:
Bos stetit: & tollens speciosam cornibus altis
Ad cœlum frontem, mugitibus impulit auras:
Atque ita respiciens comites sua terga sequentes
Procubuit, teneraq; latus submisit in herba.
Cadmus agit grates, peregrinæq; oscula terræ
Figit, & ignotos montesq; agrosq; salutat.
Sacra Iovi facturus erat: jubet ire ministros,
Et petere è vivis libandas fontibus undas.
Silva vetus stabat, nullâ violata securi:
Et specus in media virgis ac vimine densus,
Efficiens humilem lapidum compagibus arcum,
Vberibus fœcundus aquis: ubi conditus antro
Martius anguis erat, cristis præsignis & auro.
Igne micant oculi: corpus tumet omne veneno:
Tresq; micant linguæ: triplici stant ordine dentes,
Quem postquam Tyria lucum de gente profecti,
Infausto tetigere gradu, demissaq; in undas
Vrna dedit sonitum, longo caput extulit antro
Cæruleus serpens, horrendaq; sibila misit.
Effluxêre undæ manibus, sanguisq; reliquit
Corpus, & attonitos subitus tremor occupat artus:

Ille volubilibus squamosos nexibus orbes
Torquet, & immenso saltu sinuatur in arcus:
Ac media plus parte leves erectus in auras
Dispicit omne nemus, tantoq; est corpore quanto
Si totum spectes, geminas qui separat Arctos:
Nec mora: Phœnicas, sive illi tela parabant,
Sive fugam, sive ipse timor prohibebat utrunque,
Occupat: hos morsu, longis amplexibus illos,
Hos necat afflatu, funestâ hos tabe veneni.
Fecerat exiguas jam Sol altissimus umbras:
Quæ mora sit sociis, miratur Agenore natus,
Vestigatq; viros: tegimen direpta Leoni
Pellis erat: telum splendenti lancea ferro,
Et jaculum: teloq; animus præstantior omni,
Vt nemus intravit, letataq; corpora vidit,
Victoremq; supra spatiosa corporis hostem
Tristia sanguinea lambentem vulnera lingua:
Aut ultor vestræ, fidissima corpora, mortis,
Aut comes, inquit, ero, dixit: dextraq; molarem
Sustulit, & magnum magno conamine misit.
Illius impulsi cum turribus ardua celsis
Mœnia mota forent, serpens sine vulnere mansit:
Loricæq; modo squamis defensus, & atræ
Duritiâ pellis, validos cute repulit ictus.
At non duritia jaculum quoque vicit eadem,
Quod medio lentæ spinæ curvamine fixum
Constitit, & totum descendit in illia ferrum.
Ille dolore ferox, caput in sua terga retorsit:
Vulneraq; aspexit, fixumq; hastile momordit.
Idq; ubi vi multa partem labefecit in omnem,
Vix tergo eripuit: ferrum tamen ossibus hæsit.
Tum verò postquam solitas accessit ad iras
Causa recens, plenis tumuerunt guttura venis,
Spumaq; pestiferos circumfluit albida victus:
Terraq; rasa sonat squamis: quiq; halitus exit
Ore niger Stygio, vitiatas inficit herbas.
Ipse modò immensum spinis facientibus orbem

Cin-

Cingitur, interdum longa trabe rectior extat:
Impete nunc vasto, ceu concitus imbribus amnis,
Fertur, & obstantes pertvrbat pectore silvas.
Cedit Agenorides paulùm, spolioq; leonis
Sustinet incursus, instantiaq; ora retardat
Cuspide prætenta, furit ille: & inania duro
Vulnera dat ferro: fugitq; in acumine dentes,
Iamq; venenifero sanguis manare palato
Cœperat, & virides aspergine tinxerat herbas:
Sed leve vulnus erat, quia se retrahebat abictu,
Læsaq; colla dabat retro, plagamq; sedere
Cedendo arcebat, nec longius ire sinebat:
Donec Agenorides conjectum in guttura ferrum
Vsque sequens pressit, dum retro quercus eunti
Obstitit, & fixa est pariter cum robore cervix.
Pondere serpentis curvata est arbor, & imo
Parte flagellari gemuit sua robora caudæ.
Dum spatium victor victi considerat hostis:
Vox subitò audita est: neque erat cognoscere promptum
Vnde: sed audita est: Quid Agenore nate peremptum
Serpentem spectas? & tu spectabere serpens.
Ille diu pavidus, pariter cum voce colorem
Perdiderat, gelidoq; comæ terrore rigebant:
Ecce viri fautrix superas delapsa per auras
Pallas adest, motæq; jubet supponere terræ
Vipereos dentes, populi incrementa futuri.
Paret: & impresso sulcum patefecit aratro:
Spargit humi jussos, mortalia semina, dentes.
Inde (fide majus) glebæ cœpere moveri:
Primaq; de sulcis acies apparuit hastæ:
Tegmina mox capitum picto nutantia cono.
Mox humeri, pectusq;, onerataq; brachia telis
Existunt: crescitq; seges clypeata virorum.
Sic, ubi tolluntur festis aulæa theatris,
Surgere signa solent, primumq; ostendere vultus:
Cætera paulatim, placidoq; educta tenore
Tota patent, imoq; pedes in margine ponunt:

Territus hoſte novo Cadmus capere arma parabat,
Ne cape, de populo, quem terra creaverat, unus
Exclamat, nec te civilibus inſere bellis.
Atque ita terrigenis rigido de fratribus unum
Comminus enſe ferit: jaculo cadit eminus ipſe,
Hic quoque qui dederat leto, non longius illo
Vivit, & expirat, modò quas acceperat, auras:
Exemploq; pari furit omnis turba, ſuoq;
Marte cadunt ſubiti per mutua vulnera fratres.
Iamq; brevis vitæ ſpatium ſortita juventus
Sanguineam tepido plangebat pectore matrem;
Quinque ſuperſtitibus, quorum fuit unus Echion,
Iſſua jecit humi monitu Tritonidis arma
Fraternæq; fidem pacis petiitq; deditq;
Hos operis comites habuit Sidonius hoſpes,
Cùm poſuit juſſam Phœbeis ſortibus urbem.

Iam ſtabant Thebæ: poteras jam Cadme videri
Exilio fœlix: ſoceri tibi Marſq; Venuſq;
Contigerant: huc adde genus de conjuge tanta,
Tot natos, nataſq;, & pignora chara nepotes,
Hos quoque jam juvenes. Sed ſcilicet ultima ſemper
Expectanda dies homini eſt: dicique beatus
Ante obitum nemo, ſupremaq; funera debet.

Prima nepos inter res tot tibi, Cadme, ſecundas
Cauſa fuit luctus, alienaq; cornua fronti
Addita, voſq; canes ſatiati ſanguine heroi.
At benè ſi quæras, fortunæ crimen in illo,
Non ſcelus invenies: quod enim ſcelus error habebat?
Mons erat infectus variarum cæde ferarum,
Iamq; dies medias rerum contraxerat umbras:
Et ſol ex æquo meta diſtabat utraq;:
Cum juvenis placido per devia luſtra vagantes
Participes operum compellat Hyantius ore.
Lina madent, comites, ferrumq; cruore ferarum,
Fortunæq; dies habuit ſatis: altera lucem
Cum croceis invecta rotis Aurora reducet,
Propoſitum repetemus opus, nunc Phœbus utraq;

Diſſat

Distat idem terra: finditq; vaporibus arva,
Sistite opus praesens, nodosaq; tollite lina.
Iussa viri faciunt, intermittuntq; laborem.
Vallis erat piceis, & acuta densa cupressu,
Nomine Gargaphie, succinctae cura Dianae:
Cujus in extremo est antrum nemorale recessu,
Arte laboratum nulla: simulaverat artem
Ingenio natura suo: nam pumice vivo,
Et levibus tophis nativum duxerat arcum.
Fons sonat à dextra, tenui perlucidus undâ,
Margine gramineo patulos succinctus hiatus.
Hic Dea silvarum venatu fessa solebat
Virgineos artus liquido perfundere rore.
Quò postquam subiit, Nympharum tradidit uni
Armigerae jaculum, Pharetramq;, arcusq; retentos.
Altera depositae subjecit brachia pallae:
Vincla duae pedibus demunt, nam doctior illis
Ismenis Crocale sparsos per colla capillos
Colligit in nodum, quamvis erat ipsa solutis.
Excipiunt laticem Nipheq; Hyaleq; Rhanisq;,
Et Psecas, & Phiale, fundunt q; capacibus urnis.
Dumq; ibi perluitur solita Titania lympha,
Ecce nepos Cadmi, dilata parte laborum,
Per nemus ignotum non certis passibus errans,
Pervenit in lucum: sic illum fata ferebant.
Qui simul intravit rorantia fontibus antra:
Sicut erant nudae, viso sua pectora Nymphae
Percussere viro: subitisq; ululatibus omne
Implevere nemus: circumfusaeq; Dianam
Corporibus texêre suis; tamen altior illis
Ipsa Dea est, colloq; tenus supereminet omnes.
Qui color infectis adversi Solis ab ictu
Nubibus esse solet, aut purpureae Auroræ,
Is fuit in vultu visae sine veste Dianae.
Quae quanquam Comitum turba est stipata suarum,
In latus obliquum tamen astitit: oraq; retro
Flexit: & ut vellet promptas habuisse sagittas,

Quas habuit, ſic hauſit aquas, vultumq; virilem
Perfudit: ſpargenſq; comas ultricibus undis,
Addidit hæc cladis præmunacia verba futuræ:
Nunc tibi me poſito viſam velamine narres,
Si poteris narrare, licet: nec plura minata,
Dat ſparſo capiti vivacis cornua cervi:
Dat ſpatium collo, ſummaſq; cacuminat aures:
Cum pedibuſq; manus, cum longis brachia mutat
Cruribus, & velat maculoſo vellere corpus.
Additus & pavor eſt, fugit Autonoëius heros:
Et ſe tam celerem curſu miratur in ipſo.
Vt verò vultus, & cornua vidit in unda,
Me miſerum dicturus erat: vox nulla ſecuta eſt.
Ingemuit: vox illa fuit: lacrimæq; per ora
Non ſua fluxerunt: mens tantùm priſtina manſit.
Quid faciat? repetátne domum, & regalia tecta?
An lateat ſilvis? timor hoc, pudor impedit illud.
Dum dubitat, videre canes: primaſq; Melampus
Ichnobateſq; ſagax latratu ſigna dedere,
Gnoſius Ichnobates, Spartana gente Melampus.
Inde ruunt alij, rapidâ velociùs aurâ
Pamphagus, & Dorceus, & Oribaſius, Arcades omnes,
Nebrophonoſq; valens, & trux cum Lælape Theron,
Et pedibus Pterelas, & naribus utilis Agre,
Hylæuſq; ferox nuper percuſſus ab apro,
Deq; lupo concepta Nape, pecudeſq; ſecuta
Pœmenis, & natis comitata Harpyia duobus,
Et ſubſtricta gerens Sicyonius ilia Lagon,
Et Dromas, & Canache, Stictéq;, & Tigris & Alce,
Et niveis Leucon, & villis Asbolus atris,
Prævaliduſq; Lacon, & curſu fortis Aëllo,
Et Thous, & Cyprio velox cum fratre Lyciſca,
Et nigram medio frontem diſtinctus ab albo
Harpalus, & Melaneus, hirſutaq; corpore Lachne,
Et patre Dictæo ſed matre Loconide nati
Labros & Agriodos, & acutæ vocis Hylactor.
Quoſq; referre mora eſt, ea turba cupidine prædæ,

Per

Per rupes, scopulosq́, adituq́ carentia saxa,
Quaq́ est difficilis, quaq́ est via nulla, sequuntur.
Ille fugit, per quæ fuerat loca sæpe secutus,
Heu famulos fugit ille suos, clamare libebat;
Actæon ego sum, dominum cognoscite vestrum:
Verba animo desunt, resonat latratibus æther.
Prima Melanchetes in tergo vulnera fecit,
Proxima Theridamas: Oresitrophus hæsit in armo.
Tardiùs exierant, sed per compendia montis
Præcipitata via est: dominum retinentibus illis
Cætera turba coit, confertq́ in corpore dentes.
Iam loca vulneribus desunt, gemit ille, sonumq́
Etsi non hominis, quem non tamen edere possit
Cervus, habet, mœstisq́ replet juga nota querelis:
Et genibus pronis supplex, similisq́ roganti,
Circumfert tacitos, tanquam sua brachia vultus.
At comites rapidum solitis hortatibus agmen
Ignari instigant, oculisq́ Actæona quærunt:
Et velut absentem certatim Actæona quærunt:
(Ad vocem caput ille refert) & abesse queruntur,
Nec capere oblatæ segnem spectacula prædæ.
Vellet abesse quidem, sed adest, velletq́ videre,
Non etiam sentire canum fera facta suorum.
Undiq́ circumstant, mersisq́ in corpore rostris
Dilacerant falsi dominum sub imagine cervi:
Nec, nisi finitâ per plurima vulnera vitâ,
Ira pharetratæ fertur satiata Dianæ.

Rumor in ambiguo est: aliis violentior æquo
Visa Dea est: alii laudant, dignamq́ severa
Virginitate vocant: pars invenit utraque causas.
Sola Jovis conjux non tam culpétne probétne
Eloquitur, quàm clade domus ab Agenore ductæ
Gaudet, & à Tyria collectum pellice transfert
In generis socios odium. subit ecce priori
Causa recens: gravidamq́ dolet de semine magni
Esse Iovis Semelen: tum linguam ad jurgia solvit:
Profeci quid enim toties per jurgia? dixit:

Ipsa

Ipſa petenda mihi eſt: ipſam, ſi maxima Iuno
Rite vocor, perdam: ſi me gemmantia dextra
Sceptra tenere decet: ſi ſum regina, Ioviſque
Et ſoror, & conjux; certè ſoror, at puto furto eſt
Contenta, & thalami brevis eſt injuria noſtri,
Concipit: id deerat: manifeſtaque crimina pleno
Fert utero: & mater, quod vix mihi contigit uni,
De Iove vult fieri, tanta eſt fiducia formæ.
Fallat eam, faxo: nec ſim Saturnia, ſi non
Ab Jove merſa ſuo Stygias penetrabit ad undas.
Surgit ab his ſolio: fulvaq; recondita nube
Limen adit Semeles: nec nubes antè removit,
Quàm ſimulavit anum, poſuitq; ad tempora canos,
Sulcavitq; cutem rugis, & curva trementi
Membra tulit greſſu, vocem quoque fecit anilem:
Ipſaq; erat Beroe Semeles Epidauria nutrix.
Ergo ubi captato ſermone, diuq; loquendo
Ad nomen venêre Iovis, ſuſpirat: & opto
Iupiter ut ſit, ait: metuo tamen omnia, multi
Nomine divorum thalamos iniêre pudicos,
Nec tamen eſſe Iovem ſatis eſt: det pignus amoris,
Si modò verus is eſt: quantuſq; & qualis ab alta
Iunone excipitur: tantus taliſq; rogatos
Det tibi complexus, ſuaq; antè inſignia ſumat.
Talibus ignaram Iuno Cadmeïda dictis
Formarat. Rogat illa Iovem ſine nomine munus.
Cui Deus, Elige, ait, nullam patiêre repulſam.
Quóque magis credas, Stygij quoque conſcia ſunto
Numina torrentis: timor & Deus ille Deorum eſt.
Læta malo, nimiumq; potens, perituraq; amantis
Obſequio Semele, qualem Saturnia, dixit,
Te ſolet amplecti, Veneris cum fœdus initis,
Da mihi te talem: voluit Deus ora loquentis
Opprimere: exierat jam vox præperata ſub auras.
Ingemuit: neq; enim non hæc optâſſe, neque ille
Non juraſſe poteſt. ergo mœſtiſſimus altum
Æthera conſcendit, vultuq; ſequentia traxit

Nu-

Nubila, queis nimbos immiſtaq; fulgura ventis
Addidit, & tonitrus, & inevitabile fulmen.
Quà tamen uſque poteſt, vires ſibi demere tentat,
Nec quo centimanum dejecerat igne Typhoea,
Nunc armatur eo: nimium feritatis in illo eſt.
Eſt aliud levius fulmen: cui dextra Cyclopum
Sævitiæ flammæq; minus, minus addidit iræ:
Tela ſecunda vocant ſuperi: capit illa: domumq;
Intrat Agenoream; corpus mortale tumultus
Non tulit æthereos, doniſq; jugalibus arſit.
Imperfectus adhuc infans genitricis ab alvo
Eripitur, patrioq; tener (ſi credere dignum eſt)
Inſuitur femori, maternaq; tempora complet:
Furtim illum primis Ino matertera cunis
Educat: inde datum Nymphæ Nyſeïdes antris
Occuluêre ſuis, lactiſq; alimenta dedêre.
Dumq; ea per terras fatali lege geruntur,
Tutaq; bis geniti ſunt incunabula Bacchi:
Forte Jovem memorant diffuſum nectare curas
Sepoſuiſſe graves, vacuaq; agitaſſe remiſſos
Cum Junone jocos: & major veſtra profectò eſt,
Quam quæ contingit maribus, dixiſſe, voluptas.
Illa negat: placuit, quæ ſit ſententia docti
Quærere Tireſiæ. Venus huic erat utraque nota.
Nam duo magnorum viridi cœuntia ſilvâ
Corpora ſerpentum baculi vi roborat ictu:
Deq; viro factus (mirabile) femina, ſeptem
Egerat autumnos: octavo rurſus eoſdem
Vidit: &, eſt veſtræ ſi tanta potentia plagæ,
Dixit, ut auctoris ſortem in contraria mutet,
Nunc quoque vos feriam, percuſſis anguibus iiſdem
Forma prior redit, genitiva q; venit imago.
Arbiter hic igitur ſumptus de lite jocoſa,
Dicta Jovis firmat: gravius Saturnia juſto,
Nec pro materia fertur doluiſſe: ſuiq;
Judicis æterna damnavit lumina nocte.
At pater omnipotens (neque enim licet irritæ cuiquam,

Facta

Facta Dei feciſſe Deo) pro lumine adempto
Scire futura dedit, pœnamq; levavit honore,
Ille per Aonias fama celeberrimus urbes
Irreprehenſa dabat populo reſponſa petenti:
Prima fidem, vociſq; ratæ tentamina ſumpſit
Cærula Liriope, quam quondam flumine curvo
Implicuit, clauſæq; ſuis Cephiſus in undis
Vim tulit: entxa eſt utero pulcherrima plene
Infantem Nymphe, jam tunc qui poſſet amari,
Narciſſumq; vocat: de quo conſultus, an eſſet
Tempora maturæ viſurus longa ſenectæ,
Fatidicus vates, ſi ſe non noverit, inquit.
Vana diu viſa eſt vox auguris: exitus illam,
Reſq; probat, letiq; genus, novitaſq; furoris.
Nam quater ad quinos unum Cephiſius annos
Addiderat, poteratq; puer, juveniſq; videri:
Multi illum juvenes, multæ petiêre puellæ.
Sed fuit in tenera tam dura ſuperbia forma:
Nulli illum juvenes, nullæ tetigére puellæ.
Aſpicit hunc trepidos agitantem in retia cervos,
Vocalis Nymphe, qui nec reticere loquenti,
Nec prior ipſe loqui didicit, reſonabilis Echo,
Corpus adhuc Echo, non vox erat: & tamen uſum
Garrula non alium, quàm nunc habet, oris habebat,
Reddere de multis ut verba noviſſima poſſet.
Fecerat hoc Iuno, quia, cum deprendere poſſet,
Sub Jove ſæpe ſuo Nymphas in monte jacentes,
Illa Deam longo prudens ſermone tenebat
Dum fugerent Nymphæ: poſtquam hæc Saturnia ſenſit,
Hujus, ait, linguæ, qua ſum deluſa poteſtas
Parva tibi dabitur, vociſq; breviſſimus uſus:
Req; minas firmat, tamen hæc in fine loquendi
Ingeminat voces, auditaq; verba reportat,
Ergo ubi Narciſſum per devia rura vagantem
Vidit, & incaluit, ſequitur veſtigia furtim;
Quoq; magis ſequitur, flamma propriore caleſcit:
Non aliter, quàm cum ſummis circumlita tædis

Ad-

Admetas rapiunt vivacia ſulfura flammas.
O quoties voluit blandis accedere dictis,
Et molles adhibere preces? natura repugnat,
Nec ſinit incipiat: ſed quod ſinit, illa parata eſt,
Expectare ſonos, ad quos ſua verba remittat.
Forte puer comitum ſeductus ab agmine fido,
Dixerat; hîc quis adeſt? Et adeſt, reſponderat Echo.
Hic ſtupet: utq; aciem partes dimiſit in omnes.
Voce, veni, magna clamat: vocat illa vocantem.
Reſpicit, & rurſus nullo veniente. Quid, inquit,
Me fugis? & totidem, quot dixit verba, recepit.
Perſtat, & alternæ deceptus imagine vocis,
Hùc coëamus, ait: nullíq; libentius unquam
Reſponſura ſono, coëamus retulit Echo:
Et verbis favet ipſa ſuis. egreſſaq; ſilva
Ibat, ut injiceret ſperato brachia collo.
Ille fugit: fugienſq; manus complexibus aufert.
Antè, ait, emoriar quàm ſit tibi copia noſtri.
Rettulit illa nihil, niſi, Sit tibi copia noſtri.
Spreta latet ſilvis, pudibunda q; frondibus ora
Protegit, & ſolus ex illo vivit in antris.
Sed tamen hæret amor, creſcitq; dolore repulſæ:
Et tenuant vigiles corpus miſerabile curæ:
Adducitq; cutem macies, & in aëra ſuccus
Corporis omnis abit: vox tantùm atque oſſa ſuperſunt,
Vox manet: oſſa ferunt lapidis traxiſſe figuram.
Inde latet ſilvis, nullóq; in monte videtur,
Omnibus auditur: ſonus eſt qui vivit in illa.
Sic hanc, ſic alias undis aut montibus ortas
Luſerat hic Nymphas, ſic cœtus antè viriles.
Inde manus aliquis deſpectus ad æthera tollens,
Sic amet ipſe licet, ſic non potiatur amato,
Dixerat: aſſenſit precibus Rhamnuſia juſtis.
Fons erat illimis, nitidis argenteus undis,
Quem neque paſtores, neque paſtæ monte capillæ
Contigerant, aliudve pecus: quem nulla volucris,
Nec fera turbárat, nec lapſus ab arbore ramus.

Gramen

Gramen erat circà, quod proximus humor alebat,
Silvaq; Sole locum passura tepescere nullo.
Hic puer, & studio venandi lassus, & æstu,
Procubuit, faciemq; loci, fontemq; sequutus.
Dumq; sitim sedare cupit, sitis altera crevit.
Dumq; bibit, visæ correptus imagine formæ,
Spem sine corpore amat: corpus putat esse, quod umbra est:
Ac stupet ipse sibi, vultuq; immotus eodem
Hæret, ut è Pario formatum marmore signum.
Spectat humi positus geminum sua lumina sidus,
Et dignos Baccho digitos, & Apolline crines,
Impubesq; genas, & eburnea colla, decusq;
Oris, & in niveo mistum candore ruborem.
Cunctaq; miratur, quibus est mirabilis ipse.
Se cupit imprudens: & qui probat, ipse probatur:
Dumq; petit, petitur: pariterq; accendit, & ardet.
Irrita fallaci, quoties dedit oscula fonti!
In medijs quoties visum captantia collum
Brachia mersit aquis, nec se deprendit in illis!
Quid videat, nescit: sed, quod videt, uritur illo:
Atque oculos idem, qui decipit, incitat error.
Credule, quid frustra simulacra fugacia captas?
Quod petis, est nusquam, quod amas, avertere, perdes.
Ista repercussæ, quàm cernis imaginis umbra est.
Nil habet ista sui: tecum venitq;, manetq;.
Tecum discedet, si tu discedere possis.
Non illum Cereris, non illum cura quietis
Abstrahere inde potest, sed opaca fusus in herba
Spectat inexpleto mendacem lumine formam:
Perq; oculos perit ipse suos: paulumq; levatus
Ad circumstantes tendens sua brachia silvas,
Ecquis, Jo silvæ, crudelius, inquit, amavit?
(Scitis enim, & multis latebra opportuna fuistis)
Ecquem, cùm vestræ tot agantur sæcula vitæ,
Qui sic tabuerit, longo meministis in ævo?
Et placet, & video: sed quod videoq; placetq;
Non tamen invenio, tantus tenet error amantem.

Quoq;

Quoq; magis doleam, non nos mare ſeparat ingens,
Nec via, nec montes, nec clauſis mœnia portis:
Exiguâ prohibemur aquâ: cupit ipſe teneri:
Nam quoties liquidis porreximus oſcula lymphis,
Hic toties ad me reſupino nititur ore.
Poſſe putes tangi: minimum eſt, quod amantibus obſtat.
Quiſquis es, huc exi, quid me puer unice fallis?
Quove petitus abis: certè nec forma, nec ætas
Eſt mea, quam fugias: & amarunt me quoq; Nymphæ.
Spem mihi neſcio quam vultu promittis amico,
Cumq; ego porrexi tibi brachia, porrigis ultro:
Cùm riſi, arrides, lacrymas quoque ſæpe notavi
Me lacrymante tuas, nutu quoque ſigna remittis:
Et quantum motu formoſi ſuſpicor oris,
Verba reſers aures non pervenientia noſtras.
Ille ego ſum: ſenſi, nec me mea fallit imago.
Vror amore mei: flammas moveoq;, feroq;
Quid faciam? roger, anne rogem? quid deinde rogabo?
Quod cupio mecum eſt, inopem me copia fecit.
O utinam à noſtro ſecedere corpore poſſem.
Votum in amante novũ eſt: vellem, quod amamus abeſſet.
Iamq; dolor vires adimit, nec tempora vitæ
Longa meæ ſuperant, primoq; extinguor in ævo,
Nec mihi mors gravis eſt poſituro morte dolores:
Hic, qui diligitur, vellem diuturnior eſſet,
Nunc duo concordes anima moriemur in una.
Dixit, & ad faciem redÿt malè ſanus eandem:
Et lacrymis turbavit aquas, obſcuraq; moto
Reddita forma lacu eſt: quam cum vidiſſet abire.
Quò refugis? remane, nec me crudelis amantem
Deſere, clamavit: liceat, quod tangere non eſt,
Aſpicere, & miſero præbere alimenta furori.
Dumq; dolet, ſummo veſtem diduxit ab ore,
Nudaq; marmoreis percuſſit pectora palmis:
Pectora traxerunt tenuem percuſſa ruborem:
Non aliter, quàm poma ſolent, quæ candida parte,
Parte rubent: aut ut variis ſolet uva racemis

Ducere

Ducere purpureum nondum matura colorem.
Quæ simul aspexit liquefactâ rursus in undâ,
Non tulit ulteriùs: sed ut intabescere flavæ
Igne levi ceræ, matutinæq; pruinæ
Sole tepente solent: sic attenuatus amore
Liquitur, & tecto paulatim carpitur igni.
Et neque jam color est mixto candore rubori,
Nec vigor, & vires, & quæ modò visa placebant,
Nec corpus remanet, quondam quod amaverat Echo:
Quæ tamen ut vidit, quamvis irata memorq;
Indoluit: quotiesq; puer miserabilis, heu,
Dixerat, hæc resonis iterabat vocibus, heu.
Cumq; suos manibus percusserat ille lacertos,
Hæc quoque reddebat sonitum plangoris eundem.
Vltima vox solitam fuit hæc spectantis in undam,
Heu frustra dilecte puer! totidemq; remisit
Verba locus: dictoq; vale, vale, inquit, & Echo.
Ille caput viridi fessum submisit in herba:
Lumina mors clausit domini mirantia formam.
Tum quoque se, postquam est inferna sede receptus,
In Stygia spectabat aqua. planxere sorores
Naiades, & sectos fratri imposuêre capillos.
Planxerunt Dryades: plangentibus assonat Echo.
Iamq; rogum, quassasq; faces, feretrumq; parabant;
Nusquam corpus erat. croceum pro corpore florem,
Inveniunt, foliis medium cingentibus albis.

Cognita res vati meritam per Achaïdas urbes
Contulerat famam, nomenq; erat auguris ingens.
Spernit Echionides tamen hanc ex omnibus unus
Contemptor superûm Pentheus, præsagaq; videt
Verba senis: tenebrasq; & cladem lucis ademptæ
Objicit. Ille movens albentia tempora canis,
Quàm felix esses, si tu quoque luminis hujus
Orbus, ait, fores, nec Bacchica sacra videres?
Namq; dies aderit, quam non procul auguror esse,
Qua novus huc veniet proles Semeleïa Liber;
Quem nisi templorum fueris dignatus honore,

Mille

Mille lacer ſpargére locis, & ſanguine ſilvas
Fœdabis, matremq; tuam matriſq; ſorores.
Eveniet: neque enim dignabere numen honore:
Meq; ſub his tenebris nimium vidiſſe queréris.
Talia dicentem perturbat Echione natus.
Dicta ſues ſequitur: reſponſaq; vatis aguntur,
Liber adeſt: feſtiſq; fremunt ululatibus agri.
Turba ruit, miſtæq; viris matreſq; nuruſq;
Et vulgus procereſq; ignota ad ſacra feruntur.
Quis furor Angnigenæ proles Mavortia veſtras
Attollit mentes? Pentheus ait: æráne tantum
Æra repulſa valent, & adunco tibia cornu?
Et magicæ fraudes? ut, quos non bellicus enſis,
Non tuba terruerit, non ſtrictis agmina telis,
Fœmineæ voces, & mota inſania vino,
Obſcœniq; greges, & inania tympana vincant?
Vóſne ſenes miter? qui longa per æquora vecti
A Tyro, hac profugos poſuiſtis ſede penates,
Nunc ſinitis ſine Marte capi? vóſne, acrior ætas,
O juvenes, propriorq; meæ? quos arma tenere,
Non thyrſos, galeaq; tegi, non fronde decebat.
Eſte precor memores, qua ſitis ſtirpe creati:
Illiuſq; animos, qui multos perdidit unus,
Sumite ſerpentis; pro fontibus ille, lacuq;
Interiit: at vos pro fama vincite veſtra.
Ille dedit leto ſortes: vos vincite molles:
Et patrium retinete decus. ſi fata vetabunt
Stare diu Thebas: utinam tormenta, viriq;
Mœnia diruerent: ferrumq; igniſq; ſonaret.
Eſſemus miſeri ſine crimine, ſorſq; querenda,
Non celanda foret, lacrymæq; pudore carerent:
At nunc à puero Thebæ capientur inermi:
Quem neque bella juvant, nec tela, nec uſus equorum:
Sed madidi myrrha crines, molleſq; coronæ,
Purpuraq; & pictis intextum veſtibus aurum.
Quem quidem ego actutum (modò vos abſiſtite) cogam
Aſſumptumq; patrem, commentaq; ſacra fateri.

An ſatis Acryſio eſt animi contemnere vanum
Numen, & Argolicas venienti claudere portas?
Penthea terrebit cum totis aduena Thebis?
Ite citi (famulis hoc imperat) ite, ducemq́;
Attrahite huc vinctum; juſſis mora ſegnis abeſto.
Hunc avus, hunc Athamas, hunc cætera turba ſuorum
Corripiunt, dictis, fruſtraq́; inhibere laborant:
Acrior admonitu eſt, irritaturq́; retenta,
Et creſcit rabies: moderaminaq́; ipſa nocebant.
Sic ego torrentem, qua nil obſtabat eunti,
Lenius & modico ſtrepitu decurrere vidi:
At, quacunque trabes, obſtructaq́; ſaxa jacebant,
Spumeus, & fervens, & ab objice ſævior ibat.
Ecce cruentati redeunt: & Bacchus ubi eſſet,
Quærenti domino, Bacchum vidiſſe negârunt.
Hunc, dixêre, tamen comitem, famulumq́; ſacrorum,
Cepimus: & tradunt manibus poſt terga ligatis,
Sacra Dei quondam Tyrrhena gente ſequutum.
Aſpicit hunc Pentheus oculis quos ira tremendos
Fecerat, & quanquam pœna vix tempora differt,
O periture, tuaq́; aliis documenta daturo
Morte, ait, ede tuum nomen, nomenq́; parentum,
Et patriam, moriſq́; novi cur ſacra frequentes.
Ille metu vacuus, nomen mihi, dixit Acœtes:
Patria Mæonia eſt: humili de plebe parentes.
Non mihi, quæ duri colerent, pater, arva juvenci,
Lanigerósve greges, non ulla armenta reliquit.
Pauper & ipſe fuit: linoq́; ſolebat & hamis
Decipere, & calamo ſalientes ducere piſces.
Ars illi ſua cenſus erat, cùm traderet artem,
Accipe, quas habeo, ſtudij ſucceſſor, & hæres,
Dixit, opes: morienſq́; mihi nihil ille reliquit
Præter aquas: unum hoc poſſum appellare paternum.
Mox ego, ne ſcopulis hærerem ſemper in iiſdem,
Addidici regimen dextrâ moderante carinæ
Flectere, & Oleniæ ſidus pluviale capellæ.
Taygetenq́;, Hyadaſq́; oculis Arctonq́; notavi,

Ventorumq; domos, & portus puppibus aptos.
Fortè petens Delum, Chiæ telluris ad oras
Applicor, & dextris adducor littora remis,
Doq; leves saltus, udæq; immittor arenæ.
Nox ubi consumpta est, aurora rubescere primò
Cœperat: exurgo, laticesq; inferre recentes
Admonco, monstroq; viam, quæ ducit ad undas.
Ipse quid aura mihi tumulo promittat ab alto,
Prospicio, comitesq; voco, repetoq; carinam.
Adsumus en, inquit, sociorum primus Ophelites:
Utque putat, prædam deserto nactus in agro,
Virginea puerum ducit per littora forma.
Ille mero somnoq; gravis titubare videtur.
Vixq; sequi spectо cultum, faciemq; gradumq;:
Nil ibi, quod credi posset mortale, videbam.
Et sensi: & dixi sociis, quod numen in isto
Corpore sit dubito: sed corpore numen in isto est.
Quisquis es, ô faveas, nostrisq; laboribus adsis:
His quoque des veniam, pro nobis mitte precari,
Dictys ait. quo non alius conscendere summas
Ocyor antennas, prensoq; rudente relabi.
Hoc Libys, hoc flavus, proræ tutela, Melanthus,
Hoc probat Alcimedon, &, qui requiemq; modumq;
Voce dabat remis, animorum hortator Epopeus;
Hoc omnes alij, prædæ tam cæca cupido est.
Non tamen hanc sacro violari pondere pinum
Perpetiar, dixi, pars hîc mihi maxima juris.
Inq; aditu obsisto: furit audacissimus omni
De numero Lycabas, qui Tusca pulsus ab urbe,
Exilium, dira pœnam pro cæde, luebat,
Is mihi, dum resto, juvenili guttura pugno
Rupit: & excussum misisset in æquora, si non
Hæsissem, quamvis amens, in fune retentus.
Impia turba probat factum. Tum denique Bacchus
(Bacchus enim fuerat) veluti clamore solutus
Sit sopor, atque mero redeant in pectora sensus,
Quid facitis? quis clamor? ait: qua, dicite nautæ,

Huc ope perveni? quò me deferre paratis?
Pone metum Proreus, & quos contingere portus
Ede velis, dixit: terra sistére petita.
Naxon, ait Liber, cursus advertite vestros:
Illa mihi domus est, vobis erit hospita tellus.
Per mare fallaces, perq; ommia numina jurant,
Sic fore, meq; jubent pictæ dare vela carinæ.
Dextera Naxos erat: dextrá mihi lintea danti,
Quid facis, ô demens? quis te furor, inquit Opheltes?
Pro se quisque timet: lævam pete, maxima nutu
Pars mihi significat, pars, quid velit, aure susurrat.
Obstupui: capitaq; alius moderamina, dixi:
Meq; ministerio sceleriq; artisq; removi.
Increpor à cunctis, totumq; immurmurat agmen.
E quibus Ethalion: Te scilicet omnis in uno
Nostra salus posita est, ait: & subit ipse, meumq;
Explet opus, Naxoq; petit diversa relictá.
Tum deus eludens, tanquam modò denique fraudem
Senserit, è puppi pontum prospectat adunca,
Et flenti similis: Non hæc mihi littora, nautæ,
Promisistis, ait: non hæc mihi terra rogata est.
Quo merui pœnam facto? quæ gloria vestra est,
Si puerum juvenes, si multi fallitis unum?
Iamdudum flebam. Lacrymas manus impia nostras
Ridet: & impellit properantibus æquora remis.
Per tibi nunc ipsum (neque enim præsentior illo
Est Deus) adjuro, tam me tibi vera referre,
Quàm veri maiora fide. stetit æquore puppis
Haud aliter, quàm si siccum navale teneret.
Illi admirantes remorum in verbere perstant:
Velaq; deducunt, geminaq; ope currere tentant:
Impediunt hederæ remos, nexuq; recurvo
Serpunt, & gravidis distinguunt vela corymbis.
Ipse racemiferis frontem circundatus uvis
Pampineis agitat velatam frondibus hastam.
Quem circa tigres, simulacraq; inania lyncum,
Pictarumq; jacent fera corpora pantherarum.

Exi

Exilière viri: (ſive hoc inſania fecit,
Sive timor) primuſq; Medon nigreſcere pennis,
Corpore depreſſo, & ſpinæ curvamine flecti
Incipit. huic Lycabas, in quæ miracula, dixit,
Verteris? & lati rictus, & panda loquenti
Naris erat, ſquamamq; cutis durata trahebat.
At Libys obſtantes dum vult obvertere remos,
In ſpatium reſilire manus breve vidit, & illas
Jam non eſſe manus, jam pinnas poſſe vocari.
Alter ad intortos cupiens dare brachia funes,
Brachia non habuit, truncoq; repandus in undas
Corpore deſiluit, falcata noviſſima cauda eſt;
Qualia dimidiæ ſinuantur cornua Lunæ.
Undiq; dant ſaltus, multaq; aſpergine rorant,
Emerguntq; iterum, redeuntq; ſub æquora rurſus,
Inq; chori ludunt ſpeciem, laſciviaq; jactant
Corpora, & acceptum patulis mare naribus efflant.
De medò viginti (tot enim ratis illa ferebat)
Reſtabam ſolus: pavidus, geliduſq; trementi
Corpore, vixq; animum firmat Deus, excute, dicens,
Corde metum, Chiamq; tene. delatus in illam
Acceſſi ſacris, Baccheiaq; ſacra frequento.
Præbuimus longis, Pentheus, ambagibus aures,
Inquit, ut ira morâ vires abſumere poſſet.
Præcipitem famuli rapite hunc, cruciataq; duris
Corpora tormentis Stygiæ demittite morti.
Protinus abſtractus ſolidis Tyrrhenus Acœtes
Clauditur in tectis: &, dum crudelia juſſæ
Inſtrumenta necis, ferrumq; igneſq; parantur:
Sponte ſua patuiſſe fores lapſaſq; lacertis
Sponte ſua, fama eſt, nullo ſolvente catenas:
Perſtat Echionides, nec jam jubet ire, ſed ipſe
Vadit, ubi feſtus facienda ad ſacra Cithæron
Cantibus, & clara bacchantum voce ſonabat.
Vt frevit acer equus, cum bellicus ære canoro
Signa dedit tubicen, pugnæq; aſſumit amorem:
Penthea ſic iſtius longis ululatibus æther

Movit, & audito clamore recanduit ira.
Monte ferè medio est cingentibus ultima silvis
Purus & arboribus spectabilis undique campus.
Hîc oculis illum cernentem sacra profanus,
Prima videt: prima est insano concita cursu,
Prima suum misso violavit Penthea thyrso
Mater: & ô geminæ, clamavit, adeste sorores:
Ille aper, in nostris errat qui maximus agris,
Ille mihi feriendus aper. Ruit omnis in unum
Turba furens: cunctæ coëunt, trepidæq; sequuntur
Iam trepidum, jam verba minùs violenta loquentem,
Jam se damnantem, jam se peccâsse fatentem.
Saucius ille tamen, fer opem matertera, dixit,
Autonoë: moveant animos Actæonis umbræ,
Illa quis Actæon nescit, dextramq; precantis
Abstulit: Inoo lacerata est altera raptu.
Ille etiam, matri cum brachia tendere vellet,
Non habet infælix, quæ matri brachia tendat:
Trunca sed ostendens dejectis vulnera membris,
Aspice mater, ait: visis ululavit Agave:
Collaq; jactavit: crinemq; per aëra movit:
Avulsumq; caput digitis complexa cruentis,
Clamat, Io, comites, opus hoc victoria nostra est.
Non citiùs frondes Autumni frigore tactas,
Iamq; malè hærentes, alta rapit arbore ventus:
Quàm sunt membra viri manibus direpta nefandis
Talibus exemplis monitæ nova sacra frequentant.
Thuraq; dant, sanctasq; colunt Ismenides aras.

PVB.

PVB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

Liber IIII.

At non Alcithoè Minyas Orgia censet
Accipienda dei: sed adhuc temeraria Bacchum
Progeniem negat esse Iovis: sociasq; sorores
Impietatis habet, festum celebrare sacerdos,
Immunesq; operum famulas, dominasq; suorum,
Pectora pelle tegi, crinales solvere vittas,
Serta comis, manibus frondentes sumere Thyrsos
Iusserat: & sævam læsi fore numinis iram,
Vaticinatus erat. parent matresq; nurusq;
Telas, & calathos, infectaq; pensa reponunt:
Thuraq; dant, Bacchumq; vocant Bromiumq; Lyæumq;
Ignigenamq;, satumq; iterum, solumq; bimatrem.
Additur his Nyseusq;, indetonsusq; Thyoneus,
Et cum Lenæo genialis consitor uvæ,
Nyctileusq; Eleusq;, parens, & Iacchus, & Evan:
Et quæ præterea per Graias plurima gentes
Nomina Liber habet. Tibi enim inconsumpta juventa est:
Tu puer æternus, tu formosissimus alto
Conspiceris cœlo: tibi, cum sine cornibus astas,
Virgineum caput est. Oriens tibi victus, adusque
Decolor extremo quà cingitur India Gange.
Penthea, tu venerande, bipennifernmq; Lycurgum
Sacrilegos mactas, Tyrrhenaq; mittis in æquor
Corpora: tu bijugum pictis insignia frænis

Colla premis lyncum: Bacchæ, Satyriq; sequuntur:
Quiq; senex ferula titubantes ebrius artus
Sustinet, & pando non fortiter hæret asello:
Quacunque ingrederis, clamor juvenilis, & unà
Fœmineæ voces, impulsaq; tympana palmis,
Concavaq; æra sonant, longoq; foramine buxus.
Placatus, mitisq; rogant Ismenides, adsis:
Iussaq; sacra colunt. Solæ Mineïdes intus
Intempestivâ turbantes festa Minervâ,
Aut ducunt lanas, aut stamina pollice versant,
Aut hærent telæ, famulasq; laboribus urgent:
E quibus una levi deducens pollice filum
Dum cessant aliæ, commentaq; sacra frequentant,
Nos quoque quas Pallas melior dea detinet, inquit,
Utile opus manuum vario sermone levemus:
Perq; vices aliquid, quod tempora longa videri
Non sinat, in medium vacuas referamus ad aures.
Dicta probant. primamq; jubent narrare sorores.
Illa quid è multis referat, (nam plurima nôrat)
Cogitat: & dubia est, de te Babylonia narret
Derce, quam versa squamis velantibus artus
Stagna Palestini credunt coluisse figurâ:
An magis ut sumptis illius filia pennis,
Extremos altis in turribus egerit annos:
Naïs an ut cantu, nimiumq; potentibus herbis,
Verterit in tacitos juvenilia corpora pisces,
Donec idem passa est; an quæ poma alba ferebat,
Vt nunc nigra ferat contactu sanguinis arbor.
Hæc placet, hæc quoniam vulgaris fabula non est.
Talibus orsa modis, lanâ sua fila sequente.
Pyramus & Thisbe, juvenum pulcherrimus alter,
Altera, quas Oriens habuit, prælata puellis,
Contiguas habuere domos: ubi dicitur altam
Coctilibus muris cinxisse Semiramis urbem
Notitiam, primosq; gradus vicinia fecit:
Tempore crevit amor: tædæ quoque jure coissent:
Sed vetuere patres: quod non potuêre vetare.

Ex æquo captis ardebant mentibus ambo.
Conscius omnis abest: nutu signisq; loquuntur.
Quoq; magis tegitur, tantò magis æstuat ignis.
Fissus erat tenui rimâ, quam duxerat olim
Cùm fieret, paries domui communis utriq;.
Id vitium nulli per sæcula longa notatum
(Quid non sentit amor?) primi vidistis amantes,
Et vocis fecistis iter, tutæq; per illud
Murmure blanditiæ minimo transire solebant.
Sæpe ubi constiterant hinc Thisbe, Pyramus illinc,
Inq; vices fuerat captatus anhelitus oris:
Invide, dicebant, paries, quid amantibus obstas?
Quantum erat, ut sineres toto nos corpore jungi?
Aut, hoc si nimium est, vel ad oscula danda pateres?
Nec sumus ingrati: tibi nos debere fatemur,
Quòd datus est verbis ad amicas transitus aures.
Talia diversâ nequicquam sede locuti,
Sub noctem dixêre vale: partiq; dedêre
Oscula quisque suæ non pervenientia contrà.
Postera nocturnos aurora removerat ignes,
Solq; pruinosas radiis siccaverat herbas:
Ad solitum coiêre locum, tum murmure parvo
Multa priùs questi, statuunt, ut nocte silenti
Fallere custodes, foribusq; excedere tentent:
Cumq; domo exierint, urbis quoque tecta relinquant.
Nève sit errandum lato spatiantibus arvo:
Conveniant ad busta Nini, lateantq; sub umbra
Arboris. Arbor ibi niveis uberrima pomis
Ardua morus erat, gelido contermina fonti.
Pacta placent: & lux tardè discedere visa
Præcipitatur aquis, & aquis nox exit ab iisdem.
Callida per tenebras versato cardine Thisbe
Egreditur, fallitq; suos, adopertaq; vultum
Pervenit ad tumulum, dictaq; sub arbore sedit.
Audacem faciebat amor. Venit ecce recenti
Cæde leæna boum spumantes oblita rictus,
Depositura sitim vicini fontis in unda.

Quam

Quam procul ad Lunæ radios Babylonia Thisbe
Vidit, & obscurum timido pede fugit in antrum.
Dumq; fugit, tergo velamina lapsa relinquit.
Vt lea sæva sitim multâ compescuit undâ,
Dum redit in silvas, inventos fortè sine ipsa
Ore cruentato tenues laniavit amictus.
Serius egressus, vestigia vidit in alto
Pulvere certa feræ, totoq; expalluit ore
Pyramus: ut vero vestem quoque sanguine tinctam
Repperit, una duos, inquit, nox perdet amantes:
E quibus illa fuit longâ dignissima vitâ.
Nostra nocens anima est. ego te miseranda peremi:
In loca plena metus qui jussi nocte venires,
Nec prior huc veni. nostrum divellite corpus,
Et scelerata fero consumite viscera morsu,
O quicunque sub hac habitatis rupe leones.
Sed timidi est optare necem: velamina Thisbes
Tollit, & ad pactæ se confert arboris umbram.
Vtque dedit notæ lacrymas dedit oscula vesti.
Accipe nunc, inquit, nostri quoque sanguinis hausius:
Quoq; erat accinctus, demisit in ilia ferrum.
Nec mora; ferventi moriens è vulnere traxit:
Et jacuit resupinus humo. cruor emicat altè;
Non aliter, quàm cum vitiato fistula plumbo
Scinditur, & tenui stridente foramine, longas
Ejaculatur aquas, atque ictibus aëra rumpit.
Arborei fœtus aspergine cædis in atram
Vertuntur faciem; madefactaq; sanguine radix
Purpureo tingit pendentia mora colore.
Ecce metu nondum posito, ne fallat amantem.
Illa redit: juvenemq; oculis animoq; requirit,
Quantaq; vitârit narrare pericula gestit.
Vtque locum, & visam cognoscit in arbore formam,
(Sic facit incertam pomi color) hæret an hæc sit.
Dum dubitat, tremebunda videt pulsare cruentum
Membra solum, retroq; pedem tulit: oraq; buxo
Pallidiora gerens, exhorruit æquoris instar.

Quod

Quod fremit, exiguâ cum summum stringitur aurâ,
Sed postquam remorata suos cognovit amores,
Percutit indignos claro plangore lacertos:
Et laniata comas, amplexaq; corpus amantis,
Vulnera supplevit lacrymis, fletumq; cruori
Miscuit: & gelidis in vultibus oscula figens,
Pyrame, clamavit, quis te mihi casus ademit?
Pyrame responde: tua te charissima Thisbe
Nominat: exaudi, vultúsque attolle jacentes.
Ad nomen Thisbes oculos in morte gravatos
Pyramus erexit, visaq; recondidit illa:
Quæ postquam vestem q; suam cognovit, & ense
Vidit ebur vacuum: tua te manus, inquit, amorq;
Perdidit infœlix: est & mihi fortis in unum
Hæc manus: est & amor: dabit hic in vulnera vires,
Persequar extinctum: letiq; miserrima dicar
Causa comesq; tui: quiq; à me morte revelli
Heu! solâ poteras, poteris nec morte revelli.
His tamen amborum verbis estote rogati
O multum miseriq; mei, illiusq; parentes,
Vt quos certus amor, quos hora novissima junxit,
Componi tumulo non invideatis eodem.
At tu, quæ ramis arbor miserabile corpus
Nunc tegis unius, mox es tectura duorum,
Signa tene cædis: pullosq;, & luctibus aptos
Semper habe fœtus, gemini monumenta cruoris.
Dixit, & aptato pectus mucrone subimum
Incubuit ferro, quod adhuc à cæde tepebat.
Vota tamen tetigêre Deos, tetigêre parentes.
Nam color in pomo est, ubi permaturuit, ater:
Quodq; rogis superest, una requiescit in urna.
Desierat, mediumq; fuit breve tempus, & orsa est
Dicere Leucothoë: vocem tenuêre sorores,
Hunc quoque sidereâ qui temperat omnia luce,
Cepit amor Solem, Solis referamus amores.
Primus adulterium Veneris cum Marte putatur
Hic vidisse Deus: videt hic Deus omnia primus.

Indoluit

Indoluit facto: Junonigenæq; marito
Furta tori, furtiq; locum monstravit, at illi
Et mens, & quod opus fabrilis dextra tenebat.
Excidit. extemplo graciles ex ære catenas
Retiaq;, & laqueos, quæ lumina fallere possent,
Elimat: non illud opus tenuissima vincant
Stamina, nec summo quæ pendet aranea tigno.
Vtque leves tactus, momentaq; parva sequantur,
Efficit, & lecto circumdata collocat aptè.
Vt venêre torum conjux & adulter in unum:
Arte viri, vinclisq; novâ ratione paratis,
In mediis ambo deprensi amplexibus hærent.
Lemnius extemplo valvas patefecit eburnas,
Admisitq; deos. illi jacuere ligati
Turpiter: atque aliquis de Diis non tristibus, optat
Sic fieri turpis. Superi risere: diuq;
Hæc fuit in toto notissima fabula cælo.
Exigit indicii memorem Cytherea pœnam:
Inq; vices illum, tectos qui læsit amores,
Lædit amore pari. quid nunc Hyperione nate,
Forma, colorq; tibi, radiataq; lumina prosunt?
Nempe tuis omnes qui terras ignibus uris,
Vreris igne novo: quiq; omnia cernere debes,
Leucothoën spectas, & virgine figis in una,
Quos mundo debes oculos. modò surgis Eoo
Temporius cælo, modò serius incidis undis:
Spectandiq; morâ brumales porrigis horas.
Deficis interdum, vitiumq; in lumina mentis
Transit, & obscurus mortalia pectora torres.
Nec, tibi quòd Lunæ terris propioris imago,
Obstiterit, palles: facit hunc amor ipse colorem.
Diligis hanc unam:: nec te Clymeneq;, Rhodosq;,
Nec tenet Æææ genitrix pulcherrima Circes,
Quæq; tuos Clytie, quamvis despecta, petebat
Concubitus: ipsoq; illo grave vulnus habebat
Tempore. Leucothoë multarum oblivia fecit:
Gentis odoriferæ quam formosissima partu

Edidit

Edidit Eurynome, ſed poſtquam filia crevit:
Quàm mater cunctas, tam matrem filia vicit.
Rexit Achæmenias urbes pater Orchamus, iſq;
Septimus à priſco numeratur origine Belo.
Axe ſub Heſperio ſunt paſcua Solis equorum:
Ambroſiam pro gramine habent. ea feſſa diurnis
Membra miniſteriis nutrit, reparatq; labori.
Dumq; ibi quadrupedes cœleſtia pabula carpunt,
Noxq; vicem peragit, thalamos deus intrat amatos,
Verſus in Eurynomes faciem genitricis, & inter
Bis ſex Leucothoën famulas ad lumina cernit
Lævia verſato ducentem ſtamina fuſo.
Ergo ubi, ceu mater, charæ dedit oſcula natæ,
Res, ait, arcana eſt: famulæ diſcedite, neve
Eripite arbitrium matri ſecreta loquendi.
Paruerant: thalamoq; deus ſine teſte relictus,
Ille ego ſum, dixit, qui longum metior annum,
Omnia qui video, per quem videt omnia tellus,
Mundi oculus: mihi crede, places. pavet illa: metuq;
Et colus, & fuſus digitis cecidére remiſſis:
Ipſe timor decuit, nec longius ille moratus,
In veram rediit ſpeciem, ſolitumq; nitorem.
At virgo, quamvis inopino territa viſu,
Victa nitore dei, poſitâ vim paſſa querelâ eſt.
Invidit Clytie: (neque enim moderatus in illam
Solis amor fuerat) ſtimulataq; pellicis ira
Vulgat adulterium, diffamatumq; parenti
Indicat. ille ferox immanſuetuſq; precantem.
Tendentemq; manus ad lumina ſolis, & ille
Vim tulit invitæ, dicentem, defodit alta
Crudus humo: tumulumq; ſuper gravis addit arenæ.
Diſſipat hunc radiis Hyperione natus, iterq;
Dat tibi, quo poſſis defoſſos promere vultus.
Nec tu jam poteras enectum pondere terræ
Tollere Nympha caput: corpuſq; exangue jacebas.
Nil illo ſertur volucrum moderator equorum
Poſt Phaëtonteos vidiſſe dolentius ignes.

Ille

Ille quidem gelidos radiorum viribus artus,
Si queat, in vivum tentat revocare calorem:
Sed quoniam tantis fatum conatibus obstat,
Nectare odorato sparsit corpusq; locumq;,
Multaq; præquestus, tanges tamen æthera, dixit.
Protinus imbutum cœlesti nectare corpus
Delicuit, terramq; suo madefecit odore:
Virgaq; per glebas sensim radicibus actis
Thurea surrexit, tumulumq; cacumine rupit.
At Clytien, quamvis amor excusare dolorem,
Indiciumq; dolor poterat, non amplius auctor
Lucis adit, Veneriq; modum sibi fecit in illa.
Tabuit ex illo dementer amoribus usa,
Nympharum impatiens: & sub Iove nocte dieq;
Sedit humo nuda, nudis incompta capillis:
Perq; novem luces expers undæq; cibiq;
Rore mero, lacrymisq; suis jejunia pavit.
Nec se movet humo: tantùm spectabat euntis
Ora Dei, vultusq; suos flectebat ad illum.
Membra ferunt hæsisse solo: partemq; coloris
Luridus exangues pallor convertit in herbas:
Est in parte rubor, violæq; similimus ora
Flos tegit: illa suum, quamvis radice tenetur,
Vertitur ad Solem, mutataq; servat amorem.
Dixerat: & factum mirabile ceperat aures,
Pars fieri potuisse negant: pars omnia veros
Posse deos memorant: sed non est Bacchus in illis.
Poscitur Alcithoë postquam siluêre sorores;
Quæ radio stantis percurrens stamina telæ.
Vulgatos taceo, dixit, pastoris amores
Daphnidis Idæi, quem Nymphæ pellicis ira
Contulit in saxum, tantus dolor urit amantes.
Nec loquar, ut quondam naturæ jure novato
Ambiguus fuerit modò vir, modò fœmina Scython.
Te quoque nunc Adamas, quondam fidissime parvo
Celme Iovi, largoq; satos Curetas ab imbri,
Et Crocon in parvos versum cum Smilace flores,

Præterea:

Praterco: dulciq; animos novitate tenebo.
Vnde sit infamis, quare malè fortibus undis
Salmacis enervet, tactosq; remolliat artus,
Discite. causa latet: vis est notissima fontis.
Mercurio puerum divæ Cythereïde natum
Naïades idæis enutrivêre sub antris:
Cujus erat facies, in qua materq; paterq;,
Cognosci possent: nomen quoque traxit ab illis.
Is tria cùm primùm fecit quenquennia, montes
Deseruit patrios: Idaq; altrice relicta,
Ignotis errare locis, ignota videre
Flumina gaudebat, studio minuente labores.
Ille etiam Lycias urbes, Lyciæq; propinquos
Caras adit, videt hic stagnum lucentis ad imum
Vsque solum lymphæ. non illic canna palustris,
Nec steriles ulvæ, nec acuta cuspide iunci:
Perspicuus liquor est: stagni tamen ultima vivo
Cespite cingentur, semperq; virentibus herbis.
Nympha colit, sed nec venatibus apta, nec arcus
Flectere quæ soleat, nec quæ contendere cursu:
Solaq; Naïadum celeri non nota Dianæ.
Sæpe suas illi, fama est, dixisse sorores,
Salmaci, vel jaculum, vel pictas sume pharetras,
Et tua cum duris venatibus otia misce.
Nec jaculum sumit, nec pictas illa pharetras,
Nec sua cum duris venatibus otia miscet.
Sed modò fonte suo formosos perluit artus,
Sæpe Citoriaco deducit pectine crines:
Et, quid se deceat, spectatas consulit undas,
Nunc perlucenti circum data corpus amictu,
Mollibus aut foliis aut mollibus incubat herbis.
Sæpe legit flores: & tunc quoque fortè legebat,
Cùm puerum vidit, visumq; optavit habere.
Nec tamen antè adiit, etsi properabat adire,
Quàm se composuit, quàm circumspexit amictus,
Et finxit vultum, & meruit formosa videri.
Tum sic orsa loqui: Puer ô dignissime credi

Esse

Esse deus; seu tu deus es, potes esse Cupido:
Sive es mortalis: qui te genuêre beati,
Et mater fœlix, & fortunata profectò
Si qua tibi soror est, & quæ dedit ubera nutrix:
Sed longè cunctis longeq; beatior illa est,
Si qua tibi sponsa est, si qua dignabere tæda,
Nunc tibi, sive aliqua est, mea sit furtiva voluptas:
Seu nulla est, ego sim, thalamumq; ineamus eundem.
Naïs ab his tacuit: pueri rubor ora notavit:
Nescit quid sit amor: sed & erubuisse decebat.
Hic color apricâ pendentibus arbore malis,
Aut eborì tincto est, aut sub candore rubenti
Cum frustra resonant æra auxiliaria, Luna.
Poscenti Nymphæ sine fine sororia saltem
Oscula, jamq; manus ad eburnea colla ferenti,
Desinis? aut fugio, tecumq; ait, ista relinquo.
Salmacis extimuit: locatq; hæc tibi libera trado:
Hospes ait: simulatq; gradu discedere verso.
Tum quoque respiciens, fruticumq; recondita silva
Delituit: flexumq; genu summisit. At ille
Vt puer, & vacuus, & inobservatus in herbis,
Huc it, & hinc illuc, & in alludentibus undis
Summa pedum, taloq; tenus vestigia tingit
Nec mora: temperie blandarum captus aquarum,
Mollia de tenero velamina corpore ponit.
Tum verò obstupuit, nudæq; cupidine formæ
Salmacis exarsit: flagrant quoque lumina Nymphæ,
Non aliter, quàm cùm puro nitidissimus orbe
Opposita speculi referitur imagine Phœbus.
Vixq; moram patitur: vix jam sua gaudia differt:
Iam cupit amplecti: jam se malè continet amens.
Ille cavis velox applauso corpore palmis
Desilit in latices: alternaq; brachia jactans
In liquidis transtucet aquis: ut eburnea si quis
Signa tegat claro, vel candida lilia, vitro.
Vicimus: & meus es, exclamat Naïs: & omni
Veste procul jacta, mediis immittitur undis:

Pag

Pugnantemq; tenet, luctantiaq; ocula carpit:
Subjectatq; manus, invitaq; pectora tangit:
Et nunc hac juveni, nunc circumfunditur illac,
Denique nitentem contrà, elabiq; volentem
Implicat, ut serpens, quem regia sustinet ales,
Sublimemq; rapit; pendens caput illa, pedesq;
Alligat, & cauda spatiantes implicat alas.
Utque solent hederæ longos intexere truncos:
Vtve sub æquoribus deprensum polypus hostem
Continet, ex omni demissis parte flagellis:
Perstat Atlantiades: speratag; gaudia Nymphæ
Denegat. Illa premit, demissaq; corpore toto
Sicut inhærebat, pugnes licet improbe, dixit,
Non tamen effugies. ita dii jubeatis: & istum
Nulla dies à me, nec me diducat ab isto.
Vota suos habuere Deos, nam mista duorum
Corpora junguntur: faciesq; inducitur illis
Vna, velut si quis conducat cortice ramos,
Crescendo jungi, pariterq; adolescere cernat;
Sic ubi complexu coïerunt membra tenaci,
Nec duo sunt, nec forma duplex: nec fœmina dici,
Nec puer ut possit: neutrumq; & utrumq; videtur.
Ergo ubi se liquidas, quò vir descenderat, undas,
Semimarem feciss'e videt, mollitaq; in illis
Membra, manus tendens, sed jam non voce virili,
Hermaphroditus ait; nato date munera vestro,
Et pater & genitrix, amborum nomen habenti.
Quisquis in hos fontes vir venerit, exeat inde
Semi-vir, & tactis subitò mollescat in undis.
Motus uterq; parens, nati rata verba biformis
Fecit, & incerto fontem medicamine tinxit.

Finis erat dictis: & adhuc Mineia proles
Vrget opus: spernitq; Deum: festumq; profanat:
Tympana cum subitò non apparentia raucis
Obstrepuêre sonis, & adunco tibia cornu,
Tinnulaq; æra sonant: & olent myrrhaq; crociq;.
Resq; fide major, cœpere virescere telæ:

Inq; hederæ faciem pendens frondescere vestis:
Pars abit in vites: & quæ modò fila fuerunt
Palmite mutantur: de stamine pampinus exit:
Purpura fulgorem pictis accommodat uvis.
Iamq; dies exactius erat, tempusq; subibat,
Quod tu nec tenebras, nec posses dicere lucem,
Sed cum luce tamen dubiæ confinia noctis:
Tecta repente quati, pingueſq; ardere videntur
Lampades, & rutilis collucent ignibus ædes,
Falsaq; sævarum simulacra ululare ferarum.
Fumida iamdudum latitant per tecta sorores,
Diverseq; locis, ignes ac lumina vitant.
Dumq; petunt tenebras, parvos membrana per artus
Porrigitur, tenuesq; includunt brachia pennæ.
Nec, qua perdiderint veterem ratione figuram
Scire sinunt tenebræ. Non illas pluma levavit:
Sustinuêre tamen se perlucentibus alis.
Conatæq; loqui, minimam pro corpore vocem
Emittunt: peraguntq; leves stridore querelas:
Tectaq; non silvas celebrant: lucemq; perosæ
Nocte volant, seroq; tenent a vespere nomen.
Tum verò totis Bacchi memorabile Thebis
Numen erat: magnasq; novi matertera vires
Narrat, ubiq; dei: de totq; sororibus expers
Una doloris erat, nisi quem fecere sorores.
Aspicit hanc natis, thalamoq; Athamantis habentem
Sublimes animos, & alumni nomine Iuno,
Non tulit, & secum: Potuit de pellice natus
Vertere Mæonios, pelagoq; immergere nautas,
Et laceranda suæ nati dare viscera matri:
Et triplices operire novis Mineïdas alis:
Nil poterit Juno, nisi inultos flere dolores?
Idque mihi satis est? hæc una potentia nostra est?
Ipse docet, quid agam: fas est & ab hoste doceri:
Quidq; furor valeat, Pentheïa cæde, satisq;
Ac super ostendit: cur non stimuletur? eatq;
Per cognata suis exempla sororibus Ino?

Est via declivis funestâ nubila taxo:
Ducit ad infernas per multa silentia sedes:
Styx nebulas exhalat iners: umbræq; recentes
Descendunt illac, simulacraq; functa sepulchris:
Pallor, hyemsq; tenent latè loca senta: novisq;,
Qua sit iter, manes Stygiam quod ducat ad urbem
Ignorant: ubi sit nigri fera regia Ditis.
Mille capax aditus, & apertas undiq; portas,
Urbs habet: ut q; fretum de tota flumina terra,
Sic omnes animas locus accipit ille, nec ulli
Exiguus populo est, turbamve accedere sentit.
Errant exangues sine corpore & ossibus umbræ:
Parsq; forum celebrant: pars imi tecta tyranni:
Pars aliquas artes antiquæ imitamina vitæ
Exercent: aliam partem sua pœna coërcet.
Sustinet ire illuc, cæleste sede relicta,
(Tantum odiis, iræq; dabat) Saturnia Iuno.
Quò simul intravit, sacroq; à corpore pressum
Intremuit limen: tria Cerberus extulit ora,
Et tres latratus simul edidit. illa sorores
Nocte vocat genitas, grave & implacabile numen.
Carceris ante fores clausas adamante sedebant:
Deq; suis atros pectebant crinibus angues.
Quam simul agnôrunt inter caliginis umbras,
Surrexêre Deæ. sedes scelerata vocatur.
Viscera præbebat Tityus lanianda, novemq;
Iugeribus distractus erat. tibi, Tantale, nullæ
Deprenduntur aquæ: quæq; imminet, effugit arbor.
Aut petis, aut urges rutturum, Sisyphe, saxum.
Volvitur Ixion: & se sequiturq; fugitq;,
Molirique suis letum patruelibus ausæ,
Assiduè repetunt, quas perdunt Belides undas.
Quos omnes facie postquam Saturnia torva
Vidit, & antè omnes Ixiona, versus ab illo
Sisyphon aspiciens, cur hic è fratribus, inquit,
Perpetuas patitur pœnas? Athamanta superbum
Regia dives habet, qui me cum conjuge semper

Sprevit? exponit cauſas, odiiq; viaq;,
Quidq; velit: quod vellet, erat, ne regia Cadmi
Staret, & infacinus traherent Athamanta furores.
Imperium, promiſſa, preces confundit in unum:
Sollicitatq; Deas, ſic hæc Iunone locuta,
Tiſiphone canos, ut erat turbata, capillos
Movit: & extantes dejecit ab ore colubros,
Atque ita, non longis opus eſt ambagibus, inquit:
Facta puta, quæcunque jubes: inamabile regnum
Deſere: teq; refer cæli melioris ad auras.
Læta redit Iuno: quam cælum intrare parantem
Roratis luſtravit aquis Thaumantias Iris.
Nec mora: Tiſiphone mădefactam ſanguine ſumit
Importuna facem, fluidoq; cruore rubentem
Induitur pallam, tortoq; incingitur angue:
Egreditur q; domo, luctus comitatur euntem:
Et pavor, & terror, trepidoq; inſania vultu:
Limine conſtiterat: poſtes tremuiſſe ferantur
Æolii, pallorq; fores infecit acernas:
Solq; locum fugit, monſtris exterrita conjux:
Territus eſt Athamas: tectoq; exire parabant,
Obſtitit infælix, aditumq; obſedit Erinnys:
Nexaq; vipereis diſtendens brachia nodis
Cæſariem excuſſit: motu ſonuêre colubræ:
Parſq; jacent humeris: pars circum pectora lapſæ
Sibila dant, ſaniemq; vomunt, linguiſq; coruſcant:
Inde duos mediis abrumpit crinibus angues,
Peſtiferaq; manu raptos immiſit. At illi
Inooſq; ſinus, Athamanteoſq; pervervant,
Inſpirantq; graves animos, nec vulnera membris
Vlla ferunt: mens eſt, quæ diros ſentiat ictus.
Attulerat ſecum liquidi quoque monſtra veneni,
Oris Cerberei ſpumas, & virus Echidnæ,
Erroreſq; vagos, cæcaq; oblivia mentis,
Et ſcelus, & lacrymas, rabiemq; & cædis amorem:
Omnia trita ſimul: quæ ſanguine miſta recenti
Coxerat ære cavo viridi verſata cicuta.

Dumq; pavent illi: vertit furiale venenum
Pectus in amborum, præcordiaq; intima movit.
Tum face jactata per eundem sæpius orbem,
Consequitur motos velociter ignibus ignes.
Sic victrix, jussiq; potens, ad mania magni
Regna redit Ditis: sumptumq; recingitur anguem.
Protinus Æolides media furibundus in aula
Clamat, Io comites, his retia tendite silvis:
Hic modo cum gemina visa est mihi prole leæna:
Vique fera, sequitur vestigia conjugis amens,
Deq; sinu matris ridentem, & parva Learchum
Brachia tendentem rapit, & bis, terq; per auras
More rotat fundæ, rigidoq; infantia saxo
Discutit ora ferox: tum denique concita mater,
Seu dolor hoc fecit, seu sparsi causa veneni,
Exululat, sparsisq; fugit malè sana capillis:
Téque ferens parvum nudis, Melicerta, lacertis,
Evohe Bacche sonat. Bacchi sub nomine Iuno
Risit: & hos usus præstet tibi, dixit, alumnus.
Imminet æquoribus scopulus: pars ima cavatur
Fluctibus, & tectas defendit ab imbribus undas:
Summa rigent, frontemq; in apertum porrigit æquor,
Occupat hunc (vires insania fecerat) Ino:
Seq; super pontum, nullo tardata timore,
Mittit, onusq; suum: percussa recanduit unda.
At Venus immerita nepotis miserata labores,
Sic patruo blandita suo est: ô numen aquarum,
Proxima cui cœlo cessit, Neptune, potestas:
Magna quidem posco: sed tu miserere meorum,
Iactari quos cernis in Ionio immenso:
Et Diis adde tuis: aliqua & mihi gratia ponto est:
Si tamen in medio quondam concreta profundo
Spuma fui, Graiumq; manet mihi nomen ab illa.
Annuit oranti Neptunus: & abstulit illis
Quod mortale fuit: majestatemq; verendam
Imposuit: nomenq; simul, faciemq; novavit.
Leucotheaq; deum cum matre Palæmona dixit.

Sidoniæ comites, quantum valuêre, secutæ
Signa pedum, primo vidêre novissima saxo:
Ned dubium de morte ratæ, Cadmeïda palmis
Deplanxêre domum scissis cum veste capillis.
Vtique parum justæ, nimiumq; in pellice sævæ
Invidiam fecêre deæ, convicia Iuno
Non tulit; & faciam vos ipsas maxima, dixit,
Sævitiæ monumenta meæ res dicta secuta est,
Nam quæ præcipuè fuerat pia, persequar, inquit,
In freta reginam: saltumq; daturæ, moveri
Haud usquam potuit, scopuloq; affixa cohæsit,
Altera, dum solito tentat plangore ferire
Pectora, tentatos sentit riguisse lacertos.
Illa, manus ut fortè tetenderat in maris undas,
Saxea facta, manus in easdem porrigit undas,
Hujus, ut arreptum laniabat vertice crinem,
Duratos subitò digitos in crine videres
Quo quæque in gestu deprensa est, hæsit in illo.
Pars volucres factæ: quæ nunc quoque gurgite in il
Æquora distringunt summis Cadmeïdes alis.
Nescit Agenoridis, natam parvumq; nepotem
Æquoris esse deos, luctu, ferieq; malorum
Victus, & ostentis, quæ plurima viderat, exit
Conditor urbe sua, tanquam fortuna locorum
Non sua se premeret: longisq; erroribus actus
Contigit Illyricos profuga cum conjuge fines.
Iamq; malis annisq; graves dum prima retractant,
Fata domus, relegunt q; suos sermone labores:
Num sacer, ille mea trajectus cuspide serpens,
Cadmus, ait fuerat, tum, cum Sidone profectus
Vipereos sparsi per humum nova semina dentes?
Quem si cura deûm tam certa vindicat ira:
Ipse, precor, serpens in longam porrigar alvum,
Dixit, & ut serpens, in longam tenditur alvum,
Duratæq; cuti squamas increscere sentit:
Nigraq; cæruleis variari corpora guttis:
In pectus q; cadit pronus: commistaq; in unum

Pa

Paulatim tereti tenuantur acumine cruva,
Bracchia jam restant: quæ restant brachia tendit:
Et lacrymis per adhuc humana fluentibus ora,
Accede, ô conjux, accede miserrima, dixit:
Dumq; aliquid supereſt de me, me tange, manumq;
Accipe dum manus est, dum non totum occupat anguis.
Ille quidem vult plura loqui: sed lingua repentè
In partes est fissa duas: nec verba loquenti
Sufficiunt, quoticsq; aliquos parat edere questus,
Sibilat: hanc illi vocem natura reliquit.
Nuda manu feriens exclamat pectora conjux,
Cadme mane: tecq; infœlix his exue monstris,
Cadme quid hoc? ubi pes? ubi sunt humeriq; manusq;?
Et color, & facies? &, dum loquor, omnia? cur non
Me quoque cœlestes in eundem vertitis anguem?
Dixerat. ille suæ lambebat conjugis ora,
Inq; sinus charos, veluti cognoſceret, ibat:
Et dabat amplexus: assuetaq; colla petabat.
Quisquis adest (aderant comites) terretur. at illis
Lubrica perlucent cristati colla draconis:
Et subitò duo sunt: junctoq; volumine serpunt:
Donec in oppoſiti nemoris subiére latebras.
Nunc quoque nec fugiunt hominem, nec vulnere lædunt:
Quidq; prius fuerint, placidi meminêre dracones.
Sed tamen ambobus versæ solatia formæ
Magna nepos dederat, quem debellata colebat
Jndia. quem positis celebrabat Achaïa templis.
Solus Abantiades ab origine cretus eadem
Acrisius supereſt, qui mœnibus arceat urbis
Argolicæ, contraq; deum ferat arma, genusq;
Non putat esse deûm (neque enim Iovis esse putabat)
Perſea: quem pluvio Danaë conceperat auro.
Mox tamen Acrisium (tanta est præsentia veri)
Tam violasse deum, quàm non agnoſse nepotem
Pœnitet. impoſitus jam cœlo est alter, & alter,
Viperei referent spolium memorabile monstri,
Æra cavebat terentum stridentibus alis,

Cumq; super Libycas victor penderet arenas,
Gorgonei capitis guttæ cecidêre cruentæ:
Quas humus acceptas varios animavit in angues,
Vnde frequens illa est, infestaq; terra colubris.
Inde per immensum ventis discordibus actus,
Nunc huc, nunc illuc, exemplo nubis aquosæ
Fertur: & ex alto seductas æthere longè
Despectat terras, totumq; supervolat orbem,
Ter gelidas Arctos, ter Caneri brachia vidit:
Sæpe sub occasus, sæpe est ablatus in ortus.
Iamq; cadente die, veritus se credere nocti,
Constitit Hesperio regnis Atlantis in orbe:
Exiguamq; petit requiem: dum Lucifer ignes
Evocet Auroræ, cursuq; Aurora diurnos.
Hic hominum cunctis ingenti corpore præstans
Iapetionides Atlas fuit, ultima tellus
Rege sub hoc, & pontus erat, qui Solis anhelis
Æquora subdit equis, & fessos excipit axes.
Mille greges illi totidemq; armenta per herbas
Errabant: & humum vicinia nulla premebat.
Arboreæ frondes auro radiante nitentes,
Ex auro ramos, ex auro poma ferebant.
Hospes, ait Perseus illi, seu gloria tangit
Te generis magni, generis mihi Iupiter author:
Sive es mirator rerum, mirabere nostras.
Hospitium, requiemq; peto. memor ille vetustæ
Sortis erat: dederat Themis hanc Parnassia sortem:
Tempus Atla veniet, tua quo spoliabitur auro
Arbor, & hunc prædæ titulum Iove natus habebit.
Id metuens, solidis pomaria clauserat Atlas
Montibus, & vasto dederat servanda draconi.
Arcebatq; suis externos finibus omnes.
Huic quoque vade procul, ne longè gloria rerum,
Quas mentiris, ait, longè tibi Iupiter absit.
Vimq; minis addit: manibusq; expellere tentat
Cunctantem, & placidis miscentem fortia dictis.
Viribus inferior (quis enim par esset Atlantis

Viri-

Viribus?) at quoniam parvi tibi gratia noſtra eſt,
Accipe munus, ait: lævaq; à parte Meduſæ
Ipſe retreverſus ſquallentia protulit ora
Quantus erat mons factus Atlas! nam barba comæq;
In ſilvas abeunt: juga ſunt humeriq; manuſq;.
Quod caput antè fuit, ſummo eſt in monte cacumen:
Oſſa lapis fiunt: tum partes altus in omnes
Crevit in immenſum (ſic dii ſtatuiſtis) & omne
Cum tot ſideribus cœlum requievit in illo:
Clauſerat Hippotades æterno carcere ventos:
Admonitorq; operum cælo clariſſimus alto
Lucifer ortus erat: pennis ligat ille reſumptis
Parte ab utraque pedes: teloq; accingitur uno:
Et liquidum motis talaribus aëra findit.
Gentibus innumeris circumq; infraq; relictis,
Æthiopum populos, Cephæaq; conſpicit arva.
Illic immeritam maternæ pendere linguæ
Andromeden pœnas injuſtus juſſerat Ammon.
Quam ſimul ad duras religatam brachia cautes
Vidit Abantiades, niſi quòd levis aura capillos
Moverat, & tepido manabant lumina fletu,
Marmoreum ratus eſſet opus: trahit inſcius ignes,
Et ſtupet eximiæ correptus imagine formæ,
Pæne ſuas quatere eſt oblitus in aëre pennas.
Vt ſtetit, ô dixit, non iſtis digna catenis,
Sed quibus inter ſe cupidi junguntur amantes,
Pande requirenti nomen, terræq; tuumq;,
Et cur vincla geras. primo ſilet illa: nec audet
Appellare virum virgo, manibuſq; modeſtos
Celaſſet vultus, ſi non religata fuiſſet.
Lumina, quod potuit, lacrymis implevit obortis.
Sæpius inſtanti, ſua ne delicta fateri
Nolle videretur: nomen terræq; ſuumq;,
Quantaq; maternæ fuerit fiducia formæ,
Indicat: & nondum memoratis omnibus, unda
Inſonuit, venitq; immenſo bellua ponto
Imminet, & latum ſub pectore poſſidet æquor.

Conclamat

Conclamat virgo: genitor lugubris, & unà
Mater adest, ambo miseri, sed justius illa:
Nec secum auxilium, sed dignos tempore fletus,
Plangoremq; ferunt, vinctoq; in corpore adhærent.
Tum sic hospes ait: Lacrymarum longa manere
Tempora vos poterunt: ad opem brevis hora ferendam.
Hanc ego si peterem Perseus Jove natus, & illa,
Quam clausam implevit fœcundo Iupiter auro,
Gorgonis anguicomæ Perseus superator, & alis
Æthereas ausus jactatis ire per auras,
Præferrer cunctis certè gener. addere tantis
Dotibus & meritum (faveant modò numina) tento,
Vt mea sit, servata meâ virtute, paciscor.
Accipiunt legem, (quis enim dubitaret?) & orant,
Promittuntq; super regnum dotale parentes.
Ecce, velut navis præfixo concita rostro
Sulcat aquas, juvenum sudantibus acta lacertis:
Sic fera dimotis impulsu pectoris undis,
Tantum aberat scopulis, quantum Balearica torto
Funda potest plumbo medii transmittere cœli:
Cum subitò juvenis pedibus tellure repulsa
Arduus in nubes abiit, & in æquore summo
Vmbra viri visa est: visam fera sævit in umbram;
Vtque Jovis præpes, vacuo cum vidit in arvo
Præbentem Phœbo liventia terga draconem,
Occupat adversum: ne sæva retorqueat ora,
Squamigeris avidos figit cervicibus ungues:
Sic celeri misso præceps per inane volatu
Terga fera pressit, dextroq; frementis in armo
Inachidos ferrum curvo tenus abdidit hamo.
Vulnere læsa gravi, modò se sublimis in auras
Attollit, modò subdit aquis, modò more ferocis
Versat apri quem turba canum circumsona terret.
Ille avidos morsus velocibus effugit alis.
Quaq; patent, nunc terga cavis super obsita conchis,
Nunc laterum costas, nunc quà tenuissima cauda
Desinit in piscem, falcato vulnerat ense.

Bellu

Bellua punicco mistos cum sanguine fluctus
Ore vomit, maduêre græves aspergine pennæ:
Nec bibulis ultrà Perseus talaribus ausus
Credere, conspexit scopulum: qui vertice summo
Stantibus extat aquis, operitur ab æquore moto.
Nixus eo, rupisq; tenens juga prima sinistra,
Ter quater exegit repetita per ilia ferrum.
Littora cum plausu, clamor, superasq; Deorum
Implevêre domos. gaudent, genetrumq; salutant:
Auxiliumq; domus, servatoremq; fatentur
Cassiope, Cepheusq; pater: resoluta catenis
Incedit virgo, pretiumq; & causa laboris.
Ipse manus hausta victrices abluit unda:
Anguiferumq; caput dura ne lædat arena,
Mollit humum foliis, natasq; sub æquore virgas
Sternit, & imponit Phorcynidos ora Medusæ.
Virga recens, bibulaq; etiam nunc viva medulla
Vim rapuit monstri, tactuq; induruit hujus:
Percepitq; novum ramis & fronde rigorem.
At Pelagi Nymphæ factum mirabile tentant
Pluribus in virgis, & idem contingere gaudent:
Seminaq; ex illis iterant jactata per undas.
Nunc quoque coraliis eadem natura remansit;
Duritiem tacto capiant ut ab aëre, quodq;
Vimen in æquore erat, fiat super æquora saxum.
Diis tribus ille focos totidem de cespite ponit:
Lævum Mercurio, dextrum tibi bellica virgo:
Ara Iovis media est: mactatur vacca Minervæ:
Alipedi vitulus: taurus tibi summe Deorum.
Protinus Andromeden, & tanti præmia facti
Indotata rapit. tedas Hymenæus amenq;
Præcipiunt: largis satiantur odoribus ignes:
Sertaq; dependent tectis: & ubiq; lyræq;
Tibiaq; & cantus animi fœlicia læti
Argumenta sonant: reseratis aurea valvis
Atria tota patent: pulchroq; instructa paratu,
Cepheni proceres ineunt convivia regis,

Postquam

Postquam epulis functi, generosúmque Bacchi
Diffudere animos, cultúsq; genúsq; locorum
Quærit Abantiades, quærenti protinus unus
Narrat Lyncides, moresq; habitumq; virorum.
Quæ simul edocuit, nunc ô fortissime, dixit,
Fare precor Perseu, quanta virtute, quibúsque
Artibus abstuleris crinita draconibus ora.
Narrat Abantiades, gelido sub Atlante jacentem
Esse locum solidæ tutum munimine molis:
Cujus in introitu geminas habitasse sorores
Phorcydas, unius sortitas luminis usum.
Id sc solerti furtim, dum traditur, æstu
Suppositæ cepisse manu: perq; abdita longè
Deviaq; & silvis horrentia saxa fragosis
Gorgoneas tetigisse domos, passímq; per agros,
Perq; vias vidisse hominum simulacra ferarumq;
In silicem ex ipsis visa conversa Medusa.
Se tamen horrendæ clypei, quem læva gerebat,
Ære repercusso formam aspexisse Medusæ.
Dumq; gravis somnus colubrosq; ipsamq; tenebat,
Eripuisse caput collo: pennísque fugacem
Pegason, & fratrem; matris de sanguine natos:
Addidit & longi non falsa pericula cursus:
Quæ freta, quas terras sub se vidisset ab alto:
Et quæ jactatis tetigisset sidera pennis.
Ante expectatum tacuit. tamen excipit unus
Ex numero procerum, quærens cur una sororum
Gesserit alternis immistos crinibus angues.
Hospes ait, quoniam scitaris digna relatu,
Accipe quæsiti causam. clarissima forma,
Multorumq; fuit spes invidiosa procorum
Illa: nec in tota conspectior ulla capillis
Pars fuit. inveni, qui se vidisse referrent.
Hanc pelagi rector templo vitiasse Minervæ
Dicitur. aversa est, & castos ægide vultus
Nata Iovis texit. néve hoc impunè fuisset,
Gorgoneum crinem turpes mutavit in hydros.

Nunc quoque ut attonis [illegible]rmidine terreat hoſtes,
Pectore in adverſo, quos fecit, ſuſtinet angues.

PVB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBER V.

DVmq́; ea Cephenûm medio Danaëius heros
Agmine commemorat: fremitu regalia turba
Atria complentur: nec, conjugalia feſta
Qui canat, eſt clamor, ſed qui fera nunciet arma,
Jnq́; repentinos convivia verſa tumultus
Aſſimilare freto poſſis, quod ſæva quietum
Ventorum rabies motis exaſperat undis.
Primus in his Phineus belli temerarius author
Fraxineam quatiens æratæ cuſpidis haſtam
En, ait, en adſum præreptæ conjugis ultor.
Nec mihi te pennæ, nec falſum verſus in aurum
Iupiter eripiet. conanti mittere, Cepheus
Quid facis? exclamat: quæ te, germane, furentem
Mens agit in facinus? meritiſne hæc gratia tantis
Redditur? hac vitam ſervatam dote rependis?
Quam tibi non Perſeus, verum ſi quæris, ademit,
Sed grave Nereïdum numen, ſed corniger Ammon,
Sed quæ viſceribus veniebat bellua ponti
Exaturanda meis. illo tibi tempore rapta eſt,
Quo peritura fuit: niſi ſi crudelis id ipſum
Exigis ut pereat, luctuq́; levabere noſtro.

Scilicet

Scilicet haud satis est, quod tã spectante revincta est,
Et nullam quòd opem patruus, sponsúsve tulisti,
Insuper a quoquam quòd sit servata dolebis?
Præmiaq; eripies? quæ si tibi magna videntur,
Ex illis scopulis, ubi erant affixa, petisses.
Nunc sine qui petiit, per quem hæc non orba senectus,
Ferre, quod & meritus, & voce est pactus, eumq;
Non tibi, sed certæ prælatum intellige morti
Ille nihil contrà: sed & hunc, & Persea vultu
Alterno spectavs, petat hunc ignorat, an illum.
Cunctatusq; brevi, contortam viribus hastam,
Quantas ira dabat, nequicquam in Persea misit.
Et stetit illa toro: stratis tum denique Perseus
Exilit: teloq; ferox inimica remisso
Pectora rupisset, nisi post altaria Phineus
Isset, &, indignum! scelerato profuit ara:
Fronte tamen Rhœti non irrita cuspis adhæsit.
Qui postquam cecidit, ferramq; ex ossere vulsum est,
Calcitrat, & positas aspergit sanguine mensas.
Tum verò indomitas ardescit vulgus in iras,
Telaq; conjiciunt: & sunt, qui Cephea dicant
Cum genero debere mori; sed lumine tecti
Exierat Cepheus, testatus jusq; fidemq;,
Hospitiiq; deos, ea se prohibente moveri.
Pellitza Pallas adest, & protegit ægide fratrem,
Datq; animos. Erat Indus Atys, quem flumine Gange
Edita Limniace vitreis peperisse sub undis
Creditur, egregius forma, quam divite cultu
Augebat, bis adhuc octonis integer annis;
Indutus chlamydem Tyriam, quam limbus obibat
Aureus: ornabant aurata monilia collum,
Et madidos myrrha curvum crinale capillos.
Ille quidem jaculo quamvis distantia misso
Figere doctus erat, sed tendere doctior arcus.
Tum quoque lenta manu flectentem cornua Perseus,
Stipite, qui media positus fumabat in ara,
Perculit, & fractis confudit in ossibus ora.

Hum

Hunc ubi fædatos jactantem in sanguine vultus
Assyrius vidit Lycabas junctissimus illi,
Et comes, & veri non dissimulator amoris:
Postquam exhalantem suo acerbo vulnere vitam
Deploravit Atyn: quos ille tetenderat arcus,
Arripit: & mecum sibi sint certamina, dixit.
Nec longum puero fato lætabere, quo plus
Invidiæ quàm laudis habes. hæc omnia nondum
Dixerat: emicuit nervo penetrabile telum,
Vitatumq; tamen sinuosa veste pependit.
Vertit in hunc harpen spectatam cæde Meduſa
Acrisioniades, adigitq; in pectus. at ille
Iam moriens oculis sub nocte natantibus atra,
Circumspexit Atyn, seq; acclinavit ad illum,
Et tulit ad manes junctæ solatia mortis.
Ecce Syënites genitus Methione Phorbæ,
At Libys Amphimedon, avidi committere pugnam,
Sanguine, quo late tellus madefacta tepebat,
Conciderant lapsi: surgentibus obstitit ensis,
Alterius cœstis, jugulo Phorbantis adactus.
At non Actoriden Eritum, cui lata bipennis
Telum erat, admoto Perseus petit ense: sed altis
Extantem signis, multæq; in pondere massæ,
Ingentem manibus tollit cratera duabus,
Infligitq; vivo; rutilum vomit ille cruorem:
Et resupinus humum moribundo vertice pulsat,
Inde Semiramio Polydæmona sanguine cretum,
Caucasèumq; Abarim, Sperchiadenq; Lycetum,
Intonsumq; comas Elicen, Phlegyamq; Clytumq;
Sternit, & extructos morientûm calcat acervos:
Nec Phineus ausus concurrere comminus hosti,
Intorquet jaculum: quod detulit error in Idam
Expertem frustra belli, & neutra arma secutam:
Ille tuens oculis immitem Phinea torvis,
Quandoquidem in partes, ait, abstrahor, accipe Phineu
Quem fecisti hostem, pensaq; hoc vulnere vulnus.
Iamq; remissurus tractum de corpore telum,

Sanguine

Sanguine defectos cecidit collapsus in artus.
His quoque Cephenûm post regem primus Odites
Ense jacet Clymeni. Protenora percutit Hypseus,
Hypsea Lyncides. fuit & grandævus in illis
Emathion æqui cultor, timidusq; deorum,
Qui, quoniam prohibent anni bellare, loquendo
Pugnat, & incessit, sceleratáq; devovet arma.
Huic Cromis amplexo tremulis altaria palmis
Decutit ense caput: quod protinus incidit aræ:
Atque ibi semianimis verba execrantia lingua
Edidit, & medios animam expiravit in ignes.
Hinc gemini fratres, Broteasq; & cæstibus Ammon
Invicti, vinci si possent cæstibus enses,
Phineâ cecidêre manu: Cererisq; sacerdos
Althytus albenti velatus tempora vitta.
Tu quoque Lampetide non hos adhibendus ad usus,
Sed qui pacis opus citharam cùm voce moveres,
Jussus eras celebrare dapes, festumq; canendo,
Quem procul astantem, plectrumq; imbelle tenentem
Pettalus irridens, Stygiis cane cætera, dixit,
Manibus: & lævo mucronem tempore fixit.
Concidit, & digitis morientibus ille retentat
Fila lyræ: casuq; fuit miserabile carmen.
Non sinit hunc impune ferox cecidisse Lycormas:
Raptaq; de dextro robusta repagula poste
Ossibus illisit mediæ cervicis. at ille
Procubuit terræ, mactati more juvenci.
Demere tentabat lævi quoque robora postis
Cinypheus Pelates: tentanti dextera fixa est,
Cuspide Marmaridæ Coriti: lignoq; cohæsit.
Hærenti latus hausit Abas: nec corruit ille,
Sed retinente manu moriens de poste pependit.
Sternitur & Menaleus Perseia castra secutus,
Et Nasamoniaci Dorilas ditissimus agri,
Dives agri Dorilas: quo non possederat alter
Latius, aut totidem tollebat farris acervos.
Hujus in obliquo missum stetit inguine ferrum:

(Letif

(Letifer ille locus) quem poſtquam vulneris author
Singultantem animam, & verſantem lumina vidit
Bracterus Halcyoneus, hoc quod premis, inquit, habeto
De tot agris terræ: corpuſq; exangue reliquit.
Torquet in hunc haſtam calido de vulnere raptam
Vltor Abantiades: media quæ nare recepta,
Cervice exacta eſt, in parteſq; eminet ambas.
Dumq; manum fortuna juvat, Clytiumq; Danumq;
Matre ſatos una, diverſo vulnere fudit.
Nam Clytij per utrumq; gravi vibrata lacerto
Fraxinus acta femur: jaculum Danus ore momordit.
Occidit & Celadon Mindeſius, occidit Aſtreus,
Matre Palæſtina, dubio genitore creatus:
Æchionq; ſagax quondam ventura videre,
Tunc ave deceptus falſa: regiſq; Thoactes
Armiger, & cæſo genitore infamis Agyrtes.
Plus tamen exhauſto ſupereſt. namq; omnibus unum
Opprimere eſt animus. conjurata undique pugnant
Agmina, pro cauſa meritum impugnante fidemq;.
Hac pro parte, ſocer, fruſtra pius, & nova conjux
Cum genitrice favent: ululatuſq; atria complent:
Sed ſonus armorum ſuperat, gemituſq; cadentûm,
Pollutoſq; ſimul multo Bellona penates
Sanguine perfundit, renovata q; prælia miſcet.
Circumeunt unum Phineus, & mille ſecuti
Phinea: tela volant hybernâ grandine plura,
Præter utrumq; latus, præterq; & lumen, & aures
Applicat hic humeros ad magnæ ſaxa columnæ:
Tutaq; terga gerens, adverſaq; in agmina verſus
Suſtinet inſtantes, inſtabat parte ſiniſtra
Chaonius Molpheus, dextra Nabatheus & Themon.
Tigris ut, auditis diverſa valle duorum
Extimulâta fame mugitibus armentorum,
Neſcit utrò potiùs ruat, & ruere ardet utroq;:
Sic dubius Perſeus, dextrâ, leváne, feratur,
Molphea trajecti ſummovit vulnere cruris:
Contentuſq; fuga eſt, neque enim dat tempus Themon:

Sed furit, & cupiens alto dare vulnera colle,
Non circumspectis exactum viribus ensem
Fregit, in extrema percussæ parte columnæ
Lamina dissiluit, dominiq; in gutture fixa est.
Non tamen ad letum causas satis illa valentes
Plaga dedit: trepidum Perseus, & inertia frustra
Brachia tendentem Cyllenide confodit Harpe.
Verùm ubi virtutem turbæ succumbere vidit,
Auxilium, Perseus, quoniam sic cogitis ipsi,
Dixit, ab hoste petam; vultus avertite vestros,
Siquis amicus adest: & Gorgonis extulit ora.
Quære alium, tua quem moveant miracula, dixit
Thessalus: utque manu jaculum letale parabat
Mittere, in hoc hæsit signum de marmore gestu:
Proximus huic Amphix animi pleniſſima magni
Pectora Lyncidæ gladio petit, inq; petendo
Dextera diriguit, nec citrà mota, nec ultrà est.
At Nileus, qui se genitum septemplice Nilo
Mentitus erat: clypeo queque flumina septem
Argento partim, partim cælaverat auro:
Aspice, ait, Perseu, nostræ primordia gentis:
Magna feres tacitæ solatia mortis ad umbras,
A tanto cecidisse viro; pars ultima vocis
In medio suppressa sono est: adapertaq; velle
Ora loqui credas, nec sunt ea pervia verbis.
Increpat hos, vitioq; animi, non viribus, inquit.
Gorgoneis torpetis, Eryx: incurrite mecum,
Et prosternite humi juvenem magica arma moventem.
Incursurus erat: tenuit vestigia tellus:
Immotusq; silex: armataq; mansit imago.
Hi tamen ex merito pœnas subiêre: sed unus
Miles erat Persei: pro quo tùm pugnat Acoetes,
Gorgone conspecta saxo concrevit aborto.
Quem ratus Astyages etiam tum vivere, longo
Ense ferit: sonuit tinnitibus ensis acutis,
Dum stupet Astyages, naturam traxit eandem:
Marmoreoq; manet vultus mirantis in ore.

Nomin

Nomina, longa mora eſt, media de plebe virorum
Dicere. bis centum reſtabant corpora pugnæ:
Gorgone bis centum rigverunt corpora viſa,
Pœnitet injuſti tunc denique Phineа belli.
Sed quid agat? ſimulatra videt diverſa figuris,
Agnoſcit q; ſuos: & nomine quemq; vocatum
Poſcit opem, credenſq; parum, ſibi proxima tangit
Corpora: marmor erant. avertitur, atque ita ſupplex
Confeſſaſq; manus, obliquaq; brachia tendens,
Vincis, ait, Perſeu: remove tua monſtra: tuæq;
Saxificos vultus, quæcunque ea, tolle Meduſæ:
Tolle precor; non nos odium, regniq; cupido
Compulit ad bellum: pro conjuge movimus arma.
Cauſa fuit meritis melior tua, tempore noſtra.
Non ceſſiſſe piget. nihil, ô fortiſſime, præter
Hanc animam concede mihi: tua cætera ſunto.
Talia dicenti, neque eum, quem voce rogabat,
Reſpicere audenti, quod ait, timidiſſime Phineu,
Et poſſum tribuiſſe, & magnum eſt munus inerti:
Pone metum, tribuam: nullo violabere ferro:
Quin etiam manſura dabo monumenta per ævum,
Inq; domo ſpecieri ſemper ſpectabere noſtri:
Vt mea ſe ſponſi ſoletur imagine conjux.
Dixit: & in partem Phorcynida tranſtulit illam.
Ad quam ſe trepido Phineus obverterat ore.
Tunc quoque conantiſua flectere lumina, cervix
Diriguit, ſaxoq; oculorum indurait humor.
Sed tamen os timidum, vultuſq; in marmore ſupplex,
Summiſſæq; manus, faciesq; obnoxia manſit.

Victor Abantiades patrios cum conjuge muros
Intrat: & immeriti vindex, ultorq; parentis
Aggreditur Prœtum, nam fratre per arma fugato
Acriſioneas Prœtus poſſederat arces.
Sed nec ope armorum, nec, quam malè ceperat, arce,
Torva colubriferi ſuperavit lumina monſtri.

Te tamen, ô parvæ rector Polydecte Seriphi,
Nec juvenis virtus per tot ſpectata labores,

Nec mala mollierant: sed inexorabile durus
Exerces odium, nec iniqua finis in ira est.
Detrectas etiam laudem: ficiamq; Medusæ
Arguis esse necem. dabimus tibi pignora veri:
Parcite luminibus, Perseus ait: oraq; regis
Ore Medusæo silicem sine sanguine fecit.
Hactenus aurigenæ comitem Tritonia fratri
Se dedit: inde cava circundata nube, Seriphon
Deserit, à dextra Cypro Gyaroq; relictis:
Quaq; super pontum via visa brevissima, Thebas,
Virgineumq; Helicona petit: quo monte petita
Constitit, & doctas sic est affata sorores.
Fama novi fontis nostras pervenit ad aures,
Dura Medusæi quem præpetis ungula rupit.
Is mihi causa viæ: volui mirabile factum
Cernere: vidi ipsum materno sanguine nasci.
Excipit Vranie; Quæcunque est causa videndi
Has tibi, diva, domos, animo gratissima nostro;
Vera tamen fama est, & Pegasus hujus origo est
Fontis: & ad latices deduxit Pallada sacros.
Quæ mirata diu factas pedis ictibus undas.
Silvarum lucos circumspicit antiquarum,
Antraq; & innumeris distinctas floribus herbas:
Fœliceq; vocat pariter studioq;, locóque
Mæonides: quam sic affata est una sororum:
O, nisi te virtus opera ad majora tulisset,
In partem ventura chori Tritonia nostri,
Vera refers: meritóque probas artemq;, locumq;,
Et gratam sortem, tutæ modò simus, habemus.
Sed (vetitum est adeo sceleri nihil) omnia terrent
Virgineas mentes: diruq; ante ora Pyrenes,
Vertitur, & nondum me tota mente recepi.
Daulia Threïcio Phoceaq; milite rura
Ceperat ille ferox, injustaq; regna tenebat:
Templa petebamus Parnassia: vidit euntes:
Nostráque fallaci veneratus numina vultu,
Mæonides (agnôrat enim) consistite, dixit:

Nec dubitate, precor, tecto græve ſidus & imbrem
(Imber erat) vitare meo: ſubiêre minores
Sæpe caſas ſuperi. dictis, & tempore motæ,
Annuimuſq; viro, primaſq; intravimus ædes.
Deſierant imbres: victoq; Aquilonibus Auſtro
Fuſca repurgato fugiebant nubila cælo.
Impetus ire fuit. claudit ſua tecta Pyreneus,
Vimq; parat, quam nos ſumptis effugimus alis:
Ipſe ſecuturo ſimilis ſletit ardnus arce:
Quáque via eſt vobis, erit & mihi, dixit, eâdem:
Seq; jacit vecors è ſummo culmine turris:
Et cadit in vultus, diſcuſſiſq; oſſibus oris
Tundit humum moriens ſcelerato ſanguine tinctam.
Muſa loquebatur: pennæ ſonuêre per auras,
Voxq; ſalutantum ramis veniebat ab altis.
Suſpicit, & linguæ quærit tam certa loquentes
Unde ſonent, hominemq; putat Iove nata locutum.
Ales erat: numeroq; novem ſua fata querentes
Inſtiterant ramis imitantes omnia picæ:
Miranti ſic orſa Deæ Dea. Nuper & iſtæ
Auxerunt volucrum victæ certamine turbam.
Pierus has genuit Pellæis dives in arvis.
Pæonis Evippe mater fuit: illa potentem
Lucinam novies, novies paritura vocavit,
Intumuit numero ſtolidarum turba ſororum,
Perq; tot Æmonias, & per tot Achaïdas urbes:
Huc venit: & tali committit prœlia voce:
Deſinite indoctum vana dulcedine vulgus
Fallere: nobiſcum, ſi qua eſt fiducia vobis,
Theſpiades certate Deæ: nec voce, nec arte
Vincemur: totidemq; ſumus, vel cedite victo
Fonte Meduſæo, & Hyantea Aganippe:
Vel nos Emathiis ad Pæonas uſque nivoſos
Cedemus ſilvis: dirimant certamina Nymphæ.
Turpe quidem contendere erat: ſed cedere viſum
Turpius: electæ jurant per flumina Nymphæ,
Factaq; de vivo preſſere ſedilia ſaxo.

Tunc sine sorte prior, quæ se certare professa est,
Bella canit superûm, falsoq; in honore gigantes
Ponit, & extenuat magnorum facta Deorum:
Emissumq; imâ de sede Typhoëa terræ
Cœlitibus fecisse metum, cunctosq; dedisse
Terga fugæ: donec fessos Ægyptia tellus
Ceperit, & septem discretus in ostia Nilus:
Huc quoque terrigenam venisse Typhoëa narrat.
Et se mentitis superos celásse figuris:
Duxq; gregis, dixit, sit Iupiter: unde recurvis
Nunc quoque formatus Libys est cum cornibus Ammon,
Delius in corvo, proles Semeleia capro,
Fele soror Phœbi, niveâ Saturnia vacca,
Pisce Venus latuit, Cyllenius Ibidis alis.
Hactenus ad Citharam vocalia moverat ora.
Poscimur Aonides. Sed forsitan otia non sunt,
Nec nostris præbere vacat tibi cantibus aures.
Ne dubita, vestrumq; mihi refer ordine carmen,
Pallas ait: nemorisq; levi consedit in umbra.
Musa refert: dedimus summam certaminis uni.
Surgit, & immistos hederâ collecta capillos
Calliope querulas prætentat pollice chordas.
Atque hæc percussis subjungit carmina nervis.
Prima Ceres unco glebas dimovit aratro:
Prima dedit fruges, alimentaq; mitia terris:
Prima dedit leges: Cereris sunt omnia munus:
Illa canenda mihi est: utinam modò dicere possem
Carmina digna Deâ: certè est Dea carmine digna,
Vasta giganteis injecta est insula membris
Trinacris, & magnis subjectum molibus urget
Æthereas ausum sperare Typhoëa sedes.
Nititur ille quidem, tentatq; resurgere sæpe:
Dextra sed Ausonio manus est subjecta Pelori,
Læva Pachyne tibi: Lilybæo crura premuntur:
Degravat Ætna caput: sub qua resupinus arenas
Ejectat, flammamq; fero vomit ore Typhœus.
Sæpe remoliri luctatur pondera terræ,

Oppi-

Oppidaq; & magnos devolvere corpore montes:
Inde tremit tellus, & rex pavet ipse silentûm,
Ne pateat, latoq; solum retegatur hiatu
Immissusq; dies trepidantes terreat umbras.
Hanc metuens cladem tenebrosa sede tyrannus
Exierat: curruq; atrorum evectus equorum,
Ambibat Siculæ cautus fundamina terræ.
Postquam exploratum satis est loca nulla labare,
Depositusq; metus, videt hunc Erycina vagantem
Monte suo residens: natumq; amplexa volucrem,
Arma, manusq; meæ, mea, nate, potentia, dixit,
Illa, quibus superas omnes, cape tela, Cupido,
Inq; dei pectus celeres molire sagittas,
Cui triplicis cessit fortuna novissima regni.
Tu superos, ipsumq; Iovem, tu numina ponti
Victa domas, ipsumq; regit qui lumina terræ.
Tartara quid cessant? cur non matrisq;, tuumq;
Imperium profers? agitur pars tertia mundi.
Et tamen in cœlo, quæ jam patientia nostra est?
Spernimur: ac mecum vires minuuntur Amoris.
Pallada nonne vides, jaculatricemq; Dianam
Abscessisse mihi? Cereris quoque filia virgo,
Si patiamur, erit: nam spes affectat easdem.
At tu pro socio, si qua est ea gratia, regno,
Iunge Deam patruo. Dixit Venus, ille pharetram
Solvit: & arbitrio matris de mille sagittis
Unam seposuit: sed qua nec acutior ulla,
Nec minùs incerta est, nec quæ magis audiat arcum:
Oppositoq; genu curvavit flexile cornu:
Inq; cor hamatâ percussit arundine Ditem.
Haud procul Ætneis lacus est à mœnibus altus,
Nomine Pergusæ: non illo plura Cayster
Carmina cygnorum labentibus audit in undis.
Silva coronat aquas cingens latus omne, suisq;
Frondibus, ut velo, Phœbeos summovet ignes,
Frigora dant rami, varios humus humida flores,
Perpetuum ver est: quo dum Proserpina luco

Ludit, & aut violas, aut candida lilia carpit,
Dumq; puellari ſtudio calatheſq; ſinumq;
Implet, & æquales certat ſuperare legendo:
Penè ſimul viſa eſt, dilectaq; raptaq; Diti.
Vſque adeo properatus amor. Dea territa, mœſto
Et matrem, & comites, ſed matrem ſæpius ore
Clamat: &, ut ſummâ veſtem laniârat ab ora,
Collecti flores tunicis cecidêre remiſſis:
Tantaq; ſimplicitas puerilibus affuit annis,
Hæc quoque virgineum movit jactura dolorem.
Raptor agit currus: & nomine quemque vocando
Exhortatur equos: quorum per colla jubaſq;
Excutit obſcurâ tinctas ferrugine habenas.
Perq; lacus altos, & olentia ſulphure fertur
Stagna Palicorum, ruptâ ferventia terrâ,
Et quà Bacchiadæ bimari gens orta Corintho
Inter inæquales poſuerunt mœnia portus.
Eſt medium Cyanes, & Piſææ Arethuſæ,
Quod coit anguſtis incluſum cornibus æquor.
Hic fuit, à cujus ſtagnum quoque nomine dictum eſt,
Inter Sicelidas Cyane celeberrima Nymphas,
Gurgite quæ medio, ſummâ tenus extitit alvo.
Agnovitq; Deam: nec longius ibitis, inquit:
Non potes invitæ Cereris gener eſſe. roganda,
Non rapienda fuit; quòd ſi componere magnis
Parva mihi fas eſt: & me dilexit Anapis:
Exorata tamen, nec, ut hæc, exterrita nupſi.
Dixit: & in partes diverſas brachia tendens
Obſtitit. haud ultra tenuit Saturnius iram,
Terribileſq; hortatus equos, in gurgitis ima
Contortum valido ſceptrum regale lacerto
Condidit. icta viam tellus in tartara fecit,
Et pronos currus medio cratere recepit.
At Cyane, raptamq; Deam, contemptaq; fontis
Iura ſui mœrens, inconſolabile vulnus
Mente gerit tacita, lacrymiſq; abſumitur omnis:
Et quarum fuerat magnum modò numen, in illas

Exte-

Extenuatur aquas, molliri membra videres,
Ossa pati flexus, ungues posuisse rigorem:
Primaq; de tota tenuissima quæque liquescunt:
Cærulei crines, digitiq;, & crura pedesq;.
Nam brevis in gelidas membris exilibus undas
Transitus est: post hæc humeri, tergumq; latusq;,
Pectoraq; in tenues abeunt evanida rivos.
Denique pro vivo vitiatas sanguine venas
Lympha subit: restatq; nihil quod prendere possis.
Interea pavidæ nequicquam filia matri
Omnibus est terris, omni quæsita profundo.
Illam non udis veniens Aurora capillis
Cessantem vidit, non Hesperus. illa duabus
Flammiferas pinus manibus succendit ab Ætna:
Perq; pruinosas tulit irrequieta tenebras.
Rursus ubi alma dies hebetârat sidera, natam
Solis ab occasu, Solis quærebat ad ortus.
Fessa labore sitim conceperat, oraq; nulli
Colluerant fontes: contectam stramine vidit
Fortè casam, parvasq; fores pulsavit. at inde
Prodit anus, divamq; videt: lymphamq; roganti
Dulce dedit, testâ quod coxerat antè polentâ.
Dum bibit illa datum: diri puer oris, & audax,
Constitit ante Deam, risitq; avidamq; vocavit.
Offensa est: neque adhuc epotâ parte, loquentem
Cum liquido mistâ perfudit diva polentâ.
Combibit os maculas: & quæ modò brachia gessit,
Crura gerit; cauda est mutatis addita membris:
Inq; brevem formam, ne sit vis magna nocendi,
Contrahitur, parvaq; minor mensura lacerta est.
Mirantem, flentemq;, & tangere monstra paventem
Fugit anum: latebramq; petit: aptumq; colori
Nomen habet variis stellatus corpora guttis.
Quas Dea per terras, & quæ evraverit undas,
Dicere longa mora est; quærenti defuit orbis.
Sicaniam repetit: dumq; omnia lustrat eundo,
Venit & ad Cyanen: ea, ni mutata fuisset,

Omnia,

Omnia narraſſet: ſed & os, & lingua volenti
Dicere non aderant, nec, qua loqueretur habebat.
Signat tamen manifeſta dedit: notamq; parenti
Illo fortè loco dilapſam in gurgite ſacro
Perſephones zonam ſummis oſtendit in undis.
Quam ſimul agnovit, tanquam tum denique raptam
Sciſſet, inornatos laniavit diva capillos:
Et repetita ſuis percuſſit pectora palmis.
Neſcit adhuc ubi ſit: terras tamen increpat omneis
Ingratasq; vocat, nec frugum munere dignas:
Trinacriam antè alias, in qua veſtigia damni
Repperit. ergo illic ſævâ vertentia glebas
Fregit aratra manu, pariliq; irata colonos
Ruricolaſq; boves læto dedit, arvaq; juſſit
Fallere depoſitum, vitiataq; ſemina fecit.
Fertilitas terræ latum vulgata per orbem
Sparſa jacet: primis ſegetes moriuntur in herbis.
Et modò Sol nimius, nimius modò corripit imber.
Sidera nunc, ventiq; nocent: avidæq; volucres
Semina jacta legunt: lolium, tribuliq; fatigant
Triticeas meſſes, & inexpugnabile gramen.
Tunc caput Eleïs Alpheïas extulit undis,
Roranteſq; comas à fronte removit ad aures,
Atque ait: ô toto quæſitæ virginis orbe,
Et frugum genitrix, immenſos ſiſte labores,
Néve tibi fidæ violenta irascere terræ.
Terra nihil meruit, patuitq; invita rapinæ.
Nec ſum pro patria ſupplex: huc hoſpita veni:
Piſa mihi patria eſt, & ab Elide ducimus ortus:
Sicaniam peregrina colo. ſed gratior omni
Hæc mihi terra ſolo eſt: hos nunc Arethuſa penates,
Hanc habeo ſedem: quam tu mitiſſima ſerva.
Mota loco cur ſim, tantiq; per æquoris undas
Advehar Ortygiam, veniet narratibus hora
Tempeſtiva meis, cùm tu curaq; levata,
Et vultus melioris eris. mihi pervia tellus
Præbet iter, ſubterq; imas ablata cavernas,

Hic

Hîc caput attollo, deſuetaq; ſidera cerno.
Ergo dum Stygio ſub terris gurgite labor,
Viſa tua eſt oculis illic Proſerpina noſtris.
Illa quidem triſtis, nec adhuc interrita vultu,
Sed regina tamen, ſed opaci maxima mundi,
Sed tamen inferni pollens matrona tyranni.
Mater ad auditas ſtupuit, ceu ſaxea, voces:
Attonitæq; diu ſimilis fuit. utq; dolore
Pulſa gravi gravis eſt amentia, curribus auras
Exit in æthereas, ibi toto nubila vultu
Ante Jovem ſparſis fletit invidioſa capillis,
Precq; meo veni ſupplex tibi, Iupiter, inquit,
Sanguine pròque tuo: ſi aulla eſt gratia matris,
Nata patrem moveat: neu ſit tibi cura precamur
Vilior illius, quòd noſtro eſt edita partu.
En quæſita diu tandem mihi nata reperta eſt:
Si reperire vocas amittere certiùs; aut ſi,
Scire ubi ſit, reperire vocas: quod rapta, feremus,
Dummodo reddiat eam, neque enim prædone marito
Filia digna tua eſt, ſi jam mea filia non eſt.
Iupiter excepit: Commune eſt pignus, onuſq;
Nata mihi tecum; ſed, ſi modò nomina rebus
Addere vera placet, non hoc injuria factum,
Verùm amor eſt: neque erit nobis gener ille pudori:
Tu modò diva velis, ut deſint cætera: quantum eſt
Eſſe Iovis fratrem, quid, quòd non cætera deſunt?
Nec cedit niſi ſorte mihi? ſed tanta cupido
Si tibi diſſidij eſt, repetet Proſerpina cælum;
Lege tamen certâ, ſi nullos contigit illic
Ore cibos: nam ſic Parcarum fædere cautum eſt.
Dixerat. At Cereri certum eſt educere natam.
Non ita fata ſinunt: quoniam jejunia virgo
Solverat: &, cultis dum ſimplex errat in hortis,
Puniceum curva decerpſerat arbore pomum:
Sumptaq; pallenti ſeptem de cortice grana
Preſſerat ore ſuo: ſoluſq; ex omnibus illud
Aſcalaphus vidit: quem quondam dicitur Orphne,

Inter

Inter æternales haud ignotissima Nymphas,
Ex Acheronte suo furvis peperisse sub antris,
Vidit: & indicio reditum crudelis ademit.
Ingemuit regina Erebi, testemq; profanum
Fecit avem, sparsumq; caput Phlegethontide lympha
In rostrum, & plumas, & grandia lumina vertit,
Ille sibi ablatus fulvis amicitur ab alis,
Inq; caput crescit, longosq; reflectitur ungues:
Vixq; movet natas per inertia brachia pennas:
Fœdaq; fit volucris, venturi nuncia luctus,
Ignavus bubo, dirum mortalibus omen.
Hic tamen indicio pœnam, linguaq; videri
Commeruisse potest. vobis Achaloides unde
Pluma, pedesq; avium, cùm virginis ora geratis?
An, quia cùm legeret flores Proserpina vernos,
In comitum numero mistæ Sirenes eratis?
Quam postquam toto frustra quæsistis in orbe,
Protinus, ut vestram sentirent æquora curam,
Posse super fluctus alarum insistere remis
Optastis: facilesq; deos habuistis: & artus
Vidistis vestros subitis flavescere pennis.
Ne tamen ille canor mulcendas natus ad aures,
Tantaq; dos oris, linguæ deperderet usum:
Virginei vultus, & vox humana remansit.
At medius fratrisq; sui mœstæq; sororis
Iupiter, ex æquo volventem dividit annum.
Nunc Dea regnorum numen commune duorum,
Cum matre est totidem, totidem cum conjuge menses.
Vertitur extemplò facies & mentis, & oris.
Nam modò quæ poterat Diti quoque mœsta videri,
Læta deæ frons est: ut Sol, qui tectus aquosis
Nubibus antè fuit, victis è nubibus exit.
Exigit alma Ceres, natâ secura receptâ,
Quæ tibi causa fugæ? cur sis Arethusa sacer fons?
Conticuere undæ: quarum Dea sustulit alto
Fonte caput, virideq; manu siccata capillos,
Fluminis Alphæi veteres narravit amores.

Pars

Pars ego Nymphárum quæ ſunt in Achaide, dixit,
Vna fui: nec me ſtudioſius altera ſaltus
Legit, nec poſuit ſtudioſius altera caſſes.
Sed quamvis formæ nunquam mihi fama petita eſt,
Quamvis fortis eram, formoſæ nomen habebam.
Nec mea me facies nimium laudata juvabat,
Quaq; aliæ gaudere ſolent, ego ruſtica dotis
Corporis erubui, crimenq; placere putavi.
Laſſa revertebar, memini, Stymphalide ſilva:
Æſtus erat magnuſq; labor geminaverat æſtum:
Invenio ſine vortice aquas, ſine murmure euntes,
Perſpicuas ad humum per quas numerabilis altè
Calculus omnis erat, quas tu vix ire putares.
Cana ſalicta dabant, nutritaq; populus unda,
Sponte ſua natas ripis declivibus umbras.
Acceſſi, primumq; pedis veſtigia tinxi,
Poplite deinde tenus: neque eo contenta, recingor,
Molliaq; impono ſalici velamina curvæ:
Nudaq; mergor aquis: quas dum ferioq; traboq;
Mille modis labens, excuſſaq; brachia jacto,
Neſcio quod medio ſenſi ſub gurgite murmur:
Territaq; inſiſto propiori margine fontis.
Quò properas Arethuſa? ſuis Alpheüs ab undis,
Quò properas? Iterum rauco mihi dixerat ore.
Sicut eram fugio ſine veſtibus: altera veſtes
Ripa meas habuit: tantò magis inſtat, & ardet.
Et quia nuda fui, ſum viſa paratior illi.
Sic ego currebam, ſic me ferus ille premebat,
Vt fugere accipitrem penna trepidante columbæ,
Vt ſolet accipiter trepidas urgere Columbas.
Vſque ſub Orchomenon, Pſophidaq; Cyllenenq;,
Mænalioſq; ſinus, gelidumq; Erymanthon, & Elim
Currere ſuſtinui: nec me velocior ille:
Sed tolerare diu curſus ego viribus impar
Non poteram: longi patiens erat ille laboris.
Per tamen & campos, & opertos arbore montes,
Saxa quoque, & rupes, & quà via nulla, cucurri.

Sol

Sol erat à tergo, vidi præcedere longam
Ante pedes umbram, nisi si timor illa videbat:
Sed certè sonituq; pedum terrebat, & ingens
Crinales vittas afflabat anhelitus oris.
Fessa labore fugæ, Fer opem, deprendimur, inquam,
Armigeræ Diana tuæ, cui sæpe dedisti
Ferre tuos arcus, inclusaq; tela pharetra.
Mota dea est, sparsisq; ferens è nubibus unam
Me super injecit. lustrat caligine tectam
Amnis, & ignarus circum cava nubila quærit.
Bisq; locum, quo me dea texerat, insçius ambit:
Et bis, Jo Arethusa, Io Arethusa vocavit.
Quid mihi tunc animi miseræ fuit? anne quod agnæ,
Siqua lupos audit circum stabula alta frementes?
Aut lepori, qui vepre latens hostilia cernit
Ora canum, nulloq; audet dare corpore motus?
Non tamen abscedit: neque enim vestigia cernit
Longius ulla pedum: servat, nubemq; locumq;.
Occupat obsessos sudor mihi frigidus artus
Cæruleæq; cadunt toto de corpore guttæ:
Quaq; pedem movi, manat locus, eq; capillis
Ros cadit: & citiùs, quàm nunc tibi fata renarro,
In latices mutor. sed enim cognoscit amatas
Amnis aquas: positoq; viri, quod sumpserat, ore,
Vertitur in proprias, ut se mihi misceat, undas,
Delia rupit humum; cæcis ego mersa cavernis
Advehor Ortygiam: quæ me cognomine divæ
Grata mihi superas eduxit prima sub auras.

Hoc Arethusa tenus. geminos dea fertilis angues
Curribus admovit, fræniq; coercuit ora,
Et medium cæli; terræq; per aëra vecta est:
Atque levem currum Tritonida misit in urbem
Triptolemo: partimq; rudi data semina jussit
Spargere humo, partim post tempora longa recultæ.
Iam super Europam sublimis, & Asida terram
Vectus erat juvenis, Scythicasq; advertitur oras,
Rex ubi Lyncus erat, regis subit ille penates.

Quæ

Quâ veniat, cauſamq; viæ, nomenq; rogatus,
Et patriam; patria eſt claræ mihi, dixit, Athenæ.
Ttriptolemus nomen: veni nec puppe per undas,
Nec pede per terræ: patuit mihi pervius æther.
Dona fero Cereris, latos quæ ſparſa per agros,
Frugiferas meſſes, alimentaq; mitia reddant.
Barbarus invidit: tantiq; ut muneris author
Ipſe ſit, hoſpitio recipit, ſomnoq; gravatum
Aggreditur ferro. conantem figere pectus
Lynca Ceres fecit: rurſuſq; per aëra juſſit
Mopſopium juvenem ſacros agitare jugales.
Finierat doctos è nobis maxima cantus:
At Nymphæ viciſſe Deas Helicona colentes
Concordi dixêre ſono convicia victæ
Cum facerent, Quoniam, dixit, certamine vobis
Supplicium meruiſſe parum eſt, maledictaq; culpæ
Additis, & non eſt patientia libera nobis:
Ibimus in pœnas, &, quà vocat ira, ſequemur.
Rident Pœonides, ſpernuntq; minantia verba;
Conatæq; loqui, & magno clamore protervas
Intentare manus. pennas exire per ungues
Aſpexêre ſuos, operiri & brachia plumis:
Alteraq; alterius rigido concreſcere roſtro
Ora videt, volucreſq; novas accedere ſilvis.
Plangere dumq; volunt, per brachia mota levatæ
Aëre pendebant, nemorum convicia, picæ.
Nunc quoque in alitibus facundia priſca remanſit,
Raucaq; garrulitas, ſtudiumq; immane loquendi.

PVB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBER VI.

PRæbuerat dictis Tritonia talibus aures:
Carminaq́, Aonidum, juſtamq́, probaverat iram.
Tum ſecum, laudare parum eſt, laudemur & ipſe:
Numina nec ſperni ſine pœna noſtra ſinamus.
Mæoniæq́, animum fatis intendit Arachnes,
Quam ſibi lanificæ non cedere laudibus artis
Audierat, non illa loco, neque origine gentis
Clara, ſed arte fuit. pater huic Colophonius Idmon,
Phocaïco bibulas tingebat murice lanas.
Occiderat mater: ſed & hæc de plebe, ſuoq́,
Æqua viro fuerat. Lydias tamen illa per urbes
Quæſierat ſtudio nomen memorabile: quamvis
Orta domo parva, parvis habitabat Hypæpis.
Hujus ut aſpicerent opus admirabile, ſæpe
Deſeruêre ſui Nymphæ vineta Timoli:
Deſeruêre ſuas Nymphæ Pactolides undas.
Nec factas ſolùm veſtes ſpectare juvabat:
Tunc quoque cùm fierent: tantus decor affuit arti:
Sive rudem primos lanam glomerabat in orbes:
Seu digitis ſubigebat opus: repetitaq́, longo
Vellera mollibat nebulæ æquantia tractu:
Sive levi teretem verſabat pollice fuſum:
Seu pingebat acu: ſcires à Pallade doctam.
Quod tamen ipſa negat: tantaq́, offenſa magiſtra,

Certet,

Certet, ait, mecum: nihil est, quod victa recusem.
Pallas anum simulat, falsosq; in tempora canos
Addit, & infirmos baculo quoque sustinet artus.
Tunc sic orsa loqui. non omnia grandior ætas,
Quæ fugiamus, habet: sera venit usus ab annis.
Consilium ne sperne meum. tibi fama petatur
Inter mortales faciendæ maxima telæ.
Cede Deæ, veniamq; tuis temeraria dictis
Supplice voce roga, veniam dabit illa roganti.
Aspicit hanc torvus, inceptaq; fila relinquit.
Vixq; manus retinens, confessaq; vultibus iram,
Talibus obscuram resecuta est Pallada dictis:
Mentis inops, longæq; venis confecta senectâ,
Et nimium vixisse diu nocet. audiat istas,
Si qua tibi nurus est, si qua est tibi filia, voces.
Consilii satis est in me mihi: néve monendo
Profecisse putes: eadem est sententia nobis.
Cur non ipsa venit? cur hæc certamina vitat?
Tum dea, Venit, ait: formamq; removit anilem,
Palladaq; exhibuit. venerantur numina Nymphæ,
Mygdonideq; nurus; sola est interrita virgo;
Sed tamen erubuit: subitusq; invita notavit
Ora rubor: rursusq; evanuit: ut solet aër
Purpureus fieri, cum primùm Aurora movetur:
Et breve post tempus candescere Solis ab ortu.
Perstat in incepto, stolidæq; cupidine palmæ
In sua fata ruit. neque enim Iove nata recusat:
Nec monet ulteriùs: nec jam certamina differt.
Haud mora: consistunt diversi partibus ambæ,
Et gracili geminas intendunt stamine telas.
Tela jugo juncta est; stamen secernit arundo:
Inseritur medium radiis subtegmen acutis:
Quod digiti expediunt, atque inter stamina ductum
Percusso feriunt insecti pectine dentes.
Utraq; festinat, cinctæq; ad pectora vestes,
Brachia docta movent, studio fallente laborem.
Illic & Tyrium quæ purpura sensit ahenum

Texitur, & tenues parvi discriminis umbræ,
Qualis ab imbre solet percussus solibus arcus
Inficere ingenti longum curvamine cœlum:
In quo diversi niteant cum mille colores,
Transitus ipse tamen spectantia lumina fallit.
Usque adeò quod tangit idem est; tamen ultima distant,
Illic & lentum filis immittitur aurum,
Et vetus in tela deducitur argumentum.
Cecropia Pallas scopulum Mavortis in arce
Pingit, & antiquam de terræ nomine litem.
Bis sex cælestes, medio Iove, sedibus altis,
Augustâ gravitate sedent, sua quemque deorum
Inscribit facies: Iovis est regalis imago.
Stare deum pelagi, longoq; ferire tridente
Aspera saxa facit: medioq; è vulnere saxi
Exiluisse fretum, quo pignore vindicet urbem.
At sibi dat clypeum, dat acutæ cuspidis hastam,
Dat galeam capiti: defenditur ægide pectus.
Percussamq; sua simulat de cuspide terram
Edere cum baccis fœtum canentis olivæ:
Mirariq; deos: operis victoria finis.
Vt tamen exemplis intelligat æmula laudis,
Quod pretium speret pro tam furialibus ausis,
Quatuor in partes certamina quatuor addit,
Clara colore suo, brevibus distincta sigillis.
Threicium Rhodopen habet angulus unus, & Æmum,
Nunc gelidos montes, mortalia corpora quondam,
Nomina summorum sibi qui tribuêre deorum.
Altera Pygmeæ fatum miserabile matris
Pars habet. hanc Iuno jussit certamine victam
Esse gruem, populisq; suis indicere bellum.
Pinxit & Antigonen ausam contendere quondam
Cum magni consorte Iovis: quam regia Iuno
In volucrem vertit. nec profuit Ilion illi,
Laomedónve pater: sumptis quin candida pennis
Ipsa sibi plaudat crepitante ciconia rostro.
Qui supereſt solus Cynaram habet angulus orbum:

Iſq;

Iſq; gradus templi, natarum membra ſuarum
Amplectens, ſaxoq; jacens lacrymare videtur.
Circuit extremas oleis pacalibus oras:
Is modus eſt, operiſq; ſua facit arbore finem.
Mæonis eluſam deſignat imagine tauri
Europam, verum taurum, freta vera putares.
Ipſa videbatur terras ſpectare relictas,
Et comites clamare ſuas, tactumq; vereri
Aſſilientis aquæ, timidaſq; recondere plantas.
Fecit & Aſterien aquilâ luctante teneri,
Fecit olorinis Ledam recubare ſub alis.
Addidit, ut Satyri cœlatus imagine, pulchram
Iupiter implerit gemino Nyctleida fœtu:
Amphitryon fuerit, cum te Tirynthia cepit:
Aureus ut Danaën, Aſopida, luſerit ignis.
Mnemoſynen paſtor, variuſq; Dryoida ſerpens.
Te quoque mutatum torvo Neptune juvenco
Virgine in Æolia poſuit. tu viſus Enipeus
Gignis Aloidas: aries Biſaltida fallis.
Et te flava comas frugum mitiſſima mater
Senſit equum: te ſenſit equum crinita colubris
Mater equi volucris: ſenſit delphina Melantho.
Omnibus his, faciemq; ſuam, faciemq; locorum
Reddidit: eſt illic, agreſtis imagine Phœbus,
Vtque modò accipitris pennas, modo terga leonis
Geſſerit: ut paſtor Macareida luſerit Iſſen:
Liber ut Erigonen falſâ deceperit uvâ:
Vt Saturnus equo geminum Chirona creârit.
Vltima pars telæ tenui circundata limbo,
Nexilibus flores hederis habet intertextos.
Non illud Pallas, non illud carpere Liver
Poſſit opus. doluit ſucceſſu flava virago
Et rupit pictas, cœleſtia crimina, veſtes.
Vtque Cytoriaco radium de monte tenebat,
Ter, quater, Idmoniæ frontem percuſſit Arachnes:
Non tulit infœlix: laqueoq; animoſa ligavit
Guttura: pendentem Pallas miſerata levavit:

Atque ita, Vive quidem, pende tamen improba: dixit,
Lexq; eadem pœnæ, ne sis secura futuri,
Dicta tuo generi, seriq; nepotibus esto.
Postea discedens succis Hecateidos herbæ
Sparsit, & extemplò tristi medicamine tactæ
Defluxêre comæ, cumq; his & naris, & aures.
Fitq; caput minimum: toto quoque corpore prava est,
In latere exiles digiti pro cruribus hærent:
Cætera venter habet: de quo tamen illa remittit
Stamen: & antiquas exercet aranea telas.
Lydia tota fremit, Phrygiæq; per oppida facti
Rumor it: & magnum sermonibus occupat orbem.
Ante suos Niobe thalamos cognoverat illam
Tum, cùm Mæoniam virgo Sypilumq; colebat.
Nec tamen admonita est pœna popularis Arachnes
Cedere cœlitibus, verbisq; minoribus uti.
Multa dabant animos: sed enim nec conjugis arces,
Nec genus amborum, magniq; potentia regni,
Sic placuêre illi (quamvis ea cuncta placerent)
Vt sua progenies: & fœlicissima matrum
Dicta foret Niobe, si non sibi visa fuisset.
Nam fata Tyresia venturi præscia Manto
Per medias fuerat, divino concita motu,
Vaticinata vias: Ismenides ite frequentes,
Et date Latonæ, Latonigenisq; duobus,
Cum prece thura piâ, lauroq; innectite crinem:
Ore meo Latona jubet, paretur: & omnes
Thebaides jussis sua tempora frondibus ornant:
Thuraq; dant sanctis, & verba precantia flammis.
Ecce venit comitum Niobe celeberrima turba
Vestibus intexto Phrygiis spectabilis auro,
Et quantum ira sinit formosa, movensq; decoro
Cum capite immissos humerum per utrumq; capillos
Constitit: utque oculos circumtulit alta superbos,
Quis furor auditos, inquit, præponere visis
Cœlestes? aut cur colitur Latona per aras?
Numen adhuc sine thure meum est? mihi Tantalus author:

Cui

Cui licuit ſoli ſuperorum tangere menſas.
Pleiadum ſoror eſt genitrix mea. Maximus Atlas
Eſt avus, æthereum qui fert cervicibus axem.
Iupiter alter avus: ſocero quoque glorior illo.
Me gentes metuunt Phrygiæ: me regia Cadmi
Sub domina eſt: fidibuſq; mei commiſſa mariti,
Mœnia cum populis, à meq; viroq; reguntur.
In quamcunque domus, advertî lumina partem,
Immenſa ſpectantur opes. accedit eôdem
Digna dea faces. huc natas adjice ſeptem,
Et totidem juvenes, & mox generoſq;, nuruſq;.
Quærite nunc, habeat quam noſtra ſuperbia cauſam.
Quodq; modo audetis genitam Titanida Cæo
Latonam præferre mihi; cur maxima quondam
Exiguam ſedem parituræ terra negavit?
Nec cœlo, nec humo, nec aquis dea veſtra recepta eſt.
Exul erat mundi, donec miſerata vagantem,
Hoſpita tu terris erras, ego dixit, in undis
Inſtabilemq; locum Delos dedit: illa duorum
Facta parens: uteri pars hæc eſt ſeptima noſtri.
Sum fœlix: quis enim neget hoc? fœlix q; manebo,
Hoc quoque quis dubitet? tutam mea copia fecit.
Major ſum, quàm cui poſſit fortuna nocere:
Multaq; ut eripiat, multò mihi plura relinquet.
Exceſſere metum mea jam bona; fingite demi
Huic aliquid populo natorum poſſe meorum:
Non tamen ad numerum redigar ſpoliata duorum:
Ite ſatis properè ſacris: laurumq; capillis
Ponite. deponunt: & ſacra infecta relinquunt:
Quod q; licet, tacito venerantur murmure numen
Latonæ. turba quantum diſtabat ab orba,
Tantum animoſa ſui furijs agitata doloris
Indignata Dea eſt: ſummoq; in vertice Cynthi,
Talibus eſt dictis gemina cum prole locuta:
En ego veſtra parens vobis animoſa creatis,
Et niſi Iunoni, nulli ceſſura dearum.
An dea ſim, dubitor; perq; omnia ſecula cultis

Arceor, ô nati, niſi vos ſuccurritis, avis.
Nec dolor hic ſolus: diro convitia facto
Tantalis adjecit: voſq; eſt poſtponere natis
Auſa ſuis: & me, quod in ipſam decidat, orbam,
Dixit: & exhibuit linguam ſceleraſta paternam.
Adjectura preces erat his Latona relatis:
Deſine, Phœbus ait, pœnæ mora longa querela eſt.
Dixit idem Phœbe, celeriq; per aëra lapſu
Contigerant tecti Cadmeïda nubibus arcem.
Planus erat, lateq; patens propè mœnia campus,
Aſſiduis pulſatus equis, ubi turba rotarum,
Duraq; mollierat ſubjectas ungula glebas.
Pars ibi de ſeptem genitis Amphione fortes
Conſcendunt in equos, Tyrioq; rubentia ſucco
Terga premunt; auro gravidis moderantur habenis.
E quibus Iſmenos, qui matri ſarcina quondam
Prima ſuæ fuerat, dum certum flectit in orbem
Quadrupedis curſus, ſpumantiaq; ora coercet,
Hei mihi, conclamat: medioq; in pectore fixa
Tela gerit, freniſq; manu moriente remiſſis,
In latus à dextro paulatim defluit armo.
Proximus audito ſonitu per inane pharetræ,
Frena dabat Sipylus: veluti cùm præſcius imbres
Nube fugit viſa, pendentiaq; undique rector
Carbaſa deducit: ne quà levis afflet aura.
Frena tamen dantem non evitabile telum
Conſequitur: ſummaq; tremens cervice ſagitta
Hæſit: & extabat nudum de gutture ferrum.
Ille ut erat pronus, per eburna admiſſa, jubaſq;
Volvitur, & calido tellurem ſanguine fœdat.
Phœdimus infelix, & aviti nominis hæres
Tantalus, ut ſolito finem impoſuêre labori,
Tranſierant ad opus vitreæ juvenile palæſtræ:
Et jam contulerant avêto luctantia nexu
Pectora pectoribus, cùm tento concita nervo,
Sicut erant juncti, trajecit utrumque ſagitta,
Ingemuêre ſimul: ſimul incurvata dolore

Membra ſolo poſuere, ſimul ſuprema jacentes
Lumina verſarunt: animas ſimul exhalarunt.
Aſpicit Alphenor, laniataq; pectora plangens
Evolat, ut gelidos complexibus allevet artus:
Inq; pio cadit officio. nam Delius illi
Intima fatifero rupit præcordia ferro.
Quod ſimul eductum eſt, pars eſt pulmonis in hamis
Erута, cumq; anima cruor eſt effuſus in auras.
At non intonſum ſimplex Damaſichthona vulnus
Affecit. ictus erat, quà crus eſſe incipit, & qua
Mollia nodoſus facit internodia poples.
Dumq; manu tentat trahere exitiabile telum,
Altera per jugulum pennis tenus acta ſagitta eſt.
Expulit hanc ſanguis, ſeq; ejaculatus in altum
Emicat, & longè terebrata proſilit aura.
Vltimus Ilioneus non profectura precando
Brachia ſuſtulerat: Diiq; ô communiter omnes
Dixerat, ignarus non omnes eſſe rogandos,
Parcite, motus erat, cum jam revocabile telum
Non fuit, Arcitenens. mivimo tamen occidit ille
Vulnere, non aliè percuſſo corde ſagitta.
Fama mali, populiq; dolor, lacrymæq; ſuorum,
Tam ſubitæ matrem certam fecêre ruinæ.
Mirantem potuiſſe, iraſcentemq;, quòd auſi
Hoc eſſent ſuperi, quòd tantum juris haberent,
Nam pater Amphion, ferro per pectus adacto,
Finierat moriens pariter cum luce dolorem.
Heu quantum hæc Niobe, Niobe diſtabat ad illa,
Quæ modò Latois populum ſummoverat aris:
Et mediam tulerat greſſus reſupina per urbem
Invidioſa ſuis: at nunc miſeranda vel hoſti,
Corporibus gelidis incumbit, & ordine nullo
Oſcula diſpenſat natos ſuprema per omnes.
A quibus ad cælum lividia brachia tollens,
Paſcere crudelis noſtro Latona dolore,
Paſcere, ait, ſatiaq; meo tua pectora luctu:
Corq; ferum ſatia, dixit: per funera ſeptem

Efferor: exulta, victrixq; inimica triumpha.
Cur autem victrix? miseræ mihi plura supersunt,
Quàm tibi fœlici: post tot quoque funera vinco.
Dixerat: & sonuit contento nervus ab arcu,
Qui præter Nioben unam, conterruit omnes.
Illa malo est audax, stabant cum vestibus atris
Ante toros fratrum demisso crine sorores:
E quibus una trahens hærentia viscere tela,
Impositò fratri moribunda relanguit ore:
Altera solari miseram conata parentem,
Conticuit subitò, duplicataq; vulnere cæco est,
Oráque compressit: nisi postquam spiritus ibat.
Hæc frustra fugiens collabitur: illa sorori
Immoritur: latet hæc: illam trepidare videres.
Sexq; datis leto, diversáque vulnera passis,
Vltima restabat: quam toto corpore mater,
Tota veste tegens, unam, minimámq; relinquo.
De multis minimam posco, clamavit & unam:
Dumq; rogat: pro qua rogat, occidit. orba resedit
Exanimes inter natos, natásq; virumq;:
Diriguitq; malis: nullos movet aura capillos:
In vultu color est sine sanguine: lumina mœstis
Stant immota genis: nihil est in imagine vivum.
Ipsa quoque interiùs cum duro lingua palato
Congelat, & venæ desistunt posse moveri.
Nec flecti cervix, nec brachia reddere gestus.
Nec pes ire potest: intra quoque viscera saxum est.
Flet tamen, & validi circundata turbine venti,
In patriam rapta est, ubi fixa cacumine montis
Liquitur, & lacrymis etiam nunc marmora manant.

Tum verò cuncti manifestam numinis iram
Fœmina virq; timent. cultuq; impensius omnes
Magna gemelliparæ venerantur numina divæ.
Vtque sit, à facto propiore priora renarrant.
Et quibus unus ait: Lyciæ quoque fertilis agris
Non impune Deam veteres sprevêre coloni.
Res obscura quidem est ignobilitate virorum

Mira

Mira tamen: vidi præsens stagnumq; locumq;
Prodigio notum. nam me jam grandior ævo,
Impatiensq; viæ genitor, deducere lectos
Jusserat inde boves, gentisq; illius eunti
Ipse ducem dederat. cum quo dum pascua lustro,
Ecce lacu medio sacrorum nigra favilla
Ara vetus stabat tremulis circundata cannis.
Restitit: & parvo, faveas mihi, murmure dixit
Dux meus: & simili, faveas mihi, murmure dixi.
Naïadum, Faunine foret tamen ara rogabam,
Indigenæve Dei: cum talia rettulit hospes,
Non hac, ô juvenis montanum numen in ara est.
Illa sacra vocat hanc, cui quondam regia conjux
Orbem interdixit: quam vix erratica Delos
Errantem accepit, tunc cùm levis insula nabat,
Illic incumbens cum Palladis arbore palmæ,
Edidit invitâ geminos Latona novercâ.
Hinc quoque Junonem fugisse puerpera fertur:
Jnq; sinu portasse suo duo numina natos.
Jamq; Chimæriferæ, cùm Sol gravis ureret arva,
Finibus in Lyciæ, longo dea fessa labore,
Sidereo siccata sitim collegerat æstu,
Uberaq; ebiberant avidi lactantia nati.
Fortè lacum medioeris aquæ prospexit in imis.
Vallibus: agrestes illic fruticosa legebant
Vimina cum juncis, gratamq; paludibus ulvam,
Accessit, positoq; genu Titania terram
Prosit, ut hauriret gelidos potura liquores.
Rustica turba vetat. Dea sic affata vetantes:
Quid prohibetis aquas? usus communis aquarum est:
Nec solem proprium natura, nec aëra fecit,
Nec tenues undas. ad publica munera veni.
Quæ tamen ut detis, supplex peto. non ego nostros
Abluere hic artus, lassataq; membra parabam:
Sed relevare sitim. caret os humore loquentis:
Et fauces arent: vixq; est via vocis in illis.
Haustus aquæ mihi nectar erit: vitamq; fatebor

Accepisse

Accepiſſe: ſimul vitam dederitis in undis:
Hi quoque vos moveant, qui noſtro brachia tendunt
Parvæ ſinu: & caſu tendebant brachia nati.
Quem non blanda deæ potuiſſent verba movêre?
Hi tamen orantem perſtant prohibere: minaſq;
Ni procul abſcedat, conviciaq; inſuper addunt.
Nec ſatis eſt, ipſos etiam pedibuſq;, manuq;,
Turbavêre lacus: imoq; è gurgite mollem
Huc illuc limum ſaltu movêre maligno.
Diſtulit ira ſitim. neque enim jam filia Cæi
Supplicat indignis: nec dicere ſuſtinet ultrà
Verba minora dea: tollenſq; adſydera palmas,
Æternum ſtagno (dixit) vivatis in iſto.
Eveniunt optata deæ: juvat eſſe ſub undis:
Et modò tota cava ſummergere membra palude,
Nunc proferre caput, ſummo modo gurgite nare:
Sæpè ſuper ripam ſtagni conſiſtere: ſæpè
In gelidos reſilire lacus. ſed nunc quoque turpes
Litibus exercent linguas: pulſoq; pudore,
Quamvis ſint ſub aqua, ſub aqua maledicere tentant.
Vox quoque jam rauca eſt, inflataq; colla tumeſcunt:
Ipſaq; dilatant patulos convicia rictus:
Terga caput tangunt, colla intercepta videntur:
Spina viret: venter, pars maxima corporis, albet:
Limoſoq; novæ ſaliunt in gurgitæ ranæ.

Sic ubi neſcio quis Lycia de gente virorum
Rettulit: exitium Satyri reminiſcitur alter:
Quem Tritoniaca Latous arundine victum
Affecit pœna. quid me mihi detrahis? inquit.
Ah piget, ah non eſt, clamabat, tibia tanti.
Clamanti cutis eſt ſummos direpta per artus:
Nec quicquam niſi vulnus erat. cruor undique manat:
Detectiq; patent nervi: trepidæq; ſine ulla
Pelle micant venæ: ſalientia viſcera poſſet,
Et pellucentes numerare in pectore fibras.
Illum ruricolæ ſilvarum numina Fauni,
Et Satyri fratres, & tunc quoque clarus Olympus,

Et Nymphæ flerunt, & quisquis montibus illis,
Lanigerosq; greges, armentaq; bucera pavit.
Fertilis immaduit, madefactaq; terra caducas
Concepit lacrymas, ac venis perbibit imis.
Quas ubi fecit aquas: vacuas immisit in auras.
Inde petens rapidum ripis declivibus æquor,
Marsya nomen habet, Phrygiæ liquidissimus amnis.
Talibus exemplis redit ad præsentia dictis
Vulgus: & extinctum cum stirpe Amphiona luget.
Mater in invidia est: hanc tunc quoque dicitur unus
Flesse Pelops, humeroq;, suas à pectore postquam
Deduxit vestes, ebur ostendisse sinistro.
Concolor huic humerus nascendi tempore dextro,
Corporeusq; fuit. manibus mox cæsa paternis,
Membra ferunt junxisse deos: aliisq; repertis.
Qui locus est juguli medius, summiq; lacerti,
Defuit: impositum est non comparentis in usum
Partis ebur: factoq; Pelops fuit integer illo.
Finitimi proceres coëunt: urbesq; propinquæ
Oravere suos ire ad solatia reges,
Argosq;, & Sparte, Pelopeiadesq; Mycænæ,
Et nondum torvæ Calydon invisa Dianæ,
Orchomenosq; ferax, & nobilis ære Corinthos,
Misseneq; ferox, Patræq; humilesq; Cleonæ,
Et Nelea Pylos, nec adhuc Pittheia Trœzen:
Quæq; urbes aliæ bimari clauduntur ab Isthmo,
Exteriusq; sitæ bimari spectantur ab Isthmo.
Credere quis posset? solæ cessastis Athenæ.
Obstitit officio bellum, subvectaq; ponto
Barbara Cecropios terrebant agmina muros.
Threicius Tereus hæc auxiliaribus armis
Fuderat: & clarum vincendo nomen habebat.
Quem sibi Pandion opibusq; virisq; potentem,
Et genus à magno ducentem sorte Gradivo,
Connubio Prognes junxit: non pronuba Iuno,
Non Hymenæus adest illi, non Gratia, lecto.
Eumenides tenuêre faces de funere raptas:

Eumenides

Eumenides ſtravêre torum, tectoq; profanus
Incubuit bubo, thalamiq; in culmine ſedit.
Hac ave conjuncti Progne Tereuſq; parentes
Hac ave ſunt facti: gratata eſt ſcilicet illis
Thracia, Dijſq; ipſis grates egére: diemq;.
Quóque data eſt claro Pandione nata tyranno,
Quóque erat ortus Itys, feſtum juſſere vocari.
Vſque adeò latet utilitas. Iam tempora Titan
Quinque per autumnos repetitis duxerat annis,
Cum blandita viro Progne, Si gratia, dixit,
Vlla mea eſt, vel me viſendam mitte ſorori,
Vel ſoror huc veniat: redituram tempore parvo,
Promittes ſocero: magni mihi muneris inſtar
Germanam vidiſſe dabis. jubet ille carinas
Infreta deduci: velo; & remige portus
Cecropios intrat: Pyræaq; littora tangit.
Vt primùm ſoceri data copia: dextera dextræ
Iungitur: infauſto committitur omine ſermo.
Cœperat adventus cauſas, mandata referre
Conjugis: & celeres miſſæ ſpondere recurſus.
Ecce venit dives magno Philomela paratu,
Divitior forma: quales audire ſolemus
Naiadas, & Dryadas mediis incedere ſilvis:
Si modo des illis cultus, ſimileſq; paratus.
Non ſecus exarſit conſpecta virgine Tereus:
Quàm ſi quis canis ignem ſupponat ariſtis,
Aut frondem, poſitaſq; cremet fœnilibus herbas.
Digna quidem facies: ſed & hunc innata libido
Extimulat: pronumq; genus regionibus illis
In venerem eſt: flagrat vitio gentiſq; ſuoq;,
Impetus eſt illi, comitum corrumpere curam,
Nutriciſq; fidem: nec non ingentibus ipſam
Sollicitare datis: totumq; impendere regnum,
Aut rapere, & ſævo raptam defendere bello.
Et nihil eſt quod non effræno captus amore
Auſit: nec capiunt incluſas pectora flammas.
Iamq; moras malè fert, cupidoq; revertitur ore

Man-

Mandata ad Prognes, & agit ſua vota ſub illa.
Facundum faciebat amor, quotieſq; rogabat
Vterius juſto, Prognen ita velle ferebat.
Addidit & lacrymas, tanquam mandaſſet & illas.
Proh ſuperi! quantum mortalia pectora cæcæ
Noctis habent! ipſo ſceleris molimine Tereus
Creditur eſſe pius; laudemq; à crimine ſumit.
Quid quòd idem Philomela cupit? patrioſq; lacertis
Blanda tenens humeros, ut eat viſura ſororem,
Perq; ſuam, contraq; ſuam, petit illa, ſalutem.
Spectat eam Tereus: præcontrectatq; videndo:
Oſculaq; & collo circundata brachia cernens,
Omnia pro ſtimulis, facibuſq;, ciboq; furoris
Accipit: & quoties amplectitur illa parentem,
Eſſe parens vellet: neque enim minus impius eſſet:
Vincitur amborum genitor prece. gaudet, agitq;
Illa patri grates: & ſucceſſiſſe duabus
Id putat infælix, quod erat lugubre duabus.
Iam labor exiguus Phœbo reſtabat, equiq;
Pulſabant pedibus ſpatium declivis Olympi:
Regales epulæ menſis, & Bacchus in auro
Ponitur: hinc placido dantur ſua corpora ſomno.
At rex Odryſius quamvis ſeceſſit ab illa,
Æſtuat: & repetens faciem, motuſq; manuſq;,
Qualia vult, fingit, quæ nondum vidit: & ignes
Ipſe ſuos nutrit, cura removente ſoporem.
Lux erat: & generi dextram complexus euntis
Pandion, comitem lacrymis commendat abortis:
Vt voluére ambæ, voluiſti tu quoque Tereu.
Hanc ego, chare gener, quoniam pia cauſa coëgit,
Do tibi, perq; fidem, cognataq; pectora ſupplex,
Per ſuperos oro, patrio ut tuearis amore:
Et mihi ſollicito lenimen dulce ſenectæ
Quàm primùm (omnis erit nobis mora longa) remittas.
Tu quoque quàm primùm (ſatis eſt procul eſſe ſororem)
Si pietas ulla eſt: ad me Philomela redito.
Mandabat: pariterq; ſuæ dabat oſcula natæ:

Et

Et lacrymæ mites inter mandata cadebant.
Vt fidei pignus dextras utrasq; poposcit:
Inter seq; datas junxit, natamq; nepotemq;
Absentes prose memori, rogat, ore salutent:
Supremumq; vale, plene singultibus ore,
Vix dixit: timuitq; suæ præsagia mentis.
Vt simul imposita est pictæ Philomela carinæ:
Admotumq; fretum remis: tellusq; repulsa est:
Visimus, exclamat: mecum mea vota feruntur:
Exultatq;, & vix animo sua gaudia differt
Barbarus, & nusquam lumen detorquet ab illa.
Non aliter, quàm cum pedibus prædator aduncis
Deposuit nido leporem Iovis ales ab alto:
Nulla fuga est capto: spectat sua præmia raptor.
Iamq; iter effectum est, jamq; in sua littora fessis
Puppibus exierant: cum rex Pandione natam
In stabula alta trahit, silvis obscura vetustis.
Atque ibi pallentem, trepidamq; & cuncta timentem,
Et jam cum lacrymis, ubi sit germana, rogantem:
Includit: fassusq; nefas, & virginem, & unam
Vi superat, frustra clamato sæpè parente,
Sæpe sorore sua, magnis super omnia divis.
Illa tremit velut agna pavens, quæ saucia cani
Ore excussa lupi, nondum sibi tuta videtur:
Vtque columba suo madefactis sanguine plumis
Horret adhuc, avidosq; timet, quibus hæserat, ungues,
Mox ubi mens rediit: passos laniata capillos,
Lugenti similis, cæsis plangore lacertis,
Intendens palmas, ô diris Barbare factis,
O crudelis, ait: nec te mandata parentis
Cum lacrymis movêre piis, nec cura sororis,
Nec mea virginitas, nec conjugalia jura.
Omnia turbasti, pellex ego facta sororis,
Tu geminus conjux, hostis mihi, debita pœna.
Quin animam hanc (ne quod facinus tibi, perfide, restet)
Eripis? atque utinam fecisses ante nefandos
Concubitus; vacuas habuissem criminis umbras.

Si

Si tamen hoc ſuperi cernunt, ſi numina divum
Sunt aliquid: ſi non perierunt omnia mecum:
Quandocunque mihi pœnas dabis, ipſa pudore
Projecto tua facta loquar: ſi copia detur,
In populos veniam: ſi ſilvis clauſa tenebor,
Implebo ſilvas, & conſcia ſaxa movebo.
Audiet hoc æther, & ſi Deus ullus in illo eſt.
Talibus ira feri poſtquam commota tyranni eſt.
Nec minor hac metus eſt; cauſa ſtimulatus utraque,
Quo fuit accinctus, vaginâ liberat enſem:
Arreptamq; comâ, flexis poſt terga lacertis,
Vincla parat cogit, jugulum Philomela parabat:
Spemq; ſuæ mortis viſo conceperat enſe.
Ille indignantem, & nomen patris uſque vocantem,
Luctantemq; loqui, comprenſam forcipe linguam
Abſtulit enſe fero. radix micat ultima linguæ.
Ipſa jacet, terræq; tremens immurmurat atræ.
Vſque ſalire ſolet mutilatæ cauda colubræ,
Palpitat: & moriens dominæ veſtigia quærit.
Hoc quoque poſt facinus (vix auſim credere) fertur
Sæpè ſua lacerum repetiſſe libidine corpus.
Suſtinet ad Prognen poſt talia facta reverti;
Conjuge quæ viſa, germanam quærit: at ille
Dat gemitus fictos, commentaq; funera narrat:
Et lacrymæ fecêre fidem. velamina Progne
Deripit ex humeris auro fulgentia lato:
Induiturq; atras veſtes, & inane ſepulchrum
Conſtituit, falſiſq; piacula manibus infert,
Et luget non ſic lugendæ fata ſororis.
Signa Deus bis ſex acto luſtraverat anno.
Quid faciat Philomela? fugam cuſtodia claudit:
Structa rigent ſolido ſtabulorum mœnia ſaxo:
Os mutum facti caret indice: grande doloris
Ingenium eſt, miſeriſq; venit ſolertia rebus.
Stamina barbarica ſuſpendit candida tela:
Purpureaſq; notas filis intexuit albis,
Indicium ſceleris: perfectaq; tradidit uni,

Vtque

Vtq; ferat dominæ, gestu rogat. illa rogata
Pertulit ad Prognen, nescit quid tradat in illis.
Evolvit vestes sævi matrona tyranni:
Fortunæq; suæ carmen miserabile legit,
Et (mirum est potuisse) silet, dolor ora repressit:
Verbaq; quærenti satis indignantia linguæ
Defuerant, nec flere vacat: sed fasq; nefasq;
Confusura ruit: pœnæq; in imagine tota est.
Tempus erat, quo sacra solent Trieterica Bacchi
Sithoniæ celebrare nurus. nox conscia sacris:
Nocte sonat Rhodope timbilibus æris acuti:
Nocte sua est egressa domo regina, Deiq;
Ritibus instruitur: furialiaq; accipit arma.
Vite caput tegitur: lateri cervina siniſtro
Vellera dependent: humero levis incubat hasta.
Concita per silvas, turba comitante suarum,
Terribilis Progne, furiisq; agitata doloris,
Bacche, tuas simulat. venit ad stabula avia tandem.
Exululatq; evæq; sonat, portasq; refringit:
Germanamq; rapit: raptæq; insignia Bacchi
Induit: & vultus hederarum frondibus abdit:
Attonitamq; trahens intra sua mœnia ducit.
Vt sensit tetigisse domum Philomela nefandam:
Horruit infœlix: totoq; expalluit ore.
Nulla locum Progne, sacrorum pignora demit:
Oraq; develat miseræ pudibunda sororis,
Amplexumq; petit. sed non attollere contra
Sustinet hæc oculos, pellex sibi visa sororis:
Dejectoq; in humum vultu jurare volenti,
Testariq; deos, per vim sibi dedecus illud
Illatam, pro voce manus fuit. ardet, & iram
Non capit ipsa suam Progne, fletumq; sororis
Corripiens, non est lacrymis hoc, inquit, agendum,
Sed ferro, seu, siquid habes, quod vincere ferrum
Possit: in omne nefas ego me germana paravi.
Aut ego cum facibus regalia tecta cremabo,
Artificem mediis immittam Tereа flammis:

Aut

Aut linguam, aut oculos, &, quæ tibi membra pudorem
Abſtulerant, ferro rapiam: aut per vulnera mille
Sontem animã expellam. magnum eſt, quodcunq; paravi:
Quid ſit, adhuc dubito; peragit dum talia Progne,
Ad matrem veniebat Itys. quod poſſit ab illo
Admonita eſt: oculiſq; tuens immitibus, ah quàm
Es ſimilis patri, dixit! nec plura locuta,
Triſte parat facinus, tacitaq; exæſtuat ira.
Vt tamen acceſſit natus, matriq; ſalutem
Attulit: & parvis adduxit colla lacertis:
Miſtaq; blanditiis puerilibus oſcula junxit:
Mota quidem eſt genitrix, infractaq; conſtitit ira:
Invitiq; oculi lacrymis maduere coactis.
Sed ſimul ex nimia mentem pietate labare
Senſit: ab hoc iterum eſt ad vultus verſa ſororis,
Juq; vicem ſpectans ambos, cur admovet, inquit,
Alter blanditias? rapta ſilet altera lingua?
Quam vocat hic matrem, cur non vocat illa ſororem?
Cui ſis nupta vide Pandione nata marito.
Degeneras: ſcelus eſt pietas in conjuge Tereo.
Nec mora, traxit Itym, veluti Gangetica cervæ
Lactentem fœtum per ſilvas tigris opacas:
Vtque domus altæ partem tenuêre remotam,
Tendentemq; manus, & jam ſua fata videntem,
Et mater, mater clamantem, & colla petentem,
Enſe ferit Progne, lateri quà pectus adhæret.
Nec vultum vertit. Satis illi ad fata vel unum
Vulnus erat: jugulum ferro Philomela reſolvit:
Vivaq; adhuc, animæq; aliquid retinentia membra
Dilaniat, pars inde cavis exultat aheneis:
Pars verubus ſtridet: manant penetralia tabo.
His adhibet conjux ignarum Terea menſis:
Et patrii moris ſacrum mentita, quod uni
Fas ſit adire viro, comites famuloſq; removit.
Ipſe ſedens ſolio Tereus ſublimis avito
Veſcitur: inq; ſuam ſua viſcera congerit alvum:
Tantaq; nox animi eſt, Ityn huc accerſite, dixit.

Dissimulare nequit crudelia gaudia Progne:
Iamq; suæ cupiens existere nuncia cladis,
Intus habes, quod poscis, ait. circumspicit ille:
Atque, ubi sit, quærit. quærenti, iterumq; vocanti,
Sicut erat sparsis furiali cæde capillis.
Prosiluit, Itysq; caput Philomela cruentum
Misit in ora patris: nec tempore maluit ullo
Posse loqui: & meritis testari gaudia dictis.
Thracius ingenti mensas clamore repellit:
Vipereosq; ciet Stygia de valle sorores:
Et modò, si posset, reserato pectore, diras
Egerere inde dapes, de mersaq; viscera gestit.
Flet modò: seq; vocat bustum miserabile nati:
Nunc sequitur nudo genitas Pandione ferro.
Corpora Cecropidum pennis pendere putares,
Pendebant pennis. quarum petit altera silvas,
Altera tecta subit: neque adhuc de pectore cædis
Excessêre notæ, signataq; sanguine pluma est.
Ille dolorê suo, pœnæq; cupidine velox,
Vertitur in volucrem, cui stant in vertice cristæ:
Prominet immodicum pro longa cuspide rostrum.
Nomen Epops volucri: facies armata videtur.
Hic dolor ante diem longæq; extrema senectæ
Tempora, Tartareas Pandiona misit ad umbras.
Sceptra loci, rerumq; capit moderamen Erechtheus;
Iustitia dubium, validissime potentior armis.
Quatuor ille quidem juvenes, totidemq; creârat
Fœmineæ sortis: sed erat par forma duarum:
E quibus Æolides Cephalus te conjuge fœlix
Procri fuit. Boreæ Tereus Thraceiq; nocebant,
Dilectaq; diu caruit deus Orithyia:
Dum rogat, & precibus mavult quàm viribus uti.
At ubi blanditiis agitur nihil: horridus ira
Quæ solita est illi, nimiumq; domestica, vento:
Et meritò, dixit: quid enim mea tela reliqui?
Sævitiam, & vires, iramq; animosq; minaces?
Admoviq; preces, quarum me dedecet usus?

Apta

Apta mihi vis est: hac tristia nubila pello,
Hac freta concutio, nodosaq; robora verto,
Induroq; nives, & terras grandine pulso.
Idem ego cùm fratres cœlo sum nactus aperto,
(Nam mihi campus is est) tanto molimine luctor,
Vt medius nostris concursibus insonet æther.
Exiliantq; cavis elisi nubibus ignes.
Idem ego cùm subiy convexa foramina terræ:
Suppositaq; ferox imis mea terga cavernis:
Sollicito manes, totumq; tremoribus orbem.
Hac ope debueram thalamo petiisse: fecerq;
Non grandius erat mihi; sed faciendus Erechtheus.
Hæc Boreas, aut his non in feriora locutus,
Excussit pennas: quarum jactatibus omnis
Afflata est tellus: latumq; perhorruit æquor.
Pulvereamq; trahens per summa cacumina pallam,
Verrit hiemum, pavidamq; metu, caligine tectus
Orithyiam adamans sulvis complectitur alis.
Dum volat, avertunt agitati fortiùs ignes.
Nec priùs aëry cursus suppressit habenas,
Quàm Ciconam tenuit populos & mœnia rapter.
Illic & gelidi conjux Actea tyranni,
Et genitrix facta est, partuq; enixa gemellos,
Cætera qui matris, pennas genitoris, habebant.
Non tamen has memorant unà cum corpore natas:
Barbaq; cum rutilis aberat subnixa capillis:
Implumes Calaisq; puer Zetesq; fuerunt,
Mox pariter pennæ ritu cœpêre volucrum
Cingere utrumque latus, pariter flavescere malæ:
Ergo ubi concessit tempus puerile juventæ:
Vellera cum Minyis nitido radiantia villo,
Per mare non notum primâ petiêre carina.

PVB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBER VII.

IAmq; fretum Minyæ Pegaleâ puppe secabant,
Perpetuaq; trahens inopem sub nocte senectam
Visus erat Phineus, juvenesq; Aquilone creati
Virgineas volucres miseri senis ore fugárant,
Multaq; perpessi claro sub Iasone, tandem
Contigerant rapidas limosi Phasidos undas,
Dumq; adeunt regem, Phryxæaq; vellera poscunt,
Voxq; datur Minyis magnorum horrenda laborum:
Concipit interea validos Æetias ignes,
Et luctata diu, postquam ratione furorem
Vincere non poterat. Frustra Medea repugnas,
Nescio quis Deus obstat, ait, mirumq; quid hoc est.
Anne aliquid certè simile huic quod amare vocatur?
Nam cur jussa patris nimium mihi dura videntur?
Sunt quoque dura nimis. Cur quem modò denique vidi,
Ne pereat, timeo? quæ tanti causa timoris?
Excute virgineo conceptas pectore flammas,
Si potes, infœlix: si possem, sanior essem.
Sed trahit invitam nova vis, aliudq; Cupido,
Mens aliud suadet. video meliora, proboq;:
Deteriora sequor. Quid in hospite regia virgo
Vreris? & thalamos alieni concipis orbis?
Hic quoque terra potest quod ames dare, vivit, an ille
Occidat, in dijs est: vivat tamen, idque precari

Va

Vel ſine amore licet, quid enim commiſit Iaſon?
Quem, niſi crudelem, non tangat Iaſonis ætas,
Et genus, & virtus? quem non, ut cætera deſint,
Forma movere poteſt? certè mea pectora movit.
At niſi opem tulero, taurorum afflabitur ore:
Concurretq; ſuæ ſegeti, tellure creatis
Hoſtibus, aut avido dabitur fera præda draconi.
Hoc ego ſi patiar, tum me de tigride natam,
Tum ferrum & ſcopulos geſtare in corde fatebor.
Cur non & ſpecto pereuntem? oculoſq; videndo
Conſcelero? cur non tauros exhortor in illum?
Terrigenaſq; feras, inſopitumq; draconem?
Dij meliora velint quanquam non iſta precanda,
Sed facienda mihi. prodamne ego regna parentis?
Atque ope neſcio quis ſervabitur aduena noſtra?
Vt per me ſoſpes, ſine me det lintea ventis?
Virq; ſit alterius? pœnæ Medea relinquar?
Si facere hoc, aliámve poteſt præponere nobis,
Occidat ingratus: ſed non is vultus in illo,
Non ea nobilitas animo eſt, ea gratia formæ,
Vt timeam fraudem, meritiq; oblivia noſtri.
Et dabit antè fidem: cogamq; in fœdera teſtes
Eſſe deos. quid tuta times? accingere, & omnem
Pelle moram. tibi ſe ſemper debebit Iaſon.
Te face ſolenni jungat ſibi, perq; Pelaſgas
Servatrix urbes matrum celebrabere turba.
Ergo ego germanam, fratremq; patremq; deoſq;
Et natale ſolum ventis ablata relinquam?
Nempe pater ſævus, nempe eſt mea barbara tellus,
Frater adhuc infans: ſtant mecum vota ſororis,
Maximus intra me deus eſt, non magna relinquam,
Magna ſequar: titulum ſervatæ puppis Achivæ,
Notitiamq; loci melioris, & oppida, quorum
Hîc quoque fama viget, cultuſq;, arteſq; virorum,
Quemque ego cum rebus, quas totus poſſidet orbis,
Æſoniden mutaſſe velim: quo conjuge fœlix,
Et diis chara ferar, & vertice ſidera tangam.

Quid? quod nescio qui mediis incurrere in undis
Dicuntur montes? ratibusq; inimica Charybdis
Nunc sorbere fretum, nunc reddere cimeriaq; sevis
Scylla rapax canibus Siculo latrare profundo?
Nempe tenens quod amo, gremioq; in Iasonis hærens,
Per freta longa ferar: nihil illum amplexa timebo:
Aut, si quid metuam, metuam de conjuge solo.
Conjugiumne putas? speciosaq; nomina culpæ,
Imponis Medeæ tuæ? quin aspice quantam
Aggrediare nefas: & dum licet effuge crimen.
Dixit: & ante oculos rectum, pietasq; pudorq;
Constiterant: & victa dabat jam terga Cupido.
Ibat ad antiquas Hecates Perseidos aras:
Quas nemus umbrosum, secretáque silva tegebat,
Et jam fractus erat pulsusq; resederat ardor:
Cum vidit Æsoniden, extinctaq; flamma reluxit:
Erubuêre genæ, totoq; recanduit ore,
Vt solet à ventis alimenta resumere, quæq;
Parva subinducta latuit scintilla favilla
Crescere, & in veteres agitata resurgere vires:
Sic jam lenis amor, jam quem languere putares,
Vt vidit juvenem, specie præsentis inarsit.
Et casu, solito formosior, Æsone natus
Illa luce fuit. posses ignoscere amanti.
Spectat: & in vultu veluti tum denique viso,
Lumina fixa tenet: nec se mortalia demens
Ora videre putat: nec se declinat ab illo.
Vt verò cœpitq; loqui, dextramq; prehendit
Hospes, & auxilium summissa voce rogavit;
Promisitq; torum: lacrymis ait illa profusis:
Quid faciam video: nec me ignorantia veri
Decipiet, sed amor, servabere munere nostro:
Servatus promissa dato. per sacra triformis
Ille deæ, lucóque foret quod numen in illo,
Perq; patrem soceri cernentem cuncta futuri,
Eventusq; suos, & tanta pericula jurat.
Creditus accepit cantatas protinus herbas,

Edidicitq; usum: lætusq; in tecta recessit.
Postera depulerat stellas Aurora micantes:
Conveniunt populi sacrum Mavortis in arvum:
Consistuntq; jugis. medio rex ipse resedit
Agmine purpureus, sceptroq; insignis eburno.
Ecce adamanteis Vulcanum naribus efflant
Aeripides tauri, tactæq; vaporibus herbæ
Ardent: utque solent pleni resonare camini:
Aut ubi terrena silices fornace soluti
Concipiunt ignem liquidarum aspergine aquarum:
Pectora sic intus clausas volventia flammas,
Gutturaq; usta sonant: tamen illis Aesone natus
Obvius it. vertêre truces venientis ad ora
Terribiles vultus, præfixaq; cornua ferro,
Pulvereumq; solum pede pulsavêre bisulco,
Fumificisq; locum mugitibus implevêre.
Dirignêre metu Myniæ: subit ille, nec ullos
Sensit anhelatus (tantum medicamina possunt)
Pendulaq; audaci mulcet palearia dextra:
Suppositosq; jugo pondus grave cogit aratri
Ducere, & insuetum ferro proscindere campum.
Mirantur Colchi: Minyæ clamoribus augent,
Adjiciuntq; animos: galeâ tum sumit ahenâ
Vipereos dentes & aratos spargi in agros.
Semina mollit humus valido prætincta veneno:
Et crescunt, fiuntq; sati nova corpora dentes.
Vtq; hominis speciem materna sumit in alvo;
Perq; suos intus numeros componitur infans;
Nec nisi maturus communes exit in auras:
Sic ubi visceribus gravidæ telluris, imago
Effecta est hominis, fœto consurgit in arvo:
Quodq; magis mirum est, simul edita concutit arma.
Quos ubi viderent præacutæ cuspidis hastas
In caput Aesonÿ juvenis torquere parantes,
Demisêre metu vultumq; animumq; Pelasgi,
Ipsa quoque extimuit, quæ tutum fecerat illum:
Utq; peti vidit juvenem tot ab hostibus unum,

Palluit: & subito sine sanguine frigida sedit,
Néve parum valeant à se data gramina, carmen
Auxiliare canit, secretasq; advocat artes.
Ille gravem medios silicem jaculatus in hostes,
A se depulsum Martem convertit in ipsos.
Terrigenæ pereunt per mutua vulnera fratres,
Civilique cadunt acie. gratantur Achivi,
Victoremq; tenent, avidisq; amplexibus hærent.
Tu quoque victorem complecti barbara vellet:
Obstitit incepto pudor, at complexa fuisses:
Sed tene faceres, tenuit reverentia famæ.
Quod licet, affectu tacito lætaris: agisq;
Carminibus grates, & diis auctoribus horum.
Pervigilem supereſt herbis sopire draconem:
Qui cristâ, linguisq; tribus præsignis, & uncis
Dentibus horrendus, custos erat arboris aureæ.
Hunc postquam sparsit lethæi gramine succi:
Verbaq; ter dixit placidos facientia somnos,
Quæ mare turbatum, quæ concita flumina sistunt:
Somnus in ignotos oculos ubi venit, & auro
Heros Æsonius potitur, spolioq; superbus,
Muneris auctorem secum spolia altera portans,
Victor Iolciacos tetigit cum conjuge portus.
Æmoniæ matres pro natis dona receptis,
Grandævique ferunt patres: congestaq; flamma
Thura liquefaciunt: indutaq; cornibus aurum
Victima, vota facit: sed abest gratantibus Æson,
Iam propior leto, fessusq; senilibus annis.
Tunc sic Æsonides, O cui debere salutem
Confiteor, conjux, quanquam mihi cuncta dedisti,
Excessitq; fidem meritorum summa tuorum:
Si tamen hoc possunt (quid enim non carmina possunt?)
Deme meis annis, & demptos adde parenti.
Nec tenuit lacrymas, mota est pietate rogantis.
Dissimilemq; animum subiit pater Æta relictus:
Non tamen affectus tales confessa, Quod, inquit,
Excidit ore tuo, conjux, scelus? ergo ego cuiquam

Posse

Posse tuæ videor spatium transcribere vitæ?
Non sinat hoc Hecate, nec tu petis æqua: sed isto,
Quod petis, experiar majus dare munus Jason:
Arte mea soceri longum tentabimus ævum,
Non annis revocare tuis. modò diva triformis
Adjuvet, & præsens ingentibus annuat ausis.
Tres aberant noctes, ut cornua tota coīrent,
Efficerentq; orbem, postquam plenissima fulsit,
Et solida terras spectavit imagine Luna:
Egreditur tectis, vestes induta recinctas,
Nuda pedem, nudos humeris infusa capillos:
Fertq; vagos mediæ per muta silentia noctis
Incomitata gradus. homines, volucresq; feraeq;
Solverat alta quies: nullo cum murmure serpens
Sopitæ similis, nullo cum murmure serpit:
Immotæq; silent frondes: silet humidus aër:
Sidera sola micant. ad quæ sua brachia tendens,
Ter se convertit, ter sumptis flumine crinem
Irroravit aquis: ternis & hiatibus ora
Solvit: & in dura summisso poplite terra,
Nox, ait, arcanis fidissima, quæq; diurnis
Aurea cum Luna succeditis ignibus astra,
Tuq; triceps Hecate, quæ cœptis conscia nostris,
Adjutrixq; venis, cantusq;, artesq; magorum:
Quæq; Magos Tellus pollentibus instruis herbis.
Auræq; & venti, montesq;, amnesq;, lacusq;,
Diiq; omnes nemorum, diiq; omnes noctis adeste:
Quorum ope, cum volui, ripis mirantibus amnes
In fontes redière suos: concussaq; sisto,
Stantia concutio cantu freta: nubila pello,
Nubilaq; induco: ventos abigoq;, vocoq;:
Vipereas rumpo verbis & carmine fauces:
Vivaq; saxa, sua convulsaq; robora terra:
Et silvas moveo, jubeoq; tremiscere montes:
Et mugire solum, manesq; exire sepulchris.
Te quoque Luna traho: quamvis temerata labores
Aera tuos minuant: currus quoque carmine nostro

Pallent,

Pallent: ac pallet noſtris Aurora venenis.
Vos mihi taurorum flammas hebetaſtis, & unco
Haud patiens oneris collum preſſiſtis aratro.
Vos ſerpentigenis inſe fera bella dediſtis,
Cuſtodemq; rudem ſomno ſopiſtis, & aurum
Vindice decepto Graias miſiſtis in urbes.
Nunc opus eſt ſuccis, per quos renovata ſenectus
In florem redeat, primoſq; recolligat annos
Et dabitis: neque enim micuerunt ſidera fruſtra:
Nec fruſtra volucrum tractus cervice draconum
Currus adeſt. aderat demiſſus ab æthere currus.
Quò ſimul aſcendit, frenataq; colla draconum
Permulſit, manibuſq; leves agitavit habenas:
Sublimis rapitur, ſubjectaq; Theſſala Tempe
Deſpicit, & cretis regionibus applicat angues:
Et quas Oſſa tulit, quaſq; altus Pelion herbas,
Olbryſq;, & Pindus, & Pindo major Olympus,
Perſpicit; & placitas partim radice revellit,
Partim ſuccidit curvamine falcis abenæ.
Multa quoque Apidani placuerunt gramina ripis:
Multa quoque Amphryſi: nec eras immunis Enipeu:
Nec non Perëus: nec non Sperchiades undæ
Contribuêre aliquid. juncoſaq; littora Bœbes
Carpſit & Euboica vivax Anthedone gramen
Nondum vulgatum mutato corpore Glauci.
Nona dies illam curru, penniſq; draconum.
Nonaq; nox omnes luſtrantem viderat agros:
Cum rediit: nec erant tacti niſi odore dracones:
Et tamen annoſæ pellem poſuere ſenectæ.
Conſtitit adveniens citra limenq; foreſq;:
Et tantùm cœlo tegitur, refugitq; viriles
Contactus, ſtatuitq; aras è cæſpite binas,
Dexteriore Hecates, at læva parte Inventæ,
Has ubi verbenis, ſilvaq; incinxit agreſti:
Haud procul egeſtâ ſcrobibus tellure duabus
Sacra facit: cultroſq; in guttura velleris atri
Conjicit, & patulas perfundit ſanguine foſſas.

Tum

Tum ſuper invergens tepidi carchesia lactis,
Alteraq; inuergens liquidi carchesia mellis,
Verba simul fundit, terrenaq; numina poscit,
Vmbrarumq; rogat rapta cum conjuge regem,
Ne properent artus anima fraudare senili,
Quos ubi placavit precibusq; & murmure longo,
Æsonis effœtum proferri corpus ad aras
Iussit: & in plenos resolutum carmine somnos
Exanimi similem stratis porrexit in herbis.
Hinc procul Æsonidem, procul hinc jubet ire ministros:
Et monet arcanis oculos removere profanos.
Diffugiunt jussi. sparsis Medea capillis
Bacchantum ritu flagrantes circuit aras,
Multifidasq; faces in fossa sanguinis atri
Tingit: & infectas geminis accendit in ar[illegible]
Térque senem flammâ, ter aquâ, ter sulphure lustrat.
Interea calido positum medicamen aheno
Fervet, & exultat, spumisq; tumentibus albet.
Illic Æmonia radices valle resectas,
Seminaq; & flores, & succos incoquit atros.
Adjicit extremo lapides Oriente petitos,
Et quas Occani reflaum mare lavit arenas.
Addidit exceptas Lunæ de nocte pruinas,
Et Strigis infames, ipsis cum carnibus, alas:
Inq; virum soliti vultus mutare ferinos
Ambigui profecta lupi. nec defuit illi
Squamea Cinyphei tenuis membrana chelydri,
Vivaciq; jecur cervi: quibus insuper addit
Ora caputq; novem cornicis secula passæ,
His & mille aliis postquam sine nomine rebus
Propositum instruxit mortali barbara munus:
Arenti ramo jam pridem mitis olivæ
Omnia confudit, summisque immiscuit ima.
Ecce, vetus calido versatus stipes aheno
Fit viridis primò, nec longo tempore frondes
Induit, & subitò gravidis onerator olivis,
At quacunque cavo spumas ejecit aheno

Ignis,

Ignis, & in terram guttæ cecidêre calentes:
Vernat humus, floresq; & mollia pabula surgunt.
Quæ simul ac vidit, stricto Medea recludit
Ense senis jugulum: veterem q; exire cruorem
Passa, replet succis; quos postquam combibit Æson,
Aut ore exceptos, aut vulnere: barba comæq;
Canicie posita nigrum rapuêre colorem.
Pulsa fugit macies: abeunt pallorq;, situsq;,
Adjectoq; cavæ supplentur corpore rugæ:
Membraq; luxuriant. Æson miratur, & olim
Ante quater denos nunc se reminiscitur annos:
Dissimilem q; animum subiit, ætate relictâ.
Viderat ex alto tanti miracula monstri
Liber: & admonitus juvenes nutricibus annos
Posse suis reddi, capit hos à Colchide munus.
Néve doli cessent, odium cum conjuge falsum
Phasias assimulat: Peliæq; ad limina supplex
Confugit, atque illam (quoniam gravis ipse senectâ)
Excipiunt natæ, quas tempore callida parvo
Colchi amicitiæ fallacis imagine cepit.
Dumq; refert inter meritorum maxima, demptos
Æsonis esse situs, atque hac in parte moratur,
Spes est virginibus Peliâ subjecta creatis,
Arte suum parili revirescere posse parentem:
Jdq; petunt juvenes, precium sine fine paciscî.
Illa brevi spatio silet: & dubitare videtur:
Suspenditq; animos, ficta gravitate, rogantum.
Mox ubi pollicita est, quo sit fiducia major
Muneris hujus, ait: Qui vestri maximus ævo est,
Dux gregis inter oves, agnus medicamine fiet.
Protinus innumeris effœtus laniger annis
Attrahitur, flexo circum cava tempora cornu.
Cujus ut Æmonio marcentia guttura cultro
Fodit, & exiguo maculavit sanguine ferrum:
Membra simul pecudis, validosq; venifica succos
Mergit in ære cavo, minuunt ea corporis artus:
Cornuaq; exurunt, nec non cum cornibus annos:

Et tener auditur medio balatus aheno.
Nec mora, balatum mirantibus, exilit agnus:
Lasciviq; fugâ: lactantiaq; ubera quærit.
Obstupuêre satæ Peliâ: promissaq; postquam
Exhibuêre fidem, tum verò impensius instant.
Ter juga Phœbus equis in Ibero flumine mersis
Dempserat; & quarto radiantia nocte micabant
Sidera: cùm rapido fallax Æetias igni
Imponit parvum latices, & sine viribus herbas.
Iamq; neci similis, resoluto corpore, regem,
Et cum rege suos custodes somnus habebat:
Quem dederat cantus magicæq; potentia linguæ.
Intrârant jussæ cum Colchide limina natæ:
Ambiêrantq; torum: quid nunc dubitatis inertes?
Stringite, ait, gladios, veteremq; haurite cruorem:
Vt repleam vacuas juvenili sanguine venas.
Iu manibus vestris vita est, ætasq; parentis.
Si pietas ulla est, nec spes agitatis inanes,
Officium præstate patri: telisq; senectam
Exigite: & sanicm conjecto emittite ferro.
His, ut quæque pia est, hortatibus, impia prima est,
Et, ne sit scelerata, facit scelus: haud tamen ictus
Vlla suos spectare potest: oculosq; reflectunt,
Cæcaq; dant sævis aversæ vulnera dextris.
Ille cruore fluens subitò tamen allevat artus:
Semilacerq; toro tentat consurgere: & inter
Tot medius gladios pallentia brachia tendens,
Quid facitis natæ? quis vos in fata parentis
Armat, ait? cecidêre illis animiq; manusq;:
Plura locuturo, cum verbis guttura Colchis
Abstulit, & calidis laniatum mersit in undis.
Quæ nisi pennatis serpentibus isset in auras,
Non extempta foret pœnæ: fugit alta, superq;
Pelion umbrosum Philyræaq; tecta, superq;
Othryn & eventu veteris loca nota Cerambi.
Hic ope Nympharum sublatus in aëra pennis,
Cum gravis infuso tellus foret obruta ponto,

Deu-

Deucalioneas effugit inobrutus undas.
Æoliam Pitanen à læva parte reliquit,
Factaq; de saxo longi simulachra draconis:
Idæumq; nemus, quo nati furta juvencum
Occultis Liber fassi sub imagine cervi:
Quaq; pater Coryti parva tumulatus arena est:
Et quos Mæra novo latratu terruit agros.
Eurypyliq; urbem, qua Coæ cornua matres
Gesserunt, tunc cum discederet Herculis agmen:
Phœbeamq; Rhodon, & Ialysios Telchinas,
Quorum oculos ipso mutantes omnia visu
Iupiter exosus, paternis subdidit undis.
Transit & antiquæ Carthæia mœnia Cææ,
Qua pater Aleidamas placidam de corpore natæ
Miraturus erat nasci potuisse columbam.
Inde lacus Hyries videt, & Cycneia Tempe,
Quæ subitus celebravit olor, nam Phyllius illic
Imperio pueri, volucresq; ferumq; leonem
Tradiderat domitos: taurum quoque vincere jussus
Vicerat, & stricto totiens iratus amori
Præmia poscenti taurum suprema negavit.
Ille indignatus, cupies dare, dixit: & alto
Desiluit saxo; cuncti cecidisse putabant:
Factus olor nivtis pendebat in aëre pennis.
At genitrix Hyrie servatum nescia, flendo
Delicuit: stagnumq; suo de nomine fecit.
Adjacet his Pleuron: in qua trepidantibus alis
Ophias effugit natorum vulnera Combe.
Inde Calaureæ Latoïdos aspicit arva,
In volucrem versi cum conjuge conscia regis.
Dextera Cyllene est, in qua cum matre Menephron
Concubiturus erat sævarum more ferarum.
Cephisos procul hinc deflentem fata nepotis
Respicit in tumidam Phocen ab Apolline versi:
Eumeliq; domum lugentis in aëre natam.
Tandem vipereis Ephyren Pirenida pennis
Contigit. hic ævo veteres mortalia primo

Corpora

Corpora vulgarunt pluvialibus edita fungis.
Sed poſtquam Colchis arſit nova nupta venenis:
Flagrantemq; domum regis malè vidit: utroq;
Sanguine natorum perfunditur impius enſis:
Vltaq; ſe mater malè Iaſonis effugit arma.
Hinc Titaniacis ablata Draconibus, intrat
Palladias arces, quæ te, juſtiſſime Phineu,
Teq; ſenex Peripha, pariter videre volantes,
Innexamq; novis neptem Polyphemonis alis.
Excipit hanc Aegeus facto damnandus in unc:
Nec ſatis hoſpitium eſt, thalami quoque fœdere jungit.
Iamq; aderat Theſeus proles ignota parenti,
Qui virtute ſua bimarem pacaverat Iſthmon.
Hujus in exitium miſcet Medea, quod olim
Attulerat ſecum Scythicis Aconiton ab oris.
Illud Echidneæ memorant è dentibus ortum
Eſſe canis. Specus eſt tenebroſo cæcus hiatu:
Et via declivis, per quam Tirynthius heros
Reſtantem, contraq; diem, radioſq; micantes
Obliquantem oculos, nexis adamante catenis
Cerberon attraxit: rabidâ qui concitus irâ
Implevit pariter ternis latratibus auras:
Et ſparſit virides ſpumis albentibus agros.
Has concrèſſe putant: nactaſq; alimenta feracis
Fœcundiq; ſoli, vires cepiſſe nocendi.
Quæ quia naſcuntur dura vivacia cautc,
Agreſtes Aconita vocant. ea conjugis aſtu
Ipſe parens Aegeus nato porrexit, ut hoſti.
Sumpſerat ignara Theſeus data pocula dextra:
Cùm pater in capulo gladij cognovit eburno
Signa ſui generis: facinuſq; excuſſit ab ore.
Effugit illa necem, nebulis per carmina motis.
At genitor, quanquam lætatur ſoſpite nato,
Attonitus tamen eſt ingens diſcrimine parvo
Committi potuiſſe nefas. fovet ignibus aram,
Muneribuſq; deos implet: feriuntq; ſecures
Colla toroſa bovum victorum cornua vittis.

Nullus

Nullus Erichthidis fertur celebratior illo
Illuxisse dies. agitant convivia patres,
Et medium vulgus: nec non & carmina, vino
Ingenium faciente, canunt. Te maxime Thesèu,
Mirata est Marathon Cretæi sanguine tauri.
Quo tq; suam securus arat Cromiona colonus,
Munus, opusq; tuum est: tellus Epidauria per te
Clavigeram vidit Vulcani occumbere prolem,
Vidit & immitem Cephisias ora Procrusten.
Cercyonis letum vidit Cerealis Eleusis,
Occidit ille Scinis magnis malè viribus usus:
Qui poterat curvare trabes, & agebat ab alto
Ad terram latè sparsuras corpora pinus.
Tutus ad Alcathoen Lelegeia mœnia limes
Composito Scirone patet: sparsisq; latronis
Terra negat sedem, sedem negat ossibus unda:
Quæ jactata diu fertur durasse vetustas
In scopulos: scopulis nomen Scironis inhæret.
Si titulos, annosq; tuos numerare velimus,
Facta prement annos: pro te, fortissime, vota
Publica suscipimus: Bacchi tibi sumimus haustus.
Consonat assensu populi, precibusq; faventûm
Regia: nec tota tristis locus ullus in urbe est.
Nec tamen (usque adeo nulla est sincera voluptas,
Sollicitumq; aliquid lætis intervenit) Ægeus
Gaudia percepit nato secura recepto,
Bella parat Minos: qui quanquam milite, quanquam
Classe valet: patriâ tamen est firmissimus irâ,
Androgeiq; necem justis ulciscitur armis.
Antè tamen bello vires acquirit amicas:
Quasq; patent aditus volucri freta classe pererrat.
Hinc Anaphen sibi jungit, & Astypalæa regna,
Promissis Anaphen, regna Astypalæa bello.
Hinc humilem Myconen, cretosaq; rura Cimoli,
Floreatemq; Cython, Scyron, planamq; Seriphon,
Marmoreamq; Paron, quamq; impia prodidit Arne.
Sithonis accepto, quod avara proposcerat, auro:

Mutata

Mutata eſt in avem, quæ nunc quoque diligit aurum.
Nigra pedes, nigris velata monedula pennis.
At non Oliaros, Didymeq; & Tenos, & Andros,
Et Gyaros, nitidæq; ferax Peparethos olivæ,
Gnoſſiacas juvêre rates. latere inde ſiniſtro
Oenopiam Minos petit, Æacidæa regna.
Oenopiam veteres appellavêre: ſed ipſe
Aeacus Æginam genitricis nomine dixit.
Turba ruit, tantæq; virum cognoſcere famæ
Expetit; occurrunt illi, Telamonq; minorq;
Quàm Telamon, Peleus, & proles tertia Phocus:
Ipſe quoque egreditur tardus gravitate ſenili
Æacus, & quæ ſit veniendi cauſa, requirit.
Admonitus patrij luctus, ſuſpirat, & illi
Dicta refert. Rector populorum talia centum,
Arma juves oro pro nato ſumpta: piaq;
Pars ſis militiæ, tumulo ſolatia poſco.
Huic Aſopiades, Petis irrita, dixit, & urbi
Non facienda meæ: neque enim conjunctior ulla
Cecropidis hac eſt tellus: ea fœdera nobis.
Triſtis abit: ſtabuntq; tibi tua fœdera magno,
Dixit: & utilius bellum putat eſſe minari
Quàm gerere, atque ſuas ibi præconſumere vires.
Claſſis ab Oenopiis etiam nunc Lyctia muris
Spectari poterat: cùm pleno concita velo
Attica puppis adeſt, & portus intrat amicos:
Quæ Cephalum, patriæq; ſimul mandata ferebat.
Æacidæ longo juvenes poſt tempore viſum
Agnovêre tamen Cephalum, dextraſq; dederunt,
Inq; patris duxêre domum. Spectabilis heros,
Et veteris retinens etiam nunc pignora formæ
Ingreditur, ramumq; tenens popularis olivæ,
Et dextra lævaq; duos ætate minores,
Major habet Cliton, & Buten Pallante creatos.
Poſtquam congreſſi, primi ſua verba tulerunt
Cecropidæ; Cephalus peragit mandata, rogatq;
Auxilium: fœduſq; refert, & jura parentum:

Imperiumq; peti totius Achaidos addit.
Sic ubi mandatam juvit facundia causam:
Æacus in capulo regni nitente sinistra,
Ne petite auxilium, sed sumite, dixit, Athenæ,
Nec dubiæ vires, quas hæc jubet insula, vestras
Ducite, & omnis eat rerum status iste mearum.
Robora non desunt: superat mihi miles, & hosti.
Gratia dijs, fœlix & inexcusabile tempus.
Jmò ita sit Cephalus, crescat tua civibus opto
Vrbs, ait, advenienti equidem modò gaudia cepi:
Cùm tam pulchra mihi, tam par ætate juventus
Obvia processit: multos tamen inde requiro,
Quos quondam vidi vestra prius urbe receptus.
Æacus ingemuit: tristiq; ita voce locutus:
Flebile principium melior fortuna secuta est.
Hanc utinam vobis possem memorare: sine ullo
Ordine nunc repetam: neu longa ambage morer vos,
Ossa, cinisq; jacent, memori quos mente requiris:
Et quota pars illi rerum periere mearum?
Dira lues populis ira Iunonis iniquæ
Incidit exosæ dictas à pellice terras.
Dum visum est mortale malum, tantæq; latebat
Causa nocens cladis: pugnatum est arte medendi:
Exitium superabat opem, quæ victa jacebat.
Principio cœlum spissa caligine terras
Pressit: & ignavos incluſit nubibus æstus,
Dumq; quater plenis explevit cornibus orbem,
Luna, quater plenum tenuata reſexuit orbem,
Letiferis calidi spirârunt æstibus Austri.
Constat & in fontes vitium venisse, lacusq;,
Milliaq; incultos serpentum multa per agros
Errâsse: atque suis fluvios temerâsse venenis:
Strage canum primò, volucrumq;, ovium q;, boumq;,
Inq; feris subiti deprensa potentia morbi est:
Concidere infœlix validos miratur arator
Inter opus tauros, medioq; recumbere sulco.
Lanigeris gregibus balatus dantibus ægros,

Spon

Sponte ſua lanæq; cadunt, & corpora tabent.
Acer equus quondam, magnæq; in pulvere famæ,
Degenerat: palmæ, veterumq; oblitus honorum,
Ad præſepe gemit morbo morituras inerti.
Non aper iraſci meminit, nec fidere curſu
Cerva: nec armentis incurrere fortibus urſi.
Omnia languor habet: ſilvis, agriſq;, viiſq;
Corpora fœda jacent: vitiantur odoribus auræ.
Mira loquar: non illa canes avidæq; volucres,
Non cani tetigêre lupi: dilapſa liqueſcunt:
Afflatuq; nocent, & agunt contagia late.
Pervenit ad miſeros damno graviore colonos
Peſtis, & in magnæ dominatur mœnibus urbis:
Viſcera torrentur primò, flammiſq; fatiſcunt.
Indicium rubor eſt, & ductus anhelitus igni.
Aſpera lingua tumet: tepidiſq; arentia ventis
Ora patent: auraq; graves captantur hiatu.
Non ſtratum, non ulla pati velamina poſſunt:
Dura ſed in terra ponunt præcordia: nec ſit
Corpus humo gelidum, ſed humus de corpore fervet.
Nec moderator adeſt: inq; ipſos ſæva medentes
Erumpit clades, obſuntq; ancloribus artes.
Quò propior quiſque eſt, ſervitq; fideliùs ægro,
In partem leti citiùs venit: atque ſalutis
Spes abiit, finemq; vident in funere morbi.
Induigent animis: & nulla, quid utile, cura eſt.
Utile enim eſt nihil, paſſim, poſitoq; pudore,
Fontibus, & fluviis, puteiſq; capacibus hærent.
Nec ſitis eſt extincta priùs, quàm vita, bibendo.
Inde graves morbo nequeunt conſurgere, & ipſis
Immoriuntur aquis. aliquis tamen haurit & illas:
Tantaq; ſunt miſeris inviſi tædia lecti;
Proſiliunt, aut ſi prohibent conſiſtere vires,
Corpora devolvunt in humum: fugiuntq; penates
Quiſque ſuos, ſua cuique domus funeſta videtur.
Et, quia cauſa latet, locus eſt in crimine notus.
Sensianimes errare vijs, dum ſtare valebant,

Aſpiceres: flentes alios, terraq; jacentes,
Laſſaq; verſantes ſupremo lumina motu,
Membraq; pendentis tendunt ad ſidera cœli,
Hic, illic, ubi mors deprenderat, exhalantes.
Quid mihi tunc animi fuit? aut quid debut eſſe?
Vt vitam odiſſem, & cuperem pars eſſe meorum:
Quoſe cunque acies oculorum flexerat, illic
Vulgus erat ſtratum, veluti, cum putria motis
Poma cadunt ramis, agitatæq; ilice glandes.
Templa vides contrà gradibus ſublimia longis:
Iupiter illa tenet. quis non altaribus illis
Irrita thura dedit? quoties pro conjuge conjux,
Pro nato genitor, dum verba precantia dixit,
Non exoratis animam finivit in aris?
Inq; mana thuris pars inconſumpta reperta eſt?
Admoti quoties templis, dum vota ſacerdos
Concipit, & fundit purum inter cornua vinum,
Haud expectato ceciderunt vulnere tauri?
Ipſe egoſacra Iovi pro me, patriaq;, tribuſq;
Cùm facerem natis, mugitus victima diros
Edidit, & ſubitò collapſa ſine ictibus ullis
Exiguo tinxit ſubjectos ſanguine cultros.
Fibra quoque ægra notas veri, monituſq; deorum
Perdiderat, triſtes penetrant ad viſcera morbi.
Ante ſacros vidi projecta cadavera poſtes;
Ante ipſas, quò mors foret invidioſior, aras,
Pars animam laqueo claudunt: mortiſq; timorem
Morte fugant: ultroq; vocant venientia fata.
Corpora miſſa neci nullis de more feruntur
Funeribus: neque enim capiebant funera portæ.
Aut inhumata premunt terras: aut dantur in altos
Indotata rogos, & jam reverentia nulla eſt:
Deq; rogis pugnant, alieniſq; ignibus ardent,
Qui lacryment, deſunt: indefletæq; vagantur
Natorum matrumq; animæ, juvenumq;, ſenumq;:
Nec locus in tumulos, nec ſufficit arbor in ignes.
Attonitus tanto miſerarum turbine rerum,

Iupiter

Iupiter ô dixi, ſi te non falſa loquuntur
Æginæ amplexus quondam ſub Aſopidos iſſe:
Nec te magne pater noſtri pudet eſſe parentem:
Aut mihi redde meos: aut me quoque conde ſepulchro.
Ille notam fulgore dedit, tonitruq; ſecundo.
Accipio: ſintq; iſta precor fœlicia mentis
Signa tuæ, dixi, quæ das mihi pignoris omen.
Fortè fuit juxta patulis riariſſima ramis
Sacra Iovi quercus de ſemine Dodonæo,
Hîc nos frugilegas aſpeximus agmine longo
Grande onus exiguo formicas ore gerentes,
Rugoſoq; ſuum ſervantes cortice callem.
Dum numerum miror, totidem pater optime, dixi,
Tu mihi da cives, & inania mœnia ſupple.
Intremuit, ramiſq; ſonum ſine flamine motis
Alta dedit quercus. Pavido mihi membra timore
Horruerant: ſtabantq; comæ: tamen oſcula terræ,
Roboribuſq; dedi: nec me ſperare fatebar,
Sperabam tamen, atque animo mea vota fovebam:
Nox ſubit: & curis exercita corpora ſomnus
Occupat: ante oculos eadem mihi quercus adeſſe,
Et rami totidem, totidemq; animalia ramis
Ferre ſuis viſa eſt, pariterq; tremiſcere motu:
Graniferumq; agmen ſubjectis ſpargere in arvis:
Creſcere quod ſubitò, majus, majuſq; videtur:
Ac ſe tollere humo, rectoq; aſſiſtere trunco,
Et maciem, numerumq; pedum nigrumq; colorem
Ponere, & humanam membris inducere formam.
Somnus abit: damno vigilans mea viſa: querorq;
In ſuperis opis eſſe nihil, ſed in ædibus ingens
Murmur erat: voceſq; hominum exaudire videbar
Iam mihi deſuetas. dum ſuſpicor has quoque ſomni
Eſſe, venit Telamon properus, foribuſq; recluſis,
Speq; fideq;, pater, dixit, majora videbis:
Egredere. egredior: qualeſq; in imagine ſomni
Viſus eram vidiſſe viros: ex ordine tales
Aſpicio noſcoq;, adeunt, regemq; ſalutant.

Vota Iovi solvo: populisq; recentibus urbem
Partior; & vacuos priscis cultoribus agros:
Myrmidonasq; voco: nec origine nomina fraudo:
Corpora vidisti, mores, quos ante gerebant,
Nunc quoque habent. parcum genus est patiensq; laborum,
Quæsitiq; tenax, & quod quæsita reservet,
Hinc ad bella pares annis animisq; sequentur:
Cum primùm qui te fœlici iter attulit, Eurus
(Eurus enim attulerat) fuerit mutatus in Austros.
Talibus, atque aliis longum sermonibus illi
Implevere diem. lucis pars optima mensæ
Est data, nox somnis. Iubar aureus extulerat Sol:
Flabat adhuc Eurus, redituraq; vela tenebat.
Ad Cephalum Pallante sati, cui grandior ætas,
Ad regem Cephalus, simul & Pallante creati
Conveniunt: sed adhuc regem sopor altus habebat.
Excipit Æacides illos in limine Phocus,
Nam Telamon, fraterq; viros ad bella legebant.
Phocus in interius spatium, pulchrosq; recessus
Cecropidas duxit, cum quels simul ipse resedit.
Aspicit Æsliden, ignota ex arbore factum
Ferre manu jaculum, cujus fuit aurea cuspis.
Pauca prius medijs sermonibus ille locutus,
Sum nemorum studiosus, ait, cædisq; ferinæ:
Hoc tamen è silva tenuem hastile recisum,
Iamdudum dubito, certè si fraxinus esset,
Fulva colore foret: si cornus, nodus inesset,
Vnde sit ignoro: sed non formosius isto
Viderunt oculi telum jaculabile nostri.
Excipit Actæis è fratribus alter: & usum
Majorem specie mirabere, dixit, in isto.
Consequitur quodcunque petit: fortunaq; missum
Non regit: & revolat nullo referente cruentum.
Tum verò juvenis Nereius omnia quærit:
Cur sit, & unde datum, quis tanti muneris auctor.
Quæ petit, ille refert, & cætera nota, pudore
Qua tulerit mercede, silet: tactusq; dolore

Con

Conjugis amiſſæ, lachrymis ita fatur obortis :
Hoc me nate dea, (quis poſſet credere ?) telum
Flere facit, faciet q; diu, ſi vivere nobis
Fata diu dederint. Hoc me cum conjuge chara
Perdidit, hoc utinam caruiſſem munere ſemper.
Procris erat, ſi ſortè magis pervenit ad aures
Orithyia tuas, magnæ ſoror Orithyiæ.
Si faciem, moreſq; velis conferre duarum,
Dignior iſta rapi, pater hanc mihi junxit Erechtheus,
Hanc mihi junxit amor. fœlix dicebar, eramq;
Non ita Diis viſum eſt : at nunc quoque forſitan eſſem,
Alter agebatur poſt ſacra jugalia menſis :
Cùm me cornigeris tendentem retia cervis
Vertice de ſummo ſemper florentis Hymetti
Lutea mane videt pulſis Aurora tenebris :
Invitumq; rapit. liceat mihi vera referre
Pace deæ, quod ſit roſeo ſpectabilis ore,
Quod teneat lucis, teneat confinia noctis,
Nectareis quod alatur ajuis. ego Procrin amabam,
Pectore Procris erat, Procris mihi ſemper in ore :
Sacra tori, coituſq; novos, thalamoſq; recentes,
Primaq; deſerti referebam fœdera lecti.
Mota dea eſt, &, Siſte tuas, ingrate, querelas,
Procrin habe, dixit; quod ſi mea provida mens eſt,
Non habuiſſe voles : meq; illi irata remiſit.
Dum redeo, mecumq; dea memorata retracto :
Eſſe metus cœpit ne jura jugalia conjux
Non bene ſervaſſet. facies ætaſq; jubebant
Credere adulterium, prohibebant credere mores.
Sed tamen abfueram : ſed & hæc erat, unde redibam,
Criminis exemplum : ſed cuncta timemus amantes.
Quærere quod doleam, ſtatuo, doniſq; pudicam
Sollicitare fidem. favet huic Aurora timori.
Immutataq; meam (videor ſenſiſſe) figuram.
Palladiaſq; intro non cognoſcendus Athenas
Ingredior q; domum, culpa domus ipſa carebat :
Caſtaq; ſigna labat : dominæq; erat anxia rapto.

Vix aditus per mille dolos ad Erechthida factus,
Vt vidi, obstupui: meditataq; penè reliqui
Tentamenta fide: malè me, quin vera faterer,
Continui: malè quin, ut oportuit, oscula ferrem,
Tristis erat: sed nulla tamen formosior illa
Esse potest tristi; desiderioq; dolebat
Conjugis erepti. tu collige, qualis in illa,
Phoce decor fuerit, quam sic dolor ipse decebat.
Quid referam quoties tentamina nostra pudici
Reppulerint mores? quoties ego, dixerit, uni
Servor, ubicunque est: uni mea gaudia servo.
Cui non ista fide satis experientia sano
Magna foret? Non sum contentus: & in mea pugno
Vulnera: dum census dare me promitto, loquendo,
Muneraq; augendo, tandem dubitare coegi:
Exclamo, malas lectora detego, tectus adulter
Verus eram conjux: me perfida teste teneris.
Flet nihil: tacito tantummodò victa pudore
Invidiosa malo cum conjuge limina fugit.
Offensaq; mei genus omne perosa virorum,
Montibus errabat, studiis operata Dianæ.
Tum mihi deserto violentior ignis ad ossa
Pervenit: orabam veniam: & peccasse fatebar:
Et potuisse datis simili succumbere culpæ
Me quoque muneribus, si munera tanta darentur.
Hæc mihi confisso iæsum prius ulta pudorem
Redditur, & dulces concorditer exigit annos.
Dat mihi præterea, tanquam si parva dedisset
Dona, canem munus: quem cum sua traderet illi
Cynthia, currendo superabit, dixerat, omnes.
Dat simul & jaculum, manibus quod cernis habere.
Muneris alterius quæ sit fortuna requiris?
Accipe mirandum: novitate movebere facti.
Carmina Naïades non intellecta priorum:
Solvunt ingenijs: & præcipitata jacebat,
Immemor ambagum vates obscura suarum.
Scilicet alma Themis: nec talia liquit inulta.

Protinus

Protinus Aoniis immissa est bellua Thebis:
Cessit & exitio multis, pecoriq, sibiq,
Ruricolæ pavêre feram. Vicina juventus
Venimus, & latos indagine cinximus agros.
Illa levi velox superabat retia saltu:
Summaq, transibat positarum lina plagarum.
Copula detrahitur canibus: quos illa sequentes
Effugit: & cœtum non segnior alite ludit.
Poscor & ipse meum consensu Lælapa magno:
(Muneris hoc nomen) jamdudum vincula pugnat
Exuere ipse sibi, colloq, morantia tendit:
Vix benè missus erat, nec jam poteramus, ubi esset,
Scire: pedum calidus vestigia pulvis habebat:
Ipse oculis ereptus erat, non ocyor illo
Hasta, nec exutæ contorto verbere glandes.
Nec Gortiniaco calamus levis exit ab arcu.
Collis apex medij subjectis imminet arvis:
Tollor in hunc: capioq, novi spectacula cursus:
Quo modò deprendi, modò se subducere ab ipso
Vulnere visa fera est: nec limite callida recto,
In spatiumq, fugit: sed decipit ora sequentis:
Et redit in gyrum, ne sit suus impetus hosti.
Imminet hic, sequiturq, parem: similisq, tenenti
Non tenet: & vanos exercet in aëre morsus.
Adjaculi vertebar opem: quod dextra librabat.
Dum mea, dum digitos amentis addere texto:
Lumina deflexi: revocataq, rursus eodem
Rettuleram: & medio (mirum) duo marmora campo
Aspicio: fugere hoc, illud latrare putares.
Scilicet invictos ambos certamine cursus
Esse deus voluit, siquis deus assuit illis.
Hactenus: & tacuit. Iaculo quod crimen in ipso est?
Phocus ait. Iaculi sic crimina reddidit ille.
Gaudia principium nostri sunt, Phoce, doloris.
Illa priùs referam. Iuvat ô meminisse beati
Temporis, Æacide, quo primos vitè per annos
Conjuge cum felix, felix erat illa marito.

Mutua

Mutua cura duos, & amor socialis habebat:
Nec Iovis illa meo thalamos præferret amori:
Nec me quæ caperet, non si Venus ipsa veniret,
Vlla erat: æquales urebant pectora flammæ.
Sole ferè radiis feriente cacumina primis,
Venatum in silvas iuveniliter ire solebam:
Nec mecum famuli, nec equi, nec naribus acres
Ire canes, nec lina sequi nodosa solebant.
Tutus eram jaculo. sed cùm satiata ferinæ
Dextera cædis erat: repetebam frigus & umbras,
Et quæ de gelidis exibat valli bus auram.
Aura petebatur medio mihi tenuis in æstu:
Auram expectabam: requies erat illa laboris.
Aura (recordor enim) venias, cantare solebam:
Meq; juves: intresq; sinus gratissima nostros:
Vtq; facis, relevare velis, quibus urimur æstus.
Forsitan addideram (sic me mea fata trahebant)
Blanditias plures: &, tu mihi magna voluptas,
Dicere dum solitus: tu me reficisq;, fovesq;:
Tu facis, ut silvas, ut amem loca sola: meoq;
Spiritus iste tuus semper capiatur ab ore.
Vocibus ambiguis deceptam præbuit aurem
Nescio quis, nomenq; auræ tam sæpe vocatum
Esse putat Nymphæ: Nympham mihi credit amari.
Criminis extemplo ficti temerarius index
Procrin adit: linguaq; refert audita susurra.
Credula res amor est. subitò collapsa dolore,
(Vt mihi narratur) cecidit. longoq; refecta
Tempore, se miseram, se fati dixit iniqui.
Deq; fide questa est: & crimine concita vano
Quod nihil est, metuit: metuit sine corpore nomen:
Et dolet infœlix, velati de pellice vera.
Sæpe tamen dubitat, metuitq; miserrima falli,
Indicioq; fidem negat: & nisi viderit ipsa,
Damnatura sui non est delicta mariti.
Postera depulerant Auroræ lumina noctem:
Egredior, silvasq; peto: victorq; per herbas

Aura

Aura veni, dixi, noſtroq́ medere labori.
Et ſubitò gemitus inter mea verba videbar
Neſcio quos audiſſe: Veni tamen optima, dicens.
Fronde levem rurſus ſtrepitum faciente caduca,
Sum ratus eſſe feram, telumq́ volatile miſi.
Procris erat, mediocq́ tenens in pectore vulnus,
Hei mihi, conclamat. Vox eſt ubi cognita fidæ
Conjugis: ad vocem præceps, amenſq́ cucurri.
Semianimem, & ſparſas fœdantem ſanguine veſtes,
Et ſua (me miſerum!) de vulnere dona trahentem
Invenio: corpuſq́ meo mihi charius ulnis
Mollibus attollo: ſciſſaq́ à pectore veſte
Vulnera ſæva ligo: conorq́ inhibere cruorem:
Neu me morte ſua ſceleratum deſerat, oro.
Viribus illa carens, & jam moribunda, coëgit
Hæc ſe pauca loqui. Per noſtri fœdera lecti,
Perq́ deos ſupplex oro, ſuperoſq́, meoſq́,
Per ſi quid merui de te benè, perq́ manentem
Nunc quoque, cùm pereo, cauſam mihi mortis amorem,
Ne thalamis Auram patiare incumbere noſtris:
Dixit: & errorem tum denique nominis eſſe
Et ſenſi, & docui. ſed quid docuiſſe juvabat?
Labitur: & parvæ fugiunt cum ſanguine vires:
Dumq́ aliquid ſpectare poteſt, me ſpectat: & in me
Infœlicem animam, noſtroq́ exhalat in ore.
Sed vultu meliore mori ſecura videtur.
Flentibus hæc lacrymans heros memorabat: & ecce
Æacus ingreditur duplici cum prole, novoq́
Milite, quem Cephalus cum fortibus accipit armis:

PVB.

PVB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

Liber VIII.

Iam nitidum retegente diem, noctisq; fugante
Tempora Lucifero: cadit Eurus, & humida surgunt
Nubila, dant placidi cursum redeuntibus Austri
Æacidis, Cephaloq;: quibus fœliciter actis
Ante expectatum portus tenuêre petitos.
Intereà Minos Lelegeïa littora vastat:
Prætentataq; sui vires Mavortis in urbe
Alcathoë: quam Nisus habet, cui splendidus ostro
Inter honoratos medio de vertice canos
Crinis inhærebat, magni fiducia regni.
Sexta resurgebant orientis cornua Lunæ,
Et pendebat adhuc belli fortuna: diuq;
Inter utrumque volat dubiis victoria pennis.
Regia turrus erat vocalibus addita muris.
In quibus auratam proles Latonia fertur
Deposuisse lyram: saxo sonus ejus inhæsit.
Sæpe illuc solita est ascendere filia Nisi:
Et petere exiguo resonantia saxa lapillo;
Tum cùm pax esset: bello quoque sæpe solebat
Spectare ex illa rigidi certamina Martis.
Iamq; mora belli procerum quoque nomina nôrat,
Armaq;, equosq;, habitusq;, Cydoneasq; pharetras:
Noverat ante alios faciem ducis Europæi,
Plus etiam, quàm nôsse sat est. Hac judice Minos,

Seu caput abdiderat cristata casside pennis,
In galea formosus erat: seu sumpserat ære
Fulgentem clypeum, clypeum sumpsisse decebat:
Torserat adductis hastilia lenta lacertis,
Laudabat virgo junctam cum viribus artem.
Impositis calamis patulos sinuaverat arcus:
Sic Phœbum sumptis jurabat stare sagittis:
Cùm verò faciem demptο nudaverat ære:
Purpureusq; albi stratus insignia pictis
Terga premebat equi, spumantiaq; ora regebat:
Vix sua, vix sanæ virgo Niscia compos
Mentis erat. fœlix jaculum quod tangeret ille,
Quæq; manu premeret, fœlicia frena vocabat.
Impetus est illi (liceat modò) ferre per agmen
Virgineos hostile gradus: est impetus illi
Turribus è summis in Gnossia mittere corpus
Castra: vel æratras hosti recludere portas:
Vel si quid Minos aliud velit. utq; sedebat
Candida Dictæi spectans tentoria regis:
Læter, ait, dolcamne geri lacrymabile bellum,
In dubio est. Doleo, quòd Minos hostis amanti est.
Sed, nisi bella forent, nunquam mihi cognitus esset.
Me tamen acceptâ poterat depenere bellum
Obside, me comitem, me pacis pignus haberet.
Si quæ te peperit, talis, pulcherrime regum,
Qualis es, ipsa fuit: meritò deus arsit in illa.
O ego ter fœlix, si pennis lapsa per auras
Gnossiaci possem castris insistere regis!
Fassaq; me, flammasq; meas, qua dote, rogarem,
Vellit emi: tantum patrias ne posceret arces.
Nam pereant potiùs sperata cubilia, quàm sim
Proditione potens: quamvis sæpe utile vinci
Victoris placidi fecit clementia multis.
Iusta gerit certè pro nato bella perempto:
Et causaq; valet, causamq; tuentibus armis,
Vt puto vincemur. Qui si manet exitus urbem:
Cur suus hæc illi resecret mea mœnia Mavors?

Et

Et non noſter amor? meliùs ſine cæde, moraq́,
Impenſaq́, ſui poterit ſperare crueris.
Nam metuo certè, ne quis tua pectora, Mines,
Vulneret imprudens. Quis enim tam durus, ut in te
Dirigere immitem non inſcius audeat haſtam?
Cœpta placent: & ſtat ſententia tradere mecum
Dotalem patriam, finemq́, imponere bello.
Verùm velle parum eſt. Additus cuſtodia ſervat:
Clauſtraq́, portarum genitor tenet, hunc ego ſolum
Infœlix timeo: ſolus mea vota moratur.
Dii facerent ſine patre forem. Sibi quiſque profectò
Eſt deus: ignavis precibus fortuna repugnat.
Altera jamdudum, ſuccenſa cupidine tanto,
Perdere gauderet, quodcunque obſtaret ameri.
Et cur ulla foret me fortior? ire per ignes,
Et gladios auſim; nec in hoc tamen ignibus ullis,
Aut glaiji opus eſt. Opus eſt mihi crine paterno,
Ille mihi eſt auro pretioſior: illa beatam
Purpura me, votiq́, mei factura potentem.
Talia dicenti curarum maxima nutrix
Nox intervenit: tenebriſq́, audacia crevit.
Prima quies aderat, quæ curis feſſa diurnis
Pectora ſomnus habet; thalamos taciturna paternos
Intrat, & (heu facinus) fatali nata parentem
Crine ſuum ſpoliat: trædaq́, potita nefanda
Fert ſecum ſpolium ſceleris, progreſſaq́, porta
Per medios hoſtes (meriti fiducia tanta eſt)
Pervenit ad regem. Quem ſic affata pavente eſt:
Suaſit amor facinus: proles ego regia Niſi
Scylla tibi trado patriamq́, meoſq́, penates.
Præmia nulla peto, niſi te. Cape pignus amoris
Purpureum crinem: nec me nunc tradere crinem,
Sed patrium tibi crede caput: ſceleretaq́, dextra
Munera porrexit, Mines porrecta refugit:
Turbatuſq́, novi reſpondit imagine facti:
Dii te ſummoveant, ô noſtri infamia ſecli!
Orbe ſuo, telluſq́, tibi, pontuſq́, negetur.

Cer

Certè ego non patiar Iovis incunabula Creten,
Qui meus est orbis, tantum contingere monstrum.
Dixit, &, ut leges captis justissimus auctor
Hostibus imposuit: classis retinacula solvi
Iussit, & æratas impleri remige puppes.
Scylla, freto postquam deductas nare carinas,
Nec præstare ducem sceleris sibi præmia vidit:
Consumptis precibus violentam transit in iram:
Intendensq; manus passis furibunda capillis,
Quò fugis, exclamat, meritorum auctore relicta,
O patriæ prælate meæ, prælate parenti?
Quò fugis immitis? cujus victoria nostrum
Et scelus, & meritum est. nec te data munera, nec te
Noster amor movit, nec, quòd spes omnis in unum
Te mea congesta est? nam quò deserta revertar?
In patriam? superata jacet: sed finge manere:
Proditiona mea clausa est mihi. patris ad ora,
Quæ tibi donavi? cives odêre merentem:
Finitimi exemplum metuunt. obstruximus orbem
Terrarum nobis, ut Crete sola patêret.
Hanc quoque si prohibes, & nos, ingrate, relinquis,
Non genitrix Europa tibi est, sed inhospita Syrtis,
Armeniæq; tigres, Austroq; agitata Charybdis.
Nec Iove tu natus: nec mater imagine tauri
Lusa tua est: generis falsa est ea fabula: verùm
Et ferus, & captus nullius amore juvencæ,
Qui te progenuit, taurus fuit. exige pœnas
Nisi pater: gaudete malis modò prodita nostris
Mœnia. nam, fateor, merui: & sum digna perire.
Sed tamen ex illis aliquis, quos impia læsi,
Me perimat. cur, qui vicisti crimine nostro.
Insequeris crimen? scelus hoc patriæq;, patriq;,
Officium tibi sit. te verò conjuge digna est,
Quæ torvum ligno decepit adultera taurum:
Discordemq; utero fœtum tulit. ecquid ad aures
Perveniunt mea dicta tuas? an inania venti
Verba ferunt, iidemq; tuas, ingrate, carinas?

Iam

Jam jam Paſiphaën non eſt mirabile taurum
Præpoſuiſſe tibi: plus tu feritatis habebas.
Me miſeram! properare juvat, divulſaq́ remis
Vada ſonat: mecumq́ ſimul mea terra recedit.
Nil agis, ô fruſtra meritorum oblite meorum:
Inſequar invitum: puppimq́ amplexa recurvam,
Per freta longa trahar. vix dixerat: inſilit undis:
Conſequiturq́ rates, faciente Cupidine vires.
Gnoſſiacæq́ hæret comes invidioſa carinæ.
Quam pater ut vidit, (nam jam pendebat in auras)
Et modo factus avis fulvis Haliæetus in alis,
Fbat, ut hærentem roſtro laceraret aduncо.
Illa metu puppim dimiſit: & aura cadentem
Suſtinuiſſe levis, ne tangeret æquora, viſa eſt.
Pluma fuit: plumis in avem mutata vocatur
Ceyx: & à tonſo eſt hoc nomen adepta capillo.

Vota Iovi Minos taurorum ſanguine centum
Solvit; & egreſſus ratibus Creteida terram
Contigit: & ſpolijs decorata eſt regia fixis.
Creverat opprobrium generis: fœdumq́ patebat
Matris adulterium monſtri novitate biformis.
Deſtinat hunc Minos thalami removere pudorem:
Multiplici q́ domo cæciſq́ includere tectis.
Dædalus ingenio fabræ celeberrimus artis
Ponit opus: turbatq́ notas: & limina flexu
Ducit in errorem variarum ambage viarum.
Non ſecus ac liquidis Phrygius Mæander in undis
Ludit: & ambiguo lapſu refluitq́ fluitq́,
Occurrenſq́ ſibi venturas aſpicit undas:
Et nunc ad fontes, nunc ad mare verſus apertum.
Incertas exercet aquas: ita Dædalus implet
Innumeras errore vias: vixq́ ipſe reverti
Ad limen potuit, tanta eſt fallacia tecti.
Quo poſtquam geminam tauri juveniſq́ figuram
Clauſit: & Actæo bis paſtum ſanguine monſtrum,
Tertia ſors annis domuit repetita novenis:
Vtque ope virgineâ nullis iterata priorum

Ianua difficilis filo est inventa reflecto,
Protinus Ægides rapta Minoïde Diam
Vela dedit: comitemq; suam crudelis in illo
Littore distituit deserta, & multa querenti,
Amplexusq; & opem Liber tulit, utq; perenni,
Sidere clara foret, sumptam de fronte coronam
Immisit cœlo: tenues volat illa per auras:
Diumq; volat, gemmæ nitidos vertuntur in ignes:
Consistuntq; loco, specie remanente coronæ,
Qui medius nixiq; genu est, anguemq; tenentis.
Dædalus interea Cretea, longumq; perosus
Exilium, tactúsque loci natalis amore,
Clausus erat pelago. terras licet, inquit, & undas
Obstruat: at cœlum certè patet: ibimus illac:
Omnia possideat: non possidet aëra Minos.
Dixit: & ignotas animum dimittit in artes:
Naturámque novat: nam ponit in ordine pennas
A minima cœptas, longam breviore sequente,
Vt clivo crevisse putes. Sic rustica quondam
Fistula disparibus paulatim surgit avenis.
Tunc lino medias, & ceris alligat imas:
Atque ita compositas parvo curvamine flectit,
Vt veras imitetur aves. puer Icarus una
Stabat: & ignarus sua se tractare pericla,
Ore renidenti, modò quas vaga moverat aura,
Captabat plumas: flavam modò pollice ceram
Mollibat: lusuq; suo mirabile patris
Impediebat opus. Postquam manus ultima cœpto
Imposita est, geminas opifex libravit in alas
Ipse suum corpus, motaq; pependit in aura.
Instruit & natum: Medioq; ut limite curras,
Icare, ait, moneo, ne, si demissior ibis,
Vnda gravet pennas; si celsior, ignis aduret.
Inter utrumq; vola, nec te spectare Booten,
Aut Helicen jubeo, strictumq; Orionis ensem:
Me duce carpe viam: pariter præcepta volandi
Tradit, & ignotas humeris accommodat alas.

Inter opus, monitusq; genæ maduêre seniles:
Et patriæ tremuêre manus, dedit oscula nato
Non iterum repetenda suo: pennisq; levatus
Antè volat, comitiq; timet (velut ales, ab alto
Quæ teneram prolem produxit in aëra nido)
Hortaturq; sequi, damnosasq; erudit artes:
Et movet ipse suas, & nati respicit alas.
Hos aliquis, tremula dum captat arundine pisces;
Aut pastor baculo, stivæq; innixus arator,
Vidit, & obstupuit: quiq; æthera carpere possent,
Credidit esse deos, & jam Iunonia læva
Parte Samos fuerat, Delosq;, Paros q; relictæ:
Dextra Lebynthos erat: fœcundaq; melle Calydna:
Cùm puer audaci cœpit gaudere volatu,
Deseruitq; ducem: cœliq; cupidine tactus
Altius egit iter: rapidi vicinia Solis
Mollit odoratas pennarum vincula ceras.
Tabuerant ceræ: nudos quatit ille lacertos:
Remigioq; carens non ullas concipit auras:
Oraq; cæruleâ patrium clamantia nomen
Excipiuntur aquâ: quæ nomen traxit ab illo.
At pater infælix, nec jam pater, Icare, dixit.
Icare, dixit, ubi es? qua te regione requiram?
Icare, dicebat: pennas conspexit in undis:
Devovitq; suas artes: corpusq; sepulchro
Condidit: & tellus à nomine dicta sepulti est.
Hanc miseri tumulo ponentem corpora nati
Garrula ramosa prospexit ab ilice perdix:
Et plausit pennis: testataq; gaudia cantu est.
Vnica tum volucris, nec visa prioribus annis,
Factaq; nuper avis, longum tibi Dædale crimen.
Namq; huic tradiderat fatorum ignara docendam
Progeniem, germana suam, natalibus actis
Bis puerum senis, animi ad præcepta capacis.
Ille etiam medio spinas in pisce notatas
Traxit in exemplum: ferroq; incîdit acuto
Perpetuos dentes: & serræ repperit usum

Primus: & ex uno duo ferrea brachia nodo
Junxit, ut æquali ſpatio diſtantibus illis
Altera pars ſtaret, pars altera duceret orbem:
Dædalus invidit: ſacraq; ex arce Minervæ
Præcipitem miſit, lapſum mentitus. at illum,
Quæ favet ingeniis excepit Pallas, avemq;
Reddidit; & medio velavit in aëre pennis.
Sed vigor ingenij quondam velocis, in alas,
Inq; pedes abiit, nomen, quod & ante remanſit.
Non tamen hæc altè volucris ſua corpora tollit.
Nec facit in ramis altoq; cacumine nidos:
Propter humum volitat: ponitq; in ſæpibus ova:
Antiqui q; memor metuit ſublimia caſus.
Iamq; fatigatum tellus Ætnæa tenebat
Dædalon: & ſumptis pro ſupplice Cocalus armis
Mitis habebatur. Iam lamentabile Athenæ
Pendere deſierant Theſeia laude tributum.
Templa coronantur: bellatricemq; Minervam
Cum Ioue, Diiſq; vocant aliis, quos ſanguine voto
Muneribuſq; datis, & acerris thuris honorant.
Sparſerat Argolicas nomen vaga fama per urbes
Theſeos. & populi, quos dives Achaïa cepit,
Hujus opem magnis imploravêre periclis.
Hujus opem Calydon, quamvis Meleagron haberet,
Sollicita ſupplex petit prece. Cauſa petendi
Sus erat, infeſtæ famulus vindex q; Dianæ.
Oenea namq; ferunt plenis ſucceſſibus anni
Primitias frugum Cereri, ſua vina Lyæo,
Palladios flavæ latices libaſſe Minervæ.
Cœptus ab agricolis ſuperos pervenit ad omnes
Ambitioſus honor: ſolas ſine thure relictas
Præteritas ceſſaſſe ferunt Latoïdos aras.
Tangit & ira deos. at non impune feremus.
Quæq; inhonoratæ, non & dicemur inultæ,
Inquit: & Oenios ultorem ſpreta per agros
Miſit aprum, quanto majores herbida tauros
Non habet Epirus; ſed habent Sicula arva minores.

Sanguine & igne micant oculi, riget horrida cervix.
Et setæ densis similes hastilibus horrent;
Stantq; velut vallum, velut alta hastilia setæ:
Fervida cum rauco latos stridore per armos
Spuma fluit: dentes æquantur dentibus Indis:
Fulmen ab ore venit: frondes afflatibus ardent.
Is modò crescentes segetes proculcat in herba:
Nunc matura metit fleturi vota coloni:
Et Cererem in spicis intercipit; area frustra,
Et frustra expectant promissas horrea messes.
Sternuntur gravidi longo cum palmite fœtus,
Baccaq; cum ramis semper frondentis olivæ.
Sævit & in pecudes, non has pastorve, canisve,
Non armenta truces possunt defendere tauri.
Diffugiunt populi: nec sese in mœnibus urbis
Esse putant tutos: donec Meleagros, & una
Lecta manus juvenum caluêre cupidine laudis.
Tyndaridæ gemini præstantes, cæstibus alter,
Alter equo, primæq; rotis molitor Iason.
Et cum Pirithoo fœlix concordia Theseus.
Et duo Thestiadæ, & proles Aphareia Lynceus,
Leucippusq; ferox, jaculoq; insignis Acastus.
Et velox Idas, & jam non fœmina Cæneus.
Hippothoësq;, Dryasq;, & cretus Amyntore Phœnix,
Actoridæq; pares, & missus ab Elide Phileus.
Nec Telamon aberat, magniq; creator Achillis,
Cumq; Pheretiade, & Hyantæo Iolao
Impiger Eurytion: cursuq; invictus Echion,
Neritiusque Lelex, Panopeus, Hyleusque, feroxque
Hippasus, & primis etiam nunc Nestor in annis
Et quos Hippocoon antiquis misit Amyclis,
Penelopesq; socer, cum Parrhasio Ancæo,
Ampycidesque sagax, & adhuc à conjuge tutus
Oeclides, nemorisque decus Tegeæa Lycæi
Venit Atlante Schœnei pulcherrima virgo.
Rasilis huic summam mordebat fibula vestem:
Crinis erat simplex nodum collectus in unum:

Ex humero pendens resonabat eburnea læva
Telorum custos: artum quoque læva tenebat:
Talis erat cultu facies, quam dicere verè
Virgineam in puero, puerilem in virgine possis.
Hanc pariter vidit, pariter Calydonius heros
Optavit renuente deo. flammasq; latentes
Hausit: & ô fœlix, quem aignabitur, inquit,
Ista virum: nec plura sinit tempusq; pudorq;
Dicere; majus opus magni certaminis urget:
Silva frequens trabibus, quam nulla secuerat ætas,
Incipit a plano, devexaq; prospicit arva:
Quò postquam venêre viri, pars retia tendunt:
Vincula pars adimunt canibus: pars pressa sequuntur
Signa pedum, cupiuntq; suum reperire periculum.
Concava vallis erat: quò se demittere rivi
Assuêrant pluvialis aquæ. tenet ima lacunæ
Lenta salix, ulvæq; leves, junciq; palustres:
Viminaq;, & longæ parva sub arundine cannæ.
Hinc aper excitus medios violentus in hostes
Fertur, ut excussis elisus nubibus ignis.
Sternitur incursu nemus: & propulsa fragorem
Silva dat. exclamant juvenes, protentaq; forti
Tela tenent dextra lato vibrantia ferro.
Ille ruit: spargitq; canes, ut quisque furenti
Obstat: & obliquo latrantes dissipat ictu.
Cuspis Echionio primùm contorta lacerto
Vana fuit, truncoq; dedit leve vulnus acerno,
Proxima si nimiis mittentis viribus usa
Non foret, in tergo visa est hæsura petito.
Longiùs it. auctor teli Pegaseus Iason.
Phœbe, ait Ampycides, si te coluiq; coloq;
Da mihi, quod petitur, certo contingere telo.
Quà potuit precibus deus annuit; ictus ab illo est,
Sed sine vulnere aper: ferrumq; Diana volanti
Abstulerat jaculo: lignum sine acumine venit,
Ira feri major est: nec fulmine lenius arsit,
Emicat ex oculis; spirat quoque pectore flammas.

Vtq; volat moles adducto concita nervo;
Cum petit aut muros, aut plenas milite turres:
In juvenes certo sic impete vulnificus sus
Fertur: & Eupalamon, Pelagonaq; dextra tuentes
Cornua prosternit: socijq; prêre jacentes.
At non letiferos effugit Enæsimus ictus
Hippocoonte satus: trepidantem, & terga parantem
Vertere, succiso liquerunt poplite nervi.
Forsitan & Pylius citra Troiana perisset-
Tempora: sed, sumpto positâ conamine ab hasta,
Arboris insiluit, quæ stabat proxima, ramis:
Despexitq; loco tutus, quem fugerat, hostem.
Dentibus ille ferox in querno stipite tritis
Imminet exitio; fidensq; recentibus armis
Orithyæ magni rostro femur hausit adunco.
At gemini nondum cœlestia sidera fratres,
Ambo conspicui, nive candidioribus amlo
Vectabantur equis: ambo vibrata per auras
Hastarum tremulo quatiebant spicula motu
Vulnera fecissent; nisi setiger inter opacas,
Nec jaculis isset, nec equo loca pervia silvas.
Persequitur Telamon, studioq; incautus eundi
Pronus ab arborea cecidit radice retentus.
Dum levat hunc Peleus, celerem Tegeæa sagittam
Imposuit nervo, sinuatoq; expulit arcu.
Fixa sub aure feræ summum distrinxit arundo
Corpus, & exiguo rubefecit sanguine setas:
Nec tamen illa sui successu lætior ictus,
Quàm Meleager erat. Primus vidisse putatur
Et primus socijs visum ostendisse cruorem;
Et meritum dixisse feres virtutis honorem.
Erubuêre viri: seq; exhortantur: & addunt
Cum clamore animos: jaciantq; sine ordine tela.
Turba nocet jactis: &, quos petit, impedit ictus.
Ecce furens contra sua fata bipennifer Arcas
Discite fœmineis quid tela virilia præstent,
O juvenes, operiq; meo concedite, dixit:

Ipſa ſuis licet hunc Latonia protegat armis,
Invita tamen hunc perimet mea dextra, Diana.
Talia magniloquo tumidus memoraverat ore:
Ancipitemq; manu tollens utraq; ſecurim;
Inſtiterat digitis primos ſuſpenſus in artus.
Occupat audentem, quaque eſt via proxima leto,
Summa ferus geminos direxit ad inguina dentes.
Concidit Ancæus: glomerataq; ſanguine multo
Viſcera lapſa fluunt: madefactaq; terra cruore eſt.
Ibat in adverſum proles Ixionia hoſtem
Pirithous, valida quatiens venabula dextra,
Cui procul Ægides, O me mihi charior, inquit,
Pars animæ conſiſte meæ: licet eminus eſſe
Fortibus: Ancæo nocuit temeraria virtus.
Dixit: & erata torſit grave cuſpide cornu:
Cui benè librato, votiq; potente futuro
Obſtitit eſculea frondoſus ab arbore ramus.
Miſit & Æſonides jaculum: quod caſus ab illo
Vertit: & in mentum figit latrantis: & inter
Ilia conjectum, tellure per ilia fictum eſt.
At manus Oenidæ variat: miſſiſq; duabus,
Haſta prior terra, medio ſtetit altera tergo.
Nec mora, dum ſævit, dum corpora verſat in orbem,
Stridentemq; novo ſpumam cum ſanguine fundit,
Vulneris auctor adeſt: hoſtemq; irritat ad iram,
Splendidaq; adverſos venabula condit in armos.
Gaudia teſtantur ſocij clamore ſecundo:
Victricemq; petunt dextræ conjungere dextram:
Immanemq; feram multa tellure jacentem
Mirantes ſpectant: neque adhuc contingere tutum
Eſſe putant: ſed tela tamen ſua quiſque cruentat.
Ipſe pede impoſito, caput exitiabile preſſit.
Atque ita: Sume mei ſpolium Nonacria juris,
Dixit: & in partem veniat mea gloria tecum.
Protinus exuvias rigidis horrentia ſetis
Terga dat, & magnis inſignia dentibus ora
Illi la[illegible]eſt cum munere muneris auctor.

Invidére alii, totoq́ erat agmine murmur
E quibus ingenti tendentes brachia voce,
Pone age, nec titulos intercipe, fœmina, nostros,
Thestiadæ clamant: nec te fiducia formæ
Decipiat, ne sit longè tibi captus amore
Auctor. & huic adimunt munus, jus muneris illi.
Non tulit, & tumida frendens Mavortius ira,
Discite raptores alieni, dixit, honoris,
Facta minis quantum distent: hausitq́ nefando
Pectora Plexippi nil tale timentia ferro.
Toxea, quid faciat, dubium. pariterq́ volentem
Vlcisci fratrem, fraterna q́ fata timentem,
Haud patitur dubitare diu: calidumq́ prioris
Cæde recalfecit consorti sanguine telum.
Dona deûm templis nato victore ferebat,
Cùm videt extinctos fratres Althæa referri.
Quæ, plangore dato, mœstis clamoribus urbem
Implet: & auratis mutavit vestibus atras.
At simul est auctor necis editus, excidit omnis
Luctus: & à lacrymis in pœnæ versus amorem est.
Stipes erat: quem cùm partus enixa jaceret
Thestias, in flammam triplices posuêre sorores:
Staminaq́ impressò fatalia pollice nentes,
Tempora, dixerunt, eadem lignoq́ tibiq́
O modò nate, damus. Quo postquam carmine dicto
Excessêre deæ: flagrantem mater ab igne
Eripuit ramum: sparsitq́ liquentibus undis.
Ille diu fuerat penetralibus abditus imis;
Servatusq́ tuos, juvenis, servaverat annos:
Protulit hunc genitrix, tedasq́, & fragmina poni
Imperat: & positis inimicos admovet ignes.
Tum conata quater flammis imponere ramum,
Cœpta quater tenuit. pugnat materq́ sororq́:
Et diversa trahunt unum duo nomina pectus.
Sæpe metu sceleris pallebant ora futuri:
Sæpe suum fervens oculis dabat ira ruborem,
Et modò nescio quid simili crudele minanti

Vultu

Vultus erat: modò quem misereri credere posses.
Cum ferus lacrymas animi siccaverat ardor:
Inveniebantur lacrymæ tamen: utq; carina,
Quam ventus, ventoq; rapit contrarius æstus,
Vim geminam sentit, paretq; incerta duobus:
Thestias haud aliter dubiis affectibus errat:
Inq; vices ponit, positamq; resuscitat iram.
Incipit esse tamen melior germana parente:
Et, consanguineas ut sanguine lenerat umbras,
Impietate pia est. Nam postquam pestifer ignis
Convaluit: rogus iste cremet mea viscera dixit.
Vtque manu dira lignum fatale tenebat:
Ante sepulchrales infælix astitit aras:
Pœnarumq; deæ triplices, furialibus, inquit,
Eumenides sacris vultus advertite vestros.
Vlciscor, facioq; nefas. Mors morte pianda est:
In scelus addendum scelus est, in funera funus:
Per coacervatos pereat domus impia luctus.
An fælix Oeneus nato victore fruetur?
Thestias orbus erit? melius lugebitis ambo.
Vos modò fraterni manes, animæq; recentes
Officium sentite meum, magnoq; paratas
Accipite inferias, uteri mala pignora nostri.
Heu mihi quò rapior? fratres ignoscite matri.
Deficiunt ad cœpta manus: meruisse fatemur
Illum; cur pereat: mortis mihi displicet auctor.
Ergo impunè feret? vivusq;, & victor, & ipso
Successu tumidus, regnum Calydonis habebit?
Vos cinis exiguus, gelidæq; jacebitis umbræ?
Haud equidem patiar. pereat sceleratus: & ille
Spemq; patris, regnumq; trahat, patriæq; ruinam.
Mens ubi materna est? ubi sunt pia vota parentum?
Et quos sustinuit bis mensum quinque labores?
O utinam primis arsisses ignibus infans!
Idq; ego passa forem! Vixisti munere nostro:
Nunc merito moriere tuo. Cape præmia facti:
Bisq; datam, primum partu, mox stipite rapto,

Redde

Redde animam, vel me fraternis adde ſepulcbris.
Et cupio: & nequeo. Quid agam? modo vulnera frat
Ante oculos mihi ſunt, & tantæ cædis imago:
Nunc animam pietas, maternaq; nomina frangunt.
Me miſeram! malè vincetis, ſed vincite, fratres,
Dummodò quæ dedero vobis ſolatia, voſq;
Ipſa ſequar. dixit: dextraq; averſa trementi,
Funereum torrem medios conjecit in ignes.
Aut dedit, aut viſus gemitus eſt ille dediſſe
Stipes: & invitis correptus ab ignibus arſit.
Inſcius, atque abſens flamma Meleagrus ab illa
Vritur: & cæcis torreri viſcera ſentit
Ignibus, ac magnos ſuperat virtute dolores.
Quòd tamen ignavo cadat, & ſine ſanguine, leto,
Mœret: & Ancæi fœlicia vulnera dicit,
Grandævumq; patrem, fratreſq; piaſq; ſorores,
Cum gemitu, ſociamq; tori vocat ore ſupremo:
Forſitan & matrem. Creſcunt igniſq; dolorq;,
Langueſcuntq; iterum. Simul eſt extinctus uterq;:
Jnq; leves abiit paulatim ſpiritus auras,
Paulatim cana prunam velante favilla.
Alta jacet Calydon, luxent, juveneſq; ſeneſq;:
Et vulgus, procereſq; gemunt: ſciſſæq; capillos
Plangunt ora ſimul matres Calydonides. Oeneus
Pulvere canitiem genitor, vultuſq; ſeniles
Fœdat humi fuſos, ſpatioſumq; increpat ævum:
Nam de matre manus diri ſibi conſcia facti
Exegit pœnas, acto per viſcera ferro.
Non mihi ſi centum Deus ora ſonantia linguis,
Ingeniumq; capax, totumq; Helicona dediſſet.
Triſtia perſequerer miſerarum vota ſororum.
Immemores decoris liventia pectora tundunt:
Dumq; manet corpus, corpus refoventq; foventq;:
Oſcula dant ipſi: poſito dant oſcula lecto.
Poſt cinerem, cineres hauſtos ad pectora preſſant:
Affuſæq; jacent tumulo: ſignataq; ſacto
Nomina complexæ, lacrymas in nomina fundunt.

Qui

Quas poſtquam Oeneiæ tandem Latonia clade
Et ſatiata domus, præter Gorgenq; nurumq;
Nobilis Alcmenæ, natis in corpore pennis
Allevat, & longas per brachia porrigit alas:
Corneaq; ora facit: verſaſq; per æra mittit.
Interea Theſeus ſociati parte laboris
Functus, Erechtheias Tritonidos ibat ad arces:
Clauſit iter, fecitq; moras Achelous euntì
Imbre tumens. ſuccede meis, ait, inclyte tectis
Cecropide: nec te committe rapacibus undis:
Ferre trabes ſolidas, obliquaq; volvere magno
Murmure ſaxa ſolent. Vidi contermina ripæ
Cum gregibus ſtabula alta trahi, nec fortibus illic
Profuit armentis, nec equis velocibus eſſe.
Multa quoque hic torrens nivibus de monte ſolutis
Corpora turbineo juvenilia vortice merſit.
Tutior eſt requies, ſolito dum flumina currant
Limite: dum tenuis captet ſuus alveus undas.
Annuit Ægides, utrq;, Acheloë, domoq;,
Conſilioq; tuo, reſpondit: & uſus utroq; eſt.
Pumice multicavo, nec lenibus atria tophis
Structa ſubit: molli tellus erat humida muſco:
Summa lacunabant alterno murice conchæ.
Iamq; duas lucis partes Hyperione menſo,
Diſcubuére toris Theſeus, comiteſq; laborum,
Hac Ixionides, illa Trœzenius heros
Parte Lelex, variis jam ſparſus tempora canis:
Quoſq; alios parili fuerat dignatus honore
Amnis Acarnanum, latiſſimus hoſpite tanto.
Protinus appoſitas nudæ veſtigia Nymphæ
Inſtruxere epulis menſas: dapibuſq; remotis
In gemma poſuére merum. Tum maximus heros
Æquora proſpiciens oculis ſubjecta, Quis, inquit,
Ille locus: (digitoq; oſtendit:) &, inſula nomen
Quod gerit illa, doce: quanquam non una videtur.
Amnis ad hæc, non eſt inquit, quod cernimus, unum.
Quinque jacent terræ: ſpatij diſcrimina fallunt.

Quoq;

Quoq; minus spretæ factum mirére Dianæ:
Naiades hæ fuerant, quæ cum bis quinque juvencas
Mactassent, ruriscq; deos ad sacra vocassent:
Immemores nostri festas duxêre choreas.
Intumui, quantiscque feror, cum plurimus unquam,
Tantus eram: pariterq; animis immanis & undis,
A silvis silvas, & ab arvis arva revulsi:
Cumq; loco, Nymphas memores tum denique nostri,
In freta provolvi. fluctus nosterq; marisq;
Continuam diduxit humum: pariterq; revellit
In totidem medius, quot cernis Echinadas, undis.
Vt tamen ipse vides procul en procul una recessit
Insula, grata mihi, Perimelen navita dicit.
Huic ego virgineum dilectæ nomen ademi.
Quod pater Hippodamas ægrè tulit, inq; profundum
Protulit è scopulo perituræ corpora natæ.
Excepi: nantemq; ferens, ô proxima terræ
Regna, vagæ, dixi sortite Tridentifer undæ,
In quo desinimus, quò sacri currimus amnes,
Huc ades, atque audi placidus Neptune precantem,
Huic ego, quam porto, nocui: sis mitis, & æquus.
Si pater Hippodomas, aut si minùs impius esset;
Debuit illius misereri, ignoscere nobis.
Cui quondam tellus clausa est feritate paterna,
Asser opem: mersæq; precor feritate paterna,
Da, Neptune, locum: vel sit locus ipsa licebit:
Hunc quoque complectar. movit caput æquoreus rex,
Concussitq; suis omnes assensibus undas.
Extimuit Nympha: nabat tamen: ipse natantis
Pectora tangebam trepido salientia motu:
Dumq; ea contrecto: totum durescere sensi
Corpus: & inducta condi præcordia terra.
Dum loquor: amplexa est artus nova terra natantes,
Et gravis increvit mutatis insula membris.
Annis ab his tacuit. Factum mirabile cunctos
Moverat: irridet credentes, utq; deorum
Spretor erat, mentisq; ferox Ixione natus,

Fili

Ficta refers, nimiumq; putas, Achelee, potentes
Esse deos, dixit, si dant admuntq; figuras.
Obstupuêre omnes: nec talia dicta probárunt:
Ante omnesq; Lelex, animo maturus & ævo,
Sic ait: Immensa est, finemq; potentia cœli
Non habet: & quicquid superi voluêre, peractum est.
Quoq; minus dubites: tiliæ contermina quercus
Collibus est Phrygiis, medio circundata muro.
Ipse locum vidi. Nam me Pelopeïa Pittheus
Misit in arva, suo quondam regnata parenti.
Haud procul hinc stagnum est, tellus habitabilis olim.
Nunc celebres mergis fulicisq; palustribus undæ.
Iupiter hue specie mortalis, cumq; parente
Venit Atlantiades positis caduciser alis:
Mille domos adiêre, locum, requiemq; petentes:
Mille domos clausere seræ: tamen una recepit.
Parva quidem, stipulis, & cannâ tecta palustri:
Sed pia Baucis anus, parilique ætate Philemon
Illâ sunt annis juncti juvenilibus: illa
Consenuêre casa: paupertatemq; ferendo
Effecêre levem, nec iniqua mente ferendam.
Nec refert dominos illic famulósve requiras,
Tota domus duo sunt, iidem parentq; jubentq;.
Ergo ubi cœlicolæ parvos tetigêre penates,
Summissoq; humiles intrárunt vertice postes:
Membra senex posito jussit relevare sedili:
Quod super injecit textum rude sedula Baucis.
Inde foco tepidum cinerem dimovit: & ignes
Suscitat hesternos: foliisq; & cortice sicco
Nutrit, & ad flammas anima perducit anili:
Multifidasq; faces, ramaliaq; arida tecto
Detulit, & minuit, parvoq; admovit aheno.
Quodque suus conjux riguo collegerat horto,
Truncat olus foliis: furca levat ille bicorni
Sordida terga suis nigro pendentia tigno:
Servatoq; diu resecat de tergore partem
Exiguam, sectamq; domat ferventibus undis.

Interea

Interea medias fallunt sermonibus horas:
Sentiriq; moram prohibent. Erat alveus illic
Fagineus, dura clavo suspensus ab ansa:
Is tepidis impletur aquis, artusq; fovendos
Accipit. in medio torus est de mollibus ulvis
Impositus lecto, sponda, pedibusq; salignis.
Vestibus hunc velant, quas non nisi tempore festo
Sternere consuerant: sed & hæc vilisq; vetusq;
Vestis erat, lecto non indignanda saligno.
Accubuêre dei: mensam, succincta, tremensq;
Ponit anus: mensæ sed erat pes tertius impar:
Testa parem fecit. quæ postquam subdita clivum
Sustulit: æquatam mentha extersêre virenti.
Ponitur hîc bicolor sincera bacca Minervæ.
Conditaq; in liquida cornua autumnalia fece,
Intybaq;, & radix, & lactis massa coacti,
Ovaq;, non acri leviter versata favilla:
Omnia fictilibus. post hæc cælatus eodem
Sistitur argento crater, fabricataq; fago
Pocula, quæ cava sunt flaventibus illita cerâ.
Parva mora est: epulasq; foci misêre calentes:
Nec longæ rursus referuntur vina senectæ,
Dantq; locum mensis paulum seducta secundis:
Hîc nux, hîc mista est rugosis carica palmis,
Prunaq;, & in patulis redolentia mala canistris,
Et de purpureis collectæ vitibus uvæ.
Candidus in medio favus est. super omnia vultus
Accessêre boni, nec iners, pauperq; voluntas.
Interea quoties haustum cratera repleri
Sponte sua, per seq; vident succrescere vina:
Attoniti novitate pavent: manibusq; supinis
Concipiunt Bauciscq; preces timidusq; Philemon:
Et veniam dapibus, nullisq; paratibus erant.
Unicus anser erat minimæ custodia villæ:
Quem diis hospitibus domini mactare parabant.
Ille celer penna tardos ætate fatigat,
Eluditq; diu: tandemq; est visus ad ipsos

Confugis

Confugisse deos. superi vetuêre necari.
Diuq; fumus, meritasq; luet vicinia pœnas
Impia dixerunt: vobis immunibus hujus
Esse mali dabitur: modò vestra relinquite tecta:
Ac nostros comitate gradus: & in ardua montis
Ite simul, parent: & diis præeuntibus ambo
Membra levant baculis: tardiq; senilibus annis
Nituntur longo vestigia ponere clivo.
Tantum aberant summo, quantum semel ire sagitta
Missa potest: flexêre oculos: & mersa palude
Cætera prospiciunt, tantùm sua tecta manere.
Dumq; ea mirantur: dum deflent fata locorum,
Mersa vident, quæruntq; suæ pia culmina villæ.
Sola loco stabant. dum deflent fata locorum,
Illa vetus, dominis & jam casa parva duobus,
Vertitur in templum: furcæ subiêre columnæ:
Stramina flavescunt, auratæq; tecta videntur,
Cælatæq; fores, adopertaq; marmore tellus.
Concipiunt Baucisq; preces timidusq; Philemon:
Talia cum placido Saturnius edidit ore:
Dicite, juste senex, & fœmina conjuge justo
Digna, quid optetis? cum Baucide pauca locutus,
Iudicium Superis aperit commune Philemon:
Esse Sacerdotes, delubraq; vestra tueri
Poscimus: &, quoniam concordes egimus annos,
Auferat hora duos eadem: nec conjugis unquam
Busta meæ videam: neu sim tumulandus ab illa.
Vota fides sequitur. Templi tutela fuêre,
Donec vita data est: Annis ævoq; soluti,
Ante gradus templi cùm starent fortè, lociq;
Narrarent casus, frondere Philemona Baucis,
Baucida conspexit senior frondere Philemon.
Jamq; super geminos crescente cacumine vultus,
Mutua, dum licuit, reddebant dicta: valeq;
O conjux, dixere simul: simul abdita texit
Ora frutex. ostendit adhuc Tyaneïus illic
Incola, de gemino vicinos corpore truncos.

Hæc

Hæc mihi non vani, nec erat cur fallere vellent,
Narravêre senes. Equidem pendentia vidi
Seria super ramos: ponensq; recentia, dixi,
Cura deûm dÿ sint, & qui coluêre, colantur.
Deserat: cunctosq; & res, & moverat auctor,
Thesea præcipuè: quem facta audire volentem
Mirá deum, nixus cubito Calydonius amnis
Talibus alloquitur: Sunt, ô fortissime quorum
Forma semel mota est, & in hoc renovamine mansit.
Sunt quibus in plures jus est transire figuras:
Vt tibi complexi terram maris incola Proteus:
Nam modò te juvenem, modò te vidêre leonem:
Nunc violentus aper: nunc, quem tetigisse timerem,
Anguis eras: modò te faciebant cornua taurum,
Sæpe lapis poteras, arbor quoque sæpe videri:
Interdum faciem liquidarum imitatus aquarum
Flumen eras: interdum undis contrarius ignis.
Nec minus Autolyci conjux Erisichthone nata
Iuris habet. Pater hujus erat, qui numina divûm
Sperneret: & nullos aris adoleret honores.
Ille etiam Cereale nemus violasse securi
Dicitur, & lucos ferro temerasse vetustos.
Stabat in his ingens annoso robore quercus,
Una: nemus vittæ medium, memoresq; tabellæ,
Sertaq; cingebant, voti argumenta potentis,
Sæpe sub hac Dryades festas duxere choreas:
Sæpè etiam manibus nexis ex ordine, trunci
Circumiêre modum: mensuraq; roboris ulnas
Quinque ter implebat: nec non & cætera tantùm
Sylva sub hac amnis, quantum fuit herba sub illa.
Nec tamen îdcirco ferrum Dryopeius illa
Abstinuit; famulosq; jubet succidere sacrum
Robur. &, ut jussos cunctari vidit, ab uno
Edidit hæc rapta sceleratus verba securi:
Non dilecta dea solùm sed & ipsa licebit,
Sit dea, jam tanget frondente cacumine terram.
Dixit: &, obliquos dum telum librat in ictus

Contremuit

Contremuit, gemitúmque dedit dedidua quercus,
Et pariter frondes, pariter palleſcere glandes
Cœpere: ac longi pallorem ducere rami.
Cujus ut in trunco fecit manus impia vulnus,
Haud aliter fluxit diſcuſſo cortice ſanguis,
Quàm ſolet, ante aras ingens ubi victima taurus
Concidit, abrupta cruor è cervice profundi.
Obſtupuêre omnes: aliquiſq; ex omnibus audet
Deterrere nefas ſævámque inhibere bipennem,
Aſpicit hunc, mentiſque piæ cape præmia dixit,
Theſſalus: inque virum convertit ab arbore ferrum:
Detruncátque caput, repetitáque robora cædit.
Editus & medio ſonus eſt de robore talis
Nympha ſub hoc ego ſum, Cereri gratiſſima, ligno:
Quæ tibi factorum pœnas inſtare tuorum
Vaticinor moriens, noſtri ſolatia leti.
Perſequitur ſcelus ille ſuum: labefactaq; tandem
Ictibus innumeris, adductáque funibus arbor
Corruit: & multam proſtravit pondere ſilvam.
Attonitæ Dryades damno nemorúmque, ſicóque,
Omnes germanæ Cererem cum veſtibus atris
Mœrentes adeunt, pœnamq; Eriſichthonis orant.
Annuit his: capitiſq; ſui pulcherrima motu
Concuſſit gravidis oneratos meſſibus agros.
Mollitúrque genus pœnæ miſerabile, ſi non
Ille ſuis eſſet nulli miſerabilis actis,
Peſtifera lacerare fame, quæ, quatenus ipſi
Non adeunda deæ (neque enim Cererem q; Famem q;
Fata coire ſinunt.) montani numinis unam
Talibus agreſtem compellat Oreada dictis.
Eſt locus extremis Scythiæ glacialis in oris,
Triſte ſolum, ſterilis, ſine frugâ, ſine arbore tellus:
Frigus iners: illic habitant Pallórque Tremórque,
Et jejuna Fames. ea ſe in præcordia condat
Sacrilegi ſcelerata jube: ne copia rerum
Vincat eam: ſuperetq; meas certamine vires.
Néve viæ ſpatium te terreat: accipe currus:

Accipe quos frenis altè moderere dracones:
Et dedit. Illa dato subvecta per aëra curru,
Devenit in Scythiam, rigidiq; cacumina montis,
(Caucasón appellant) serpentum colla levavit:
Quæsitamq; Famem lapidoso vidit in agro,
Vngvibus, & raris vellentem dentibus herbas.
Hirtus erat crinis, cava lumina, pallor in ore,
Labra incana situ, scabri rubigine dentes:
Dura cutis, per quam spectari viscera possent:
Ossa sub incurvis extabant arida lumbis:
Ventris erat, pro ventre, locus: pendere putares
Pectus, & à spinæ tantummodò crate teneri.
Auxerat articulos macies, genuúmque tumebat
Orbis, & immodico prodibant tubere tali.
Hanc procul ut vidit (neque enim est accedere iuxtà
Ausa) refert mandata deæ: paulumq; morata,
Quanquam aberat longè, quanquã modò venerat illuc,
Visa tamen sensisse Famem, retróque dracones
Egit in Æmoniam versis sublimis habenis.

Dicta Fames Cereris (quamvis contraria semper
Illius est operi) peragit: perque aëra vento
Ad jussam delata domum est: & protinus intrat
Sacrilegi thalamos: altóque sopore solutum
(Noctis enim tempus) geminis amplectitur vlnis:
Seque viro inspirat: faucésque & pectus, & ora
Afflat: ut in vacuis peragat jejunia venis
Functáque mandato fœcundum deserit orbem:
Inq; domos inopes, assuetaq; vertitur antra.
Lenis adhuc somnus placidis Erisichthona pennis
Mulcebat, petit ille dapes sub imagine somni:
Oraq; vana movet, dentémque in dente fatigat:
Exercétq; cibo delusum guttur inani:
Proq; epulis tenues nequicquam devorat auras.
Vt verò est expulsa quies, furit ardor edendi:
Perque avidas fauces immensaq; viscera regnat.
Nec mora, quod pontus, quod terra, quod educat aër,
Poscit: & appositis queritur jejunia mensis:

Inque

Inque epulis epulas quærit: quodq; urbibus esse,
Quodq; satis poterat populo, non sufficit uni.
Plusque cupit, quò plura suam demittit in alvum.
Vtque fretum recipit de tota flumina terra,
Nec satiatur aquis, peregrinosque ebibit amnes:
Vtque rapax ignis non unquam alimenta recusat:
Innumerasque faces cremat, & quo copia major
Et data plura cupit, turbaque voracior ipsa est:
Sic epulas omnes Erisichthonis ora profani
Accipiunt poscuntque simul: cibus omnis in illo
Causa sibi est semperque locus sit inanis edendo.
Famque fame patrias altique voragine ventris
Attenuarat opes; sed inattenuata manebat
Tum quoque diva fames: implacataq; vigebat
Flamma gulæ: tandem demisso in viscera censu,
Filia restabat non illo digna parente.
Hanc quoque vendit inops, dominum generosa recusat:
Et vicina suas tendens super æquora palmas,
Eripe me domino, qui raptæ præmia nobis
Virginitatis habes, ait. Hæc Neptunus habebat:
Qui prece non spreta, quamvis modò visa sequenti
Esset hero: formamque novat, vultumque virilem
Induit, & vultus pisces capientibus aptos.
Hanc dominus spectans, O qui pendentia parvo
Æra cibo celas moderator arundinis, inquit,
Sic mare compositum, sic sit tibi piscis in unda
Credulus, & nullos nisi fixus sentiat, hamos;
Quæ modò cum vili turbatis veste capillis
Littore in hoc steterat (nam stantem in littore vidi)
Dic ubi sit. neque enim vestigia longius extant.
Illa dei munus bene cedere sensit: & à se
Se quæri gaudens, his est resecuta rogantem
Quisquis es, ignoscas: in nullam lumina partem
Gurgite ab hoc flexi, studioque oneratus inhæsi.
Quoq; minus dubites, sic hos deus æquoris artes
Adjuvet, ut nemo jamdudum littore in isto,
(Me tamen excepto) nec fœmina constitit ulla.

Credidit: & verso dominus pede pressit arenam:
Elusóq; abiit: illi sua reddita forma est.
Ast ubi habere suam transformia corpora sensit,
Sæpè pater dominis Triopeida tradit: at illa
Nunc equa, nunc ales, modò bos, modò cervus abibat:
Præbebátque avido non justa alimenta parenti.
Vis tamen illa mali postquam consumpserat omnem
Materiam, dederátque gravi nova pabula morbo,
Ipse suos artus lacero divellere morsu
Cœpit: & infelix minuendo corpus alebat.
Quid moror externis? etiam mihi sæpè novandi
Corporis, ó Juvenes, numero finita potestas.
Nam modò, qui nunc sum, videor: modò flector in an-
Armenti modo, dux, aures in cornua sumo: (guem:
Cornua dum sumpsi, nunc pars caret altera telo
Frontis, ut ipse, vides, gemitus sunt verba secuti.

PVB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON:

LIBER IX.

QVæ gemitus, truncæque deo Neptunius heres
Causa rogat frontis: cum sic Calydonius annis
Cœpit, inornatos redimitus arundine crines.
Triste petis munus. Quis enim sua prælia victus
Commemorare velit? referam tamen ordine: nec tam
Turpe fuit vinci, quàm contendisse decorum est:
Magnáque dat nobis tantus solatia victor.
Nomine si qua suo tandem pervenit ad aures

Deïanira tuas: quondam pulcherrima virgo,
Multorúmque fuit ſpes invidioſa procorum.
Cum quibus ut ſoceri domus eſt intrata petiti,
Accipe me generum, dixi, Parthaone nate.
Dixit, & Alcides. alii ceſſêre duobus,
Ille Jovem ſocerum dare ſe, famámque laborum,
Et ſuperata ſuæ referebat juſſa novercæ
Contrà ego, turpe deum mortali cedere dixit:
(Nondum erat ille deus) deminum me cernis aquarum
Curſibus obliquis inter tua regna fluentem.
Nec gener externis hoſpes tibi miſſus ab oris,
Sed popularis ero, & rerum pars una tuarum,
Tantùm ne noceat, quòd me nec Regia Juno
Odit, & omnis abeſt juſſorum pœna laborum.
Nam quòd te jactes Alcmena matre creatum,
Jupiter aut falſus pater eſt, aut crimine verus.
Matris adulterio patrem petis: elige, fictum
Eſſe Jovem malis, an te per dedecus ortum.
Talia dicentem jamdudum lumine torvo
Spectat: & accenſæ non fortiter imperat iræ;
Verbáque tot reddit: melior mihi dextera linguâ eſt:
Dummodò pugnando ſuperem: tu vince loquendo:
Congreditúrque ferox. puduit modò magna locutum
Cedere: rejeci viridem de corpore veſtem:
Brachiáque oppoſui, tenuíque à pectore varas
In ſtatione manus & pugnæ membra paravi.
Ille cavis hauſto ſparſit me pulvere palmis:
Inque vicem fulvæ tactu flaveſcit arenæ:
Et modò cervicem, modò crura micantia captat:
Aut captare putes: omníque à parte laceſſit.
Me mea defendit gravitas. fruſtráque petebar;
Haud ſecus ac moles, quam magno murmure fluctus
Oppugnant: manet illa: ſuóque eſt pondere tuta.
Digredimur paulum: rurſuſq; ad bella coïmus,
Inque gradu ſtetimus, certi non cedere: erátque
Cum pede pes junctus: totóque ego pectore pronus,
Et digitos digitis, & frontem fronte petebam.

Non aliter vidi fortes concurrere tauros,
Cùm precium pugnæ toto nitidissima saltu
Expetitur coniux. spectant armenta, pavéntque,
Nescia quem maneat tanti victoria regni.
Ter sine profectu voluit nitentia contrà
Rejicere Alcides à se mea pectora: quartò
Excutit amplexus, adductáque brachia solvit,
Impulsumq́ manu (certum est mihi vera fateri)
Protinus avertit: tergoq́ onerosus inhæsit.
Siqua fides (neque enim fictâ mihi gloria voce
Quæritur) imposito preßus mihi monte videbar.
Vix tamen inserui sudore fluentia multo
Brachia, vix solvi duros à corpore nexus.
Instat anhelanti, prohibetq́ resumere vires:
Et cervice mea potitur, tum denique tellus
Preßa genu nostro est: & arenas ore momordi.
Inferior virtute, meas diverter ad artes,
Elaborq́ viro, longum formatus in anguem,
Qui, postquam flexos sinuavi corpus in orbes,
Cúmque fero movi linguam stridore bisulcum,
Risit, & illudens nostras Tirynthius artes,
Cunarum labor est angues superare mearum,
Dixit: & ut vincas alios Acheloë, dracones,
Pars quota Lernææ serpens eris unus Echidnæ?
Vulneribus fecunda suis erat illa: nec ullum
De centum numero caput est impunè recisum,
Quin gemino cervix hærede valentior eßet.
Hanc ego ramosam natis è cæde colubris,
Crescentémque malo domui, domitámque reduxi.
Quid fore te credis? falsam qui versus in anguem
Arma aliena moves? quem forma precaria celat?
Dixerat: & summo digitorum vincula collo
Injicit. angebar, ceu guttura forcipe preßus,
Pollicibúsque meas pugnabam evellere fauces.
Sic quoque devicto, restabat tertia tauri
Forma trucis. tauro mutatus membra, rebello.
Induit ille toris à læva parte lacertos:

Admis-

Admiſſumq́, trahens ſequitur: depreſſáque dura
Cornua figet humo, meque alta ſternit arena.
Nec ſatis hoc fuerat: rigidum fera dextera cornu
Dum tenet, infregit, truncáque à fronte revellit.
Naiades hoc pomis, & odoro flore repletum
Sacrârunt: diveſque meo bona copia cornu eſt.
Dixerat, & Nymphæ ritu ſuccincta Dianæ,
Vna miniſtrarum fuſis utrinque capillis
Inceſſit, totumq́, tulit prædivite cornu
Autumnum, & menſas fœlicia poma ſecundas.
Lux ſubit: & primo feriente cacumina Sole
Diſcedunt juvenes: neque enim dum flumina pacem
Et placidos habeant lapſus, totæq́, reſidant,
Operiuntur aquæ: Vultus Achelous agreſtes,
Et lacerum cornu medijs caput abdidit undis.
Hunc tamen ablati domuit jactura decoris:
Cætera ſoſpes habet: capitis quoque fronde ſaligná,
Aut ſuper impoſitâ celatur arundine damnum.
At te, Neſſe ferox, ejuſdem virginis ardor
Perdiderat, volucri trajectum terga ſagitta.
Namq́, novâ repetens patrios cum conjuge muros,
Venerat Eveni rapidas Jove natus ad undas:
Vberior ſolito, nimbis hyemalibus auctus,
Vorticibúſque frequens erat, atque impervius amnis.
Intrepidum pro ſe, curam de conjuge agentem,
Neſſus adit, membríſque valens, ſcitúſque vadorum,
Officióque meo ripâ ſiſtetur in illa,
Hæc, ait, Alcide tu viribus utere nando.
Tradidit Aonius pavidam Calydonida Neſſo,
Pallentemq́, metu, fluviúmque, ipſumq́, timentem.
Mox ut erat pharetráque gravis, ſpolióque leonis:
(Nam clavam, & curvos trans ripam jecerat arcus)
Quandoquidem cœpi, ſuperentur flumina, dixit.
Nec dubitat: nec quà ſit clementiſſimus amnis,
Quærit: & obſequio deferri ſpernit aquarum.
Jamq́, tenens ripam, miſſos cum tolleret arcus,
Conjugis agnovit vocem: Neſſoq́, paranti

Fallere depositum. Quò te fiducia, clamat,
Vana pedum violente rapit? tibi Nesse biformis
Dicimus: exaudi; nec res intercipe nostras.
Si te nulla mei reverentia movit: ac orbes
Concubitus vetitos poterant inhibere paterni.
Haud tamen effugies, quamvis ope fidis equina.
Vulnere, non pedibus te consequar. ultima dicta
Re probat. & missâ fugientia terga sagittâ
Trajicit: extabat ferrum de pectore aduncum:
Quod simul avulsum est, sanguis per utrumq; foramen
Emicuit, mistus Lernæi tabe veneni.
Excipit hunc Nessus, neque enim moriemur inulti,
Secum ait, & calido velamina tincta cruore
Dat munus raptæ, velut irritamen amoris,
Longa fuit medii mora temporis: actáque magni
Herculis implêrat terras, odiúmque novercæ,
Victor ab Oechalia Cenæo sacra parabat
Vota Jovi, cùm fama loquax pervenit ad aures
Deïanira tuas: quæ veris addere falsa
Gaudet, & è minimo sua per mendacia crescit:
Amphitryoniaden Ioles ardore teneri.
Credit amans, Veneriséq; novæ perterrita famâ,
Indulsit primò lacrymis: flendóque dolorem
Diffudit miseranda suum mox inde, quid autem
Flemus? ait, pellex lacrymis lætabitur istis. (dum est,
Quę quoniam advenit, properandum, aliquidq; novan-
Dum licet, & thalamos nondum tenet altera nostros.
Conquerar, an sileam? repetam Calydona, morérne?
Excedam tectis? ac sic nihil amplius obstem?
Quid si me, Meleagre, tuam memorem esse sororem?
(Forte paro facinus) quantúmque injuria possit.
Fœmineúsque dolor, jugulata pellice tester?
Incursus animus varios abit omnibus illis
Prætulit imbutam Nessæo sanguine vestem
Mittere: quæ vires defecto reddat amori:
Ignoróque Lichæ quid tradat, nescia luctus
Ipsa suos tradit: blandiséq; miserrima verbis

Dona

Dona det illa viro, mandat. capit insçius heros:
Induitúrque humeris Lernææ virus Echidnæ.
Thura dabat primis & verba precantia flammis,
Vinâque marmoreas patera fundebat in aras:
Incaluit vis illa mali: resolutaque flammis,
Herculeos abiit latè diffusa per artus.
Dum potuit, solitâ gemitum virtute repressit.
Victa malis postquam est patientia, reppulit aras:
Implevitq; suis nemerosam vocibus Oeten.
Nec mora, lætiferum conatur cindere vestem.
Qua trahitur, trahit illa cutem (fœdumq; relatu)
Aut hæret membris frustra tentata revelli,
Aut laceros artus, & grandia detegit ossa,
Ipse cruor, gelido seu quondam lamina candens
Tincta lacu, stridet, coquitúrque ardente veneno.
Nec modus est: sorbent avidæ præcordia flammæ,
Cæruleúsque fluit toto de corpore sudor,
Ambustiq; sonant nervi: cæcâque medullis
Tabe liquefactis. tollens ad sidera palmas,
Cladibus, exclamat, Saturnia pascere nostris:
Pascere, & hanc pestem spectа crudelis ab alto:
Córque ferum satia: vel, si miserandus & hosti,
(Hostis enim tibi sum) diris cruciatibus ægram,
Invisamq; animam, natamq; laboribus aufer.
Mors mihi munus erit: decet hæc dare dona novercam.
Ergo ego fœdantem peregrino templa cruore
Bustrim domui? sævóque alimenta parentis
Antæo eripui? nec me pastoris Iberi
Forma triplex, nec forma triplex tua Cerbere movit?
Vósne manus validi pressistis cornua tauri?
Vestrum opus Elis habet, vestrum Stymphalides undæ,
Partheniúmque nemus. vestra virtute relatus
Thermodoontiaco cœlatus baltheus auro,
Pomâque ab insomni non custodita dracone.
Nec mihi Centauri potuêre resistere, nec mî
Arcadiæ vastator aper: nec profuit Hydræ
Crescere per damnum, geminásque resumere vires.

Quid?

Quid? quòd Thracis equos humano sanguine pingues,
Plenaq; corporibus laceris præsepia vidi?
Visaq; dejeci, dominúmque, ipsosque peremi?
His elisa jacet moles Nemeæa lacertis:
His Cacus horrendum Tyberino gurgite monstrum.
Hac cœlum cervice tuli. defessa jubendo est
Sæva Jovis conjux: ego sum indefessus agendo.
Sed nova pestis adest: cui nec virtute resisti,
Nec telis, armisque potest. pulmonibus errat
Ignis edax imis, perque omneis pascitur artus.
At valet Eurystheus: & sunt, qui credere possint
Esse Deos, dixit: perque altam saucius Oeten
Haud aliter graditur, quàm si venabula taurus
Corpore fixa gerat, factique refugerit auctor.
Sæpè illum gemitus edentem, sæpè trementem,
Sæpè retentantem totas infringere vestes,
Sternentemq; trabes, irascentemq; videres
Montibus, aut patrio tendentem brachia cœlo.
Ecce Lycham trepidum, & latitantem rupe cavata
Aspicit: utq; dolor rabiem collegerat omnem,
Tune Lycha, dixit, feralia dona dedisti?
Tune meæ necis auctor eris? tremit ille, pavétque
Pallidus: & timidè verba excusantia dicit.
Dicentem, genibúsque manus adhibere parantem
Corripit Alcides: & terq; quaterq; rotatum
Mittit in Euboicas tormento fortiùs undas.
Ille per aëreas pendens induruit auras.
Vtque ferunt imbres gelidis concrescere ventis,
Inde nives fieri: nivibus quoque mole rotatis
Astringi, & spissa glomerari grandine corpus:
Sic illum validis jactum per inane lacertis,
Exanguemq; metu, nec quicquam humoris habentem,
In rigidos versum silices, prior edidit ætas.
Nunc quoque in Euboico scopulus brevis eminet altè
Gurgite, & humanæ servat vestigia formæ:
Quem quasi sensurum nautæ calcare verentur:
Appellantq; Lychan, at tu Jovis inclyta proles,

[illegible]ribus

Arboribus cæſis, quas ardua geſſerat Oete,
Inque pyram ſtructis, arcum pharetrámque capacem,
Regnaque viſuras iterum Trojana ſagittas
Ferre jubes Pæante ſatum: quo flamma miniſtro
Subdita: dúmque avidis comprenditur ignibus agger:
Congeriem ſilvæ Nemæo vellere ſummam
Sternis, & impoſita clave cervice recumbis,
Haud alio vultu, quàm ſi conviva jaceres,
Inter plena meri redimitus pocula ſertis.
Jamq; valens, & in omne latus diffuſa ſonabat,
Securóſque artus, contemptorémque petebat
Flamma ſuum: timuêre dei pro vindice terræ.
Quos ita (ſenſit enim) læto Saturnius ore
Jupiter alloquitur: Noſtra eſt, timor iſte, voluptas,
O ſuperi, totóque libens mihi pectore grator,
Quòd memoris populi dicor rectórque patérque:
Et mea progenies veſtro quoque tuta favore eſt.
Nam quanquam ipſius datis hoc immanibus actis,
Obligor ipſe tamen: ſed enim ne pectore vano
Fida metu paveant, Oetæas ſpernite flammas.
Omnia quæ vicit, vincet, quos cernitis ignes:
Nec niſi materna Vulcanum parte potentem
Sentiet. æternum eſt à me quòd traxit, & expers
Atque immune necis, nulla dominabile flamma.
Id ego defunctum terrâ, cœleſtibus oris
Accipiam, cunctíſque meum lætabile factum
Dijs fore confido. ſi quis tamen Hercule, ſi quis
Fortè deo dolituras erit, data præmia nollet:
Sed meruiſſe dari ſciet, invitúſque probabit.
Aſſenſêre dei. conjux quoque regia viſa eſt
Cætera non duro, duro tamen ultima vultu
Dicta tuliſſe Jovis; ſeq; indoluiſſe notatam.
Interea quodcunq; fuit populabile flamma,
Mulciber abſtulerat: nec cognoſcenda remanſit
Herculis effigies: nec quicquam ab imagine ductum
Matris habet: tantumq; Jovis veſtigia ſervat.
Vtque novus ſerpens poſita cum pelle ſenecta,

Luxuriare

Luxuriare ſolet, ſquamáque nitere recenti:
Sic ubi mortales Tirynthius exuit artus,
Parte ſui meliore viget, majorq́, videri
Cœpit, & auguſta fieri gravitate verendus.
Quem pater omnipotens inter cava nubila raptum,
Quadrijugo curru radiantibus intulit aſtris.
Senſit Atlas pondus. neque adhuc Stheneleïus iras
Solverat Euriſtheus, odiúmque in prole paternum
Exercebat atrox. at longis anxia curis
Argolis Alcmene quæſtus ubi ponat aniles,
Cui referat nati teſtatos orbe labores,
Cuive ſuos caſus Ioleu habet. Herculis illam
Imperio, thalamóque animóque receperat Hyllus:
Impleratq́, uterum generoſo ſemine: cùm ſic
Incipit Alcmene: Faveant tibi numina ſaltem:
Corripiántque moras tunc, cùm matura vocabis
Præpoſitam timidis parientibus Ilithyiam:
Quam mihi difficilem Junonis gratia fecit.
Namq́, laboriferi cùm jam natalis adeſſet
Herculis, & decimum præmeretur ſidere lignum:
Tendebat gravitas uterum mihi: quódque ferebam
Tantum erat, ut poſſes auctorem dicere tanti
Ponderis eſſe Jovem: nec jam tolerare labores
Vlteriùs poteram: quin nunc quoq́, frigidus artus,
Dum loquor, horror habet: parſq́, eſt meminiſſe doloris.
Septem ego per noctes, totidem cruciata diebus,
Feſſa malis, tendenſq́, ad cœlum brachia, magno
Lucinam ad nexos partus clamore vocabam.
Illa quidem venit, ſed præcorrupta, meúmque
Quæ donare caput Junoni vellet iniquæ.
Vtque meos audit gemitus: ſubſedit in illa
Ante fores ara: dextróque eſt poplite lævum
Preſſa genu: digitíſque inter ſe pectine junctis
Suſtinuit partus: tacita quoque carmina voce
Dixit: & inceptos tenuerunt carmina partus.
Nitor, & ingrato facio convicia demens
Vana Jovi, cupióque mori: moturáque duros

verba

Verba queror ſilices. matres Cadmeides adſunt:
Votáque ſuſcipiunt: exhortantúrque dolentem.
Vna miniſtrarum media de plebe Galanthis,
Flava comas, aderat faciendis ſtrenua juſſis,
Officiis dilecta ſuis. ea ſenſit iniqua
Neſcio quid Junone geri: dúmque exit, & intrat
Sæpè fores, Divam reſidentem vidit in ara,
Brachiáque in genibus digitis connexa tenentem.
Et, Quæcunque es, ait, dominæ gratare: levata eſt
Argolis Alcmene, potitúrque puerpera voto.
Exiliit: junctáſque manus pavefacta remiſit
Diva poteas uteri, vinclis levor ipſa remiſſis:
Numine decepto riſiſſe Galanthida fama eſt.
Ridentem, prenſámque ipſis dea ſæva capillis
Traxit: & è terra corpus relevare volentem
Arcuit, inque pedes mutavit brachia primos.
Strenuitas antiqua manet: nec terga colorem
Amiſêre ſuum: forma eſt diverſa priori,
Quæ, quia mendaci parientem juverat ore,
Ore parit: noſtráſque domos, velut antè frequentat.
Dixit: & admonitu veteris commota miniſtræ
Ingemuit: quam ſic nurus eſt affata dolentem:
Te tamen, ô genitrix, aliena à ſanguine veſtro
Rapta movet facies. quid ſi tibi mira ſororis
Fata meæ referam? quanquam lacrymæque dolórque
Impediunt, prohibéntque loqui. Fuit unica matri
(Me pater ex alia genuit) notiſſima formâ
Oechalidum Dryope: quam virginitate carentem,
Vimque dei paſſam Delphos Delónque tenentis,
Excipit Andræmon, & habetur conjuge fœlix.
Eſt lacus acclivis, devexo margine formam
Littoris efficiens: ſummum myrteta coronant,
Venerat huc Dryope fatorum neſcia: quoque
Indignere magis, Nymphis latura coronas:
Inque ſinu puerum, qui nondum impleverat annum,
Dulce ferebat onus, tepidíque ope lactis alebat.
Haud procul à ſtagno, Tyrios imitata colores,

In ſpem baccarum florebat aquatica Lotos.
Carpſerat hinc Dryope, quos oblectamina nato
Porrigeret flores, & idem factura videbar:
(Namque aderam) vidi guttas è flore cruentas
Decidere, & tremulo ramos horrore moveri,
Scilicet ut referunt tardi nunc denique agreſtes,
Lotos in hanc Nymphe fugiens obſcœna Priapi,
Contulerat verſos ſervato nomine vultus.
Neſcierat ſoror hoc, quæ cum perterrita retro
Iret, & oratis vellet diſcedere Nymphis:
Hæſerunt radice pedes, convellere pugnat:
Nec quicquam, niſi ſumma, movet. ſuccreſcit ab imo,
Totaq; paulatim lentus premit inguina cortex.
Vt vidit: conata manu laniare capillos,
Fronde manum implevit, frondes caput omne tenebant.
At puer Amphiſus (namque hoc avus Eurytus illi
Addiderat nomen) materna rigeſcere ſenſit
Vbera, nec ſequitur ducentem lacteus humor.
Spectatrix aderam fati crudelis, opémque
Non poteram tibi ferre ſoror: quantúmque valebam
Creſcentem truncum, ramóſque amplexa, morabar,
Et, fateor, volui ſub eodem cortice condi.
Ecce vir Andræmon, genitorq; miſerrimus adſunt,
Et quærunt Dryopen: Dryopen quærentibus illis
Oſtendit Loton. tepido dant oſcula ligno:
Affuſiq; ſuæ radicibus arboris hærent,
Nil niſi jam faciem, quod non foret arbor, habebat
Chara ſoror. lacrymæ miſero de corpore factis
Irrorant foliis: ac, dum licet, oráque præſtant
Vocis iter, tales effundis in aëra queſtus:
Siqua fides miſeris, hoc me, per numina juro
Non meruiſſe nefas: patior ſine crimine pœnam.
Viximus innocuæ: ſi mentior, arida perdam,
Quas habeo frondes, & cæſa ſecuribus urar.
Hunc tamen infantem maternis demite ramis
Et date nutrici: noſtráque ſub arbore, ſæpe
Lac facitote bibat, noſtráque ſub arbore ludat.

Tumque

Cúmque loqui poterit, matrem facitote ſalutet:
Et triſtis dicat: Latet hoc in ſtipite mater:
Stagna tamen timeat: nec carpat ab arbore flores:
Et frutices omnes corpus putet eſſe dearum.
Chare vale conjux, & tu germana, patérque,
Et, ſiqua eſt pietas, ab acutæ vulnere falcis,
A pecoris morſu, frondes defendite noſtras.
Et quoniam mihi fas ad vos incumbere non eſt,
Erigite huc artus, & ad oſcula noſtra venite,
Dum tangi poßum, parvúmque attollite natum.
Plura loqui nequeo. nam jam per candida mollis
Colla liber ſerpit, ſummóque cacumine condor.
Ex oculis removete manus. ſine munere veſtro
Contigit inductus morientia lumina cortex.
Deſierat ſimul ore loqui, ſimul eſſe; diúque
Corpore mutato rami caluêre recentes.
Dumq; refert Iole factum miſerabile, dumq;
Eurytidos lacrymas admoto pollice ſiccat
Alcmenæ: flet & ipſa tamen. compeſcuit omnem
Res nova triſtitiam: nam limine conſtitit alto
Pænè puer, dubiáque tegens lanugine malas,
Ora reformatus primos Iolaus in annos.
Hoc illi dederat Junonia muneris Hebe,
Victa viri precibus quæ cùm jurare pararet,
Dona tributurum poſt hunc ſe talia nulli:
Non eſt paſſa Themis. nam iam diſcordia Thebæ
Bella movent, dixit, Capaneúſque niſi ab Jove vinci
Haud poterit: fientq; pares in vulnera fratres,
Subductáque ſuos manes tellure videbit
Vivus adhuc vates, ultúſque parente parentem
Natus, erit facto pius & ſceleratus eodem:
Attonitúſque malis, exul mentiſque domúſque
Vultibus Eumenidum, matríſque agitabitur umbris,
Donec cum conjux fatale poposcerit aurum,
Cognatúmque latus Phlegeius hauſerit enſis
Tum demum magno petet hoc Acheloïa ſupplex
Ab Jove Callirhoë: natis infantibus annos

Addat

Addat, neve necem ſinat eſſe ultoris inultam,
Jupiter his motus, privignæ dona, nurúſque
Præcipiet, facietq; viros impubibus annis.
Hæc ubi faticano venturi præſcia dixit
Ore Themis: vario ſuperi ſermone fremebant.
Et, cur non aliis eadem dare dona liceret,
Murmur erat. queritur veteres Pallantias annos
Conjugis eſſe ſui, queritur caneſcere mitem
Jaſiona Ceres: repetitum Mulciber ævum
Poſcit Erichthonio: Venerem quoque cura futuri
Tangit, & Anchiſæ renovare paciſcitur annos:
Cui ſtudeat. Deus omnis habet: creſcitq; favore
Turbida ſeditio: donec ſua Jupiter ora
Solvit: &, O noſtri ſiqua eſt reverentia, dixit,
Quò ruitis? tantúmne aliquis ſibi poſſe videtur,
Fata quoque ut ſuperet? fatis Iolaus in annos,
Quos egit rediit fatis juveneſcere debent
Callirhoë geniti, non ambitione nec armis.
Vos etiam quoque hoc animo meliore feratis,
Me quoque fata regunt: quæ ſi mutare valerem,
Nec noſtrum feri cur varent Æacon anni,
Perpetuumq; ævi florem Rhadamanthus haberet
Cum Minoë meo: qui propter amara ſenectæ
Pondera deſpicitur: nec, quo priùs, ordine regnat.
Dicta Jovis movêre deos: nec ſuſtinet ullus,
Cùm videat feſſos Rhadamanthon & Æacon annis
Et Minoa queri. qui, dum fuit integer ævi,
Terruerat magnas ipſo quoque nomine gentes:
Tunc erat invalidus, deïonidemq; juventæ
Robore Miletum, Phœboq; parente ſuperbum
Pertimuit: credenſq; ſuis inſurgere regnis,
Haud tamen eſt patriis arcere penatibus auſus,
Sponte fugis, Milete, tua: celeriq; carina,
Ægeas metiris aquas: & in Aſide terra
Mœnia conſtituis, poſitoris habentia nomen.
Hic tibi, dum ſequitur patriæ curvamine ripæ
Filia Mæandri toties redeuntis eodem,

Cognita

Cognita Cyanee præstanti corpore Nympha,
Byblida cum Cauno prolem est enixa gemellam.
Byblis in exemplo est, ut ament concessa puellæ.
Byblis Apollinei correpta cupidine fratris,
Non soror ut fratrem, nec quà debebat, amavit,
Illa quidem primò nullos intelligit ignes:
Nec peccare putat, quòd sæpius oscula jungat:
Quòd sua fraterno circundet brachia collo:
Mendaciq; diu pietatis fallitur umbrâ.
Paulatim declinat amor: visuraq; fratrem
Culta venit: nimiumq; cupit formosa videri,
Et, si qua est illic formosior, invidet illi.
Sed nondum manifesta sibi est: nullumque sub illo
Igne facit votum, veruntamen æstuat intus.
Jam dominum appellat; jam nomina sanguinis odit:
Byblida jam mavult, quàm se vocet ille sororem.
Spes tamen obscœnas animo demittere non est
Ausa suo vigilans: placida resoluta quietè
Sæpè videt quod amat. visa est quoque jungere fratri
Corpus, & erubuit, quamvis sopita jaceret.
Somnus abit: silet illa diu: repetitq; quietis
Ipsa suæ speciem, dubiáque ita mente profatur:
Me miseram! tacitæ quid vult sibi noctis imago?
Quàm nolim rata sit, cur hæc ego somnia vidi?
Ille quidem est oculis quamvis formosus iniquis:
Et placet, & possim, si non sit frater, amare:
Et me dignus erat, verùm nocet esse sororem.
Dummodò tale nihil vigilans committere tentem:
Sæpè licet simili redeat sub imagine somnus?
Testis abest somno, nec abest imitata voluptas.
Prò Venus, & tenera volucer cum matre Cupido,
Gaudia quanta tuli! quàm me manifesta libido,
Contigit! ut jacui totis resoluta medullis!
Ut meminisse juvat! quamvis brevis illa voluptas,
Nóxque fuit præceps, & cœptis invida nostris.
O ego, si liceat mutato nomine jungi,
Quàm bene, Caune, tuo poteram nurus esse parentis!

Quàm bene Caune, meo poteras gener esse parenti,
Omnia, dii facerent, essent communia nobis,
Præter avos: tu me vellem generosior esses.
Nescio quam facies igitur pulcherrimè matrem.
Hei mei, quæ malè sum, quos tu, sortita parentes:
Nil nisi frater eris; quod obest, id habebimus unum.
Quid mihi significant ergo mea visa? quod autem
Somnia pondus habent? an habent & somnia pondus?
Dii melius: dii nempe suas habuêre sorores.
Sic Saturnus Opim junctam sibi sanguine duxit,
Oceanus Tethin, Junonem Rector Olympi.
Sunt superis sua jura: quid ad cœlestia ritus
Exigere humanos, diversaq; fœdera tento?
Aut nostro vetitus de corde fugabitur ardor:
Aut, hoc si nequeo, peream precor ipsa: toróque
Mortua componar: positæq; det oscula frater.
Et tamen arbitrium quærit res ista duorum:
Finge placere mihi: scelus esse videbitur illi.
At non Æolidæ thalamos timuêre sororum.
Vnde sed hos novi? cur hæc exempla paravi?
Quò feror? obscœnæ procul hinc discedite flammæ.
Nec, nisi quà fas est germanæ, frater ametur,
Si tamen ipse mei captus prior esset amore,
Forsitan illius possem indulgere furori.
Ergo ego, quæ fueram non rejectura petentem,
Ipsa petam? poterísne loqui? poterísne fateri?
Coget amor: potero. vel, si pudor ora tenebit,
Litera celatos arcana fatebitur ignes.
Hoc placet: hæc dubiam vicit sententia mentem.
In latus erigitur: cubitóque innixa sinistro,
Viderit, insanos, inquit, fateamur amores.
Hei mihi quò labor? quem mens mea concipit ignem?
Et meditata manu componit verba trementi.
Dextra tenet ferrum, vacuam tenet altera ceram:
Incipit: & dubitat: scribit: damnatq; tabellas:
Et notat, & delet: mutat, culpátque, probátque.
Inque vicem sumptas ponit: positásque resumit.

Quid

Quid velit, ignorat: quicquid factura videtur,
Displicet, in vultu est audacia mista pudori,
Scripta soror fuerat: visum est delere sororem,
Verbáque correptis incidere talia ceris:
Quam, nisi tu dederis, non est habitura salutem,
Hanc tibi mittit amans: pudet ah: pudet edere nomen:
Et si, quid cupiam, quæris, sine nomine vellem
Posset agi mea causa meo: nec cognita Byblis
Antè, forem, quàm spes votorum certa fuisset.
Esse quidem læsi poterat tibi pectoris index
Et color, & macies, & vultus, & humida sæpè
Lumina, nec causa suspiria mota patenti,
Et crebri amplexus, & quæ si fortè notasti,
Oscula sentiri non esse sororia possent.
Ipsa tamen, quamvis animi grave vulnus habebam:
Quamvis intus erat furor igneus: omnia feci,
(Sunt mihi Dii testes) ut tandem sanior essem:
Pugnavíque diu violenta Cupidinis arma
Effugere infelix: & plus, quàm ferre puellam
Posse putes, ego dura tuli. superata fateri
Cogor, opemq; tuam timidis exposcere votis,
Tu servare potes, tu perdere solus amantem.
Elige utrum facias. non hoc inimica precatur:
Sed quæ, cùm tibi sit junctissima, junctior esse
Expetit, & vinclo tecum propiore ligari:
Jura senes nôrint, & quid liceátque, nefasque,
Fásque sit, inquirant: legúmque examina servent.
Conveniens Venus est annis temeraria nostris.
Quid liceat nescimus adhuc: & cuncta licere
Credimus: & sequimur magnorum exempla deorum.
Nec nos aut durus pater, aut reverentia famæ,
Aut timor impediet: tantùm absit causa timendi,
Dulcia fraterno sub nomine furta tegemus.
Est mihi libertas tecum secreta loquendi:
Et damus amplexus: & jungimus oscula coram.
Quantum est quod desit? miserere fatentis amorem,
Et non fassúræ, nisi cogeret ultimus ardor.

Nêve merêre meo ſubſcribi cauſa ſepulchro.
Talia nequicquam peragrantem plena reliquit
Cera manum: ſummóque in margine verſus adhæſit,
Protinus impreſſâ ſignat ſua crimina gemmâ
Quam tinxit lacrymis: linguæ defecerat humor.
Déque ſuis unum famulis pudibunda vocavit:
Et paulùm blandita, Fer has, fidiſſime, noſtro,
Dixit, & adjecit longo poſt tempore fratri.
Cum daret: elapſæ manibus cecidêre tabellæ.
Omine turbata eſt: miſit tamen. apta miniſter
Tempora nactus adit: traditq; latentia verba.
Attonitus ſubitâ juvenis Mæandrius irâ,
Projicit acceptas, lectâ ſibi parte, tabellas.
Vixq; manus retinens trepidantis ab ore miniſtri,
Dum licet, ô vetitæ ſcelerate libidinis auctor,
Effuge, ait: qui, ſi noſtrum tua fata pudorem
Non traherent tecum, pœnas mihi morte dediſſes.
Ille fugit pavidus: dominæq; ferocia Cauni
Dicta refert, palles auditâ, Bybli, repulſa:
Et pavet obſeſſum glaciali frigore corpus,
Mens tamen ut rediit pariter redière furores:
Linguáque vix tales icto dedit aëre voces.
Et meritò: quid enim temeraria vulneris hujus
Indicium fecit? quid quæ celanda fuerunt,
Tam citò commiſi properatis verba tabellis?
Antè erat ambiguus animi ſententia dictis
Prætentanda mihi, ne non ſequerentur euntem:
Parte aliqua: vel qualis foret aura, notare
Debueram, tutóque mari decurrere: quæ nunc
Non exploratis implevi lintea ventis.
Nunc feror in ſcopulos igitur: ſubmerſaq; toto
Obruor Oceano, nec habent mea vela recurſus.
Quid? quòd & ominibus certis prohibebar amori
Indulgere meo, tunc cùm mihi ferre jubenti
Excidit, & fecit ſpes noſtras cera caducas?
Nónne vel illa dies fuerat, vel tota voluntas,
Sed potius mutanda dies? deus ipſe monebat,

Sig-

Signáque certa dabat, ſi non malè ſana fuiſſem.
Et tamen ipſa loqui, nec me committere ceræ
Debueram: præſenſq́, meos aperire furores.
Vidiſſet lacrymas: vultus vidiſſet amantis.
Plura loqui poteram, quàm quæ cepére tabellæ.
Invito potui circumdare brachia collo:
Et ſi rejicerer, potui moritura videri:
Amplectiq́, pedes, adfuſaq́, poſcere vitam.
Omnia feciſſem: quorum ſi ſingula duram
Flectere non poterant, potuiſſent omnia mentem,
Forſitan & miſſi ſit quædam culpa miniſtri,
Non adiit aptè, nec legit idonea, credo,
Tempora: nec petiit horámque, animúmque vacantem,
Hæc nocuêre mihi. neque enim de tigride natus,
Nec rigidos ſilices, ſolidúmve in pectore ferrum,
Aut adamanta gerit: nec lac bibit ille leænæ.
Vincetur. repetendus erit nec tædia cœpti
Vlla mei capiam dum ſpiritus iſte manebit,
Nam primum, ſi facta mihi revocare liceret,
Non cœpiſſe fuit: cœpta expugnare, ſecundum eſt.
Quippe nec ille poteſt (ut jam mea vota relinquam)
Non tamen auſorum ſemper memor eſſe meorum.
Et, quia desjerim, leviter voluiſſe videbor:
Aut etiam tentaſſe illum, inſidiiſque petiſſe.
Vel certè non hoc, qui pluribus urget & urit
Pectora noſtra, deo, ſed victa libidine credar.
Denique jam nequeo nil commiſiſſe nefandum.
Et ſcripſi, & petii: temerata eſt noſtra voluntas.
Vt nihil adjiciam: non poſſum innoxia dici.
Quod ſupereſt, multum eſt invota, in crimina parvum
Dixit, & (incertæ tanta eſt diſcordia mentis)
Dum pigeat tentaſſe, libet tentare: modúmque
Exit, & infœlix committit ſæpè repelli.
Mox ubi finis abeſt, patriam fugit ille, nefáſque,
Inque peregrinâ ponit nova mœnia terrâ.
Tum verò mœſtam totâ Miletida mente
Defeciſſe ferunt: tum verò à pectore veſtem

Diripuit: planxitq; suos furibunda lacertos.
Jámque palàm est demens: inconcessamq; fatetur
Spem Veneris, sine qua patriam, invisosq; penates
Deserit, & profugi sequitur vestigia fratris.
Vtque tuo motæ, proles Semeleia, thyrso
Ismariæ celebrant repetita triennia Bacchæ:
Byblida non aliter latos ululasse per agros,
Bubasides vidêre nurus: quibus illa relictis
Caras, & armiferos Lelegas, Lyciamq; pererrat.
Jam Cragon, & Lymirem, Xanthiq; reliquerat undas:
Quóque Chimæra jugum mediis in partibus ignem,
Pectus & ora leæ, caudam serpentis habebat.
Deficiunt silvæ, cùm tu lassata sequendo
Concidis: & dura positis tellure capillis,
Bybli jaces: frondesq; tuo premis ore caducas:
Sæpè illam Nymphæ tenerís Lelegeïdes ulnis
Tollere conantur, sæpè ut medeatur amori
Præcipiunt: surdæq; adhibent solatia menti.
Muta jacet, viridesque suis tenet unguibus herbas
Byblis, & humectat lacrymarum gramina rivo.
Naïades his venam, quæ nunquam arescere posset,
Supposuisse ferunt. quid enim dare majus habebant?
Protinus, ut secto piceæ de cortice guttæ,
Vtve tenax gravida manat tellure bitumen:
Vtq; sub adventum spirantis lenè Eavoni,
Sole remollescit, quæ frigore constitit unda:
Sic lacrymis consumpta suis Phœbeia Byblis
Vertitur in fontem, qui nunc quoque vallibus illis
Nomen habet dominæ, nigráque sub ilice manat.
Fama novi centum Cretæas forsitan urbes
Implesset monstri: si non miracula nuper
Iphide mutato Crete propiora tulisset.
Proxima Gnossiaco nam quondam Phæstia regno
Progenuit tellus ignotum nomine Lyctum
Ingenua de plebe virum: nec census in illo
Nobilitate sua major: sed vita, fidesque
Inculpata fuit: gravidæ qui conjugis aures

Vocibus his monuit, cùm jam prope partus adesset.
Quæ voveam duo sunt, minimo ut relevêre dolore,
Vtq; marem paries, oneroſior altera ſors eſt.
Et vires fortuna negat: quod abominor ergo,
Edita fortè tuo fuerit ſi fœmina partu,
(Invitus mando, pietas ignoſce) necetur.
Dixerat: & lacrymis vultum lavêre profuſis.
Tam qui mandabat, quàm cui mandata dabantur:
Sed tamen uſque ſuum vanis Telethuſa maritum
Sollicitat precibus ne ſpem ſibi ponat in arctò.
Certa ſua eſt Lycto ſententia. jamq; ferendo
Vexerat illa gravem maturo pondere ventrem:
Cùm medio noctis ſpatio, ſub imagine ſomni
Inachis ante torum pompa comitata ſacrorum
Aut ſtetit, aut viſa eſt. inerant lunaria fronti
Cornua, cum ſpicis nitido flaventibus auro,
Et regale decus: cum qua latrator anubis
Sanctiaque Bubaſtis, variiſque coloribus Apis,
Quique premit vocem, digitóque ſilentia ſuadet:
Siſtráque erant, nunquamq; ſatis quæſitus Oſiris,
Plenaq; ſomniferis ſerpens peregrina venenis,
Tum velut excuſſam ſomno, & manifeſta videntem
Sic affata dea eſt: Pars ô Telethuſa mearum,
Pone graves curas, mandataq; falle mariti:
Nec dubita, cùm te partu Lucina levârit,
Tollere quicquid erit. Dea ſum auxiliaris, opemque
Exorata fero: nec te coluiſſe querêris
Ingratum numen. monuit: thalamóque receſſit.
Læta toro ſurgit, duraſq; ad ſidera ſupplex
Creſſa manus tollens, rata ſint ſua viſa precatur.
Vt dolor increvit, ſeq; ipſum pondus in auras
Expulit, & nata eſt ignaro fœmina patri:
Juſſit ali mater puerum mentita: fidemq;
Res habuit, neque erat facti niſi conſcia nutrix.
Vota pater ſolvit, nomenq; imponit avitum:
Iphis avus fuerat. gaviſa eſt nomine mater,
Quod commune foret, nec quemquam falleret illo:

Impercepta piâ mendacia fraude latebant.
Cultus erat pueri: facies, quam sive puellæ,
Sive dares puero fieret formosius uterque.
Tertius interea decimo successerat annus:
Cum pater, Iphi, tibi flavam despondet Ianthen:
Inter Phæstiadas quæ laudatissima formæ
Dote fuit virgo, Dictæo nata Theleste.
Par ætas. par forma fuit: primásque magistris
Accepêre artes, clementa ætatis ab iisdem.
Hinc amor amborum tetigit rudè pectus, & æquum
Vulnus utrique dedit: sed erat fiducia dispar.
Conjugium, pactæq; expectant tempora tedæ,
Quemq; virum putat esse, suum fore credit Ianthe,
Iphis amat, quo posse frui desperat & auget
Hoc ipsum flammas: ardetq; in virgine virgo:
Vixq; tenet lacrymas: quis me manet exitus? inquit:
Cognita quà nulli, quàm prodigiosa novæq;
Cura tenet Veneris? si dii mihi parcere vellent,
Perdere debuerant: si non & perdere vellent,
Naturale malum saltem, & de more dedissent.
Nec vaccam vaccæ, nec equas amor urit equarum,
Vrit oves aries: sequitur sua fœmina cervum:
Sic & aves coëunt: intérque animalia cuncta
Fœmina fœmineo correpta cupidine nulla est.
Vellem nulla forem. ne non tamen omnia Crete
Monstra ferat, taurum dilexit filia Solis,
Fœmina nempe marem: meus est furiosior illo,
Si verum profitemor, amor. tamen illa secuta est
Spem Veneris: tamen illa dolis, & imagine vaccæ
Passa bovem est, & erat qui deciperetur, adulter,
Huc licet ex toto solertia confluat orbe:
Ipse licet revolet ceratis Dædalus alis:
Quid faciet? num me puerum de virgine doctis
Artibus efficiet? num te mutabit Ianthe?
Quin animum firmas? teque ipsa recolligis, Iphi?
Consiliiq; inops, & stultos excutis ignes?
Quid sis nata, vides, nisi te quoque decipis ipsam.

Et

Et pete quod fas eſt, & ama, quod fœmina debes.
Spes eſt quæ capiat: ſpes eſt quæ paſcat amantem,
Hanc tibi res adimit: non te cuſtodia charo
Arcet ab amplexu, nec cauti cura mariti,
Non patris aſperitas: nec ſe negat ipſa roganti.
Nec tamen eſt potienda tibi: nec ut omnia fiant,
Eſſe potes fœlix, ut diique hominesque laborent.
Nunc quoque votorum pars nulla eſt vana meorum:
Diique mihi faciles, quicquid valuêre, dederunt.
Quod volo, vult genitor, ſocer & vult ipſe futurus:
At non vult natura, potentior omnibus iſtis:
Quæ mihi ſola nocet. veniet ecce optabile tempus:
Luxque jugalis adeſt: & jam mea fiet Ianthe,
Nec mihi continget, mediis ſitiemus in undis.
Pronuba quid Juno? quid ad hæc, Hymenæe, venitis
Sacra, quibus qui ducat, abeſt? ubi nubimus ambæ?
Preſſit ab his vocem: nec leniùs altera virgo
Æſtuat: utq; celer venias, Hymenæe, precatur.
Quod petit hęc, Telethuſa timens modò tẽpora differt:
Nunc fictо languore moram trahit: omnia ſæpe,
Viſaq; cauſatur: ſed jam conſumpſerat omnem
Materiam ficti, dilatáque tempora tedæ
Inſtiterant: unúſque dies reſtabat. at illa
Crinalem capiti vittam natæque, ſibique
Detrahit: & paſſis aram complexa capillis,
Iſi, Parætonium, Mareoticáque arva, Pharónque
Quæ colis, & ſeptem digeſtum in cornua Nilum:
Fer precor (inquit) opem, noſtroq; medere timori.
Te, dea, te quondam, tuáque hæc inſignia vidi:
Cunctáque cognovi, ſonitum, comitéſque, facéſque
Siſtrorum, memoriq; animo tua juſſa notavi.
Quòd videt hæc lucem, quòd non ego punior ipſa:
Conſilium, monitúmque tuum eſt miſerere tuarum.
Auxilioq; juva: lacrymæ ſunt verba ſecutæ.
Viſa dea eſt moviſſe ſuas (& moverat) aras:
Et templi tremuêre fores: imitatáque Lunam
Cornua fulſerunt: crepuitq; ſonabile ſiſtrum.

Non

Non ſecura quidem, fauſto tamen omine lætæ
Mater abit templo, ſequitur comes Iphis euntem,
Quàm ſolita eſt majore gradu: nec candor in ore
Permanet: & vires augentur: & acrior ipſe eſt
Vultus: & incomptis brevior menſura capillis,
Plúſque vigoris adeſt, habuit quàm fœmina: nam quæ
Fœmina nuper eras, puer es. date munera templis:
Nec timidâ gaudete fide. dant munera templis:
Addunt & titulum: titulus breve carmen habebat:
Vota puer ſolvit, quæ fœmina voverat, Iphis.
Poſtera lux radiis totum patefecerat orbem:
Cùm Venus, & Juno, ſociúſque Hymenæus, ad ignes
Conveniunt, potitúrque ſua puer Iphis Ianthe.

PVB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON:

LIBER X.

INde per immenſum, croceo velatus amictu
Æthera digreditur, Ciconumq́, Hymenæus ad oras
Tendit: & Orpheâ nequicquam voce vocatur.
Affuit ille quidem: ſed nec ſolennia verba,
Nec lætos vultus, nec fœlix attulit omen.
Fax quoque, quam tenuit, lacrymoſo ſtridula fumo
Vſque fuit: nullóſque invenit motibus ignes.
Exitus auſpicio gravior. nam nupta per herbas
Dum nova Naïadum turba comitata vagatur,
Occidit, in talum ſerpentis dente recepto.
Quam ſatis ad ſuperas poſtquam Rhodopeïus auras

Deflevit

Deflevit vates; ne non tentaret & umbras;
Ad Styga Tenariá est ausus descendere portá.
Perque leves populos, simulacráque functa sepulcro
Persephonen adiit, inamœnáque regna tenentem
Umbrarum Dominum, pulsisq; ad carmina nervis
Sic ait: O positi sub terra numina mundi,
In quem decidimus, quicquid mortale creamur,
Si licet, &, falsi positis ambagibus oris,
Vera loqui sinitis: non huc, ut opaca viderem
Tartara, descendi: nec uti villosa colubris
Terna Medusæi vincirem guttura monstri:
Causa viæ est conjux, in quam calcata venenum
Vipera diffudit, crescentesque abstulit annos.
Posse pati volui, nec me tentasse negabo.
Vicit amor. supera deus hic bene notus in ora est.
An sit & hic, dubito: sed & hic tamen auguror esse:
Famaq; si veteris non est mentita rapinæ,
Vos quoq; junxit amor. per ego hæc loca plena timoris,
Per Chaos hoc ingens, vastiq; silentia regni,
Eurydices oro properate retexite fata.
Omnia debentur vobis: paulumq; morati,
Serius aut citius sedem properamus ad unam,
Tendimus huc omnes: hæc est domus ultima: vósque
Humani generis longissima regna tenetis.
Hæc quoque cùm justos matura peregerit annos,
Juris erit vestri: pro munere poscimus usum.
Quòd si fata negant veniam pro conjuge: certum est
Nolle redire mihi: leto gaudete duorum.
Talia dicentem, nervósque ad verba moventem
Exangues flebant animæ: nec Tantalus undam
Captavit refugam: stupuitque Ixionis orbis:
Nec carpsere jecur volucres: urnísque vacárunt
Belides: inque tuo sedisti Sisyphe saxo.
Tum primum lacrymis victarum carmine, fama est
Eumenidum maduisse genas: nec regia conjux
Sustinet oranti, nec qui regit ima, negare:
Eurydicenq; vocant, umbras erat illa recentes.

Inter,

Inter, & inceſſit paſſu de vulnere tardo.
Hanc ſimul & legem Rhodopeïus accipit Orpheus,
Ne flectat retro ſua lumina, donec Avernas
Exterit valles: aut irrita dona futura.
Carpitur acclivis per muta ſilentia trames
Arduus, obſcurus, caligine denſus opaca,
Nec procul abfuerant telluris margine ſummæ:
Hic, ne deficeret, metuens, avidúſq; videndi,
Flexit amans oculos, & protinus illa relapſa eſt.
Brachiáque intendens, prendiq; & pendere captans,
Nil niſi cedentes infœlix arripit auras.
Jamq; iterúm moriens non eſt de conjuge quicquam
Queſta ſuo: quid enim niſi ſe quereretur amatam?
Supremumq; vale, quod jam vix auribus ille
Acciperet, dixit, revocatáque rurſus eodem eſt.
Non aliter ſtupuit gemina nece conjugis Orpheus:
Quàm tria qui timidus medio portante catenas,
Colla canis vidit, quem non pavor antè reliquit,
Quàm natura prior, ſaxo per corpus oborto:
Quique in ſe traxit crimen, voluitq; videri
Olenus eſſe nocens: túque ô conſiſa figura
Infœlix Lethea tua, junctiſſima quondam
Corpora, nunc lapides, quos humida ſuſtinet Ide.
Orantem fruſtraq; iterum tranſire volentem
Portitur arguerat: ſeptem tamen ille diebus
Squalidus in ripa, Cereris ſine munere, ſedit.
Cura, dolórque animi, lacrymæq; alimenta fuêre.
Eſſe deos Erebi crudeles queſtus in altam
Se recipit Rhodopen, pulſumq; Aquilonibus Æmum.
Tertius æquoreis incluſum piſcibus annum
Finierat Titan. omnémque refugerat Orpheus
Fœmineam Venerem: ſeu quòd male ceſſerat illi,
Sive fidem dederat. multus tamen ardor habebat
Jungere ſe vati: multæ doluêre repulſæ.
Ille etiam Thracum populis fuit auctor amorem
In teneros tranſferre mares: citraq; juventam
Ætatis breve ver & primos carpere flores.

Collis

Collis erat, collemq; super planissima campi
Area, quam viridem faciebant graminis herbæ.
Vmbra loco deerat, qua postquam parte resedit
Diis genitus vates, & fila sonantia movit:
Vmbra loco venit. non Chaonis abfuit arbor,
Non nemus Heliadum, non frondibus esculus altis,
Nec tiliæ molles, nec fagus, & innuba laurus,
Et Coryli fragiles, & fraxinus utilis hastis,
Enodisq; abies, curvataque glandibus ilex,
Et platanus genialis, acerq; coloribus impar,
Amnicolæq; simul salices; & aquatica lotos,
Perpetuóque virens buxus, tenuésque myricæ,
Et bicolor myrtus: & baccis cærula ficus.
Vos quoque flexibiles hederæ venistis, & unà
Pampineæ vites, & amictæ vitibus ulmi,
Ornique, & piceæ, pomóque onerata rubenti
Arbutus, & lenta victoris præmia palmæ:
Et succincta comas; hirsutáque vertice pinus,
Grata deûm matri: siquidem Cybeleius Atys
Exuit hac hominem, truncóque induruit illo.
Abfuit huic turbæ metas imitata cupressus,
Nunc arbor, puer antè deo dilectus ab illo,
Qui citharam nervis, & nervis temperat arcum.
Namq; sacer Nymphis Carthæa tenentibus arva
Ingens cervus erat: latéque patentibus altas
Ipse suo capiti præbebat cornibus umbras:
Cornua fulgebant auro: demissaq; in armos
Pendebant tereti gemmata monilia collo.
Bulla super frontem parvis argentea loris
Vincta movebatur: pariliq; ætate nitebant
Auribus è geminis circum cava tempora bacchæ.
Isque metu vacuus, naturaliq; pavore
Deposito, celebrare domus, mulcendáque colla
Quamlibet ignotis manibus præbere solebat.
Sed tamen ante alios Ceæ pulcherrime gentis
Gratus erat, Cypariße, tibi: tu pabula cervum
Ad nova, tu liquidi ducebas fontis adundas,

Tu modo texebas varios per cornua flores:
Nunc eques in tergo residens, huc lætus & illuc
Mollia purpureis frenabas ora capistris.
Æstus erat, mediúsque dies. Solisque vapore
Concava littorei feruebant brachia Cancri.
Fessus in herbosa posuit sua corpora terra
Cervus, & arborea frigus ducebat ab umbra.
Hunc puer imprudens jaculo Cyparissus acuto
Fixit: & ut sævo morientem vulnere vidit,
Velle mori statuit. quæ non solatia Phœbus
Dixit! &, ut leviter, pro materiàque doleret,
Admonuit. gemit ille tamen: munúsque supremum
Hoc petit à superis, ut tempore lugeat omni.
Jámque per immensos egesto sanguine fletus,
In viridem verti cœperunt membra colorem:
Et modò qui niveæ pendebant fronte capilli,
Horrida cæsaries fieri: sumptóque rigore
Sidereum gracili spectare cacumine cœlum.
Ingemuit: tristíque deus lugebere nobis,
Lugebísque alios, aderísque dolentibus, inquit.
Tale nemus vates attraxerat: inque ferarum
Consilio medius, turba volucrumq; sedebat.
Vt satis impulsas tentavit pollice chordas,
Et sensit varios, quamvis diversa sonarent,
Concordare modos: hòc vocem carmine movit:
Ab Jove Musa parens (cedunt Jovis omnia regno)
Carmina nostra move: Jovis est mihi sæpè potestas
Dicta. prius cecini plectro graviore Gigantes,
Sparsáque Phlegræis victricia fulmina campis.
Nunc opus est leviore lyra, puerósque canamus
Dilectos superis: inconcessíq; puellis
Ignibus attonitas meruisse libidine pœnam.
Rex superûm Phrygii quondam Ganymedis amore
Arsit: & inventum est aliquid, quod Jupiter esse,
Quàm quod erat, mallet: nulla tamen alite verti
Dignatur, nisi quæ portat sua fulmina terræ.
Nec mora: percusso mendacibus aëre pennis

Arripit

Arripit Iliaden, qui nunc quoque pocula miſcet:
Invitaque Jovi nectar Junone miniſtrat.
Te quoque Amyclide poſuiſſet in æthere Phœbus:
Triſtia ſi ſpacium ponendi fata dediſſent.
Quà licet, æternus tamen es, quotieſque repellit
Ver hyemem, Piſciq; Aries ſuccedit aquoſo;
Tu toties oreris, viridiq; in ceſpite flores.
Te meus ante omnes genitor dilexit: & orbe
In medio poſiti caruerunt præſide Delphi:
Dum deus Eurotam, immunitamq; frequentat
Sparten: nec citharæ, nec ſunt in honore ſagittæ.
Immemor ipſe ſui, non retia ferre recuſat:
Non tenuiſſe canes: non per juga montis iniqui
Ire comes, longaque alit aſſuetudine flammas.
Jamque ferè medius Titan venientis, & actæ
Noctis erat: ſpatioque pari diſtabat utrinque:
Corpora veſte levant: & ſucco pinguis olivæ
Splendeſcunt, latique ineunt certamina diſci.
Quem priùs aërias libratum Phœbus in auras
Miſit: & oppoſitas diſjecit pondere nubes.
Decidit in ſolidam longo poſt tempore terram
Pondus, & exhibuit junctam cum viribus artem.
Protinus imprudens, actúſque cupidine luſus,
Tollere Tænarides orbem properabat: at illum
Dura repercuſſo ſubjecit in aëre tellus
In vultus, Hyacinthe, tuos. expalluit æquè,
Quàm puer, ipſe deus, collapſoſq; excipit artus,
Et modò te refovet, modò triſtia vulnera ſiccat:
Nunc animam admotis fugientem ſuſtinet herbis.
Nil proſunt artes: erat immedicabile vulnus.
Vt ſi quis violas, riguóque papavera in horto,
Liliáque infringat fulvis hærentia virgis:
Marcida demittant ſubitò caput illa gravatum,
Nec ſe ſuſtineant, ſpectentque cacumine terram:
Sic vultus moriens jacet: & defecta vigore
Ipſa ſibi eſt oneri cervix, humeroq; recumbit,
Laberis Ochalide prima fraudate juventa,

Phœbus

Phœbus ait, videóque tuum mea crimina vulnus.
Tu dolor es facinusq; meum, mea dextera leto
Inscribenda tuo est: ego sum tibi funeris auctor.
Quæ mea culpa tamen? nisi, si lusisse, vocari
Culpa potest? nisi culpa potest, & amasse, vocari?
Atque utinam pro te vitam, tecumq; liceret
Reddere: quod quoniam fatali lege tenemur,
Semper eris mecum, memoriq; hærebis in ore.
Te lyra pulsa manu, te carmina nostra sonabunt.
Flosq; novus scripto gemitus imitabere nostros,
Tempus & illud erit, quo se fortissimus heros
Addat in hunc florem, folioq; legatur eodem.
Talia dum vero memorantur Apollinis ore:
Ecce cruor, qui fusus humi signaverat herbas,
Desinit esse cruor, Tyrioq; nitentior ostro
Flos oritur, formamq; capit, quam lilia: si non
Purpureus color his, argenteus esset in illis.
Non satis hoc Phœbo est (is enim fuit auctor honoris)
Ipse suos gemitus foliis inscribit, & ai ai
Flos habet inscriptum: funestaque littera ducta est.
Nec gemuisse pudet Sparten Hyacinthon; honorq;
Durat in hoc ævi: celebrandaque more priorum
Annua prælata redeunt Hyacinthia pompa.
At si fortè roges fœcundam Amathunta metallis,
An genuisse velit Propœtidas: annuat, æquè
Atque illos, gemino quondam quibus aspera cornu
Frons erat: unde etiam nomen traxêre Cerastæ.
Ante fores horum stabat Jovis hospitis ara,
Lugubris sceleris: quam si quis sanguine tinctam
Advena vidisset, mactatos crederet illic
Lactentes vitulos, Amathusiacasq; bidentes.
Hospes erat cæsus: sacris offensa nefandis,
Ipsa suas urbes, Ophiusaq; arva parabat
Deserere alma Venus, sed quid loca grata, quid urbes
Peccavêre meæ? quod, dixit, crimen in illis?
Exilio pœnam potius gens impia pendat,
Vel nece, vel si quid medium est, mortisq; fugæq;

Idq;

Idque quid eſſe poteſt, niſi verſæ pœna figuræ?
Dum dubitat, qua mutet eos: ad cornua vultum
Flexit: & admonita eſt hæc illis poſſe relinqui,
Grandiáque in torvos transformat membra juvencos.
Sunt tamen obſcœnæ Venerem Propœtides auſæ
Eſſe negare deam: pro qua ſua numinis ira
Corpora cum forma primæ vulgaſſe feruntur.
Vtque pudor ceſſit, ſanguiſque induruit oris
In rigidum parvo ſilicem diſcrimine verſæ.
Quas quia Pygmalion ævum per crimina agentes
Viderat: offenſus vitiis, quæ plurima menti
Fœmineæ natura dedit, ſine conjuge cœlebs
Vivebat, thalamique diu conſorte carebat.
Interea niveum mira fœliciter arte
Sculpſit ebur, formámque dedit, qua fœmina naſci
Nulla poteſt: operiſque ſui concepit amorem.
Virginis eſt veræ facies: quam vivere credas,
Et ſi non obſtet reverentia, velle moveri.
Ars adeò latet: arte ſua miratur, & haurit
Pectore Pygmalion ſimulati corporis ignes.
Sæpè manus operi tentantes admovet, an ſit
Corpus, an illud ebur: nec adhuc ebur eſſe fatetur.
Oſcula dat, reddíque putat: loquitúrque, tenétque,
Et credit tactis digitos inſidere membris:
Et metuit preſſos veniat ne livor in artus:
Et modò blanditias adhibet, modò grata puellis
Munera fert illi conchas teretéſque lapillos,
Et parvas volucres, & flores mille colorum,
Lilia, perpictáſque pilas, & ab arbore lapſas
Heliadum lacrymas. ornat quoque veſtibus artus:
Dat digitis gemmas, dat longo monilia collo:
Aure leves bacchæ, redimicula pectore pendent.
Cuncta decent: nec nuda minùs formoſa videtur.
Collocat hanc ſtratis concha Sidonide tinctis,
Appellátque tori ſociam: acclinatáque colla
Mollibus in plumis, tanquam ſenſura reponit.
Feſta dies Veneris, tota celeberrima Cypro

Venerat: & blandis indutæ cornibus aurum
Conciderant ictæ niveæ cervice juvencæ:
Thuraq́ fumabant: cum munere functius ad aras
Constitit: & timidè, si dii dare cuncta potestis,
Sit conjux opto, non ausus, eburnea virgo,
Dicere Pygmalion, similis mea, dixit, eburnæ.
Sensit, ut ipsa suis aderat Venus aurea festis,
Vota quid illa velint: & amici numinis omen
Flamma ter accensa est, apicemq́ per aëra duxit.
Vt rediit, simulacra suæ petit ille puellæ:
Incumbensq́ toro dedit oscula: visa tepere est.
Admovet os iterum, manibus quoque pectora tentat.
Tentatum mollescit ebur: positóque rigore
Subsedit digitis, ceditque: ut Hymetia sole
Cera remollescit: tractatáque pollice multas
Vertitur in facies: ipsoq́ fit utilis usu.
Dum stupet: & dubiè gaudet, falliq́ veretur,
Rursus amans, rursusq́ manu sua vota retractat,
Corpus erat: saliunt tentatæ pollice venæ.
Tum verò Paphius plenissima concipit heros
Verba, quibus Veneri grates agit: oráque tandem
Ore suo non falsa premit, dataque oscula virgo
Sensit: & erubuit: timidúmque ad lumina lumen
Attollens, pariter cum cœlo vidit amantem.
Conjugio, quod fecit, adest dea: jamq́ coactis
Cornibus in plenum novies lunaribus orbem,
Illa Paphum genuit, de quo tenet insula nomen.
Editus hac ille est: qui, si sine prole fuisset,
Inter fœlices Cinyras potuisset haberi.
Dira canam: procul hinc natæ, procul este parentes:
Aut mea si vestras mulcebunt carmina mentes,
Desit in hac mihi parte fides: nec credite factum:
Vel, si credatis, facti quoque credite pœnam:
Si tamen admissum sinit hoc natura videri.
Gentibus Ismariis, & nostro gratulor orbi:
Gratulor huic terræ, quòd abest regionibus illis,
Quæ tantum genuêre nefas. sit dives amomo,

Cinna-

Cinnamáque coſtúmque, ſuum ſudataq́ ligno
Thura ferat, floréſque alios Panchaïca tellus,
Dum ferat & Myrrham: tanti nova non fuit arbor.
Ipſe negat nocuiſſe tibi ſua tela Cupido,
Myrrha, facéſque ſuas à crimine vindicat iſto.
Stipite te Stygio, tumidiſque afflavit Echidnis
E tribus una ſoror: ſcelus eſt odiſſe parentem:
Hic amor eſt odio majus ſcelus. undique lecti
Te cupiunt proceres: totóque Oriente juventus
Ad thalami certamen adeſt: ex omnibus unum.
Elige Myrrha virum: dum non ſit in omnibus unus.
Illa quidem ſentit, fœdóque repugnat amori:
Et ſecum: Quò mente feror? quid molior, inquit.
Dii precor, & pietas, ſacratáque jura parentum,
Hoc prohibete nefas, ſceleríque reſiſtite noſtro:
Si tamen hoc ſcelus eſt. ſed enim damnare negatur
Hanc venerem pietas: coëunt animalia nullo
Cætera delicto: nec habetur turpe juvencæ
Ferre patrem tergo: ſit equo ſua filia conjux:
Quaſq́ creavit init pecudes caper: ipſáq́ cujus
Semine concepta eſt, ex illo concipit ales:
Felices quibus iſta licent. humana malignas
Cura dedit leges: & quod natura remittit,
Invida jura negant. gentes tamen eſſe feruntur,
In quibus & nato genitrix, & nata parenti
Jungitur, & pietas geminato creſcit amore.
Me miſeram, quòd non naſci mihi contigit illic!
Fortunáque loci lædor! quid in iſta revolvor!
Spes interdictæ diſcedite. dignus amari
Ille, ſed ut pater, eſt. ergo ſi filia magni
Non eſſem Cinyræ, Cinyræ concumbere poſſem?
Nunc quia jam meus eſt, non eſt meus. ipſáque damno
Eſt mihi proximitas: aliena potentior eſſem.
Ire libet procul hinc, patriæq́ relinquere fines,
Dum ſcelus effugiam: retinet malus ardor amantem:
Vt præſens ſpectem Cinyram, tangámque, loquárque,
Oſculáque admoveam, ſi nil conceditur ultrà.

Vltrà autem ſperare aliquid potes, impia virgo?
Nec quòd confundas & jura, & nomina ſentis?
Túne eris & matris pellex, & adultera patris?
Túne ſoror nati? genitrixq́, vocabere fratris?
Nec metuès ſacro crinitas angue ſorores?
Quas facibus ſævis oculos atque ora petentes
Noxia corda vident? ac tu, dum corpore non es
Paſſa nefas, animo ne concipe. neve parentis
Concubitu vetito naturæ pollue fœdus.
Velle puta: res ipſa vetat. pius ille, memórque
Moris: & ô, vellem ſimilis furor eſſe in illo!
Dixerat: at Cinyras, quem copia digna procorum,
Quid faciat, dubitare facit: ſcitatur ab ipſa
Nominibus dictis, cujus velit eſſe mariti.
Illa ſilet primò: patríſque in vultibus hærens
Æſtuat: & tepido ſuffundit lumina rore.
Virginei Cinyras hæc credens eſſe timoris,
Flere vetat: ſiccatq́, genas: atque oſcula jungit.
Myrrha datis nimium gaudet: conſultáque qualem
Optet habere virum, ſimilem tibi, dixit: at ille
Non intellectam vocem collaudat: &, eſto
Tam pia ſemper, ait pietatis nomine dicto,
Demiſit vultus, ſceleris ſibi conſcia, virgo,
Noctis erat medium, curáſque, & corpora ſomnus
Solverat: at virgo Cinyreïa pervigil igne
Carpitur indomito: furioſaq́, vota retractat.
Et modò deſperat: modò vult tentare: pudetque,
Et cupit: & quid agat, non invenit. utq́, ſecuri
Saucia trabs ingens, ubi plaga noviſſima reſtat,
Quò cadat, in dubio eſt, omnique à parte timetur:
Sic animus vario labefactus vulnere nutat
Huc levis, atque illuc, momentáque ſumit utróque.
Nec modus, & requies, niſi mors reperitur amoris.
Mors placet, erigitur: laqueóque innectere fauces
Deſtinat, & Zona ſummo de poſte revincta,
Care vale Cinyra, cauſamq́, intellige mortis,
Dixit: & aptabat pallenti vincula collo:

Murmura

Murmura verborum fidas nutricis ad aures
Perveniſſe ferunt limen ſervantis alumnæ.
Surgit anus: reſeratq́; fores: mortiſq́; paratæ
Inſtrumenta videns, ſpatio conclamat eodem,
Sequæ ferit, ſcinditque ſinus, ereptáque collo
Vincula dilaniat. tum denique flere vacavit,
Tum dare complexus, laqueique requirere cauſam.
Muta ſilet virgo, terrámque immota tuetur,
Et deprenſa dolet tardæ conamina mortis.
Inſtat anus: canóſque ſuos, & inania nudans
Vbera, per cunas, alimentáque prima precatur:
Vt ſibi committat quicquid dolet. illa rogantem
Averſata gemit. certa eſt exquirere nutrix:
Nec ſolam ſpondere fidem. Dic, inquit, opémque
Me ſine ferre tibi. non eſt mea pigra ſenectus,
Seu furor eſt; habeo quod carmine ſanet, & herbis;
Sive aliquis nocuit, magico luſtrabere ritu:
Ira deûm ſive eſt, ſacris placabimus iram.
Quid rear ulterius? certè fortuna, domúſque
Soſpes ab incurſu eſt: vivunt genetrixque patérque.
Myrrha, patre audito, ſuſpiria duxit ab imo
Pectore: nec nutrix etiammum concipit ullum
Mente nefas: aliquémque tamen præſentit amorem:
Propoſitique tenax, quodcúnque eſt, orat, ut ipſi
Indicet: & gremio lacrymantem tollit anili.
Atque ita complectens infirmis membra lacertis,
Senſimus (inquit) amas: & in hoc mea (pone timorem)
Sedulitas erit apta tibi: nec ſentiet unquam
Hoc pater. exſiliit gremio furibunda, torúmque
Ore premens, diſcede, precor: miſeróque pudori
Parce, ait. inſtanti diſcede, aut deſine, dixit,
Quærere quid doleam: ſcelus eſt, quod ſcire laboras.
Horret anus, tremulíſque manus anníſque metúque
Tendit, & ante pedes ſupplex procumbit alumna:
Et modò blanditur, modò, ſi non conſcia fiat,
Terret, & indicium laquei, cœptæq́; minantur
Mortis: & officium commiſſo ſpondet amori.

Extulit illa caput, lacrymisq; implevit obortis
Pectora nutricis: conataq; sæpe fateri,
Sæpè tenet vocem: pudibundaq; vestibus ora
Texit: & ô, dixit: fœlicem conjuge matrem!
Hactenus: & gemuit. gelidos nutricis in artus,
Ossaq; (sensit enim) penetrat tremor, albaq; toto
Vertice canities rigidis stetit hirta capillis,
Multáque, ut excuteret diros, si posset, amores,
Addidit. at virgo scit se non falsa moneri:
Certa mori tamen est, si non potiatur amore.
Vive, ait hæc: potière tuo, non ausa, parente,
Dicere, conticuit: promissaq; numine firmat.
Festa piæ Cereris celebrabant annua matres,
Illa, quibus niveá velatæ corpora veste
Primitias frugum dant spicea serta suarum:
Pérque novem noctes Venerem, tactúsque viriles
Interitis numerant. turba Cinyreis in illa
Regis adest conjux, arcanaque sacra frequentat.
Ergo legitima vacuus dum conjuge lectus.
Nacta gravem vino Cinyram malè sedula nutrix,
Nomine mentito veros exponit amores,
Et faciem laudat: quæsitis virginis annis,
Par, ait, est Myrrhæ. quam postquam adducere jussa est,
Vtq; domum rediit. gaude mea, dixit, alumna:
Vicimus. infœlix non toto pectore sensit
Lætitiam virgo, præsagaq; pectora mœrent:
Sed tamen & gaudet. tanta est discordia mentis.
Tempus erat, quo cuncta silent: interq; Triones
Flexerat obliquo plaustrum temone Bootes:
Ad facinus venit illa suum. fugit aurea cœlo
Luna: tegunt nigræ latitantia sidera nubes:
Nox caret igne suo: primus tegis Icare vultus.
Erigonéque pio sacrata parentis amore.
Ter pedis offensi signo est revocata: ter omen
Funereus bubo letali carmine fecit.
It tamen: & tenebræ minuunt, noxq; atra pudorem.
Nutricisque manum lævâ tenet: altera motu

Cæcum

Cæcum iter explorat. thalami jam limina tangit:
Jamque fores aperit: jam ducitur intus: at illi
Poplite succiduo genua intremuêre, fugitq;
Et color, & sanguis: animusque reliquit euntem.
Quóque suo proprior sceleri est, magis horret, & ausi
Pœnitet: & vellet non cognita posse reverti.
Cunctantem longæva manu deduxit: & alto
Admotam lecto cùm traderet, accipe, dixit,
Ista tua est Cinyra: devotáque pectora junxit.
Accipit obscœno genitor sua viscera lecto:
Virgineosque metus levat, hortatúrque timentem.
Forsitan ætatis quoque nomine, filia dixit:
Dixit & illa, pater: sceleri ne nomina desint.
Plena patris thalamis excedit: & impia diro
Semina fert utero, conceptaq; crimina portat.

Postera nox facinus geminat: nec finem in illa est:
Cùm tandem Cinyras avidus cognoscere amantem
Post tot concubitus, illato lumine vidit
Et scelus, & natam: verbisque dolore retentis,
Pendenti nitidum vagina diripit ensem.
Myrrha fugit: tenebrisque & cæcæ munere noctis
Intercepta neci est: latosque vagata per agros,
Palmiferos Arabas, Panchæaq; rura reliquit:
Pérque novem erravit redeuntis cornua Lunæ:
Cùm tandem terra requievit fessa Sabæa:
Vixq; uteri portabat onus: tum victa voti,
Atq; inter mortisq; metus, & tædia vitæ,
Est tales complexa preces: O siqua patetis
Numina confessis, meriti: nec triste recuso
Supplicium: sed ne violem vivósque superstes,
Mortuáque extinctos: ambobus pellite regnis,
Mutatæque mihi vitámque necémque, negate.
Numen confessis aliquod patet. ultima certè
Vota suos habuere deos: nam crura loquentis
Terra supervenit: ruptósque obliqua per ungues
Porrigitur radix, longi firmamina trunci,
Ossaq; robur agunt: mediaq; manente medulla

Sanguis it in ſuccos: in magnos brachia ramos.
In parvos digiti: duratur cortice pellis.
Jamque gravem creſcens uterum præcinxerat arbor:
Pectoráque obruerat, collumq́; operire parabat.
Non tulit illa moram: venientiq́; obvia ligno
Subſedit: merſitq́; ſuos in cortice vultus.
Quæ quanquam amiſit veteres cum corpore ſenſus:
Flet tamen, & tepidæ manant ex arbore guttæ.
Eſt honor & lacrymis: ſtillataq́; cortice Myrrha
Nomen herile tenet, nulloq́; tacebitur ævo.
At malè conceptus ſub robore creverat infans:
Quærebatq́; viam, qua ſe, genetrice relicta,
Exereret media gravidus tumet arbore venter,
Tendit onus matrem: neque habent ſua verba dolores:
Nec Lucina poteſt parientis voce vocari.
Nitenti tamen eſt ſimilis: curvataque crebros
Dat gemitus arbor: lacrymiſque cadentibus humet.
Conſtitit ad ramos mitis Lucina dolentes:
Admovitque manus, & verba puerpera dixit:
Arbor agit rimas: & ſciſſo cortice, vivum
Reddit onus, vagitq́; puer: quem mollibus herbis
Naïades impoſitum lacrymis unxêre parentis.
Laudaret faciem livor quoque: qualia nàmque
Corpora nudorum tabula pinguntur Amorum,
Talis erat: ſed ne faciat diſcrimina cultus:
Aut huic adde leves, aut illis deme pharetras.
Labitur occultè, fallitq́; volatilis ætas,
Et nihil eſt annis velocius. ille ſorore
Natus, avoq́; ſuo: qui conditus arbore nuper,
Nuper erat genitus, modò formoſiſſimus infans,
Jam juvenis, jam vir, jam ſe formoſior ipſo eſt:
Jam placet & Veneri: matríſque ulciſcitur ignes.
Námque pharetratus dum dat puer oſcula matri,
Inſcius, extanti diſtrinxit arundine pectus.
Læſa manu natum dea reppulit. altius actum
Vulnus erat ſpecie, primóque fefellerat ipſam.
Captæ viri forma, non jam Cythereia curat

Littora:

Littora: non alto repetit Paphon æquore cinctam,
Piscosamq; Gnidon, gravidamq; Amathunta metallis.
Abstinet & cœlo, cœlo præfertur Adonis.
Hūc tenet, huic comes est, assuetaq; semper in umbra est
Indulgere sibi, formamq; augere colendo.
Per juga, per sylvas, dumos, & saxa vagatur,
Nuda genu, vestem ritu succincta Dianæ:
Hortatúrque canes, tutæq; animalia prædæ,
Aut pronos lepores, aut celsum in cornua cervum,
Aut agitat damas at fortibus abstinet apris:
Raptoresque lupos, armatósque unguibus ursos
Vitat, & armenti saturatos cæde Leones.
Te quoque, ut hos timeas, si quid prodesse monendo
Posset, Adoni, monet: fortisque fugacibus esto,
Inquit: in audaces non est audacia tuta.
Parce meo, juvenis, temerarius esse periclo.
Néve feras, quibus arma dedit natura, lacesse:
Stet tibi ne magno tua gloria non movet ætas,
Nec facies, nec quæ Venerem movére, Leones,
Setigerósve sues, oculósque animósque ferarum.
Fulmen habent acres in aduncis dentibus apri:
Impetus est fulvis, & vasta leonibus ira:
Invisumq; mihi genus est. quæ causa roganti,
Dicam, ait, & veteris monstrum mirabile culpæ.
Sed labor insolitus jam me lassavit: & ecce
Opportuna sua blanditur populus umbra
Datque torum cespes: libet hac requiescere tecum.
Et requievit humo, pressitq; & gramen, & ipsum,
Inque sinu juvenis posita cervice reclivis,
Sic ait: ac mediis interserit oscula verbis.

Forsitan audieras aliquam certamine cursus
Veloces superasse viros: non fabula rumor
Ille fuit: superabat enim nec dicere possis
Laude pedum, formæne bono præstantior esset.
Scitanti deus huic de conjuge: Conjuge, dixit,
Nil opus est Atalanta tibi: fuge conjugis usum.
Nec tamen effugies: téque ipsa viva carebis.

Territa

Territa ſorte dei per opacas inmuba ſylvas
Vivit: & inſtantem turbam violenta procorum
Conditione fugat, nec ſum potienda, niſi, inquit,
Victa prius curſu: pedibus contendite mecum,
Præmia veloci conjux thalamiq́, dabuntur:
Mors precium tardis. ea lex certaminis eſto.
Illa quidem immitis: ſed (tanta potentia formæ eſt)
Venit ad hanc legem temeraria turba procorum.
Sederat Hippomenes curſus ſpectator iniqui:
Et petitur cuiquam per tanta pericula conjux?
Dixerat: ac nimios juvenum damnârat amores.
Vt faciem, & poſito corpus velamine vidit,
Quale meum, vel quale tuum, ſi fœmina fias:
Obſtupuit: tollenſq́, manus: Ignoſcite, dixit,
Quos modò culpavi: nondum mihi præmia nota,
Quæ peteretis, erant. laudando concipit ignem:
Et, ne quis juvenum currat velociùs, optat:
Invidiamque timet. ſed cur certaminis hujus
Intentata mihi fortuna relinquitur? inquit.
Audentes Deus ipſe juvat. dum talia ſecum
Exigit Hippomenes, paſſu volat alite virgo.
Quæ quanquam Scythica non ſegniùs ire ſagitta
Aonio viſa eſt juveni: tamen ille decoris
Mirator magis eſt, curſus facit ipſe decorem.
Aura refert ablata citis talaria plantis:
Tergáque jactantur crines per eburnea, quæq́,
Poplitibus ſuberant picto genualia limbo:
Inque puellari corpus candore ruborem
Traxerat: haud aliter, quàm cum ſuper atria velum
Candida purpureum ſimilem dat, & inficit umbram.
Dum notat hæc hoſpes: decurſa noviſſima meta eſt:
Et tegitur feſta victrix Atalanta corona.
Dant gemitum victi: penduntq́, ex fœdere pœnas.
Non tamen eventu juvenum deterritus horum,
Conſtitit in medio: vultuq́, in virgine fixo,
Quid facilem titulum ſuperando quæris inertes?
Mecum confer, ait: ſeu me fortuna potentem

Fecerit,

Fecerit, à tanto non indignabere vinci.
Námque mihi genitor Megareus, Onchestius illi:
Est Neptunus avus, pronepos ego regis aquarum,
Nec virtus citra genus est: seu vincar habebis,
Hippomene victo magnum & memorabile nomen.
Talia dicentem molli Schœneia vultu
Aspicit: & dubitat, superari, an vincere malit.
Atque ita: Quis deus hunc formosum (dixit) iniquus
Perdere vult? caraq; jubet discrimine vitæ
Conjugium petere hoc? non sum me judice tanti:
Nec formâ tangor, poteram tamen hac quoque tangi:
Sed quòd adhuc puer est, non me movet ipse, sed ætas.
Quid? quòd inest virtus, & mens intrepida leti?
Quid? quòd ab æquorea numeratur origine quartus?
Quid? quòd amat, tantique putat connubia nostra,
Vt pereat? si me fors illi dura negarit.
Dum licet, hospes abi, thalamósque relinque cruentos.
Conjugium crudele meum est. tibi nubere nulla
Nollet: & optari potes à sapiente puella.
Cur tamen est mihi cura tui tot jam antè peremptis?
Viderit: intereat: quoniam tot cæde procorum
Admonitus non est: agitúrque in tædia vitæ.
Occidet hic igitur, voluit quia vivere mecum?
Indignámque necem precium patietur amoris?
Non erit invidiæ victoria nostra ferenda.
Sed non culpa mea est: utinam desistere velles:
Aut quoniam es demens: utinam velocior esses.
Ah quàm virgineus puerili vultus in ore est!
Ah miser Hippomene, nollem tibi visa fuissem.
Vivere dignus eras. quòd si felicior essem,
Nec mihi conjugium fata importuna negarent:
Vnus eras, cum quo sociare cubilia vellem.
Dixerat: utque rudis, primoq; Cupidine tacta,
Quod facit ignorans, amat, & non sentit amorem.
Jam solitos poscunt cursus, populúsque, patérque,
Cùm me sollicitâ proles Neptunia voce
Invocat Hippomenes, Cythereaq; comprecor, ausis

Adsit,

Adſit, ait, noſtris, & quos dedit adjuvet ignes.
Detulit aura preces ad me non invida blandas:
Motáque ſum, fateor, nec opis mora longa dabatur.
Eſt ager, indiginæ Damaſcum nomine dicunt,
Telluris Cypriæ pars optima: quam mihi priſci
Sacravêre ſenes, templiſque accedere dotem
Hanc juſsêre meis. medio nitet arbor in arvo
Fulva comis, fulvo ramis crepitantibus auro.
Hinc tria fortè mea veniens decerpta ferebam
Aurea poma manu, nulliq; videnda niſi ipſi,
Hippomenen adii: docuíque quis uſus in illis.
Signa tubæ dederant: cum carcere pronus uterque
Emicat: & ſummam celeri pede libat arenam.
Poſſe putes illos ſicco freta radere paſſu,
Et ſegetis canæ ſtantes percurrere ariſtas.
Adjiciunt animos juveni clamórque, favórque,
Verbáque dicentúm: Nunc viribus utere totis:
Hippomene propera: nunc viribus utere totis:
Pelle moram. vinces. dubium Megareïus heros
Gaudeat, an virgo magis his Schœneïa dictis.
O quoties, cùm jam poſſet tranſire morata eſt,
Spectatóſque diu vultus invita reliquit:
Aridus à laſso veniebat anhelitus ore:
Metáque erat longè. tum denique de tribus unum
Fœtibus arboreis proles Neptunia miſit.
Obſtupuit virgo: nitidiq; cupidine pomi
Declinat curſus: aurumq; volubile tollit.
Præterit Hippomenes: reſonant ſpectacula plauſu.
Illa moram celeri ceſsátaque tempora curſu
Corrigit: atque iterum juvenem poſt terga relinquit.
Et rurſus pomi jactu remorata ſecundi
Conſequitur: tranſitq; virum pars ultima curſus
Reſtabat: nunc, inquit, ades dea muneris auctor,
Inque latus campi, quò tardiùs illa rediret,
Jecit ab obliquo liquidum juveniliter aurum.
An peteret virgo viſa eſt dubitare: coëgi
Tollere: & adjeci ſublato pondera malo:

Impe-

Impediique oneris pariter gravitate, moráque.
Neve meus ſermo curſu ſit tardior ipſo,
Præterita eſt virgo: duxit ſua præmia victor.
Dignáne cui grates ageret: cui thuris honorem
Ferret, Adoni fui? nec grates immemor egit,
Nec mihi thura dedit. ſubitam convertor in iram:
Contemptúque dolens, ne ſim ſpernenda futuris,
Exemplo caveo, méque ipſam exhortor in ambos.
Templa Deûm matri, quæ quondam clarus Echion
Fecerat ex voto, nemoroſis abdita ſylvis,
Tranſibant: & iter longum requieſcere ſuaſit.
Illic concubitus intempeſtiva Cupido
Occupat Hippomenen, à numine concita noſtro.
Luminis exigui fuerat propè templa, receſſus
Speluncæ ſimilis, nativo pumice tectus,
Religione ſacer priſca: quò multa ſacerdos
Lignea contulerat veterum ſimulacra Deorum.
Hunc init: & vetitò temerat ſacraria probro:
Sacra retorſerunt oculos; turritáque mater,
An Stygiâ ſontes, dubitavit, mergeret undâ.
Pœna levis viſa eſt, ergo modò lævia fulvæ
Colla jubæ velant: digiti curvantur in unges:
Ex humeris armi fiunt: in pectora totum
Pondus abit: ſummæ cauda verruntur arenæ,
Iram vultus habet: pro verbis murmura reddunt:
Pro thalamis celebrant ſilvas: aliiſque timendi
Dente premunt domito Cybelēia frena Leones.
Hos tu care mihi, cumq; his genus omne ferarum,
Quod non terga fugæ, ſed pugnæ pectora præbet,
Effuge, ne virtus tua ſit damnoſa duobus.
Illa quidem monuit: junctiſque per aëra cycnis
Carpit iter: ſed ſtat monitis contraria virtus.
Fortè ſuem latebris veſtigia certa ſecuti
Excivêre canes, ſilviſque exire parantem
Fixerat obliquo juvenis Cinyreius ictu.
Protinus excuſſit pando venabula roſtro,
Sanguine tincta ſuo: trepidúmque, & tuta petentem

Trux aper insequitur: totósque sub inguine dentes
Abdidit, & fulva moribundum stravit arena.
Vecta levi curru, mediàs Cytherea per auras
Cypron olorinis nondum pervenerat alis.
Agnovit longè gemitum morientis, & albas
Flexit aves illuc: utque æthere vidit ab alto
Exanimen, inq; suo jactantem sanguine corpus:
Desiliit. pariterque sinum, pariterque capillos
Rupit: & indignis percussit pectora palmis;
Questaq; cum fatis, & 'Non tamen omnia vestri
Juris erunt, dixit. luctus monimenta manebunt
Semper, Adoni, mei: repetitaq; mortis imago
Annua plangoris peragat simulamina nostri.
At cruor in florem mutabitur. An tibi quondam
Femineos artus in olentes vertere membras
Persephone licuit? nobis Cinyreius heros
Invidiæ mutatus erit? sic fata, cruorem
Nectare adorato sparsit: qui tactus ab illo
Intumuit: sic ut pluvio perlucida cœlo
Surgere bulla solet. nec plena longior hora
Facta mora est, cum flos de sanguine concolor ortus.
Qualem quæ lento celant sub cortice granum,
Punica ferre solent. brevis est tamen usus in illo
Námque malè hærentem, & nimia levitate caducum
Excutiunt iidem, qui perflant omnia, venti.

PVB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON:

Liber XI.

CArmine dum tali ſylvas, animóſque ferarum,
Threïcius vates, & ſaxa ſequentia traxit:
Ecce nurus Ciconum tectæ lymphata ferinis
Pectora velleribus, tumuli de vertice cernunt
Orphea percuſſis ſociantem carmina nervis.
E quibus una, leves jactato crine per auras:
En, ait, en hic eſt noſtri contemptor: & haſtam
Vatis Apollinei vocalia miſit in ora:
Quæ foliis præſuta, notam ſine vulnere fecit.
Alterius telum lapis eſt: qui miſſus in ipſo
Aëre, concentu victus vociſq; lyræq; eſt.
Ac veluti ſupplex pro tam furialibus auſis
Ante pedes jacuit. ſed enim temeraria creſcunt
Bella, modúſque abiit, inſanáque regnat Erinnys.
Cunctaq; tela forent cantu mollita: ſed ingens
Clamor & inflato Berecynthia tibia cornu,
Tympanáque, & plauſus, & Bacchei ululatus
Obſtrepuêre ſono Citharæ: tum denique ſaxa
Non exaudita rubuerunt ſanguine Vatis.
Ac primùm attonitas etiamnum voce canentis
Innumeras volucres, anguéſque, agmenque ferarum,
Mænades Orpheï titulum rapuêre Theatri.
Inde cruentatis vertuntur in Orphea dextris,
Et coëunt, ut aves ſi quando luce vagantem

Noctis avem cernunt. ſtructóque utrínque theatro,
Vt matutina cervus perituras arena
Præda canum eſt. vatémque petunt, & fronde virentes
Conjiciunt thyrſos, non hæc in munera factos.
Hæ glebas, illæ direptos arbore ramos,
Pars torquent ſilices. neu deſint tela furori:
Fortè boves preſſo ſubigebant vomere terram:
Nec procul hinc, multo fructum ſudore parantes,
Dura lacertoſi fodiebant arva coloni:
Agmine qui viſo fugiunt, operiſque relinquunt
Arma ſui: vacuóſque jacent diſperſa per agros
Sarculáque, raſtríque graves, longíque ligones.
Quæ poſtquam rapuére feræ, cornúque minaces
Diruliere boves: ad vatis fata recurrunt,
Tendentémque manus, atque illo tempore primùm
Irrita dicentem, nec quicquam voce moventem
Sacrilegæ perimunt: pérque os (proh Jupiter!) illud
Auditum ſaxis, intellectúmque ferarum
Senſibus, in ventos anima exhalata receſſit.
Te mœſtæ volucres, Orpheu, te turba ferarum,
Te rigidi ſilices, tua carmina ſæpè ſecutæ
Fleverunt ſylvæ: poſitis te frondibus arbos
Tonſa comas, luxit, lacrymis quoque flumina dicunt
Increviſſe: ſuis obſcuráque carbaſa pullo
Naïades, & Dryades, paßoſq; habuére capillos.
Membra jacent diverſa locis. caput Hebre lyrámque
Excipis: & (mirum) medio dum labitur amne,
Flebile neſcio quid queritur lyra, flebile lingua
Murmurat exanimis: reſpondent flebile ripæ.
Jámque mare invectæ flumen populare relinquunt,
Et Methymnææ potiuntur littore Lesbi.
Hîc ferus expoſito peregrinis anguis arenis
Obſtitit: & ſparſos ſtillanti rore capillos
Lambit, & hymniferos inhiat divellere vultus:
Tandem Phœbus adeſt, morſúſque inferre parantem
Arcet, & in lapidem rictus ſerpentis apertos
Congelat: & patulos (ut erant) indurat hiatus.

Vmbra

Vmbra subit terras, & quæ loca viderat antè,
Cuncta recognoscit, quærensque per arva piorum
Invenit Eurydicen, cupidisque amplectitur ulxis.
Hic modò conjunctis spatiantur passibus ambo:
Nunc præcedentem sequitur, nunc prævius anteit,
Eurydicénque suam jam tutò respicit Orpheus.
Non impune tamen scelus hoc finit esse Lyæus,
Amissóque dolens sacrorum vate suorum,
Protinus in sylvis matres Edonidas omnes,
Quæ vidêre nefas torta radice ligavit.
Quippe pedum digitos, in quantum est quæque secuta,
Traxit, & in solidam detrusit acumine terram.
Vtque suam laqueis, quos callidus abdidit auceps,
Crus ubi commisit volucris, sensitq; teneri,
Plangitur, ac trepidans astringit vincula motu:
Sic, quæcunque solo defixa cohæserat harum,
Externata fugam frustra tentabat; at illam
Lenta tenet radix, exultantémque coërcet.
Dumq; ubi sint digiti, dum pes ubi quærit, & ungues,
Aspicit in teretes lignum succedere suras.
Et conata femur mœrenti plangere dextra,
Pectora percussit, pectus quoque robera fiunt:
Robora sunt humeri: longos quoque brachia vera
Esse putes ramos: & non fallêre putando.
Nec satis hoc Baccho est: ipsos quoq; deserit agros:
Cúmque choro meliore, sui vineta Timoli,
Pactolónque petit: quamvis non aureus illo
Tempore, nec caris erat invidiosus arenis.
Hunc assueta cohors Satyri, Bacchæq; frequentant:
At Silenus abest. titubantem annísque meróque,
Ruricolæ cepêre Phryges: vinctúmque coronis
Ad regem duxêre Midam: cui Thracius Orpheus
Orgia tradiderat cum Cecropio Eumolpo.
Qui simul agnovit socium, comitémque sacrorum,
Hospitis adventu festum genialiter egit
Per bis quinque dies, & junctas ordine noctes.
Et jam stellarum sublime coëgerat agmen

Lucifer undecimus, Lydos cum lætus in agros
Rex venit, & juveni Silenum reddit alumno.
Huic Deus optanti gratum, sed inutile fecit
Muneris arbitrium, gaudens altore recepto.
Ille malè usurus donis ait: Effice quidquid
Corpore contigero, fulvum vertatur in aurum.
Annuit optatis; nocituráque munera solvit
Liber, & indoluit, quòd non meliora petisset:
Lætus abit: gaudetq; malo Berecynthius heros:
Pollicitiq; fidem tangendo singula tentat.
Vixq; sibi credens, non alta fronde virentem
Ilice detraxit virgam, virga aurea facta est.
Tollit humo saxum: saxum quoque palluit auro.
Contigit & glebam: contactu gleba potenti
Massa fit: arentes Cereris decerpsit aristas,
Aurea messis erat: demptum tenet arbore pomum:
Hesperidas donasse putes. si postibus altis
Admovit digitos, postes radiare videntur.
Ille etiam liquidis palmas ubi laverat undis,
Vnda fluens palmis Danaën eludere possit.
Vix spes ipse suas animo capit: aurea fingens
Omnia. gaudenti mensas posuêre ministri
Extructas dapibus, nec tostæ frugis egentes:
Tum verò, sive ille sua Cerealia dextra
Munera contigerat, Cerealia dona rigebant:
Sive dapes avido convellere dente parabat:
Lamina fulva dapes admoto dente nitebat.
Miscuerat puris auctorem muneris undis,
Fusile per rictus aurum fluitare videres.
Attonitus novitate mali, divesque, miserque,
Effugere optat opes, & quæ modò voverat, odit.
Copia nulla famem relevat: sitis arida guttur
Vrit, & invisо meritus torquetur ab auro.
Ad cœlúmque manus, & splendida brachia tollens,
Da veniam Lenæe pater, peccavimus, inquit:
Sed miserere, precor, speciosoq; evipe damno;
Mite deúm numen. Bacchus peccasse fatentem

Resti-

Restituit, factáque fide data munera solvit.
Neve malè optato maneat circumlitus auro,
Vade, ait, ad magnis vicinum Sardibus amnem,
Perque jugum ripæ lábentibus obvius undis
Carpe viam, donec venias ad fluminis ortus,
Spumigeroq; tuum fonti, qua plurimus exit,
Subde caput, corpúsque simul, simul elue crimen.
Rex iussæ succedit aquæ: vis aurea tinxit
Flumen, & humano de corpore cessit in amnem.
Nunc quoque iam veteris percepto semine venæ
Arva rigent, auro madidis pallentia glebis.
Ille perosus opes, sylvas & rura colebat,
Panáque montanis habitantem semper in antris.
Pingue sed ingenium mansit: nocituráque, ut antè
Rursus erant domino stolidæ præcordia mentis.
Nam freta prospiciens latè riget arduus alto
Tmolus in ascensu: clivóque extensus utroque,
Sardibus hinc, illinc: parvis finitur Hypæpis.
Pan ibi dum teneris jacta sua carmina Nymphis,
Et leve cerata modulatur arundine carmen,
Ausus Apollineos præ se contemnere cantus,
Iudice sub Tmolo certamen venit ad impar.
Monte suo senior iudex consedit & aures
Liberat arboribus. Quercu coma cærula tantùm
Cingitur, & pendunt circum cava tempora glandes.
Isque deum pecoris spectans, in iudice dixit,
Nulla mora est. calamis agrestibus insonat ille:
Barbaricóque Midan (aderat nam fortè canenti)
Carmine deliniit. post hunc sacer ora resolvit
Tmolus ad os Phœbi. vultum sua sylva secuta est.
Ille caput flavum lauro Parnassíde vinctus,
Verrit humum Tyrio saturata murice palla:
Distinctámque lyram gemmis, & dentibus indis,
Sustinet à læva: tenuit manus altera plectrum.
Artificis status ipse fuit. tum stamina docto
Pollice sollicitat: quorum dulcedine captus
Pana jubet Tmolus citharæ summittere cannas.

Judicium, sanctique placet sententia montis
Omnibus: arguitur tamen atque injusta vocatur
Vnius sermone Midæ: Nec Delius aures
Humanam stolidas patitur retinere figuram:
Sed trahit in spatium, villisque albentibus implet;
Instabilesque illas facit, & dat posse moveri.
Cætera sunt hominis partem damnatur in unam,
Induiturque aures lentè gradientis aselli.
Ille quidem celare cupit, turpiq; pudore
Tempora purpureis tentat velare tiaris.
Sed solitus longos ferro resecare capillos
Viderat hoc famulus: qui cùm nec prodere visum
Dedecus auderet, cupiens efferre sub auras,
Nec posset reticere tamen: secedit, humúmque
Effodit: & domini quales conspexerit aures,
Voce refert parva, terræq; immurmurat haustæ:
Indiciúmque suæ vocis tellure regesta
Obruit, & scrobibus tacitus discedit opertis.
Creber arundinibus tremulis ibi surgere lucus
Cœpit: &, ut primùm pleno maturuit anno,
Prodidit agricolam, leni jam motus ab Austro:
Obruta verba refert: dominique coarguit aures.
Vltus abit Tmolo, liquidúmque per aëra vectus,
Angustum citra pontum Nepheleidos Helles
Laomedontëis Latoïus astitit arvis.
Dextera Sigæi, Rhœthæi læva profundi
Ara Panomphæo vetus est sacrata Tonanti.
Inde novæ primum moliri mœnia Trojæ
Laomedonta videt: susceptáque magna labore
Crescere difficili. nec opes exposcere parvas.
Cùmque tridentigero tumidi genitore profundi
Mortalem induitur formam Phrygiæq; tyranno
Ædificat muros, pacto pro mœnibus auro,
Stabat opus pretium rex inficiatur: & addit,
Perfidiæ cumulum, falsis perjuria verbis.
Non impune feres, rector maris inquit, & omnes
Inclinavit aquas ad avaræ littora Trojæ:

Inque

Inque freti formam terras convertit, opésque
Abstulit agricolis, & fluctibus obruit agros.
Pœna neque hæc satis est: regis quoque filia monstro
Poscitur æquoreo: quam dura ad saxa revinctam
Vindicat Alcides: promissáq; munera dictos
Poscit equos: tantiq; operis mercede negata,
Bis perjura capit superatæ mœnia Trojæ.
Nec pars militiæ Telamon sine honore recessit:
Hesioneque data potitur. nam conjuge Peleus
Clarus erat Diva: nec avi magis ille superbit
Nomine, quàm soceri; siquidem Jovis esse nepotem
Contigit haud uni, conjux dea contigit uni.
Namq; senex Thetidi Proteus prædixerat udæ,
Concipe, mater eris juvenis, qui fortibus armis
Acta patris vincet, majorq; vocabitur illo.
Ergo, ne quicquam mundus Jove majus haberet,
Quamvis haud tepidos sub pectore senserat ignes
Jupiter, æquoreæ Thetidis connubia vitat,
Inque sua Æacidæ succedere vota nepotem
Jussit, & amplexus in virginis ire marinæ.
Est sinus Æmoniæ, curvos falcatus in arcus:
Brachia procurrunt: ubi si foret altior unda,
Portus erat, summis inductum est æquor arenis.
Littus habet solidum, quod nec vestigia servet,
Nec remoretur iter, nec opertum pendeat alga.
Myrtea sylva subest bicoloribus obsita baccis:
Et specus in medio, natura fictus, an arte
Ambiguum: magis arte tamen: quò sæpè venire
Frænato Delphine sedens Theti nuda solebas.
Illic te Peleus, ut somno victa jacebas,
Occupat: &, quoniam, precibus tentata repugnas,
Vim parat, innectens ambobus colla lacertis.
Quòd nisi venisses variatis sæpè figuris.
Ad solitas artes, anso foret ille potitus.
Sed modò tu volucris, volucrem tamen ille tenebat:
Nunc gravis arbor eras. hærebat in arbore Peleus.
Tertia forma fuit maculosæ tigridis: illa

Territus Æacides à corpore brachia solvit.
Isque deos pelagi vino super æquora fuso,
Et pecoris fibris, & fumo thuris adorat.
Donec Carpathius medio de gurgite vates,
Æacide, dixit, thalamis potiêre petitis.
Tu modò, cùm gelido sopita quiescit in antro,
Ignaram laqueis, vinclóq; innectite tenaci:
Nec te decipiat centum mentita figuras:
Sed preme quidquid erit, dum, quod fuit antè reformet.
Dixerat hæc Proteus, & condidit æquore vultum,
Admisitq; suos in verba novissima fluctus.
Pronus erat Titan, inclinatóque petebat
Hesperium temone fretum, cum pulchra relicto
Nereis ingreditur consueta cubilia fluctu.
Vix bene virgineos Peleus invaserat artus:
Illa novat formas, donec sua membra teneri
Sensit, & in partes diversas brachia tendit.
Tum demum ingemuit: Neque, ait, sine numine vincis,
Exhibita estq; Thetis, confessam amplectitur heros,
Et potitur votis, ingentique implet Achille.
Fœlix & nato, fœlix & conjuge Peleus,
Et cui, si demas jugulati crimina Phoci,
Omnia contigerant. fraterno sanguine fontem
Expulsumq; domo patria Trachinia tellus
Accipit. hic regnum sine vi, sine cæde regebat
Lucifero genitore satus, patriúmque nitorem
Ore ferens Ceyx: illo qui tempore mœstus,
Dissimilisque sui, fratrem lugebat ademptum.
Quò positquam Æacides fessus curáque viáque,
Venit, & intravit paucis comitantibus urbem,
Quosq; greges pecorum, quæ secum armenta trahebat,
Haud procul à muris sub opaca valle reliquit:
Copia cùm facta est adeundi tecta tyranni,
Velamenta manu prætendens supplice, qui sit,
Quóque satus memorat: tantùm sua crimina celat,
Mentitúrque fugæ causam: petit urbe, vel agro
Se juvet, hunc contra placido Trachinius ore

Talibus

Talibus alloquitur: Mediæ quoque commoda plebi
Noſtra patent, Peleu, nec inhoſpita regna tenemus.
Adjicis huic animo monimenta potentia, clarum
Nomen, avumq; Jovem. nec tempora perde precando:
Quod petis omne feres: tuáque hæc pro parte vocato,
Qualiacúnque vides. utinam meliora videres.
Et flebat. moveat tantos quæ cauſa dolores,
Et Peleus, comitéſque rogant: quibus ille profatur;
Forſitan hanc volucrem, rapto quæ vivit, & omnes
Terret aves, ſemper pennas habuiſſe putatis.
Vir fuit: & tanta eſt animi conſtantia, quantùm
Acer erat, belloque ferox, ad vimque paratus.
Nomine Dædalion, illo genitore creatus,
Qui vocat auroram, cœloq; noviſſimus exit.
Culta mihi pax eſt: pacis mihi cura tuendæ
Conjugiique fuit: fratri fera bella placebant.
Illius virtus gentes, regéſque ſubegit:
Quæ nunc Thisbeas agitat mutata columbas.
Nata erat huic Chione, quæ dotatiſſima formæ
Mille procis placuit, bis ſeptem nubilis annis.
Fortè revertentis Phœbus, Majaq; creatus,
Ille ſuis Delphis, hic virtice Cyllenæo,
Vidêre hanc pariter, pariter traxêre calorem.
Spem veneris differt in tempora noctis Apollo.
Non fert ille moras, virgáque movente ſoporem
Virginis os tangit. tactu jacet illa potenti,
Vimq; Dei patitur. Nox cœlum ſparſerat aſtris:
Phœbus annum ſimulat, præreptáque gaudia ſumit.
Vt ſua maturus complevit tempora venter:
Alipedis de ſtirpe Dei verſuta propago
Naſcitur Autolicus, furtum ingenioſus ad omne,
Qui facere aſſuerat patriæ non degener artis
Candida de nigris, & de candentibus atra.
Naſcitur è Phœbo (namque eſt enixa gemellos)
Carmine vocali clarus citharáque Philammon.
Quid peperiſſe duos, & diis placuiſſe duobus,
Et forti genitore, & progenitore Tonante

Esse satam prodest? an obest quoque gloria multis?
Obfuit huic certè: quæ se præferre Dianæ
Sustinuit, faciemq; Deæ culpavit at illi
Ira ferox mota est, factisque placebimus, inquit.
Nec mora, curvavit cornu: nervóque sagittam
Impulit: & meritam trajecit arundine linguam.
Lingua jacet: nec vox, tentatáque verba sequuntur:
Conantemque loqui, cum sanguine vita reliquit.
Quàm miser (ô pietas) ego tunc, patrióque dolorem
Corde tuli, fratriq; pio solatia dixi.
Quæ pater haud aliter, quàm cautes murmura Ponti
Accipit, & natam delamentatur ademptam.
Vt verò ardentem vidit: quater impetus illi
In medios fuit ire rogos: quater inde repulsus,
Concita membra fugæ mandat: similisque juvenco
Spicula crabronum pressa cervice gerenti,
Quà via nulla fugit: jam tum mihi currere visus
Plus homine est, alasque pedes sumpsisse putares.
Effugit ergo omnes, velonque cupidine leti
Vertice Parnassi potitur. miseratus Apollo,
Cum se Dedalion saxo misisset ab alto,
Fecit avem, & subitis pendentem sustulit alis:
Oráque adunca dedit: curvos dedit unguibus hamos:
Virtutem antiquam, majores corpore vires.
Et nunc accipiter nulli satis æquus, in omnes
Sævit aves, aliisque dolens fit causa dolendi.

Quæ dum Lucifero genitus miracula narrat
De consorte suo, cursu festinus anhelo,
Advolat armenti custos Phocæus Anetor:
Et Peleu, Peleu, magnæ tibi nuncius adsum
Cladis, ait, quodcunq; ferat, jubet edere Peleus.
Pendet & ipse metu trepidi Trachinius oris.
Ille refert: fessos ad littora curva juvencos
Appuleram, medio cum Sol altissimus orbe
Tantum respiceret, quantum supereße videret:
Pársque bovum fulvis genua inclinárat arenis.
Latarúmque jacens campos spectabat aquarum

Pars

Pars gradibus tardis illuc errabat, & illuc:
Nant alii: celsoq; extant super æquora collo.
Templa mari subsunt, nec marmora clara, nec auro:
Sed trabibus densis, lucóque umbrosa vetusto.
Nereïdes, Nereusq; tenent: hos navita, templi
Edidit esse deos, dum retia littore siccat.
Juncta palus huic est dens obsessa salictis,
Quam restagnantis fecit maris unda paludem.
Inde fragore gravi strepitus loca proxima terret
Bellua vasta, lupis, sylvisq; paiustribus exit.
Oblitus est spumis & crasso sanguine victus
Fulmineus, rubra suffusus lumina flamma.
Qui quanquam sævit pariter rabieque, famèque,
Acrior est rabie. neque enim jejunia curat
Cæde boum, dirámque famem finire, sed omne
Vulnerat armentum, sternitq; hostiliter omnes.
Pars quoque de nobis funesto saucia morsu,
Dum defensamus, leto est data. sanguine littus,
Vndáque prima rubet, demugitæq; paludes.
Sed mora damnosa est, nec res dubitare remittit.
Dum supereſt aliquid cuncti coëamus ad arma:
Arma capessamus, conjunctáque tela feramus.
Dixerat agrestis: nec Pelea damna movebant,
Sed memor admissi, Nereïda colligit orbam
Damna suo inferias extincto mittere Phoco.
Induere arma viros, violentáque sumere tela
Rex jubet Oetæus, cum queis simul ipse parabat
Ire. sed Alcyone conjux excita tumultu
Prosilit, & nondum totos ornata capillos,
Disjicit hos ipsos, collóq; infixa mariti,
Mittat ut auxilium sine se, verbisq; precatur,
Et lacrymis, animásque duas ut servet in una.
Æacides illi: Pulchros, Regina, piosque
Pone metus: plena est promissi gratia vestri.
Non placet arma mihi contra nova monstra movere:
Numen adorandum pelagi est. erat ardua turris,
Arce locus summa, sessis loca grata carinis.

Ascendunt

Aſcendunt illuc, ſtratóſque in littore tauros
Cum gemitu aſpiciunt, vaſtatoremq; cruento
Ore ferum, longos infectum ſanguine villos.
Inde manus tendens in aperti littora ponti,
Cæruleam Peleus Pſamathen, ut finiat iram,
Orat, opemq; ferat. nec vocibus illa rogantis
Flectitur Æacidæ. Thetis hanc pro conjuge ſupplex
Accepit veniam. ſed enim irrevocatus ab acri
Cæde, Lupus perſtat dulcedine ſanguinis aſper:
Donec inhærentem laceræ cervice juvencæ
Marmore mutavit corpus, pariterq; colorem.
Omnia ſervavit: lapidis color indicat illum
Jam non eſſe lupum: jam non debere timeri.
Nec tamen hac profugum conſiſtere Pelea terra
Fata ſinunt: Magnetas adit vagus exul, & illic
Sumit ab Æmonio purgamina cædis Acaſto.

Interea fratriſq; ſui, fratremq; ſecutis
Anxia prodigiis turbatus pectora Ceyx,
Conſulat ut ſacras hominum oblectamina ſortes,
Ad Clarium parat ire deum: nam templa profanus
Invia cum Phlegyis facicbat Delphica Phorbas.
Conſilii tamen antè ſui fidiſſima certam
Te facit Alcyone: cui protinus intima frigus
Oſſa receperunt, buxóque ſimillimus ora
Pallor obit, lacrymíſque genæ maduêre profuſis:
Ter conata loqui, ter fletibus ora rigavit:
Singultúque pias interrumpente querelas.
Quæ mea culpa tuam, dixit, chariſſime, mentem
Vertit? ubi eſt, quæ cura mei prior eſſe ſolebat?
Jam potes Alcyone ſecurus abeſſe relicta?
Jam via longa placet? jam ſum tibi carior abſens?
At puto per terras iter eſt? tantumq; dolebo,
Non etiam metuam? curæq; timore carebunt?
Æquora me terrent, & ponti triſtis imago,
Et laceras nuper tabulas in littore vidi:
Et ſæpè in tumulis ſine corpore nomina legi,
Néve tuum fallax animum fiducia tangat,

Quòd

Quòd ſocer Hippotades tibi ſit, qui carcere fortes
Contineat ventos. &, cum velit, æquora placet:
Cùm ſemel emiſſi tenuerunt æquora venti,
Nil illis vetitum eſt, incommendatáque tellus
Omnis, & omne fretum eſt: cœli quoque nubila vexant,
Excutiuntq; feris rutilos concurſibus ignes.
Quo magis hos novi, (nam novi, & ſæpè paterna
Parva domo vidi) magis hos reor eſſe timendos.
Quòd tua ſi flecti precibus ſententia nullis
Chare poteſt conjux, nimiumq; es certus eundi,
Me quoque tolle ſimul, certè jactabimur unà:
Nec, niſi quæ patiar, metuam: pariterq; feremus
Quicquid erit: pariter ſuper æquora lata feremur.
Talibus Æolidis dictis, lacrymiſque movetur
Siderius conjux, neque enim minor ignis in ipſo eſt,
Sed neque propoſitos pelagi dimittere curſus,
Nec vult Alcyonen in partem adhibere periclì.
Multáque reſpondit timidum ſolantia pectus,
Non tamen idcirco cauſam probat. addidit illis
Hoc quoque lenimen, quo ſolo flexit amantem.
Longa quidem eſt nobis omnis mora: ſed tibi juro
Per patrios ignes, (ſi me modò fata remittant)
Antè reverſurum, quàm Luna bis impleat orbem.
His ubi promiſſis ſpes eſt admota recurſus:
Protinus eductam navalibus æquore tingi,
Aptariq; ſuis pinum jubet armamentis.
Qua rurſus viſa: veluti præſaga futuri
Horruit Alcyone, lacrymáſque emiſit obortas,
Amplexúmque dedit: triſtique miſerrima tandem
Ore vale, dixit, collapſáque corpore toto eſt.
At juvenes, quærente moras Ceyce, reducunt
Ordinibus geminis ad fortia pectora remos:
Æqualiq; ictu ſcindunt freta. ſuſtulit illa
Humentes oculos: ſtantemq; in puppe recurva,
Concuſſaq; manu dantem ſibi ſigna maritum
Prima videt: redditq; notas. ubi terra receſſit
Longius, atque oculi nequeunt cognoſcere vultus:

Dum

Dum licet, insequitur fugientem lumine pinum.
Hæc quoque ut haud poterat spatio summota videri,
Vela tamen spectat summo fluitantia malo:
Vt nec vela videt, vacuum petit anxia lectum,
Séque toro ponit: renovat lectúsque locúsque
Alcyones lacrymas, & quæ pars admonet absit.
Portubus exierant, & moverat aura rudentes:
Obvertit lateri pendentes navita remos:
Cornuáque in summa locat arbore, totáque malo
Carbasa deducit, venientésque excipit auras.
Aut minus, aut certè medium non amplius æquor
Puppe secabatur, longéque erat utráque tellus:
Cum mare sub noctem tumidis albescere cœpit
Fluctibus, & præceps spirare valentius Eurus.
Ardua jamdudum demittite cornua, rector
Clamat, & antennis totum subnectite velum.
Hic jubet: impediunt adversæ jussa procellæ:
Nec sinit audiri vocem fragor æquoris illam.
Sponte tamen properant: alii subducere remos,
Pars munire latus, pars ventis vela negare.
Egerit hic fluctus, æquorq; refundit in æquor:
Hic rapit antennas, quæ dum sine lege geruntur:
Aspera crescit hyems, omniq; à parte feroces
Bella gerunt venti, fretáque indignantia miscent.
Ipse pavet, nec se, quis sit status, ipse fatetur
Scire ratis rector: nec quid jubeátve, velitve.
Tanta mali moles, tantoq; potentior arte est.
Quippe sonant clamore viri, stridore rudentes.
Vndarum incursu gravis unda. tonitribus æther:
Fluctibus erigitur, cœlúmque æquare videtur
Pontus, & inductas aspergine tangere nubes.
Et modò cum fulvas ex imo vertit arenas:
Concolor est illis, Stygiâ modò nigrior undâ:
Sternitur interdum, spumisque sonantibus albet.
Ipsa quoque his agitur vicibus Trachinia puppis:
Et nunc sublimis veluti de vertice montis
Despicere in valles, imúmque Acheronta videtur:

Nunc

Nunc ubi demissam curvum circumstetit æquor,
Suspicere insci: no summum de gurgite cœlum.
Sæpè dat ingentem fluctu latus icta fragorem:
Nec levius pulsata sonat, quam ferreus olim
Cum laceras aries, balistáve concutit arces.
Vtque solent, sumptis incursu viribus, ire
Pectore in arma feri protentáque tela Leones:
Sic ubi se ventis commiserat unda coortis,
Ibat in arma ratis, multóque erat altior illis.
Jámque labant cunei, spoliatáque tegmine cerâ
Rima patet, præbetq; viam letalibus undis.
Ecce cadunt largi resolutis nubibus imbres:
Inque fretum credas totum descendere cœlum;
Inque plagas cœli tumefactum scandere pontum.
Vela madent nimbis, & cum cœlestibus undis
Æquoreæ miscentur aquæ, caret ignibus æther.
Cæcáque nox premitur tenebris hyemísque suísque.
Discutiunt tamen has, præbéntque micantia lumen
Fulmina: fulmineis ardescunt ignibus undæ.
Dat quoque jam saltus intra cava texta carinæ
Fluctus, & ut miles numero præstantior omni
Cum sæpè assiliit defensæ mœnibus urbis,
Spe potitur tandem, laudísque accensus amore
Inter mille viros, murum tamen occupat unus:
Sic, ubi pulsárunt celsi latera ardua fluctus,
Vastiùs insurgens decimæ ruit impetus undæ.
Nec prius abstitit fessam oppugnare carinam,
Quàm velut in captæ descendat mœnia navis:
Pars igitur tentabat adhuc invadere pinum:
Pars maris intus erat. trepidant haud segniùs omnes,
Quàm solet urbs, aliis murum fodientibus extrà:
Atque aliis murum trepidare tenentibus intùs.
Deficit ars: animiq; cadunt: totidemq; videntur,
Quot veniunt fluctus, ruere, atq; irrumpere mortes.
Non tenet hic lacrymas: stupet hic: vocat ille beatos,
Funera quos maneant: hic votis numen adorat,
Brachiáque ad cœlum, quod non videt, irrita tollens

Poscit

Poscit opem: subeunt illi fratérque parénsque:
Huic cum pignoribus domus, & quod cuiq; relictum est.
Alcyone Ceyca movet: Ceycis in ore
Nulla nisi Alcyone est: &, cùm desideret unam,
Gaudet abesse tamen: patriæ quoque vellet ad oras
Respicere, inq; domum supremos vertere vultus:
Verùm ubi sit nescit, tanta vertigine pontus
Fervet, & inducta piceis è nubibus umbra
Omne latet cœlum: duplicatáque noctis imago est.
Frangitur incursu nimbosi turbinis arbor:
Frangitur & regimen: spoliisque animosa superstes
Vnda, velut victrix, sinuatáque despicit undas.
Nec leviùs, quàm si quis Athon, Pindumq; revulsos
Sede sua, totos in apertum verteret æquor,
Præcipitata cadit, paritérque & pondere, & ictu
Mergit in ima ratem: cum qua pars magna virorum
Gurgite pressa gravi, neque in aëra reddita, fato
Functa suo est: alij partes, & membra carinæ
Trunca tenent: tenet ipse manu, qua sceptra solebat,
Fragmina navigij Ceyx: socerumq; patremq;
Invocat (heu) frustra: sed plurima nantis in ore
Alcyone coniux: illam meminitq; refertq;:
Illius ante oculos, ut agant sua corpora fluctus,
Optat, & exanimus manibus tumuletur amicis:
Dum natat, absentem, quoties sinit hiscere fluctus,
Nominat Alcyonen ipsisq; immurmurat undis.
Ecce super medios fluctus niger arcus aquarum
Frangitur, & rupta mersum caput obruit unda.
Lucifer obscurus, nec quem cognoscere posses,
Illa nocte fuit: quoniámque excedere cœlo
Non licuit, densis texit sua nubibus ora.
Æolis intereà tantorum ignara malorum
Dinumerat noctes: & iam, quas induat ille,
Festinat vestes: iam quas, ubi venerit ille,
Ipsa gerat, redit úsque sibi promittit inanes.
Omnibus illa quidem superis pia thura ferebat:
Ante tamen cunctos Iunonis templa colebat:

Próque

Prôque viro, qui nullus erat, veniebat ad aras,
Vtq; foret sospes conjux suus, utq; rediret,
Optabat, nullamq; sibi præferret. at illi
Hoc de tot votis poterat contingere solum.
At Dea non ultra pro functo morte rogari
Sustinet, utq; manus funestas arceat aris:
Iri meæ, dixit, fidissima nuncia vocis,
Vise soporiferam Somni velociter aulam:
Extinctiq; iube Ceycis imagine mittat
Somnia ad Alcyonen veros narrantia casus.
Dixerat: induitur velamine mille colorum
Iris, & equato cœlum curvamine signans
Tecta petit iussi sub nube latentia regis.
Est prope Cymmerios longo spelunca recessu.
Mons cavus, ignavi domus & penetralia Somni:
Quò nunquam radijs oriens, mediùsve, cadènsve
Phœbus adire potest: nebulæ caligine mistæ
Exhalantur humo, dubiæq; crepuscula lucis:
Non vigil ales ibi christati oantibus oris
Evocat Auroram: nec voce silentia rumpunt
Sollicitive canes, canibúsve sagacior anser.
Non fera, non pecudes, non moti flamine rami,
Humanæve sonum reddunt convicia linguæ.
Tuta quies habitat. saxo tamen exit ab imo
Rivus aquæ Lethes: per quem cum murmure labens
Invitat somnos crepitantibus unda lapillis.
Ante fores antri fœcunda papavera florent,
Innumeræq; herbæ: quarum de lacte soporem
Nox legit, & spargit per opacas humida terras,
Ianua, ne verso stridorem cardine reddat,
Nulla domo tota est: custos in limine nullus,
At medio torus est ebeno sublimis in antro
Plumeus, unicolor, pullo velamine tectus:
Quo cubat ipse Deus membris languore solutis.
Hunc circa passim varias imitantia formas
Somnia vana jacent: totidem, quot messis aristas,
Sylva gerit frondes, ejectat littus arenas.

Quò

Quò simul intravit, manibúsque obstantia virgæ
Somnia dimovit; vestis fulgore reluxit
Sacra domus: tardâque Deus gravitate jacentes
Vix oculos tollens, iterumq; iterumq; relabens,
Summaq; percutiens nutanti pectora mento,
Excussit tandem sibi se: cubitoq; levatus,
Quid veniat (cognovit enim) scitatur. at illa:
Somne quies rerum, placidissime Somne Deorum,
Pax animi, quem cura fugit, qui corpora duris
Fessa ministeriis mulces, reparásque labori:
Somnia, quæ veris æquant imitamine formas,
Herculeam Trachina jube, sub imagine regis,
Alcyonen adeant, simulachraq; naufrago fingant.
Imperat hoc Juno. postquam mandata peregit
Iris, abit: neque enim ulteriùs tolerare soporis
Vim poterat: labique ut somnum sensit in artus
Effugit. & remeat, per quos modò venerat arcus.
At pater è populo natorum mille suorum
Excitat artificem, simulatoremq; figuræ
Morphea. non illo jussos solertius alter
Exprimit incessus, vultumq; sonumq; loquendi.
Adjicit & vestes, & consuetissima quæque
Verba: sed hic solos homines imitatur: at alter
Fit fera, fit volucris, fit longo corpore serpens.
Hunc Icelon superi, mortale Phobetora vulgus
Nominat. est etiam diversæ tertius artis
Phantasos: ille in humum, saxumq; undamq; trabemq;
Quæq; vacant anima fallaciter omnia transit.
Regibus hic, ducibúsque suos ostendere vultus
Nocte solet: populos alii, plebemq; pererrant:
Præterit hos senior: cunctisque è fratribus unum
Morphea, cui peragat Thaumantidos edita, Somnus
Eligit, & rursus molli languore solutas,
Depositoq; caput, stratoq; recondidit alto.
Ille volat, nullos strepitus facientibus alis,
Per tenebras: intraq; moræ breve tempus in urbem
Pervenit Æmoniam, positisq; è corpore pennis.

In

In faciem Ceycis abit. ſumptáque figura
Luridus exanimi ſimilis, ſine veſtibus ullis,
Conjugis ante torum miſeræ ſtetit. uda videtur
Barba viri, madidiſq; gravis fluere unda capillis:
Tum lecto incumbens, fletu ſuper ora profuſo,
Hæc ait: Agnoſcis Ceyca, miſerrima conjux?
An mea mutata eſt facies nece? reſpice, noſces:
Inveniéſque tuo pro conjuge conjugis umbram.
Nil opis Alcyone nobis tua vota tulerunt,
Occidimus: falsò tibi me promittere noli:
Nubilus Ægæo deprendit in æquore navem
Auſter, & ingenti jactatam flamine ſolvit,
Oráque noſtra tuum fruſtra clamantia nomen
Implérunt fluctus. non hæc tibi nunciat auctor
Ambiguus, non iſta vagis rumoribus audis,
Ipſe ego fata tibi præſens mea naufragus edo.
Surge agè: da lacrymas, lugubriáque indue: nec me
Indeploratum ſub inania tartara mitte.
Adjicit his vocem Morpheus, quam conjugis illa
Crederet eſſe ſui. fletus quoque fundere veros
Viſus erat, geſtúmque manus Ceycis habebat.
Ingemit Alcyone, lacrymas movet atque lacertos
Per ſomnum: corpúſque petens amplectitur auras.
Exclamatq; mane, quò te rapis? ibimus unà.
Voce ſuâ, ſpeciéque viri turbata ſoporem
Excutit: & primò ſi ſit circumſpicit illic,
Qui modò viſus erat: (nam moti voce miniſtri
Intulerant lumen:) poſtquam non invenit uſquam,
Percutit ora manu, laniátque à pectore veſtes:
Pectoráque ipſa ſerit: nec crines ſolvere curans
Scindet: & altrici quæ luctus cauſa roganti,
Nulla eſt Alcyone, nulla eſt, ait: occidit unà,
Cum Ceyce ſuo: ſolantia tollite verba.
Naufragus interiit: vidi, agnovíque, manúſque
Ad diſcedentem, cupiens retinere, tetendi:
Vmbra fuit. ſed & umbra tamen manifeſta, viríque
Vera mei. non ille quidem, ſi quæris, habebat

Assuetos vultus nec, quo priùs, ore nitebat.
Pallentem nudúmque, & adhuc humente capillo
Infelix vidi: stetit hoc miserabilis ipso
Ecce loco: & quærit vestigia siqua supersint.
Hoc erat, hoc, animo quod divinante timebam:
Et, ne me fugiens ventos sequerêre, rogabam:
At certè vellem, quoniam perituras abibas
Me quoque duxisses. fuit ah, fuit utile, tecum
Ire mihi. neque enim vitæ de tempore quicquam
Non simul egissem, nec mors discreta fuisset.
Nunc absens pereo: jactor quoque fluctibus absens:
Et sine me te pontus habet: crudelior ipso
Sit mihi mens pelago, si vitam ducere nitar
Longius, & tanto pugnem superesse dolori.
Sed neque pugnabo: nec te miserande, relinquam:
Et tibi nunc saltem veniam comes: inq; sepulchro
Si non urna, tamen iungent nos littora: si non
Ossibus ossa meis, at nomen nomine tangam.
Plura dolor prohibet: verbóque intervenit omni
Planctor: & attonito gemitus à corde trahuntur.
Manè erat egreditur tectis ad littus & illum
Mœsta locum repetit, de quo spectârat euntem.
Dúmque moratur ibi dúmque hinc retinacula solvit,
Hoc mihi discendens dedit oscula littore, dixit:
Dúmque notata oculis reminiscitur acta fretumq;
Prospicit: in liquida, spatio distante, tuetur
Nescio quid quasi corpus aqua, primoq; quid illud
Esset, erat dubium: posquam paulùm appulit unda,
Et quamvis aberat, corpus tamen esse liquebat.
Quis foret, ignorans quia naufragus, omine mota est:
Et tanquam ignoto lacrymas daret, heu miser inquit,
Quisquis es, & siqua est conjux tibi. fluctibus actum
Fit propius corpus. quod quò magis illa tuetur,
Hoc minus & minus est mentis jam jamq; propinquat.
Admotum terræ, jam quod cognoscere posset,
Cernit: erat conjux. ille est, exclamat, & unà
Ora, comas, vestem lacerat: tendénsque trementes

Ad

Ad Ceyca manus: sic, ô charissime coniux,
Sic ad me miserande redis? ait. adjacet undis
Facta manu moles, quæ primas æquoris undas
Frangit, & incursus quæ prædelassat aquarum.
Insilit huc: mirumque fuit potuisse, volabat:
Percutiensque levem modò natis aëra pennis,
Stringebat summas ales miserabilis undas,
Dumque volat, mœsto similem, plenumq; querelæ
Ora dedêre sonum tenui crepitantia rostro.
Vt verò tetigit mutum, & sine sanguine corpus,
Dilectos artus amplexa recentibus alis,
Frigida nequicquam duro dedit oscula rostro,
Senserit hoc Ceyx, an vultum motibus undæ
Tollere sit visus, populus dubitabat. at ille
Senserat: & tandem, superis miserantibus, ambo
Alite mutantur: fatis obnoxius ijsdem
Tunc quoque mansit amor, nec conjugiale solutum est
Fœdus in alitibus coëunt, fiuntque parentes,
Pérque dies placidos hyberno tempore septem
Incubat Alcyone pendentibus æquore nidis.
Tum via tuta maris: ventos custodit, & arcet
Æolus egressu: præstatq; nepotibus æquor.
Hos aliquis senior circum freta lata volantes
Spectat, & ad finem servatos laudat amores.
Proximus, aut idem si sors tulit, hic quoque dixit,
Quem mare carpentem, substrictáque crura gerentem
Aspicis, (ostendens spaciosum in guttura mergum)
Regia progenies: & si descendere ad ipsum
Ordine perpetuò quæris, sunt hujus origo
Ilus, & Assaracus, raptúsque Iovi Ganymedes,
Laomedonq; senex, Priamíque novissima Trojæ
Tempora sortitus: frater fuit Hectoris iste:
Qui nisi sensisset primâ nova fata juventa,
Forsitan inferius non Hectore nomen haberet:
Quamvis est illum proles enixa Dymantis.
Æsacon umbrosa fertur Alexothoë gracili conata bicorni.

Oderat hic urbes: nitidáque remotus ab aulæ.
Secretos montes,& in ambitiosa colebat
Rura, nec Iliacos cœtus, nisi rarus adibat.
Non agreste tamen,nec inexpugnabile amori
Pectus habens, sylvas captatam sæpè per omnes
Aspicit Eperien patria Cebrenida ripa,
Injectos humeris sic cantem Sole capillos.
Visa fugit Nymphe,veluti perterrita fulvum
Cerva Lupum,longéque lacu deprensa relicto
Accipitrem fluvialis anas,quam Trojus heros
Insequitur: celerémque metu,celer urget amore.
Ecce latens herba coluber, fugientis adunco
Dente pedem strinxit,virúsque in corpore liquit.
Cum vita suppressa fuga est. amplectitur amens
Exanimem: clamatq; piget, piget esse secutum:
Sed non hoc timui: nec erat mihi vincere tanti.
Perdidimus miseram nos te duo,vulnus ab angue,
A me causa data est. ego sum sceleratior illo,
Qui tibi morte mea mortis solatia mittam.
Dixit,& è scopulo quem rauca subederat unda,
Decidit in pontum. Tethys miserata cadentem
Molliter excepit: nantémque per æquora pennis
Texit: & optatæ non est data copia mortis.
Indignatur amans se invitum vivere cogi,
Obstariq; animæ misera de sede volenti
Exire. utque novas humeris assumpserat alas,
Subvolat: atque iterum corpus super æquora mittit.
Pluma levat casus: furit Æsacus: inque profundum
Pronus abit,letíque viam sine fine retentat.
Fecit amor maciem: longa internodia crurum,
Longa manet cervix: caput esi à corpore longè.
Æquor amat,nomenq; manet,quia mergitur illo.

PVB.

PVB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON:

Liber XII.

NEscius aßumptis Priamus pater Æſacon alis
Viuere, lugebat: tumulo quoque nomen habenti
Inferias dederat cum fratribus Hector inanes.
Defuit officio Paridis præſentia triſti;
Poſtmodò qui rapta longum cum conjuge bellum
Attulit in patriam, conjuratæq́, ſequuntur
Mille rates, gentiſque ſimul commune Pelaſgæ
Nec dilata foret vindicta niſi æquora ſævi
Invia feciſſent venti, Bœotáque tellus
Aulide piſcoſa puppes tenuiſſet ituras.
Hic patrio de more Jovi cum ſacra paraſſent:
Vt vetus accenſis incanduit ignibus ara,
Serpere cæruleum Danaï vidêre draconem
In platanum: cœptis quæ ſtabat proxima ſacris.
Nidus erat volucrum bis quatuor arbore ſumma:
Quas ſimul, & matrem, circum ſua, damna volantem,
Corripuit ſerpens, avidáque recondidit alvo.
Obſtupuêre omnes. at veri providus augur
Theſtorides, vincemus, ait, gaudete Pelaſgi,
Troja cadet: ſed erit noſtri mora longa laboris.
Atque novem volucres in belli digerit annos.
Ille ut erat virides amplexus in arbore ramos,
Fit lapis: & ſervat ſerpentis imagine ſæcum.
Permanet Aoniis Nereus violentus in undis:
Belláque non transfert: & ſunt, qui parcere Trojæ

Neptunum credant, qui mœnia fecerat urbis.
At non Theſtorides: neque enim neſcítve, tacétve,
Sanguine virginio placandam virginis iram
Eſſe deæ. poſtquam pietatem publica cauſa,
Resq; patrem vicit, caſtumq; datura cruorem
Flentibus ante aram ſtetit Iphigena miniſtris,
Victa dea eſt: nubémque oculis objecit, & inter
Officium, turbámque ſacri, vocéſque precantum,
Suppoſitá fertur mutaſſe Mycenida cervâ.
Ergo ubi, quâ decuit, lenita eſt cæde Diana,
Et pariter Phœbes, pariter maris ira receſſit:
Accipiunt ventos à tergo mille carinæ;
Multáque perpeſſæ, Phrygia potiuntur arena.
Orbe locus medio eſt inter terráſque, fretumq;
Cœleſteſque plagas, triplicis confinia mundi:
Vnde quod eſt uſquam, quamvis regionibus abſit,
Inſpicitur, penetratq; cavus vox omnis ad aures.
Fama tenet, ſummáque domum ſibi legit in arce,
Innumeróſque aditus, ac mille foramina tectis
Addidit, & nullis incluſit limina portis.
Nocte, dieq; patet: tota eſt ex ære ſonanti:
Tota fremit: vocéſque refert, iteratq; quod audit:
Nulla quies intus, nullaq; ſilentia parte,
Nec tamen eſt clamor, ſed parvæ murmura vocis:
Qualia de pelagi (ſi quis procul audiat) undis
Eſſe ſolent: qualémve ſonum, cùm Jupiter atras
Increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt.
Atria turba tenet: veniunt leve vulgus, euntq;:
Miſtáque cum veris paſſim commenta vagantur
Millia rumorum: confuſaq; verba volutant.
E quibus hi vacuas implent ſermonibus aures:
Hi narrata ferunt alió menſuraq; ficti
Creſcit: & auditis aliquid novus adjicit auctor.
Illic credulitas, illic temerarius Error.
Vanáque Lætitia eſt, conſternatiq; Timores,
Seditióque recens, dubióque auctore Suſurri.
Ipſa quid in cœlo rerum, pelagóque geratur

Et

Et tellure videt, totumq; inquirit in orbem.
Fecerat hæc notum, Graias cum millite forti
Adventare rates: neque inexpectatus in armis
Hostis adest: prohibentq; aditum, littusque tuentur
Troës: & Hectorea primus fataliter hasta
Protesilaë cadis: commissaq; prælia magno
Stant Danais: fortésque animæ, nec cognitus Hector
Nec Phryges exiguo, quid Achaïca dextera possit,
Sanguine, senserunt: & jam Sigæa rubebant
Littora: jam leto proles Neptunia Cycnus
Mille viros dederat: jam curru stabat Achilles,
Totáque Peliacæ sternebat cuspidis ictu
Agmina, pérque acies aut Cycnum, aut Hectora quærës
Congreditur Cycno decimum dilatus in annum
Hector erat, dum colla jugo canentia pressos
Exhortatus equos, currum direxit in hostem:
Conzutiénsque suis vibrantia tela lacertis,
Quisquis es, ô Iuvenis, dixit, solamen habeto
Mortis, ab Æmonio quòd sis jugulatus Achille.
Hactenus Æacides: vocem gravis hasta secuta est.
Sed quanquam certa nullus fuit error in hasta,
Nil tamen emissi profecit acumine ferri:
Vtq; hebeti pectus tantummodo contudit ictu.
Nate dea, (nam te fama prænovimus) inquit
Ille, quid à nobis vultus miraris abesse?
(Mirabatur enim) non hæc, quam cernis equinis
Fulva jubis, cassis, nec onus cava parva sinistræ
Auxilio mihi sunt: decor est quæsitus ab istis.
Mars quoq; ob hoc capere arma solet. removebitur om-
Tegminis officium, tamen indistrictus abibo. (ne
Est aliquid non esse satum Nereïde, sed qui
Nereáque, & natas, & totum temperat æquor.
Dixit: & hæsurum clypei curvamine telum
Misit in Æaciden; quod & es, & proxima rupit
Terga novena boum, decimo tamen orbe moratum.
Excipit hos heros: rursusque trementia forti
Tela manu torsit: rursus sine vulnere corpus

Sincerumq́, fuit nec tertia cuspis apertum,
Et se præbentem valuit distringere Cycnum,
Haud secus exarsit, quàm circo taurus aperto,
Cum sua terribili petit irritamina cornu
Phœniceas vestes, elusaq́, vulnera sentit.
Num tamen exciderit ferrum considerat hastæ.
Hærebat ligno. Manus est mea debilis ergo!
Quáque, ait, antè habuit vires, effudit in uno!
Nam certè valuit: vel cum Lyrnesia primùm
Mœnia dejecit: vel cùm Tenedónque, Suóque
Æëtioneas implevit sanguine Thebas:
Vel cum purpureus populari cæde Caycus
Fluxit, opúsque meæ bis sensit Telephus hastæ.
Hîc quoque tot cæsis, quorum per littus acervos
Et feci, & video, valuit mea dextra, valetq́,
Dixit: & antè actis veluti malè crederet, hastam
Misit in aduersum Lycia de plebe Menoeten,
Loricamq́, simul subjectaq́, pectora rupit.
Quo plangente gravem moribundo pectore terram,
Extrahit illud idem calido de vulnere telum.
Atque ait: hæc manus est, hæc qua modò vicimus hasta:
Vtar in hoc idem, sit in hoc precor exitus idem.
Sic fatur: Cycnúmque petit, nec fraxinus errat:
Inque humero sonuit non evitata sinistro,
Inde velut muro, solidáque à cute, repulsa est.
Qua tamen ictus erat, signatum sanguine Cycnum
Viderat, & frustra fuerat gavisus Achilles.
Vulnus erat nullum: sanguis fuit ille Menetæ.
Tum verò præceps curru fremebundus ab alto
Desilit: & nitido securum cominus hostem
Ense petens, parmam gladio, galeámque cavari
Cernit: & in duro lædi quoque corpore ferrum.
Haud tulit ulterius: gladióque adversa reducto
Ter quater ora viri capulo cava tempora pulsat:
Cedentémque sequens instat, turbátque, ruítque:
Attonitóque negat requiem, pavor occupat illum
Ante oculósque natant tenebræ, retróque ferenti

Aversos

Aversos passus, medio lapis obstitit arvo:
Quem super impulsum resupino corpore Cycnum
Vi multa vertit, terræq; affixit Achilles.
Tum clypeo, genibúsque premens præcordia duris,
Vincla trahit galeæ, quæ preßo subdita mento
Elidunt fauces, & respiramen, iterque
Eripiunt animæ: victum spoliare parabat.
Arma relicta videt. corpus deus æquoris album
Contulit in volucrem, cujus modò nomen habebat.
Hic labor, hæc requiem multorum pugna dierum
Attulit: & positis pars utráque subsitit armis.
Dúmque vigil Phrygios servat custodia muros:
Et vigil Argolicas servat custodia fossas:
Festa dies aderat, qua Cycni victor Achilles
Pallada mactatæ placabat sanguine vaccæ.
Cujus ut imposuit profecta calentibus aris,
Et diis acceptus penetravit in æthera nidor:
Sacra tulere suam, pars est data cætera mensis.
Discubuére toris proceres: & corpora tosta
Carne replent: vinóque levant curásque sitimque.
Non illos citharæ, non illos carmina vocum,
Longáque multifori delectat tibia buxi:
Sed noctem sermone trahunt: virtúsque loquendi
Materia est: pugnas referunt hostísque, suasque:
Inque vices adita atque exhausta pericula sæpè
Commemorare juvat. quid enim loqueretur Achilles?
Aut quid apud magnum potius loquerentur Achillem?
Proxima præcipuè domito victoria Cycno
In sermone fuit, visum mirabile cunctis,
Quòd juvenis corpus nullo penetrabile telo,
Invictumq; à vulnere erat, ferrumq; terebat:
Hoc ipse Æacides, hoc mirabantur Achivi.
Cùm sic Nestor ait: Vestro fuit unicus ævo
Contemptor ferri, nullóque forabilis ictu
Cycnus: at ipse olim patientem vulnera mille
Corpore non læso Perrhæbum Cænea vidi:
Cænea Perrhæbum, qui factis inclytus, Othryn
Incoluit:

Incoluit: quóque id mirum magis eſset in illo,
Fœmina natus erat. monſtri novitate moventur,
Quiſquis adeſt: narretq́; rogant. quos inter Achilles
Dic agè (nam cunctis eadem eſt audire voluntas)
O facunde ſenex, ævi prudentia noſtri,
Quis fuerit Cæneus: cur in contraria verſus:
Qua tibi militia, cujus certamine pugnæ
Cognitus: à quo ſit victus, ſi victus ab ullo eſt.
Tum ſenior: Quamvis obſtet mihi tarda vetuſtas,
Multáque me fugiunt primis ſpectata ſub annis:
Plura tamen memini: nec, quæ magis hæreat, ulla
Pectore res noſtro eſt, inter belliq́; domúſque
Acta tot: ac, ſi quem potuit ſpatioſa ſenectus
Spectatorem operum multorum reddere: vixi
Annos bis centum: nunc tertia vivitur ætas.
Clara decóre fuit proles, Elateia Cænis
Theſſalidum virgo pulcherrima, perq́; propinquas,
Perque tuas urbes (tibi enim popularis Achille)
Multorum fruſtra votis optata procorum.
Tentaſſet Peleus thalamos quoque forſitan illos:
Sed jam contigerant illi connubia matris,
Aut fuerant promiſſa tuæ. nec Cænis in ullos
Denupſit thalamos, ſecretáq́; littora carpens
Æquorei vim paſſa dei eſt, ita fama ferebat.
Utque novæ Veneris Neptunus gaudia cepit,
Sint tua vota licet, dixit, ſecura repulſæ,
Elige quid voveas: eadem quoq́; fama ferebat,
Magnum, Cænis ait, facit hæ injuria votum,
Tale pati jam poſſe nihil: da fœmina ne ſim:
Omnia præſtiteris. graviore noviſſima dixit
Verba ſono: poteráq́; viri vox illa videri.
Sicut erat, nam jam voto deus æquoris alti
Annuerat: dederatque ſuper, nec ſaucius ullis
Vulneribus fieri, ferróve occumbere poſſe.
Munere latus abit: ſtudiiſque virilibus ævum
Exigit Atracides, Peneiaq́; arva pererrat.
Duxerat Hippodamen audaci Ixione natus:

Nubige-

Nubigenasq; feros, positis ex ordine mensis,
Arboribus tecto discumbere jusserat antro,
Æmony proceres aderant: aderamus & ipsi:
Festaq; confusa resonabat regia turba.
Ecce canunt Hymenæon, & ignibus atria fumant,
Cinctaq; adest virgo matrum nurumque caterva,
Præsignis facie: fœlicem diximus illa
Conjuge Pirithoum, quod penè fefellimus omen.
Nam tibi sævorum sævissime Centaurorum
Euryte, quàm vino pectus, tam virgine visa
Ardet: & ebrietas geminata libidine regnat.
Protinus eversæ turbant convivia mensæ:
Raptatúrque comis per vim nova nupta prehensis.
Eurytus Hippodamen, aliy quam quisque probabat,
Aut poterat, rapiunt: captæq; erat urbis imago.
Fœminio clamore sonat domus. ocyus omnes
Surgimus: & primus, Quæ te vecordia, Theseu,
Euryte pulsat? ait, qui me vivente lacessas
Pirithoum: violásque duos ignarus in uno?
Néve ea magnanimus frustra memoraverit heros,
Summovet instantes: raptamq; furentibus aufert.
Ille nihil contra: neque enim defendere verbis
Talia facta potest: sed vindicis ora protervis
Insequitur manibus generosaq; pectora pulsat.
Fortè fuit juxta signis extantibus asper
Antiquus crater: quem vastum vastior ipse
Sustulit Ægides, adversaq; misit in ora.
Sanguinis ille globos pariter cerebrúmque, meraq;
Vulnere & ore vomens, madida resupinus arena
Calcitrat, ardescunt germani cæde bimembres:
Certatimq; omnes uno ore, arma arma loquuntur.
Vina dabant animos, & primâ pocula pugnâ
Missa volant fragilésque cadi, curviq; lebetes,
Res epulis quondam, nunc bello & cædibus apta.
Primus Ophionides Amycus penetralia donis
Haud timuit spoliare suis: & primus ab æde
Lampadibus densum rapuit funale coruscis:

Latúmque

Elatúmque altè, veluti qui candida tauri
Rumpere sacrificâ molitur colla securi,
Illisit fronti Lapithæ Celadontis: & ossa
Non cognoscendo confusa reliquit in ore.
Exiliere oculi, disjectisque ossibus oris
Acta retrò naris, medióque est fixa palato,
Hunc pede convulso mensæ Pelleus aceruæ
Stravit humi Pelades, dejecto in pectore mento.
Cumq; atro mistos spumantem sanguine dentes,
Vulnere tartareas geminato misit ad umbras.
Proximus ut steterat, spectans altaria vultu
Fumida terribili, cur non, ait, utimur istis?
Cumq; suis Gryneus immanem sustulit aram
Ignibus, & medium Lapitharum jecit in agmen,
Oppressitq; duos Brotean, & Orion: Orio
Mater erat Mycale, quam deduxisse canendo
Sæpè reluctantis constabat cornua Lunæ.
Non impune feres: teli modò copia detur.
Dixerat Exadius: teliq; habet instar in alta
Quæ fuerant pinu, votivi cornua cervi.
Figitur hinc duplici Gryneus in lumina ramo,
Eruiturq; oculos: quorum pars cornibus hæret:
Pars fluit in barbam concretáque sanguine pendet,
Ecce rapit mediis flagrantem Rhœtus ab aris
Primitium torrem: dextraq; à parte Charaxi
Tempora perfregit fulvo protecta capillo.
Correpti rapida, veluti seges arida, flamma
Arserunt crines; & vulnere sanguis inustus
Terribilem stridore sonum dedit, ut dare ferrum
Igne rubens plerumq; solet, quod forcipe curva
Cùm faber eduxit, lacubus demittit: at illud
Stridet & in tepida submersum sibilat unda.
Saucius hirsutis avidum de crinibus ignem
Excutit: inque humeros limen tellure revulsum
Tollit, onus plausiri: quod ne permittat in hostem,
Ipsa facit gravitas, socium quoque saxea moles
Oppressit spatio stantem propiore Cometen.

Gaudia

Gaudia nec retinet Rhœtus: sic comprecor, inquit,
Cætera sit fortis cæsorum turba tuorum,
Semicremóque nova repetitum stipite vulnus:
Térque quatérque gravi juncturas verticis ictu
Rupit: & in liquido sederunt ossa cerebro.
Victor ad Evagrum, Coritúmque, Dryantáque transit,
E quibus ut prima tectus lanugine malas,
Procubuit Coritus: Puero quæ gloria fuso
Parta tibi est? Evagrus ait. nec dicere Rhœtus
Plura sinit: rutilásque ferox in aperta loquentis
Condidit ora viri, pérque os in pectora, flammas.
Te quoque sæve Drya, circum caput igne rotato
Insequitur: sed non in te quoque constitit idem
Exitus: assiduæ succesßu cædis ovantem,
Quà juncta est humero cervix, sude figis obustà
Ingemuit, duróque sudem vix ossa revellit
Rhœtus, & ipse suo madefactus sanguine fugit.
Fugit & Orneus, Lycidásque, & saucius armo
Dexteriore Medon, & cum Pisenore Caumas.
Quique pedum nuper certamine vicerat omnes
Mermeros, accepto tum vulnere tardiùs ibat.
Et Pholus, & Menaleus, & Abas prædatur aprorum:
Quique suis frustra bellum dissuaserat augur
Astylos. ille etiam metuenti vulnera Nesso,
Ne fuge, ad Herculeos, inquit, servaberis arcus.
At non Eurynomos, Lycidas, & Avæus, & Imbreus
Effugere necem. quos omnes dextra Dryantis
Perculit adversos. adversum tu quoque, quamvis
Terga fugæ dederas, vulnus, Cænee, tulisti.
Nam grave, respiciens, inter duo lumina ferrum
Quà naris fronti committitur, accipis, imæ.
In tanto fremitu cunctis sine fine jacebat
Sopitus venis, & inexperrectus Aphypnas,
Languentiq; manu carchesia mista tenebat,
Fusus in Ossææ villosis pellibus ursæ.
Quem procul ut vidit frustra nulla arma moventem.
Inserit amento digitos, miscendaq; dixit,

Cum

Cum Styge vina bibes Phorbas: nec plura locutus,
In juvenem torsi jaculum: ferratáque collo
Fraxinus, ut casu jacuit resupinus, adacta est.
Mors caruit sensu: plenoq; è gutture fluxit:
Inq; toros, inq; ipsa niger carchesia sanguis.
Vidi ego Petræum conantem evellere terra
Glandiferam quercum, quam dum complexibus ambit,
Et quatit huc illuc, labefactaq; robora pulsat,
Lancea Pirithoi costis immissa Petræi
Pectora cum duro luctantia robore fixit.
Pirithoi cecidisse Lycum virtute ferebant:
Pirithoi virtute Chromin: sed uterque minorem
Victori titulum, quàm Dictys, Helopsq; dederunt.
Fixus Helops jaculo est, quod tempora pervia fecit,
Et missum à dextra lævam penetravit ad aurem.
Dictys ab ancipiti dilapsus acumine montis,
Dum fugit instantem trepidans Ixionè natum,
Decidit in præceps: & pondere corporis ornum
Ingentem fregit: suáque induit ilia fractæ.
Vltor adest Phareus, saxumq; è monte revulsum
Mittere conatur. mittentem stipite querno
Occupat Ægides: cubitiq; ingentia fregit.
Ossa: nec ulterius dare corpus inutile leto
Aut vacat, aut curat. tergoq; Bianoris alti
Insilit, haud solito quemquam portare nisi ipsum:
Oppositq; genas costis, prensamq; sinistra
Cæsariem retinens, vultum, minitantiaq; ora
Robore nodoso, præduraq; tempora fregit
Robore Medinum. jaculatoremq; Lycespen
Sternit, & immissâ protectum pectora barbâ
Hippason, & summis extantem Rhyphea silvis,
Thereáque Æmonis qui prensos montibus ursos
Ferre domum vivos, indignantésque solebat.
Haud tulit utentem pugnæ successibus ultrà
Thesea Demoleon: solidoq; revellere dumo
Annosam pinum magno molimine tentat.
Quod quia non potuit: præfractam misit in hostem.

Sed

Sed procul à telo Theseus veniente recessit
Pallados admonitu (credi sic ipse volebat)
Non tamen arbor iners cecidit. nam Crantoris alti
Abscîdit jugulo pectúsque humerumq; sinistrum.
Armiger ille tui fuerat genitoris, Achille,
Quem Dolopum rector bello superatus Amyntor
Æacidæ dederat pacis pignúsque fidemq;
Hunc procul ut fædo dejectum vulnere Peleus
Viderat, inferias, juvenum gratissime Crantor
Accipe, ait: validóque in Demoleonta lacerto
Fraxineam misit. mentis quoque viribus hastam,
Quæ laterum cratem perrupit, & ossibus hærens
Intremuit. trahit ille manu sine cuspide lignum
Id quod vix sequitur: cuspis pulmone retenta est.
Ipse dolor vires animo dabat, æger in hostem
Erigitur: pedibusque virum conculcat equinis.
Excipit ille ictus galca clypeoq; sonantes,
Defensatq; humeros: prætentaq; sustinet arma.
Perque armos uno duo pectora perforat ictu.
Antè tamen leto dederat Philegræon. & Hylen
Eminus Hipbinoum collato Marte, Danimq;.
Additur his. Dorylas, qui tempora tecta gerebat
Pelle lupi, sævique vicem præstantia teli
Cornua dura boum multo rubefacto cruore.
Huic ego (nam vires animus dabat) aspice, dixi,
Quantum concedant nostro tua cornua ferro:
Et jaculum torsi: quod cum vitare nequivet,
Opposuit dextram passuræ vulnera fronti.
Affixa est cum fronte manus: fit clamor: at illum
Hærentem Peleus, & acerbo vulnere victum
(Stabat enim propior) mediam ferit ense sub alvum:
Prosilyt, terraq; ferox sua viscera traxit,
Tractáque calcavit: calcatáque rupit: & illis
Crura quoque impedyt: & inani concidit alvo,
Nec te pugnantem tua, Cyllare, forma redemit,
Si modò naturæ formam concedimus illi.
Barba erat incipiens: barbæ color aureus: aureaq;

Ex humeris medios coma dependebat in armos :
Gratus in ore vigor, cervix, humerique manúsque,
Pectoráque artificum laudatis proxima signis :
Ex qua parte vir est, neque equi mendosa sub illo
Deteriorque viro facies: da colla, caputque,
Castore dignus erit. sic tergum sessile, sic sunt
Pectora celsa toris totus pice nigrior atra :
Candida cauda tamen: color est quoque cruribus albus.
Multæ illum tetiêre sua de gente, sed una
Abstulit Hylonome: qua nulla decentior inter
Semiferas altis habitavit fœmina sylvis.
Hæc & blanditiis, & amando, & amare fatendo
Cyllaron una tenet: cultus quoque quantus in illis
Esse potest membris, ut sit coma pectine lenis,
Vt modò rore maris, modò se violáve, rosáve
Implicet, interdum canentia lilia gestet :
Bisq; die lapsis Pagasææ vertice sylvæ
Fontibus ora lavet, bis flumine corpora tingat :
Nec nisi quæ deceant, electarumq; ferarum
Aut humero, aut lateri prætendat vellera lævo :
Par amor est illis errant in montibus unà :
Antra simul subeunt; & cum Lapitheia tecta
Intrárant pariter: pariter fera bella gerebant.
Auctor in incerto est. jaculum de parte sinistra
Venit, & inferiùs, qua collo pectora subsunt,
Cyllare, te fixit. parvo cor vulnere læsum,
Corpore cum toto post tela educta refrixit.
Protinus Hylonome morientes excipit artus
Impositáque manu vulnus fovet, oráque ad ora
Admovet, atque animæ fugienti obsistere tentat.
Vt videt extinctum, dictis quæ clamor ad aures
Arcuit ire meas, telo quod inhæserat illi
Incubuit: Morièns suum complexa maritum est.
Ante oculos stat & ille meos, qui sæva Leonum
Vinxerat inter se connexis vellera nodis,
Phæocomes, hominémque simul protectus, equúmque
Codice qui misso, quem vix juga bina moverent

Juncta,

Juncta, Phonoleniden ſummo de vertice fregit.
Fracta volubilitas capitis latiſſima, perque os
Perque caves nares, oculóſque, aureſque cerebrum
Molle fluit, veluti concretum vimine querno
Lac ſolet: utve liquor rari ſub pondere cribri
Manat, & exprimitur per denſa foramina ſuccus.
Aſt ego, dum parat hic armis nudare jacentem,
(Scit tuus hoc genitor) gladium ſpoliantis in ima
Ilia demiſi. Chthonius quoque, Teleboáſque
Enſe jacent noſtro: ramum prior ille bifurcum
Geſſerat hic jaculum. jaculo mihi vulnera fecit:
Signa vides: apparet adhuc vetus inde cicatrix.
Tunc ego debueram capienda ad Pergama mitti:
Tunc poteram magni, ſi non ſuperare, morari
Hectoris arma meis. illo ſed tempore nullus,
Aut puer Hector erat: nunc me mea deficit ætas.
Quid tibi victorem gemini Periphanta Pyreti?
Ampyca quid referam? qui quadrupedantis Oïcli
Fixit in adverſo cornum ſine cuſpide vultu,
Vectic Pelethronius Macareus in pectus adacto
Stravit Erigdupum: memini & venabula condi
Inguine Neſſæi, manibus conjecta Cymeli.
Nec tu credideris tantum cecinisse futura
Ampyciden Mopſum. Mopſo jaculante, biformis
Occubuit, fruſtráque loqui tentavit Odites.
Ad mentum lingua, mentóque ad guttura fixo,
Quinq; neci Cæneus dederat, Stiphelumq; Bromumq;
Antimachumq; Helimumq; ſecuriferumq; Pyracmon:
Vulnera non memini: numerum, nomenq; notavi.
Provolat Æmathii ſpoliis armatus Aleſi,
Quem dederat leto, membris & corpore Latreus
Maximus. huic ætas inter juvenémque ſenémque:
Vis juvenilis erat: variabant tempora cani.
Qui clypeo, gladióque Macedoniáque ſariſſa
Conſpicuus, faciémque obverſus in agmen utrinque,
Armáque concuſſit, certúmque equitavit in orbem:
Verbáque tot fudit vacuas animoſus in auras:

Et te, Cæni, feram? nam tu mihi fœmina ſemper,
Tu mihi Cænis eris: nec te natalis origo
Commouit, mentemq; ſubit, quo præmia facto,
Quáque viri falſam ſpeciem mercede paráris?
Quid ſis nata vide, vel quid ſis paſſa: colúmque,
I, capè cum calathis, & ſtamina pollice torque:
Bella relinque viris. jactanti talia Cæneus
Extentum curſu miſſa latus eruit haſta,
Qua vir equo commiſſus erat. furit ille dolore,
Nudaq; Phyllæi juvenis ferit ora ſariſſa.
Non ſecus hæc reſilit, quàm tecti à culmine grando?
Aut ſi quis parvo feriat cava tympana ſaxo.
Comminus aggreditur: lateríque recondere duro
Luctatur gladium: gladio loca pervia non ſunt.
Haud tamen effugies: medio jugulaberis enſe,
Quandoquidem mucro eſt hebes, inquit: & in latus en-
Obliquat: longáque amplectitur ilia dextra. (ſem
Plaga facit gemitus ut corpore marmoris ictli,
Fractáque deſilyt percuſſo lamina collo.
Vt ſatis illæſos miranti præbuit artus,
Nunc agè, ait Cæneus, noſtro tua corpora ferro
Tentemus; capuloq; tenus demiſit in armos
Enſem fatiferum, cæcámque in viſcera movit
Verſavitq; manum: vulnúſque in vulnere fecit.
Ecce ruunt vaſto trepidi clamore bimembres,
Telique in hunc omnes unum mittuntq; feruntq;:
Tela retuſa cadunt: manet imperfoſſus ab omni
Inq; cruentatus Cæneus Elateius ictu.
Fecerat attonitos nova res, heu dedecus ingens,
Monychus exclamat, populus ſuperamur ab uno,
Vixque viro: quanquam ille vir eſt: nos ſegnius actis,
Quod fuit ille. ſumus. quid membra immania proſunt?
Quid geminæ vires? & quid fortiſſima rerum
In nobis duplex natura animalia junxit?
Nec nos matre dea, nec nos Ixione natos
Eſſe reor: qui tantus erat, Junonis ut altæ
Spem caperet: nos ſemimari ſuperamur ab hoſte.

Saxa

Saxa trabésque super, totósque involvite montes:
Vivacémque animam missis elidite sylvis.
Sylva premat fauces: & erit pro vulnere pondus.
Dixit: & insanis dejectam viribus Austri
Fortè trabem nactus, validum conjecit in hostem,
Exemplúmque fuit, parvóque in tempore nudus
Arboris Othrys erat, nec habebat Pelion umbras.
Obrutus immani cumulo sub pondera Cæneus
Æstuat arboreo: conjectáque robora duris
Fert humeris sed enim postquam super ora, capútque
Crevit onus, nec habet, quas ducat spiritus auras,
Deficit interdum: modò se super aera frustra
Tollere conatur: jactásque evolvere sylvas.
Interdúmque movet: veluti quam cernimus (ecce)
Ardua si terræ quatiatur motibus Ide.
Exitus in dubio est, alii sub inania corpus
Tartara detrusum sylvarum mole ferebant:
Abnuit Ampycides, medióque exaggere fulvis
Vidit avem pennis liquidas exire sub auras,
Quæ mihi tunc primùm, tunc est conspecta volucris.
Hanc ubi lustrantem leni sua castra volatu
Mopsius, & ingenti circùm clamore sonantem
Aspexit, paritérque animo est oculísque secutus:
O salve, dixit, Lapithææ gloria gentis,
Maxime vir quondam, sed avis nunc unica, Cæneu.
Credita res auctore suo est: dolor addidit iram,
Oppressúmque ægré tulimus tot ab hostibus unum.
Nec priùs absistimus ferro exercere dolorem,
Quàm data pars leto, partem fuga, nóxque removit.
Hæc inter Lapithas, & semihomines Centauros
Prælia Tlepolemus, Pylio referente, dolorem
Præteriti Alcidæ tacito non pertulit ore:
Atque ait: Herculeæ mirum est oblivia laudis
Acta tibi, senior: certè mihi sæpè referre
Nubigenas domitos à se pater ipse solebat.
Tristis ad hæc Pyleus: Quid me meminisse malorum
Cogis? & obductos annis restringere luctus?

Inque tuum genitorem odium, offensásque fateri?
Ille quidem majora fide quoque gessit, & orbem
Implevit meritis, quod mallem posse negare.
Sed neque Deïphobum, nec Polydamanta, nec ipsum
Hectora laudamus. quis enim laudaverit hostem?
Ille tuus genitor Messenia mœnia quondam
Stravit, & immeritas urbes Elinque, Pylúmque
Diruit, inque meos ferrum, flammásque penates
Impulit: utque alios taceam, quos ille peremit,
Bis sex Neleïdæ fuimus conspecta juventus.
Bis sex Herculeis ceciderunt, me minus uno,
Viribus. atque alios vinci potuisse ferendum est:
Mira Periclymeni mors est: cui posse figuras
Sumere quas vellet, rursúsque reponere sumptas
Neptunus dederat, Nelei sanguinis auctor.
Hic ubi nequicquam est formas variatus in omnes,
Vertitur in faciem volucris, quæ fulmina curvis
Ferre solet pedibus, divûm gratissima regi.
Viribus usus avis, pennis, rostróque recurvo,
Hamatisque viri laniaverat unguibus ora.
Tendit in hunc nimium certos Tyrinthius arcus:
Atque inter nubes sublimia membra ferentem,
Pendentémque ferit lateri quà jungitur ala.
Nec grave vulnus erat: sed rupti vulnere nervi
Deficiunt, motúmque negant, viréque volandi.
Decidit in terram, non concipientibus auras
Infirmis pennis: & quæ levis hæserat ala,
Corporis affixi pressa est gravitate sagitta:
Perque latus summum jugulo est exacta sinistro.
Num videor debere tui præconia rebus
Herculis, ô Rhodiæ ducto pulcherrime classis?
Ne tamen ulteriùs, quàm fortia facta silendo,
Ulciscar fratres, solida est mihi gratia tecum.
Hæc postquam dulci Neleïus edidit ore,
A sermone senis repetito munere Bacchi,
Surrexêre toris: nox est data cætera somno.
At deus, æquoreas qui cuspide temperat undas,

In

In volucrem corpus nati Cycneida versum
Mente dolet patria: sævumq́, perosus Achillem,
Exercet memores, plus quàm civiliter, iras.
Jamq́, ferè tracto duo per quinquennia bello,
Talibus intonsum compellat Smynthea dictis:
O mihi de fratris longè carissime natis,
Irrita qui mecum posuisti mœnia Trojæ,
Ecquid, ubi Asiacas cassuras aspicis arces,
Ingemis? aut ecquid tot defendentia muros
Millia cæsa doles? ecquid (ne persequar omnes)
Hectoris umbra subit circum sua Pergama tracti?
Cum tamen ille ferox, bellóque cruentior ipso,
Vivit adhuc, operis nostri populator Achilles.
Det mihi se, faxo, triplici quid cuspide possim,
Sentiat. at quoniam cocurrere comminus hosti
Non datur, occulta nec opinum perde sagitta.
Annuit, atque animo pariter patriúque, suóque
Delius indulgens, nebula velatus in agmen
Pervenit Iliacum: mediáque in cæde virorum,
Rara per ignotos spargentem cernit Achivos
Tela Parin: fassúsque deum, quid spicula perdis
Sanguine plebis? ait, si qua est tibi cura tuorum,
Vertere in Æaciden, cæsósque ulcisere fratres.
Dixit: & ostendens sternentem Troïca ferro
Corpora Peliden, arcus obvertit in illum,
Certáque letiferâ direxit spicula dextrâ.
Quo Priamus gaudere senex post Hectora posset,
Hoc fuit. ille igitur tantorum victor Achille,
Victus es à timido Grajæ raptore maritæ:
At si fœmineo fuerat tibi Marte cadendum,
Thermodoontiaca malles cecidisse bipenni.
Jam timor ille Phrygum, decus & tutela Pelasgi
Nominis Æacides, caput insuperabile bello
Arserat: armârat deus idem, idemq́, cremârat.
Jam cinis est, & de tam magno restat Achille
Nescio quid, parvam quod non benè compleat urnam,
At vivit, totum quæ gloria compleat orbem.

Hæc illi mensura viro respondet; & hæc est
Par tibe Pelide, nec inania tartara sentit.
Ipse etiam, ut cujus fuerit, cognoscere posses,
Bella movet clypeus: deq; armis arma feruntur.
Non ea Tydides, non audet Oileus Ajax,
Non minor Atrides, non bello major & ævo,
Poscere, non alij. soli Telamone creato,
Laërteq; fuit tantæ fiducia laudis.
A se Tantalides onus invidiamq; removit:
Argolicósque duces medijs considere castris
Jussit, & arbitrium litis trajecit in omnes.

PVB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON:

LIBER XIII.

CONsedêre duces, & vulgi stante corona,
Surgit ad hos clypei dominus septemplicis Ajax:
Vtq; erat impatiens iræ, Sigeia torvo
Littora prospexit, classemq; in littore vultu:
Intendensq; manus, Agimus, proh Jupiter, inquit,
Ante rates causam, & mecum confertur Vlysses?
At non Hectoreis dubitavit cedere flammis,
Quas ego sustinui, quas hac à classe fugavi.
Tutius est igitur fictis contendere verbis,
Quàm pugnare manu: sed nec mihi dicere promptum,
Nec facere est isti: quantúmque ego Marte feroci,
Inq; acie valeo, tantum valet iste loquendo.
Nec memoranda tamen vobis mea facta Pelasgi

Esse

Esse reor: (vidistis enim) sua narret Vlysses,
Quæ sine teste gerit, quorum nox conscia sola est.
Præmia magna peti fateor: sed demit honorem
Æmulus Ajaci. non est tenuisse superbum,
Sit licet hoc ingens, quicquid sperauit Vlysses.
Ipse tulit precium jam nunc certaminis hujus:
Qui cum victis erit, mecum certasse feretur.
Atque ego si virtus in me dubitabilis esset,
Nobilitate potens essem, Telamone creatus:
Mœnia qui forti Trojana sub Hercule cepit:
Littoraq; intravit Pagasæâ Colcha carinâ.
Æacus huic pater est, qui jura silentibus illic
Reddit, ubi Æoliden saxum grave Sisyphon urget:
Æacon agnovit summus. prolemq; fatetur
Jupiter esse suam. sic à Jove tertius Ajax.
Nec tamen hæc series in causam profit Achivi,
Si mihi cum magno non sit communis Achille.
Frater erat: fraterna peto quid sanguine cretus
Sisyphio? furtisq; & fraude simillimus illi,
Inseris Æacidæ alienæ nomina gentis?
An quòd in arma prior, nulloque sub indice veni,
Arma neganda mihi? potiorq; videbitur illis,
Vltima qui cepit, detrectavitq; furore
Militiam ficto: donec solertior isto,
Et sibi inutilior, timidi commenta retexit
Naupliades animi, vitatáque traxit ad arma?
Optima nunc sumat, qui sumere noluit ulla.
Nos inhonorati, & donis patruelibus orbi,
Obtulimus quia nos ad prima pericula, sumus?
Atque utinam, aut verus furor ille, aut creditus esset,
Nec comes hic Phrygias unquam venisset ad arces
Hortator scelerum. non te Pœantia proles
Expositum Lemnos nostro cum crimine haberet:
Qui nunc (ut memorant) sylvestribus abditus antris,
Saxa moves gemitu: Laërtiadæq; precaris,
Quæ meruit: quæ (si Dij sunt) non vana precaris.
Et nunc ille eadem nobis juratus in arma,

Heu, pars una ducum, quo ſucceſſore ſagittæ
Herculis utuntur, fractus morboque, fameque,
Velatúrque, alitúrque avibus: volucreſque petendo
Debita Trojanis exercet ſpicula ſatis.
Ille tamen vivit, quia non comitatur Vlyſſem.
Vellet & infelix Palamedes eſſe relictus:
Viveret, aut certè letum ſine crimine haberet.
Quem, malè convicti nimiùm memor iſte furoris.
Prodere rem Danaûm finxit, fictúmque probavit
Crimen, & oſtendit, quod jam præfoderat, aurum.
Ergo aut exilio vires ſubduxit Achivis,
Aut nece: ſic pugnat, ſic eſt metuendus Vlyſſes,
Qui licet eloquio fidum quoque Neſtora vincat,
Haud tamen efficiet deſertum ut Neſtora crimen
Eſſe rear nullum, qui cùm imploraret Vlyſſem
Vulnere tardus equi, feſſuſque ſenilibus annis,
Proditus à ſocio eſt. non hæc mihi crimina fingi
Scit benè Tydides: qui nomine ſæpe vocatum
Corripuit: trepidóque fugam exprobravit amico.
Aſpiciunt oculis ſuperi mortalia juſtis.
En eget auxilio, qui non tulit: utq; reliquit,
Sic liquendus erat. legem ſibi dixerat ipſe.
Conclamat ſocios: adſum, videóq; trementem,
Pallentémque metu, & trepidantem morte futura,
Oppoſui molem clypei, texíque jacentem:
Servavíq; animam (minimum eſt hoc laudis) inertem.
Si perſtas certare, locum redeamus ad illum:
Redde hoſtes, vulnúſque tuum ſolitúmque timorem:
Poſt clypeúmque late: & mecum contende ſub illo.
At poſtquam eripui, cui ſtandi vulnera vires
Non dederant, nullo tardatus vulnera fugit.
Hector adeſt, ſecúmque deos in prælia ducit,
Quáque ruit, non tu tantùm terreris Vlyſſe,
Sed fortes etiam: tantum trahit ille timoris.
Hunc ego ſanguineæ ſucceſſu cædis ovantem
Eminus ingenti reſupinum pondere fudi:
Hunc ego poſcentem, cum quo concurreret, unus

Suſtinui:

Sustinui: sortémque meam vovistis Achivi.
Et vestræ valuére preces: si quæritis hujus
Fortunam pugnæ, non sum superatus ab illo.
Ecce ferunt Troës ferrúmque, ignésque, Jovémque
In Danaas classes: ubi tunc facundus Vlysses?
Nempe ego mille meo protexi pectore puppes,
Spem vestri reditus. date pro tot navibus arma.
Quòd si vera licet mihi dicere, quæritur istis,
Quàm mihi, major honos, conjunctaq; gloria nostra est;
Atque Ajax armis, non Ajaci arma petuntur.
Conferat his Ithacus Rhesum, imbellémque Dolona,
Priamidénque Helenum rapta cum Pallade captum.
Luce nihil gestum est, nihil est Diomede remoto.
Si semel ista datis meritis tam vilibus arma,
Dividite: & pars sit major Diomedis in illis.
Quò tamen hæc Ithaco? qui clam, qui semper inermis
Rem gerit, & furtis incautum decipit hostem?
Ipse nitor galeæ claro radiantis ab auro
Insidias prodet, manifestabítque latentem.
Sed neque Dulichius sub Achillis cassíde vertex
Pondera tanta feret: nec non onerosa, gravísque,
Pelias hasta potest imbellibus esse lacertis.
Nec clypeus vasti cælatus imagine mundi
Conveniet timidæ, natæq; ad furta sinistræ.
Debilitaturum quid te petis improbe munus?
Quod tibi si populi donaverit error Achivi,
Cur spolieris, erit: non, cur metuaris ab hoste.
Et fuga, quâ solâ cunctos, timidissime vincis,
Tarda futura tibi est, gestamina tanta trahenti.
Adde, quòd iste tuus tam rarò prælia passus,
Integer est clypeus: nostro, qui tela ferendo
Mille patet plagis, novus est successor habendus.
Denique, quid verbis opus est? spectemur agendo.
Arma viri fortis medios mittantur in hostes:
Inde jubete peti, & referentem ornate relatis.
Finierat Telamone satus, vulgíque secutum
Vltima murmur erat: donec Laertius heros,

Astitit,

Aſtitit, atque oculos paulùm tellure moratos
Suſtulit ad proceres, expectatoq́, reſolvit
Ora ſono: neque abeſt facundis gratia dictis.
Si mea cum veſtris valuiſſent vota Pelaſgi,
Non foret ambiguus tanti certaminis hæres:
Tuq́, tuis armis, nos te potiremur Achille.
Quem quoniam non æqua mihi, vobiſq́, negárunt
Fata (manúque ſimul veluti lacrymantia terſit
Lumina) quis magno melius ſuccedet Achilli,
Quàm per quem magnus Danais ſucceſſit Achilles?
Huic modò ne proſit, quod, ut eſt hebes eſſe videtur:
Néve mihi noceat, quod vobis ſemper Achivi
Profuit ingenium: meáque hæc facundia ſiqua eſt,
Quæ nunc pro domino, pro vobis ſæpe locuta eſt,
Invidia careat: bona nec ſua quiſque recuſet.
Nam genus, & proavos, & quæ non fecimus ipſi,
Vix ea noſtra voco. ſed enim quia retulit Ajax
Eſſe Jovis pronepos, noſtri quoque ſanguinis auctor
Jupiter eſt: totidemq́, gradus diſtamus ab illo:
Nam mihi Laërtes pater eſt, Arceſius illi:
Iupiter huic: neque in his quiſquam damnatus, & exul.
Eſt quoque per matrem Cyllenius addita nobis
Altera nobilitas. Deus eſt in utroque parente.
Sed neque materno quòd ſum generoſior ortu,
Nec mihi quòd pater eſt fraterni ſanguinis inſons,
Propoſita arma peto. meritis expendite cauſam.
Dummodo, quod fratres Telamon, Peleúſque fuerunt,
Ajacis meritum non ſit: nec ſanguinis ordo,
Sed vertutis honor ſpolÿs quæratur in iſtis.
Aut ſi proximitas primúſque requiritur hæres,
Eſt genitor Peleus, eſt Pyrrhus filius illi.
Quis locus Ajaci? Phthiam hæc Scyrónve ferantur.
Nec minus eſt iſto Teucer patruelis Achilli:
Non petit ille tamen. num, ſi petat, auferat illa?
Ergo operum quoniam nudum certamen habetur:
Plura quidem feci, quàm quæ comprendere dictis
In promptu mihi ſit: rerum tamen ordine ducar.

Præſcia

Præscia venturi genitrix Nereïa leti
Dissimulat cultu natum: & deceperat omnes,
In quibus Ajacem, sumptæ fallacia vestis.
Arma ego fœmineis animum motura virilem
Mercibus inserui, neque adhuc projecerat heros
Virgineos habitus, cùm parmam hastamq́ tenenti,
Nate dea dixi, tibi se peritura reservant
Pergama: quid dubitas ingentem evertere Trojam?
Injeciq́ manum, fortemq́ ad fortia misi.
Ergo opera illius mea sunt. ego Telephon hasta
Pugnantem domui: victum, orantemq́ refeci.
Quòd Thebæ cecidêre, meum est: me credite Lesbos,
Me Tenedon, Chrysenq́, & Cyllan Apollinis urbes,
Et Syron cepisse. meâ concussa pœtate
Procubuisse solo Lyrnessia mœnia dextrâ.
Vtque alios taceam, qui sævum perdere posset
Hectora nempe dedi: per me jacet inclytus Hector.
Illis hæc armis, quibus est inventus Achilles,
Arma peto: vivo dederam, post fata reposco.
Vt dolor unius Danaos pervenit ad omnes,
Aulidaq́ Euboïcam complêrunt mille carinæ:
Expectata diu, nulla, aut contraria classi
Flammina sunt: diræq́ jubent Agamemnona sortes
Immeritam sævæ natam mactare Dianæ.
Denegat hoc genitor, divisque irascitur ipsis:
Atque in rege tamen pater est. ego mite parentis
Ingenium verbis ad publica commoda verti.
Nunc equidem fateor. fassoq́ ignoscat Atrides:
Difficilem tenui sub iniquo judice causam.
Hunc tamen utilitas populi, fraterq́ datiq́
Summa movet sceptri, laudem ut cum sanguine penset.
Mittor & ad matrem: quæ non hortenda, sed astu
Decipienda fuit: quò si Telamonius esset,
Orba suis essent etiam nunc lintea ventis.
Mittor & Iliacas audax orator ad arces,
Visaq́ & intrata est altæ mihi curia Trojæ:
Plenaque adhuc erat illa viris. interritus egi,

Quam

Quam mihi mandárat communis Græcia, cauſam:
Accuſoq; Parin: prædamq; Helenamq; repoſco:
Et moveo Priamum, Priamóque Antenora junctum.
At Paris, & fratres, & qui rapuêre ſub illo,
Vix tenuêre manus (ſcis hæc Menelaë) nefandas,
Primáque lux noſtri tecum fuit illa pericli.
Longa referre mora eſt, quæ conſilióque, manúque
Vtiliter feci ſpacioſi tempore belli.
Poſt acies primas, urbis ſe mœnibus hoſtes
Continuêre diu: nec aperti copia Martis
Vlla fuit: decimo demum pugnavimus anno.
Quid facis interea? qui nil, niſi prælia noſti?
Quis tuus uſus erat? nam ſi mea facta requiris,
Hoſtibus inſidior: foſſas munimine cingo:
Conſolor ſocios, ut longi tædia belli
Mente ferant placidâ: doceo, quo ſimus alendi,
Armandique modo, mittor quò poſtulat uſus.
Ecce, Jovis monitu, deceptus imagine ſomni
Rex jubet incepti curam dimittere belli.
Ille poteſt auctore ſuam defendere vocem.
Non ſinat hoc Ajax, delendáque Pergama poſcat,
Quódque poteſt, pugnet. cur non remoratur ituros?
Cur non arma capit? det, quod vaga turba ſequatur:
Non erat hoc nimium, nunquam niſi magna loquenti
Quid? quod & ipſe fugit? vidi, puduítque videre,
Cum tu terga dares, inhoneſtáque vela parares:
Nec mora, Quid facitis? quæ vos dementia, dixi,
Concitat ô ſocii, captam dimittere Trojam?
Quidve domum fertis decimo, niſi dedecus, anno?
Talibus atque aliis, in quo dolor ipſe diſertum
Fecerat, averſos profuga de claſſe reduxi,
Convocat Atrides ſocios terrore paventes:
Nec Telamoniades etiam nunc hiſcere quicquam
Audet: & auſus erat reges inceſſere dictis
Therſites etiam per me haud impune protervus,
Erigor: & trepidos cives exhortor in hoſtes,
Amiſſámque mea virtutem voce reposco.

Tem-

Tempore ab hoc quodcúnque potest feciſſe videri
Fortiter iſte, meum eſt: qui dantem terga retraxi.
Denique de Danais quis te laudátve, petítve?
At ſua Tydides mecum communicat acta:
Me probat: & ſocio ſemper cónfidit Vlyſſe.
Eſt aliquid, de tot Grajorum millibus, unum
A Diomede legi. nec me ſors ire jubebat:
Sed tamen & ſpreto noctiſque hoſtiſque periclo,
Auſum eadem quæ nos, Phrygia de gente Dolonæ
Interimo: non autè tamen, quàm cuncta coëgi
Prodere, & edidici quid perfida Troja pararet.
Omnia cognoram, nec quid ſpecularer, habebam,
Et jam promiſſa poteram cum laude reverti.
Haud contentus ego, petii tentoria Rheſi:
Inque ſuis ipſum caſtris comitéſque peremi:
Atque ita captivo victor, votíſque potitus,
Ingredior curru lætos imitante triumphos:
Cujus equos pretium pro nocte poposcerat hoſtis,
Arma negate mihi: fueritq́, benignior Ajax,
Quid Lycii referam Sarpedonis agmina ferro
Devaſtata meo? cùm multo ſanguine fudi
Cœranon Iphitidénque, Alaſtoráque, Chromiúmque,
Alcandrumq́, Haliúmque, Noëmonáque, Prytanimque,
Exitiôque dedi cum Pheridamante Thoona,
Et Charopen, fatiſque immitibus Eunomon actum:
Quíque minùs celebres noſtrâ ſub mœnibus urbis
Procubuêre manu. ſunt & mihi vulnera, cives,
Ipſo pulchra loco. nec vanis credite verbis,
Aſpicite en (veſtémque manu diduxit) & hæc ſunt
Pectora ſemper, ait, veſtris exercita rebus.
At nil impendit per tot Telamonius annos
Sanguinis in ſocios: & habet ſine vulnere corpus.
Quid tamen hoc refert, ſi ſe pro claſſe Pelaſga
Arma tuliſſe refert, contra Troáſque Jovémque?
Confiteórque tulit: neque enim benefacta malignè
Detrectare meum eſt: modò ne communia ſolus
Occupet, atque aliquem nobis quoque reddat honorem.

Reppulit

Reppulit Actorides ſub imagine tutus Achillis,
Troas ab arſuris cum defenſore carinis.
Auſum etiam Hectoreis ſolum concurrere telis
Se putat, oblitus regisq. ducisque, meique.
Nonus in officiô, & prælatus munere ſortis.
Sed tamen eventus veſtræ, fortiſſime, pugnæ
Quis fuit? Hector abit violatus vulnere nullo.
Me miſerum, quanto cogor meminiſſe dolore
Temporis illius! quo Graiûm murus Achilles
Procubuit: nec me lacrymæ, luctúſque, timórque
Tardârunt quin corpus humo ſublime referrem
His humeris; his inquam humeris ego corpus Achillis,
Et ſimul arma tuli, quæ nunc quoque ferre laboro.
Sunt mihi quæ valeant in talia pondera vires:
Eſt animus certè veſtros ſenſurus honores.
Scilicet idcirco pro nato cærula mater
Ambitioſa ſuo fuit, ut cœleſtia dona,
Artis opus tantæ, rudis & ſine pectore miles
Indueret? neque enim clypei cœlamina novit,
Oceanum & terras, cúmque alto ſidera cœlo,
Pleiadáſque, Hyadáſque, immunémque æquoris Arctον,
Diverſáſque urbes, nitidúmque Orionis enſem.
Poſtulat ut capiat, quæ non intelligit, arma:
Quid? quòd me duri fugientem munera belli
Arguit incepto ſerum acceſſiſſe labori?
Nec ſe magnanimo maledicere ſentit Achilli?
Si ſimulaſſe vocas crimen: ſimulavimus ambo.
Si mora pro culpa eſt: ego ſum maturior illo.
Me pia detinuit conjux, pia mater Achillem:
Primáque ſunt illi data tempora, cætera vobis.
Haud timeo, ſi jam nequeam defendere crimen
Cum tanto commune viro. deprenſus Vlyſſis
Ingenio tamen ille; at non Ajacis Vlyſſes.
Néve in me ſtolidæ convicia fundere linguæ
Admiremur eum: vobis quoque digna pudore
Objicit. an falſo Palamedem crimine turpe eſt
Accuſaſſe mihi? vobis damnaſſe decorum?

Sed

Sed neque Naupliades facinus defendere tantum.
Támque patens valuit: nec vos audiſtis in illo
Crimina: vidiſtis, pretióque objecta patebant.
Nec Pœantiaden quòd habet Vulcania Lemnos,
Eſſe reus merui: crimen defendite veſtrum,
(Conſenſiſtis enim:) nec me ſuaſiſſe negabo,
Vt ſe ſubtraheret bellique viæq; labori:
Tentarétque feros requie lenire dolores.
Paruit & vivit: non hæc ſententia tantùm eſt
Fida: ſed & felix, cum ſit, facit eſſe fidelem.
Quem quoniam vates delenda ad Pergama poſcunt,
Ne mandate mihi. meliùs Telamonius ibit:
Eloquióque virum, morbiſque iráque furentem
Molliet, aut aliqua perducet callidus arte.
Antè retrò Simois fluet: & ſine frondibus Ide
Stabit: & auxilium promittet Achaia Trojæ:
Quàm ceſſante meo pro veſtris pectore rebus,
Ajacis ſtolidi Danais ſolertia proſit.
Sis licet infeſtus, ſocijs, regique mihique,
Dure Philoctete: licet execrêre, meúmq;
Devoveas ſine fine caput: cupiáſque dolenti
Me tibi fortè dari, noſtrúmque haurire cruorem:
Vtq; tui mihi, ſic fiat tibi copia noſtri.
Te tamen aggrediar, mecúmque reducere nitar,
Támque tuis potiar (faveat fortuna) ſagittis,
Quàm ſum Dardanio, quem cepi, vate potitus;
Quàm reſponſa Deûm, Trojanáq; fata retexi:
Quàm rapui Phrygiæ ſignum penetrale Minervæ
Hoſtibus è medijs: & ſe mihi comparat Ajax!
Nempe capi Trojam, prohibebant fata ſine illo.
Fortis ubi eſt Ajax? ubi ſunt ingentia magni
Verba viri? cur hic metuit? cur audet Vlyſſes
Ire per excubias? & ſe committere noctì?
Pérque feros enſes, non tantùm mœnia Trojæ,
Verùm etiam ſummas arces intrare, ſuaq;
Eripere æde deam: raptámque efferre per hoſtes?
Quæ niſi feciſem, fruſtra Telamone creatus

Geſtaſſet

Gestasset lævâ taurorum tergora septem.
Illa nocte mihi Trojæ victoria parta est:
Pergama tunc vici, cùm vinci posse coëgi.
Desine Tydiden vultúque, & murmure nobis
Ostentare meum: pars est sua laudis in illo.
Nec tu, cùm socia clypeum pro classe tenebas,
Solus eras: tibi turba comes, mihi contigit unus,
Qui nisi pugnacem sciret sapiente minorem
Esse, nec indomitæ deberi præmia dextræ,
Ipse quoque hæc peteret: peteret moderatior Ajax,
Eurypylusque ferox, claróque Andremone natus,
Nec minus Idomeneus, patriáque creatus eadem
Meriones; peteret majoris frater Atridæ;
Quippe manu fortes, nec sunt tibi Marte secundi:
Consiliis cessêre meis. tibi dextera bello
Vtilis: ingenium est, quod eget moderamine nostro.
Tu vires sine mente geris, mihi cura futuri est:
Tu pugnare potes: pugnandi tempora mecum
Eligit Atrides. tu tantùm corpore prodes:
Nos animo. quantóque ratem qui temperat, anteit
Remigis officium. quanto est dux milite major;
Tantum ego te supero: nec non in corpore nostro
Pectora sunt potiora manu. vigor omnis in illis.
At vos, ô proceres, vigili date præmia vestro
Próque tot annorum curis, quas anxius egi,
Hunc titulum meritis pensandum reddite nostris.
Jam labor in fine est: obstantia fata removi
Altáque, posse capi faciendo, Pergama cepi.
Per spes nunc socias, casuráque mœnia Troum,
Perque deos oro, quos hosti nuper ademi,
Per, si quid superest, quod sit sapienter agendum,
Si quid adhuc audax, ex præcipitiq; petendum est,
Si Trojæ fatis aliquid restare putatis,
Este mei memores: aut, si mihi non datis arma,
Huic date: & ostendit signum fatale Minervæ.
Mota manus procerum est: &, quid facundia posset
Tum patuit: fortísque viri tulit arma disertus.

Hectora

Hectora qui ſolum, qui ferrum, ignémque Jovémque
Suſtinuit toties, unam non ſuſtinet iram:
Invictúmque virum vicit dolor. arripit enſem:
Et meus hic certè eſt: an & hunc ſibi poſcit Ulyſſes?
Hoc, ait, utendum eſt in me mihi: quique cruore
Sæpe Phrygum maduit, domini nunc cæde madebit:
Ne quiſquam Ajacem poſſet ſuperare, niſi Ajax.
Dixit, & in pectus tunc demum vulnera paſſum,
Qua potuit ferro, letalem condidit enſem.
Nec valuêre manus infixum educere telum.
Expulit ipſe cruor: rubefactáque ſanguine tellus
Purpureum viridi genuit de cæſpite florem,
Qui prius Oebalio fuerat de vulnere natus,
Littera communis mediis pueróque, viróque
Inſcripta eſt foliis, hæc nominis, illa querelæ.
Victor ad Hypſipyles patriam, clarique Thoantis,
Et veteram terras infames cæde virorum,
Tranſierat. tandem portu votóque potitus
Vela dat, ut referat Tirynthia tela ſagittas.
Quæ poſtquam ad Graios domino comitante revexit,
Impoſita eſt fero tandem manus ultima bello,
Troja ſimul, Priamúſque, cadunt. Priameïa conjux
Perdidit infœlix hominis poſt omnia formam;
Externáſque novo latratu terruit auras.
Longus in anguſtum quá clauditur Helleſpontus,
Ilion ardebat, neque adhuc conſederat ignis:
Exiguúmque ſenis Priami Jovis ara cruorem
Combiberat: tractíſque comis antiſtita Phœbi
Non profecturas tendebat ad æthera palmas.
Dardanidas matres patriorum ſigna deorum,
Dum licet, amplexas ſuccenſáq; templa tenentes,
Invidioſa trahunt victores præmia Graii.
Mittitur Aſtyanax illis de turribus, unde,
Pugnantem pro ſe, proavitáque regna tuentem
Sæpe videre patrem monſtratum à matre ſolebat.
Jamq; viam ſuadet Boreas ſtatáque ſecundo
Carbaſa mota ſonant, jubet uti navita ventis.

Troja vale, rapimur, clamant. dant oscula terræ
Troades, & patriæ fumantia tecta relinquunt.
Vltima conscendit classem, miserabile visu,
In mediis Hecube natorum inventa sepulchris:
Prensantem tumulos, atq; ossibus oscula dantem
Dulichiæ traxêre manus tamen unius hausit,
Inque sinu cineres secum tulit Hectoris hausto.
Hectoris in tumulo canum de vertice crinem,
Inferias inops, crinem, lacrymásque reliquit.
Eñ, ubi Troja fuit, Phrygiæ contraria tellus,
Bistoniis habitata viris: Polymneštoris illic
Regia dives erat: cui te commisit alendum
Clam, Polydore, pater, Phrygiisque removit ab armis.
Consilium sapiens, sceleris nisi præmia, magnas
Adjecisset opes, animi irritamen avari.
Vt cecidit fortuna Phrygum, capit impius ensem
Rex Thracum: jugulóque sui demisit alumni:
Et tanquam tolli cum corpore crimina possent,
Exanimem è scopulo subjectas misit in undas.
Littore Threïcio classem religârat Atrides;
Dum mare pacatum, dum ventus mitior esset.
Hîc subitò quantus cum viveret esse solebat,
Exit humo latè rupta, similisque minanti,
Temporis illius vultum referebat Achilles,
Quo ferus injusto petiit Agamemnona ferro.
Immemoréque mei discessitis, inquit, Achivi?
Obrutáque est mecum virtutis gratia nostræ?
Ne facite: utque meum non sit sine honore sepulchrum,
Placet Achilleos, mactata Polyxena manes.
Dixit & immiti sociis parentibus umbræ
Rapta sinu matris, quam jam propè sola fovebat
Fortis, & infœlix, & plusquam fœmina, virgo
Ducitur ad tumulum, diróque fit hostia busto.
Quæ memor ipsa sui, postquam crudelibus aris
Admota est. sensitq; sibi fera sacra parari:
Vtque Neoptolemum stantem ferrúmque tenentem,
Vtque suo vidit figentem lumina vultu:

Vtere

Vtere jamdudum generoso sanguine, dixit:
Nulla mora est: aut tu jugulo, vel pectore telum
Conde meo: jugulumque simul pectúsque retexit.
Scilicet haud ulli servire Polyxena vellem.
Haud per tale sacrum numen placabitis ullum.
Mors tantùm vellem matrem mea fallere posset:
Mater obest, minuitq; necis mihi gaudia, quamvis
Non mea mors illi, verùm sua vita gemenda est.
Vos modò, ne Stygios adeam non libera manes,
Este procul, si justa peto: tactuq; viriles
Virgineo removete manus. acceptior illi,
Quisquis is est, quem cæde mea placare paratis,
Liber erat sanguis. si quos tamen ultima nostri
Verba movent oris, Priami vos filia regis
Nunc captiva rogat: genetrici corpus inemptum
Reddite: néve auro redimat jus triste sepulchri,
Sed lacrymis. tunc, cùm poterat, redimebat & auro.
Dixerat. at populus lacrymas quas illa tenebat,
Non tenet. ipsè etiam flens, invitusq; sacerdos
Præbita conjecto rupit præcordia ferro.
Illa super terram defecto poplite labens,
Pertulit intrepidos ad fata novissima vultus.
Tunc quoque cura fuit partes velare tegendas,
Cùm caderet, castique decus servare pudoris.
Troades excipiunt: deploratósque recensent
Priamidas, & quid dederit domus una cruoris:
Téque gemunt virgo, téque, ô modò regia conjux,
Regia dicta parens, Asiæ florentis imago,
Nunc etiam prædæ mala sors: quam victor Vlysses
Esse suam nollet, nisi quòd tamen Hectora partu
Ediderat. dominum matri vix reperit Hector.
Quæ corpus complexa animæ tam fortis inane,
Quas toties patriæ dederat, natísque viróque,
Huic quoq; dat lacrymas, lacrymas in vulnera fundit,
Osculáque ore tegit, consuetáque pectora plangit:
Canitiémque suam concreto in sanguine verrens,
Plura quidem, sed & hæc laniato pectore dixit:

Nata tuæ (quid enim ſupereſt?) dolor ultime matris,
Nata jaces: videóque meum tua vulnera pectus.
Et ne perdiderim quenquam ſine cæde meorum,
Tu quoque vulnus habes. at te, quia fœmina, rebar
A ferro tutam: cecidiſti & fœmina ferro,
Totq; tuos idem fratres, te perdidit idem
Exitium Trojæ, noſtríque orbator Achilles,
At poſtquam cecidit Paridis Phœbíque ſagittis,
Nunc certè dixi, non eſt metuendus Achilles.
Nunc quoque mi metuendus erit. cinis ipſe ſepulti
In genus hoc ſævit: tumulo quoque ſenſimus hoſtem.
Æacidæ fecunda fui. jacet Ilion Ingens,
Eventúque gravi finita eſt publica clades.
Sed finita tamen: ſoli mihi Pergama reſtant,
In curſuq; meus dolor eſt. modo maxima rerum,
Tot generis natiſque potens, nuribúſque, viróque,
Nunc trahor exul, inops, tumulis avulſa meorum,
Penelope munus: quæ me data penſa trahentem
Matribus oſtendens Ithacis, hæc Hectoris illa eſt
Clara pareus: hæc eſt, dicet. Priameia conjux.
Poſtq; tot amiſſos tu nunc, quæ ſola levabas
Maternos luctus, hoſtilia buſta piaſti.
Inferias hoſti peperi. quò ferrea reſto?
Quidve moror? quò me ſervas damnoſa ſenectus?
Quò dii crudeles, niſi utì nova funera cernam,
Vivacem differtis anum? quis poſſe putaret
Felicem Priamum poſt diruta Pergama dici?
Felix morte ſua eſt, nec te mea nata, peremptam
Aſpicit: & vitam pariter, regnúmque reliquit.
At puto funeribus dotabere regia virgo,
Condetúrque tuum monumentis corpus avitis,
Non hæc eſt fortuna domus: tibi munera matris
Contingent fletus, peregrinæq; hauſtus arenæ.
Omnia perdidimus: ſupereſt, cur vivere tempus
In breve ſuſtineam, proles gratiſſima matri
Nunc ſolus, quondam minimus de ſtirpe virili,
Has datus Iſmario regi Polydorus in oras.

Quid

Quid moror interea crudelia vulnera lymphis
Abluere? & ſparſos immiti ſanguine vultus?
Dixit: & ad littus paſſu procedit anili,
Albentes lacerata comas: date Troades urnam,
Dixerat infelix, liquidas hauriret ut undas.
Aſpicit ejectum Polydori in littore corpus,
Factáque Threïciis ingentia vulnera telis.
Troades exclamant, obmutuit illa dolore:
Et pariter vocem, lacrymáſque introrſus obortas
Devorat: ipſe dolor: duróque ſimillima ſaxo
Torpet, & adverſá figit modò lumina terrâ,
Interdum torvos extollit ad æthera vultus:
Nunc poſiti ſpectat vultum, nunc, vulnera nati:
Vulnera præcipuè: ſeq; armat, & inſtruit ira.
Qua ſimul exarſit, tanquam regina maneret,
Vlciſci ſtatuit: pœnaq; in imagine tota eſt.
Vtq; furit catulo lactente orbata leæna,
Signaq; nacta pedum, ſequitur, quem non videt, hoſtem:
Sic Hecube, poſtquam cum luctu miſcuit iram,
Non oblita animorum, annorum oblita ſuorum,
Vadit ad artificem diræ Polymneſtora cædis,
Colloquiúmque petit: nam ſe monſtrare relictum
Velle latens illi, quod nato redderet, aurum.
Credidit Odryſius, prædaq; aſſuetus amori,
In ſecreta venit. tum blando callidus ore,
Tolle moras Hecube, dixit: da munera nato:
Omne fore illius quod das, quod & antè dediſti,
Per ſuperos juro ſpectat truculenta loquentem,
Falſaq; jurantem: tumidaq; exæſtuat ira.
Atq; ita correpto, captivarum agmina matrum
Invocat. & digitos in perfida lumina condit,
Expellitq; genis oculos: facit ira valentem:
Immergitq; manus: fœdatáque ſanguine ſonti
Non lumen (neq; enim ſupereſt) loca luminis haurit.
Clade ſui Thracum gens irritata tyranni,
Troade telorum lapidumq; inceſſere jactu
Cœpit. at hæc miſſum rauco cum murmure ſaxum

Morſibus inſequitur: victúque ad verba parato
Latravit conata loqui: locus extat & ex re
Nomen habet: veterúmque diu memor illa malorum,
Tum quoque Sithonios ululavit mœſta per agros
Illius Troáſque ſuos, hoſteſque Pelaſgos.
Illius fortuna deos quoque moverat omnes:
Sic omnes, ut & ipſa Jovis conjúxque, ſorórque,
Eventus Hecubam meriuiſſe negaverit illos.
Non vacat Auroræ, quanquam iiſdem faverat armis,
Cladibus & caſu Trojæq́, Hecubæq́, moveri.
Cura deam propior, luctúſque domeſticus angit
Memnonis amiſſi: Phrygiis quem lutea campis
Vidit Achilleâ pereuntem cuſpide mater.
Vidit: & ille color, quo matutina rubeſcunt
Tempora, palluerat: latuitq́, in nubibus æther:
At non impoſitos ſupremis ignibus artus
Suſtinuit ſpectare parens: ſed crine ſoluto,
Sicut erat, magni genibus procumbere non eſt
Dedignata Jovis, lacrymíſque has addere voces:
Omnibus inferior quas ſuſtinet aureus æther,
(Nam mihi ſunt totum variſſima templa per orbem)
Diva tamen veni, non ut delubra, dieſque
Des mihi ſacrificos, caliturāſque ignibus aras.
Si tamen aſpicias, quantum tibi fœmina præſtem,
Tum cum luce nova noctis confinia ſervo,
Præmia danda putes. ſed non ea cura, neque hic eſt
Nunc ſtatus Auroræ, meritos ut poſcat honores.
Memnonis orba mei venio: qui fortia frūſtra
Pro patruo tulit arma ſua: primiſque ſub annis
Occidit à forti (ſic dii voluiſtis) Achille.
Da precor huic aliquem ſolatia mortis honorem,
Summe deúm rector: maternáque vulnera leni.
Jupiter annuerat; cum Memnonis arduus alto
Corruit igne rogus: nigríque volumina fumi
Infecêre diem, veluti cum flumine natas
Exhalant nebulas, nec Sol admittitur infra.
Atra favilla volat: glomeratáque corpus in unum:

Denſa-

Denſatur, faciémque capit: ſumítque colorem
Atque animum ex igni: levitas ſua præbuit alas.
Et primò ſimilis volucri, mox vera volucris
Inſonuit pennis: pariter ſonuere ſorores
Innumeræ, quibus eſt eadem natalis origo,
Térque rogum luſtrant: & conſonus exit in auras
Ter plangor: quarto ſeducunt caſtra volatu.
Tunc duo diversâ populi de parte feroces
Bella gerunt: roſtriſq́, & aduncis unguibus iras
Exercent: aláſque aduerſaq́, pectora laſſant.
Inferiæq́, cadunt cinere cognata ſepulto
Corpora: ſiq́, viro forti meminêre creatas.
Præpetibus ſubitis nomen facit auctor: ab illo
Memnonides dictæ, cùm Sol duodena peregit
Signa, parentali morituræ morte rebellant.
Ergo aliis latraſſe Dymantida flebile viſum eſt:
Luctibus eſt Aurora ſuis intenta, piáſque
Nunc quoque dat lacrymas, & toto rorat in orbe.
Non tamen everſam Trojæ cum mœnibus eſſe
Spem quoque fata ſinunt. ſacra, & ſacra altera patrem
Fert humeris venerabile onus Cythereïus heros:
De tantis opibus prædam pius eligit illam,
Aſcaniúmque ſuum. profugaq́, per æquora claſſe
Fertur ab Antandro: ſceleratáque littora Thracum,
Et Polydoræo manantem ſanguine terram
Linquit, & utilibus ventis æſtuq́, ſecundo
Intrat Apollineam ſociis comitantibus urbem.
Hunc Anius, quo rege homines, antiſtite Phœbus
Ritè colebatur, templóque, domoq́, recepit:
Vrbémque oſtendit, delubráque nota, duáſque
Latona quondam ſtirpes pariente retentas,
Thure dato flammis, vinoq́, in thura profuſo,
Cæſarumq́, boum fibris de morte crematis,
Regia tecta petunt: poſitiſq́, tapetibus altis,
Munera cum liquido capiunt Cerealia Bacche,
Tunc Pius Anchiſes: ô Phœbi lecte ſacerdos,
Fallor? an & natum, cùm primùm hæc mœnia vidi,

Bisque duas natus quantum reminiscor, habebas?
Huic Anius, nives circumdata tempora vittis
Concutiens, & trisius, ait: non falleris, heros
Maxime: vidisti natorum quinque parentem,
Quem nunc (tanta homines veriti inconstantia versat)
Pænè vides orbum. quod enim mihi filius absens
Auxilium? quem dicta suo de nomine tellus
Andros habet, pro patre locumq; & regna tenentem:
Delius augurium dedit huic, dedit altera Liber
Femineæ stirpi voto majora fideque
Munera. nam tactu natarum cuncta mearum
In segetem, laticemq; meri baccamq; Minervæ
Transformabantur: diversque erat usus in illis.
Hoc ubi cognovit Trojæ populator Atrides,
(Ne non ex aliqua vestram sensisse procellam
Nos quoque parte putes) armorum viribus usus
Abstrahit invitas gremio genitoris: alantq;
Imperat Argolicam cœlesti munere gentem.
Effugiunt quò quæque potest: Eubœa duabus,
Et totidem natis Andros fraterna petita est.
Miles adest: & ni dedantur, bella minatur.
Victa metu pietas consortia corpora pœnæ
Reddidit: & timido posses ignoscere fratri.
Non hic Æneas, non qui defenderet Andron
Hector erat: per quos decimum durastis in annum,
Famq; parabantur captivis vincla lacertis.
Illæ tollentes, etiamnum libera cœlo
Brachia, Bacche pater fer opem, dixêre: tulitque
Muneris auctor opem: (si miro perdere more
Ferre vocatur opem) nec qua ratione figuram
Perdiderint, potui scire, aut nunc dicere possum.
Summa mali nota est: pennas sumpsêre, tuæque
Conjugis in volucres niveas abiêre columbas.
Talibus atque aliis postquam convivia dictis
Implêrunt, mensâ somnum petiêre remotâ:
Cumque die surgunt, adeuntque oracula Phœbi.
Quæ petere antiquam matrem, cognatáque jussit

Littora.

Littora. prosequitur rex,& dat munus ituris:
Anchisæ sceptrum: clamydem, pharetramq; nepoti.
Craterem Æneæ,quem quondam miserat illi
Hospes ab Aoniis Therses Ismenius oris.
Miserat hunc illi Therses: fabricaverat Alcon
Mycleus,& longo cælaverat argumento.
Urbs erat: & septem posses ostendere portas:
Hæ pro nomine erant,&,quæ foret illa,docebant.
Ante urbem exequiæ,tumulique,ignesque,rogique,
Effusæq; comæ,& apertæ pectora matres
Significant luctum: Nymphæ quoq; flere videntur:
Siccatosque queri fontes, sine frondibus arbor
Nuda riget: lambunt arentia saxa capellæ,
Ecce facit mediis natus ab Orione Thebis,
Hanc non fœmineum jugulo dare pectus aperto,
Illam,demisso per fortia pectora telo,
Pro populo cecidisse suo: pulchrisque per urbem
Funeribus ferri,celebrique in parte cremari:
Tum de virginea geminos exire favilla,
Ne genus intereat,juvenes,quos fama Coronas
Nominat,& cineri materno ducere pompam.
Hactenus antiquo signis fulgentibus ære
Summus inaurato crater erat aspер acantho.
Nec leviora datis Trojani dona remittunt,
Dantque sacerdoti custodem thuris acerram,
Dant pateram,claramque auro gemmisque coronam.
Inde recordati Teucros à sanguine Teucri
Ducere principium,Cretam tenuêre: locique
Ferre diu nequiêre Jovem: centumque relictis
Urbibus,Ausonios optant contingere portus.
Sævit hyems,jactatq; viros: Strophadumq; receptos
Portubus infidis exterruit ales Aëllo.
Et jam Dulichios portus,Ithacamque,Samumque
Neritiasque domos regnum fallacis Ulyssei,
Præter erant vecti: certatam lite Deorum
Ambraciam,versiq; vident sub imagine saxum
Judicis,Actiaco quæ nunc ab Apolline nota est,

Voca-

Vocalémque ſua terram Dodonida quercu,
Chaoniósque ſinus, ubi nati rege Moloſſo
Impia ſubjectis fugêre incendia pennis.
Proxima Phæacum felicibus obſita pomis
Rura petunt: Epyros ab his, regnatáque vati
Buthrotos Phrygio, ſimulatáque Troja tenetur.
Inde futurorum certi, quæ cuncta fideli
Priamides Helenus monitu prædixerat, intrant
Sicaniam: tribus hæc excurrit in æquora linguis.
E quibus imbriferos verſa eſt Pachynos ad Auſtros,
Mollibus expoſitum Zephyris Lilybæon: ad Arctos
Æquoris expertes ſpectat, Boreamq́, Peloros.
Hanc ſubeunt Teucri remis, æſtúque ſecundo,
Sub noctem potitur Zanclæâ claſſis arena.
Scylla latus dextrum, lævum irrequieta Charybdis
Infeſtat. vorat hæc raptas, removetq́, carinas:
Illa feris atram canibus ſuccingitur alvum,
Virginis ora gerens, & (ſi non omnia vates
Ficta reliquerunt) aliquo quoque tempore virgo:
Hanc multi petiére proci: quibus illa repulſis
Ad pelagi Nymphas, pelagi gratiſſima Nymphis,
Ibat, & eluſos juvenum narrabat amores.
Cui dum pectendos præbet Galatea capillos,
Talibus alloquitur referens ſuſpiria dictis:
Te tamen, ô virgo, genus haud immite virorum
Expetit: utque facis, potes his impune negare,
At mihi, cui pater eſt Nereus, quam cœrula Doris
Enixa eſt, quæ ſum turba quoque tuta ſororum,
Non niſi per luctus licuit Cyclopis amorem
Effugere, & lacrymæ vocem impediêre loquentis:
Quas ubi marmoreo deterſit pollice virgo,
Et ſolata deam eſt: refer ô gratiſſima, dixit:
Néve tui cauſam tege, ſum tibi fida, doloris.
Nereis his contrà reſecuta Crateide natam eſt.
Acis erat Fauno Nymphâque Simethide cretus,
Magna quidem patríſque ſui, matríſque voluptas,
Noſtra tamen major: nam me ſibi junxerat uni

Pulcher

Pulcher, & octonis iterum natalibus actis
Signârat teneras dubia lanugine malas,
Hunc ego, me Cyclops nullo cum fine petebat.
Nec, si quæsieris odium Cyclopis, amórve
Acidis in nobis fuerit præstantior, edam,
Par utrúmque fuit. prô! quanta potentia regni
Est Venus alma tui! nempe ille immitis, & ipsis
Horrendus sylvis, & visus ab hospite nullo
Impunè, & magni cum diis contemptor Olympi,
Quid sit amor, sentit: nostríque cupidine captus
Vritur, oblitus pecorum, antrorumque suorum.
Jamq; tibi formæ, jamq; est tibi cura placandi,
Jam rigidos pectis rastris, Polypheme, capillos:
Jam libet hirsutam tibi falce recidere barbam,
Et spectare feros in aqua & componere vultus.
Cædis amor, feritásque sitisque immensa cruoris,
Cessant, & tutæ veniunt abeúntque carinæ.
Telemus interea Siculum delatus in æquor,
Telemus Eurymides, quem nulla fefellerat alet,
Terribilem Polyphemon adit, lumenque quod unum,
Fronte geris media, rapiet tibi, dixit, Vlysses,
Risit: &, ô vatum stolidissime, falleris, inquit:
Altera jam rapuit. sic frustra vera monentem
Spernit: & aut gradiens ingenti littora passu
Degravat: aut fessus sub opaca revertitur antra.
Prominet in pontum cuneatus acumine longo
Collis: utrúmque latus circumfluit æquoris unda.
Huc ferus ascendit Cyclops mediúsque resedit:
Lanigeræ pecudes nullo ducente secutæ.
Cui postquam pinus, baculi quæ prebuit usum,
Ante pedes posita est, antennis apta ferendis:
Sumptáque arundinibus compacta est fistula centum:
Senserunt toti pastoria sibila montes:
Senserunt undæ. latitans ego rupe, meique
Acidis in gremio residens procul, auribus hausi
Talia dicta meis, auditáque verba notavi:
Candidior folio nivei Galatea ligustri,

Floridior

Floridior prato. longa procerior alno,
Splendidior vitro, tenero lascivior hœdo,
Lævior assiduo detritis æquore conchis,
Solibus hybernis, æstiva gratior umbra,
Nobilior pomis, platano conspectior alta,
Lucidior glacie, matura dulcior uva,
Mollior & Cycni plumis, & lacte coacto,
Et, si non fugias, riguo formosior horto:
Sævior indomitis eadem Galatea juvencis,
Durior annosa quercu, fallacior undis,
Lentior & salicis virgis, & vitibus albis:
His immobilior scopulis, violentior amne,
Laudato pavone superbior, acrior igni,
Asperior tribulis, feta truculentior ursa,
Surdior æquoribus, calcato immitior hydro:
Et, (quod præcipuè, si posſem, demere vellem)
Non tantùm cervo claris latratibus acto,
Verùm etiam ventis, volucrique fugatior aura.
At, bene si nôris, pigeat fugisse, morásque
Ipsa tuas damnes: & me retinere labores,
Sunt mihi pars montis vivo pendentia saxo
Antra, quibus nec Sol medio sentitur in æstu,
Nec sentitur hyems: sunt poma gravantia ramos:
Sunt auro similes longis in vitibus uvæ.
Sunt & purpureæ: tibi & has servamus, & illas.
Ipsa tuis manibus sylvestri nata sub umbra
Mollia fraga leges: ipsa autumnalia corna,
Prunaq́, non solum nigro liventia succo,
Verumetiam generosa, novásque imitantia ceras.
Nec tibi castaneæ me conjuge, nec tibi deerunt
Arbutei fœtus: omnis tibi serviet arbor.
Hoc pecus omne meum est: multę quoq́, vallibus errant:
Multas sylva tegit: multæ stabulantur in antris.
Nec, si fortè roges, posſem tibi dicere, quot sunt:
Pauperis est numerare pecus: de laudibus harum
Nil mihi credideris: præsens potes ipsa videre,
Vt vix sustineant distentum cruribus uber.

Sunt

Sunt fetura minor tepidis in ovilibus agni:
Sunt quoque par ætas aliis in ovilibus hœdi,
Lac mihi ſemper adeſt niveum: pars inde bibenda
Servatur: partem liquefacta coagula durant.
Nec tibi deliciæ faciles, vulgatáque tantùm
Munera contingent damæ, leporeſque, capræque,
Parque columbarum, demptúſve cacumine nidus.
Inveni geminos, qui tecum ludere poſſint,
Inter ſe ſimiles, vix ut dignoſcere poſſis,
Villoſæ catulos in ſummis montibus urſæ.
Inveni: & dixi: dominæ ſervabimus iſtos.
Jam modò cæruleo nitidum caput exere ponto:
Jam Galatea veni: nec munera deſpice noſtra.
Certè ego me novi, liquidæq; in imagine vidi
Nuper aquæ: placuitq; mihi mea forma videnti.
Aſpice ſim quantus, non eſt hoc corpore major
Jupiter in cœlo: (nam vos narrare ſoletis
Neſcio quem regnare Jovem) coma plurima torvos
Prominet in vultus, humeróſque ut lucus obumbrat.
Nec, mea quòd duris horrent denſiſſima ſetis
Corpora, turpe puta: turpis ſine frondibus arbor:
Turpis equus, niſi colla jubæ flaventia velent.
Pluma tegit volucres: ovibus ſua lana decori eſt.
Barba viros hirtæq; decent in corpore ſetæ.
Unum eſt in media lumen mihi fronte, ſed inſtar
Ingentis clypei. quid? non hæc omnia magno
Sol videt è cœlo? Solis tamen unicus orbis.
Adde, quòd in veſtro genitor meus æquore regnat,
Hunc tibi do ſocerum. tantùm miſerere, preceſque
Supplicis exaudi. tibi enim ſuccumbimus uni.
Quique Jovem, & cœlum ſperno, penetrabile fulmen,
Nerei te veneror: tua fulmine ſævior ira eſt.
Atque ego contemptus eſſem patientior hujus,
Si fugeres omnes. ſed cur, Cyclope repulſo,
Acin amas? præferſq; meis amplexibus Acin?
Ille tamen placeatq; tibi: placeatq; licebit,
Quod nollem, Galatea tibi: modò copia detur,

Sentiet

Sentiet eſſe mihi tanto pro corpore vires.
Viſcera viva trahã, divulſaq; membra per agros,
Perque tuas ſpargam, ſi ſe tibi miſceat, undas.
Vror enim læſuſq; exæſtuat acrior ignis:
Cumq; ſuis videor tranſlatam viribus Ætnam
Pectore ferre meo: nec tu Galatea moveris.

Talia nequicquam queritus (nam cuncta videbam)
Surgit: & ut taurus vacca furibundus adempta
Stare nequit, ſylvaſque & notis ſaltibus errat:
Cùm ferus ignaros, nec quicquam tale timentes
Me videt, atque Acin: videóque exclamat: & iſta
Vltima ſit, faciam, Veneris concordia veſtræ.
Tantaq; vox, quantam Cyclops iratus habere
Debuit, illa fuit. clamore perhorruit Ætna,
Aſt ego vicino pavefacta ſub æquore mergor.
Terga fugæ dederat converſa Simethius heros:
Et fer opem Galatea, precor, mihi ferte parentes,
Dixerat: & veſtris periturum admittite regnis.
Inſequitur Cyclops: partemq; è monte revulſam
Mittit: & extremus quamvis pervenit ad illum
Angulus è ſaxo, totum tamen obruit Acin.
At nos, quod fieri ſolum per fata licebat,
Fecimus, ut vires aſſumeret Acis avitas,
Puniceus de mole cruor manabat: & intra
Temporis exiguum rubor evaneſcere cœpit.
Fitque color primo turbati fluminis imbre:
Purgatúrque mora. tum moles tecta dehiſcit,
Vivaque per rimas, proreráque ſurgit arundo:
Oſque cauum ſaxi ſonat exultantibus undis.
Miráque res, ſubitò media tenus extitit alvo
Incinctus juvenis flexis nova cornua cannis,
Qui, niſi quòd major, quòd toto cærulus ore eſt,
Acis erat: & ſic quoque erat: tamen Acis in amnem
Verſus: & antiquum tenuerunt flumina nomen.

Deſierat Galatea loqui: cœtúque ſoluto
Diſcedunt. placidiſque natam Nereïdes undis.
Scylla redit: neque enim medio ſe credere ponto

Audet:

Audet: & aut bibula ſine veſtibus errat arena,
Aut ubi laſſata eſt, ſeductos nacta receſſus
Gurgitis, inclusâ ſua membra refrigerat undâ.
Ecce fretum ſcindens alti novus incola ponti,
Nuper in Euboïca verſis Anthedone membris
Glaucus adeſt: viſæq; cupidine virginis ardet:
Et, quæcunque putat fugientem poſſe morari,
Verba refert. fugit illa tamen: veloxq; timore
Pervenit in ſummum poſiti prope littora montis.
Ante fretum eſt ingens apicem collectus in unum
Longa ſub arboribus convexus ad æquora vertex.
Conſtitit hîc: & tuta loco, monſtrúmne, deúſne
Ille ſit ignorans, admiratúrque colorem,
Cæſariemque humeros ſubjectáque terga tegentem,
Vltimaq; excipiat quòd tortilis inguina piſcis:
Senſit: & innitens, quæ ſtabat proxima, moli,
Non ego prodigium, nec ſum fera bellua, virgo:
Sed deus, inquit, aquæ. nec majus in æquore Proteus
Jus habet, & Triton, Athamantiadéſque Palæmon.
Antè tamen mortalis eram. ſed ſcilicet altis
Deditus æquoribus, tantùm exercebar in illis
Nam modò ducebam ducentia retia piſces:
Nunc in mole ſedens moderabar arundine linum.
Sunt viridi prato confinia littora, quorum
Altera pars undis, pars altera cingitur herbis.
Quas neque cornigeræ morſu læſêre juvencæ:
Nec placidæ carpſiſtis oves, hirtæve capellæ.
Non apis inde tulit collectos ſedula flores:
Non data ſunt capiti genialia ſerta: nec unquam
Falciferæ ſecuêre manus. ego primus in illo
Cæſpite conſedi, dum lina madentia ſicco.
Vtque recenſerem captivos ordine piſces,
Inſuper expoſui: quos aut in retia caſus,
Aut ſua credulitas in adunco egerat hamos.
Res ſimilis fictæ: ſed quid mihi fingere prodeſt?
Gramine contacto cœpit mea præda moveri,
Et motare latus, terráque ut in æquore niti.

Dumq;

Dumq; moror, minorq; simul: fugit omnis in undas
Turba suas: dominumq; novum, littusq; relinquunt.
Obstupui: dubitoq; diu, causamq; requiro,
Num deus hæc aliquis, num succus fecerit herbæ.
Quæ tamen has, inquam, vires habet herba manuq;
Pabula decerpsi, decerptaq; dente momordi.
Vix bene combiberant ignotos guttura succos:
Cùm subitò trepidare intus præcordia sensi:
Alteriúsque rapi naturæ pectus amore.
Nec potui restare diu: repetendáque nunquam
Terra vale dixi, corpúsque sub æquore mersi,
Dii maris exceptam socio dignantur honore:
Vtque mihi, quæcunque feram mortalia, domant,
Oceanum, Tethynque rogant. ego lustror ab illis,
Et, purgante nefas novies mihi carmine dicto,
Pectora fluminibus jubeor supponere centum.
Nec mora: diversis lapsi de partibus amnes,
Totáque vertuntur supra caput æquora nostrum.
Quæ postquam redeunt, alium me corpore toto,
Ac fueram nuper, nec eundem mente recepi.
Hactenus acta tibi possum memoranda referre:
Hactenus & memini. nec mens mea cætera sensit.
Hanc ego tum primùm viridem ferrugine barbam,
Cæsariemq; meam, quam longa per æquora verro,
Ingentesq; humeros, & cærula brachia vidi,
Cruraq; pinnigero curvata novissima pisce.
Quid tamen hæc species? quid diis placuisse marinis?
Quid juvat esse deum? si tu non tangeris istis?
Talia dicentem, dicturum plura reliquit
Scylla deum. furit ille, irritatusq; repulsa,
Prodigiosa petit Titanidos atria Circes.

PVB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON:

Liber XIIII.

IAmq́, giganteis injectam faucibus Ætnam,
Arvaque Cyclopum, quid raſtra, quid uſus aratri
Neſcia, nec quicquam junctis debentia bobus,
Liquerat Eubœicus tumidarum cultor aquarum:
Liquerat & Zanclen, diverſaq́, mœnia Rhegî,
Navifraguinq́, fretum, gemino quod littore preßum
Auſoniæ Siculæq́, tenet confinia terræ.
Inde manu magna Tyrrhena per æquora vectus,
Herbiferos adiit colles, atque atria Glaucus
Sole ſatæ Circes, variarum plena ferarum.
Quam ſimul aſpexit, dicta, acceptáque ſalute,
Diva dei miſerere precor; nam ſola levare
Tu potes hunc, dixit (videar modò dignus) amorem.
Quanta ſit herbarum, Titani, potentia nulli
Quàm mihi cognitius, qui ſum mutatus ab illis:
Neve mei non nota tibi ſit cauſa furoris,
Littore in Italico, Meſſenia mœnia contra,
Scylla mihi viſa eſt, pudor eſt, promißa, precéſque,
Blanditiáſque meas, contemptaque verba referre.
At tu, ſive aliquod regnum eſt in carmine, carmen
Ore move ſacro: ſive repugnantior herba eſt,
Vtere tentatis operoſæ viribus herbæ.
Nec medeâre mihi, ſanéſque hæc vulnere mando:
Finéque nil opus eſt: partem ferat illa caloris.
At Circe (neque enim flammis habet aptius ulla

Talibus ingenium, ſeu cauſa eſt hujus in ipſa,
Seu Venus indicio facit hoc offenſa paterno)
Talia verba refert: Melius ſequerére volentem,
Optantémque eadem, parilique cupidine captam,
Dignus eras: ultrò poteras certéque rogari:
Et, ſi ſpem dederis, mihi crede, rogaberis ultrò.
Ne dubites, adſitq; tuæ fiducia formæ.
En ego cùm dea ſim, nitidi cùm filia Solis,
Carmine, cùm tantum, tantum quoque gramine poſſim,
Vt tua ſim, voveo ſpernentem ſperne: ſequenti
Redde vices: unóque duas ulciſcere facto.
Talia tentanti, prius, inquit, in æquore frondes,
Glaucis, & in ſummis naſcentur montibus algæ,
Soſpite quam Scylla noſtri mutentur amores.
Indignata dea eſt: & lædere quatenus ipſum
Non poterat, nec vellet amans: iraſcitur illi,
Quæ ſibi prælata eſt: Veneriſque offenſa repulſa,
Protinus horrendis infamia pabula ſuccis
Conterit: & tritis Hecateia carmina miſcet,
Cæruláque induitur velamina: pérque ferarum
Agmen adulantúm media procedit ab aula:
Oppoſitúmque petens contra Zancleia ſaxa
Rhegion, ingreditur ferventes æſtibus undas.
In quibus, ut ſolida ponit veſtigia terra:
Summáque decurrit pedibus ſuper æquora ſiccis.
Parvus erat gurges curvos ſinuatus in arcus,
Grata quies Scyllæ: quò ſe reſerebat ab æſtu
Et maris, & cœli, medio cùm plurimus orbe
Sol erat, & minimas à vertice fecerat umbras.
Hunc dea prævitiat: portentificíſque venenis
Inquinat: hîc preſſos latices radice nocenti
Spargit, & obſcurum verborum ambage novorum
Ter novies carmen magico demurmurat ore.
Scylla venit: mediáque tenus deſcenderat alvo:
Cum ſua fœdari latrantibus inguina monſtris
Aſpicit: ac primò non credens corporis illas
Eſſe ſui partes, refugítque abigítque, timétque

Ora

Ora proterva canum: sed quos fugit, attrahit unà:
Et corpus quærens femorum, cruriumque, pedúmque,
Cerbereos rictus pro partibus invenit illis.
Státque canum rabies, subjectáque terga ferarum
Inguinibus truncis, uteróque extante coërcet.
Flevit amans Glaucus: nimiúmque hostiliter usæ
Viribus herbarum fugit connubia Circes.
Scylla loco mansit: cumque est data copia primùm,
In Circes odium sociis spoliavit Vlyssem.
Mox eadem Teucras fuerat mersura carinas,
Ni prius in scopulum, qui nunc quoque saxeus extat,
Transformata foret: scopulum quoque navita vitat.
Hunc ubi Trojanæ remis avidámque Charybdim,
Evicére rates, cùm jam prope littus adessent
Ausonium, Lybicas vento referuntur ad oras.
Excepit Æneam illic animóque, domóque,
Non bene dissidium Phrygii latura mariti
Sidonis, inque pyra sacri sub imagine facta
Incubuit ferro, deceptáque decipit omnes.
Rursus arenosæ fugiens nova mœnia terræ
Ad sedes Eryci, fidúmque relatus Acesten,
Sacrificat: tumulúmque sui genitoris honorat.
Quásque rates Iris Junonia pœnè cremárat,
Solvit: & Hippotadæ regnum, terrásque calenti
Sulphure fumantes, Acheloidumq́, relinquit
Sirenum scopulos: orbataq́, præside pinus,
Inarimen, Prochytenq́, legit, sterilíq́, locatas
Colle Pithecusas habitantúm nomine dictas.
Quippe Deûm genitor fraudem & perjuria quondam
Cercopum exosus, gentisque admissa dolosæ,
In deforme viros animal mutavit, ut iidem
Dissimiles homini posent, similésque videri:
Membráque contraxit: narésque à fronte remissas
Contudit: & rugis peraravit anilibus ora:
Totáque velatos flaventi corpora villo
Misit in has sedes; nec non prius abstulit usum
Verborum, & notæ dira in perjuria linguæ.

Posse queri tantùm rauco stridore reliquit.
Has ubi præteriit, & Parthenopeia dextra
Mœnia deservit, læva de parte canori
Æolidæ tumulum, & loca fœta palustribus undis,
Littora Cumarum, vivacisque antra Sibyllæ
Intrat, & ut manes adeat per Averna paternos,
Orat. at illa diu vultum tellure moratum
Erexit: tandemq; deo furibunda recepto,
Magna petis, dixit, vir factis maxime, cujus
Dextera per ferrum est, pietas spectata per ignes.
Pone tamen Trojane metum: potiêre petitis:
Elysiásque domos, & regna novissima mundi
Me duce cognosces, simulacráque cara parentis.
Invia virtuti nulla est via. dixit, & auro
Fulgentem ramum sylva Junonis Avernæ
Monstravit, jussitque suo divellere trunco.
Paruit Æneas: & formidabilis Orci
Vidit opes, atavósque suos, umbrámque senilem
Magnanimi Anchisæ: didicit quoque jura locorum,
Quæque novis essent adeunda pericula bellis.
Inde ferens lapsos adverso tramite passus
Cum duce Cumæa fallit sermone laborem:
Dúmque iter horrendum per opaca crepuscula carpit,
Seu dea tu præsens, seu diis gratissima, dixit,
Numinis instar eris semper mihi, meq; fatebor
Muneris esse tui: quæ me loca mortis adire,
Quæ loca me visæ voluisti evadere mortis.
Pro quibus aërias meritis evectus ad auras,
Templa tibi statuam: tribuam tibi thuris honores.
Respicit hunc vates, & suspiratibus haustis,
Nec dea sum, dixit, nec sacri thuris honore
Humanum dignare caput, neu nescius erres,
Lux æterna mihi, carituráque fine dabatur,
Si mea virginitas Phœbo potuisset amanti.
Dum tamen hanc sperat, dum præcorrumpere donis
Me cupit: elige, ait, virgo Cumæa, quid optas,
Optatis potiêre tuis. ego pulveris hausti

Ostendens

Oſtendens cumulum, quot haberet corpora pulvis,
Tot mihi natales contingere vana rogavi.
Excidit, ut peterem juvenes quoque protinus annos:
Hos tamen ille mihi dabat, æternamq́, juventam
Si Venerem paterer. contempto munere Phœbi
Innuba permaneo: ſed jam felicior ætas
Terga dedit: tremulóque gradu venit ægra ſenectus,
Quæ patienda diu eſt: nam jam mihi ſecula ſeptem
Acta vides: ſupereſt, numeros ut pulveris æquem,
Tercentum meſſes, tercentum muſta videre,
Tempus erit, cùm de tanto me corpore parvam
Longa dies faciet: conſumptáque membra ſenecta,
Ad minimum redigentur onus. nec amata videbor,
Nec placuiſſe deo: Phœbus quoque forſitan ipſe
Vel non agnoſcet, vel dilexiſſe negabit.
Vſque adeò mutata ferar, nullique videnda,
Voce tamen noſcar: vocem mihi fata relinquent.
Talia convexum per iter memorante Sibylla,
Sedibus Euboïcam Stygiis emerſit in urbem
Troïus Æneas, ſacríſque ex more litatis,
Littora adit nondum nutricis habentia nomen.
Hic quoque ſubſtiterat poſt tædia longa laborum
Neritius Macareus, comes experientis Vlyſſei.
Deſertum quendam mediis in rupibus Ætnæ
Noſcit Achæmeniden, improviſóque repertum
Vivere miratus, Quis te caſúſve, Deúſve
Servat Achæmenide? cur, inquit, barbara Graium
Prora vehit? petitur veſtrâ quæ terra carinâ?
Talia quærenti jam non hirſutus amictu,
Jam ſuus, & ſpinis concreto tegmine nullis
Fatur Achæmenides: iterum Polyphemon, & illos
Aſpiciam fluidos humano ſanguine victus.
Hæc mihi ni potior domus eſt, Ithacíque carina:
Si minus Æneam venerar genitore, nec unquam
Eſſe ſatis potero (præſtem licet omnia) gratus.
Quod loquor, & ſpiro cœlúmque & lumina Solis
Aſpicio (poſſúmne ingratus & immemor eſſe?)

Ille dedit: quòd non anima hæc Cyclopis in ora
Venit: &, ut lumen jam nunc vitale relinquam,
Vt tumulo, aut certe non illa condor in alvo.
Quid mihi tunc animi, si non timor abstulit omnem:
Sensum, animúmque, fuit cum vos petere alta reductus
Æquora conspexi? volui inclamare, sed hosti
Prodere me timui: vestræ quoque clamor Vlyssis
Pænè rati nocuit. vidi, cum monte revulsum
Immanem scopulum medias permisit in undas.
Vidi iterum veluti torménti viribus acta
Vasta giganteo jaculantem saxa lacerto.
Et, ne deprimeret fluctusve lapisve carinam,
Pertimui, jam me non esse oblitus in illa.
Vt verò fuga vos ab acerba morte reduxit:
Ille quidem totam gemebundus obambulat Ætnam:
Pretentátque manu sylvas: & luminis orbus
Rupibus incursat: fœdatáque brachia tabo
In mare protendens, gentem execratur Achivam,
Atque ait: O si quis referat mihi casus Vlyssem,
Aut aliquem ex sociis, in quem mea sæviat ira:
Viscera cujus edam: cujus viventia dextra
Membra mea laniem: cujus mihi sanguis inundet
Guttur, & elisi trepident sub dentibus artus:
Quàm nullum, aut leve sit damnũ mihi lucis adempte?
Hæc & plura ferox: me luridus occupat horror
Spectantem vultus etiamnum cæde madentes,
Crudelesque manus, & inanem luminis orbem,
Membráque, & humano concretam sanguine barbam.
Mors erat ante oculos, minimum tamen ipsa doloris:
Et jam prensurum, jam nunc mea viscera rebar
In sua mersurum: mentiq́ hærebat imago
Temporis illius, quo vidi bina meorum
Ter quater affligi sociorum corpora terræ.
Cum super ipse jacens hirsuti more leonis
Visceráque, & carnes, cumq́ albis ossa medullis,
Semianimésque artus avidam condebat in alvum.
Me tremor invasit: stabam sine sanguine mœstus,

Manden-

Mandentemq́, videns, ejectantemq́, cruentas
Ore dapes, & fruſta mero glomerata vomentem.
Talia fingebam miſero mihi fata parari:
Pérque dies latitans multos, omnemq́, tremiſcens
Ad ſtrepitum, mortemq́, timens, cupiduſq́, moriri,
Glande famem pellens & miſta frondibus herba,
Solus, inops, exſpes, leto pœnæq́, relictus,
Hanc procul aſpexi longo poſt tempore navem,
Oravique fugam geſtu, ad littúſque cucurri:
Et movi. Graiúmque ratis Trojana recepit.
Tu quoque pande tuos, comitum gratiſſime, caſus,
Et ducis, & turbæ, quæ tecum eſt credita ponto.
Æolon ille refert Thuſco regnare profundos:
Æolon Hippotaden cohibentem carcere ventos:
Quos bovis incluſos tergo (memorabile munus)
Dulichium ſumpſiſſe ducem: flatúque ſecundo
Lucibus iſſe novem, & terram aſpexiſſe petitam.
Proxima poſt nonam cùm ſeſe Aurora moveret,
Invidia ſocios, prædæq́, cupidine victos
Eſſe ratos aurum, dempſiſſe ligamina ventis.
Cum quibus ipſe retro per quas modò venerat undas,
Æoliique ratem portus repetiſſe tyranni:
Inde Lami veterem Læſtrygonis, inquit, in urbem
Venimus: Antiphates terra regnabat in illa.
Miſſus ad hunc ego ſum, numero comitante duorum:
Vixque fugâ quæſita ſalus comitíque, mihíque.
Tertius è nobis Læſtrygonis impia tinxit
Ora cruore ſuo: fugientibus inſtat & agmen
Concitat Antiphates. coëunt: & ſaxa, trabéſque
Conjiciunt: mergúntque viros, mergúntque carinas.
Una tamen, quæ nos, ipſúmque vehebat Vlyſſem,
Effugit: amiſſa ſociorum parte dolentes,
Multáque conqueſti terris allabimur illis, (denda
Quæ procul hinc cernis. procul hinc (mihi crede) vi-
Inſula viſa mihi: túque ó juſtiſſime Troum
Nata dea (neque enim finito Marte vocandus
Hoſtis es Æneæ) moneo, fuge littora Circes.

Nos quoque Circæo religata in littore pinu
Antiphatæ memores, immanſuetiq; Cyclopis
Ire negabamus, vel tecta ignota ſubire.
Sorte ſumus lecti: ſors me, fidúmque Politen,
Eurylachúmque ſimul: nimiique Elpenora vini,
Biſque novem ſocios Circæa ad mœnia miſit.
Quæ ſimul attigimus, ſtetimúſque in limite tecti,
Mille lupi, miſtique lupis urſique leæque,
Occurſu fecêre metum: ſed nulla timenda,
Nullâque erat noſtro factura in corpore vulnus:
Quin etiam blandas movêre per aëra caudas,
Noſtráque adulantes comitant veſtigia, donec
Excipiunt famulæ: perq; atria marmore tecta
Ad dominam ducunt, pulchro ſedet illa receſſu,
Sublimi ſolio: pallamq; induta nitentem:
Inſuper aurato circumvelatur amictu
Nereïdes, Nymphæq; ſimul, quæ vellera motis
Nulla trahunt digitis, nec fila ſequentia ducunt.
Gramina diſponunt: ſparſoſque ſine ordine flores
Secernunt calathis, variáſque coloribus herbas.
Ipſa, quod hæ faciunt, opus exigit: ipſa quis uſus
Quoque ſit in folio, quæ ſit concordia miſtis
Novit, & advertens penſas examinat herbas.
Hæc ubi nos vidit, dicta acceptaque ſalute,
Diffudit vultus, & reddidit omnia votis.
Nec mora: miſceri toſti jubet hordea grani,
Melláque, vimque meri, cum lacte coagula paſſo:
Quíque ſub hac lateant furtim dulcedine, ſuccos
Adjicit. accipimus ſacrâ data pocula dextrâ.
Quæ ſimul arenti ſtitientes hauſimus ore,
Et tetigit virgâ ſummos dea dira capillos,
Et pudet, & referam, ſetis horreſcere cœpi:
Nec jam poſſe queri; pro verbis edere raucum
Murmur, & in terram toto procumbere vultu,
Oſque meum ſenſi pando occalleſcere roſtro:
Colla tumere toris: &, qua modò pocula parte
Sumpta mihi fuerant, illâ veſtigia feci.

eumq;

Cumq; eadem passis (tantum medicamina possunt)
Claudor in antra. Suis solum cariisse figura
Vidimus Eurylochum: solus data pocula fugit.
Quæ nisi vitasset, pecoris pars una maneret
Nunc quoque setigeri. nec tantæ cladis ab illo
Certior ad Circen ultor venisset Vlysses.
Pacifer huic dederat florem Cyllenius album,
Moly vocant superi: nigra radice tenetur.
Tutus eo, monitisque simul cœlestibus intrat
Ille domum Circes: & ad insidiosa vocatus
Pocula, conantem virga mulcere capillos
Reppulit: & stricto pavidam deterruit ense.
Inde fides, dextræq; datæ: thalamoq; receptus,
Conjugii dotem sociorum corpora poscit.
Spargimur ignotæ succis melioribus herbæ:
Percutimúrque caput conversæ verbere virgæ,
Verbáque dicuntur dictis contraria verbis.
Quò magis illa canit, magis hoc tellure levati
Erigimur, setæq; cadunt: bifidóscue relinquit
Rima pedes. redeunt humeri, & subjuncta lacertis
Brachia sunt. flentem flentes complectimur illum,
Hæremúsque ducis collo: nec verba loquuti
Vlla priora sumus, quàm nos testantia gratos.
Annua nos illic tenuit mora: multáque præsens
Tempore tam longo vidi: multa auribus hausi:
Hoc quoque cum multis, quod clam mihi retulit una
Quattuor è famulis ad talia sacra paratis.
Cum duce námque meo Circe dum sola moratur,
Illa mihi niveo factum de marmore signum
Ostendit juvenile, gerens in vertice picum,
Æde sacra positum, multísque insigne coronis.
Quis foret, & quare sacra coleretur in æde,
Cur hanc ferret avem, quærenti, & scire volenti,
Accipe, ait, Macareu: dominæq; potentia quæ sit
Hinc quoque disce meæ; tu dictis adjice mentem.
Picus in Ausoniis, proles saturnia, terris
Rex fuit, utilium bello studiosus equorum.

Forma

Forma viro, quam cernis, erat: licet ipse decorem
Aspicias fictáque probes ab imagine veram.
Par animus forma: nec adhuc spectasse tot annos,
Quinquennem poterat Graiâ quater edere pugnâ.
Ille suos Dryadas Latiis in montibus ortas
Verterat in vultus: illum fontana petebant
Numina Naïades, quas Albula, quasq; Numici,
Quas Anienis aquæ, cursuq; brevissimus Almo,
Narve tulit præceps, & opacæ Farfarus undæ,
Quæque colunt Scythicæ stagnum nemorale Dianæ,
Finitimósque lacus: spretis tamen omnibus, unam
Ille colit Nympham, quam quondam in colle Palatî
Dicitur ancipiti peperisse Venilia Fano.
Hæc ubi nubilibus primùm maturuit annis,
Præposito cunctis Laurenti tradita Pico est.
Rara quidem facie, sed rarior arte canendi,
Vnde Canens dicta est: silvas, & saxa movere,
Et mulcere feras, & flumina longa morari
Ore suo, volucrésque vagas retinere solebat.
Quæ dum fœmineâ modulatur carmina voce,
Exierat tecto Laurentes Picus in agros,
Indigenas fixurus apros, tergumq; premebat
Acris equi, lævâque hastilia bina gerebat,
Phœniciam fulvo chlamydem comprensus ab auro.
Venerat in sylvas & filia Solis eadem:
Vtque novas legeret fœcundis collibus herbas,
Nomine dicta suo Circæa relinquerat arva.
Quæ simulac juvenem virgultis abdita vidit,
Obstupuit: cecidêre manu, quas legerat herbas:
Flammáque per totas visa est errare medullas.
Vt primùm valido mentem collegit ab æstu,
Quid cuperet, fassura fuit. ne posset adire,
Cursus equi fecit, circumfusúsque satelles.
Non tamen effugies, vento rapiare licebit,
Si modò me novi, si non evanuit omnis
Herbarum virtus, nec me mea carmina fallunt.
Dixit, & effigiem nullo cum corpore falsi

Finxit

Finxit apri, prætervq; oculos transcurrere regis
Jussit, & in densum trabibus nemus ire videri,
Plurima qua silva est, & equo loca pervia non sunt.
Haud mora: continuò prædæ petit inscius umbram
Picus, equiq; celer spumantia terga reliquit.
Spemq; sequens vanam, sylva pedes errat in alta.
Concipit illa preces: & verba precantia dixit:
Ignotosque deos ignoto carmine adorat:
Quo solet & niveæ vultum confundere Lunæ,
Et patrio capiti bibulas subtexere nubes.
Tunc quoque cantato densatur carmine cœlum,
Et nebulas exhalat humus: ceciscque vagantur
Limitibus comites: & abest custodia regis.
Nacta locum, tempusque, Per, ô tua lumina, dixit,
Quæ mea ceperunt, perque hanc, pulcherrime, formam
Quæ facit, ut supplex tibi sim dea, consule nostris
Ignibus: & socerum, qui pervidet omnia Solem
Accipe: nec durus Titanida despice Circen.
Dixerat. ille ferox ipsamque, precesque repellit,
Et quæcunque es, ait, non sum tuus: altera captum
Me tenet: & teneat per longum comprecor ævum.
Nec venere externâ socialia fœdera lædam,
Dum mihi Janigenam servabunt fata Canentem,
Sæpe retentatis precibus Titania frustra,
Non impune feres: neque, ait, reddêre Canenti:
Læsaq; quid faciat, quid amans, quid femina, disces
Rebus, ait: sed amans, & læsa, & femina, Circe est.
Tum bis ad occasum, bis se convertit ad ortum,
Ter juvenem baculo tetigit, tria carmina dixit.
Ille fugit: sed se solito velocius ipse
Currere miratus, pennas in corpore vidit;
Sæque novam subitò Latiis accedere sylvis
Indignatus avem, duro fera robora rostro
Figit, & iratus longis dat vulnera ramis.
Purpureum chlamydis pennæ traxêre colorem:
Fibula quod fuerat, vestemq; momorderat, aurum
Pluma fit: & fulvo cervix præcingitur auro,

Nec

Nec quicquam antiquum Pico, niſi nomina, reſtat.
Interea comites clamato ſæpè per agros
Nequicquam Pico, ullâque in parte reperto.
Inveniunt Circen: (nam jam tenuaverat auras,
Paßáque erat nebulas ventis ac ſole reſolvi)
Criminibúſque premunt veris, regémque reposcunt:
Vimque ferunt: ſævíſque parant inceſſere telis.
Illa nocens ſpargit virus, ſuccóſque veneni:
Et noctem, noctiſque deos, Erebónque Chaónque
Convocat: & longis Hecaten ululatibus orat.
Exiluêre loco (dictu mirabile) ſylvæ:
Ingemuitque ſolum: vicináque palluit arbor:
Sparſáque ſanguineis rubuerunt pabula guttis:
Et lapides viſi mugitus edere raucos:
Et latrare canes: & humus ſerpentibus atris
Squallere: &, tenues animæ volitare videntur.
Attonitum monſtris vulgus pavet, illa paventûm
Ora venenata tetigit mirantia virga:
Cujus ab attactu variarum monſtra ferarum
In juvenes veniunt: nulli ſua manſit imago.
Preſſerat occiduus Tharthesia littora Phœbus,
Et fruſtra conjux oculis animóque Canentis
Expectatus erat, famuli populúſque per omnes
Diſcurrunt ſylvas, atque obvia lumina portant.
Nec ſatis eſt Nymphæ flere & lacerare capillos,
Et dare plangorem: facit hæc tamen omnia. ſeque
Proripit, ac latos errat veſana per agros.
Sex illam noctes, totidem redeuntia Solis
Lumina viderunt inopem ſomnique cibíque,
Per juga, per valles, qua ſors ducebat euntem.
Vltimus aſpexit feſſam luctúque viáque,
Tybris, & in gelida ponentem corpora ripa.
Illic cum lacrymis ipſos modulata dolores,
Verba ſono tenui mœrens fundebat: ut olim
Carmina jam moriens canit exequialia Cygnus.
Luctibus extremùm tenues liquefacta medullas
Tabuit: inque leves paulatim evanuit auras.

Fama

Fama tamen ſignata loco eſt: quem rite Canentem
Nomine de Nymphæ veteres dixêre coloni.
Talia multa mihi longum narrata per annum,
Viſáque ſunt. reſides,& deſuetudine tardi,
Rurſus inire fretum,rurſus dare vela jubemur:
Ancipitèſque vias,& iter Titania vaſtum
Dixerat,& ſævi reſtare pericula ponti.
Pertimui, fateor, nauſque hoc littus adhæſi.
Finierat Macareus. urnaq; Æneia nutrix
Condita,marmoreo tumulo breve carmen habebat:
Hic me Cajetam notæ pietatis alumnus,
Ereptam Argolico,quo debuit igne,cremavit.
Solvitur herboſo religatus ab aggere funis:
Et procul inſidias, infamataq; relinquunt
Tecta Deæ,lucóſque petunt,ubi nubibus umbra
In mare cum fulva prorumpit Tybris arena:
Faunigenæq; domo potitur nataq; Latini.
Non ſine Marte tamen,bellum cum gente feroci
Suſcipitur: pactaq; furit pro conjuge Turnus:
Concurrit Latio Tyrrhenia tota,diúque
Ardua ſollicitis victoria quæritur armis:
Auget utérque ſuas externo robore vires:
Et multi Rutulos,multi Trojana tuentur
Caſtra: neque Æneas Evandri ad mœnia fruſtra:
At Venulus fruſtra profugi Diomedis ad urbem
Venerat. ille quidem ſub Japyge maxima Dauno
Mœnia condiderat: dotaliáque arva tenebat.
Sed Venulus Turni poſtquam mandata peregit,
Auxilium petiit. vires Ætolius heros
Excuſat: nec ſe,aut ſoceri committere pugnæ
Velle ſui populos: aut quos è gente ſuorum
Armet,habere ullos. neve hæc commenta putetis
(Admonitu quanquam luctus renoventur amari)
Perpetiar memorare tamen. Poſtquam alta cremata
Ilios,& Danaas paverunt Pergama flammas,
Naritiúſque heros à virgine: virgine rapta,
Quam meruit pœnam ſolus digeſſit in omnes:

Spar-

Spargimur,& ventis inimica per æquora rapti,
Fulmina,noctem,imbres,iram cœlique mariſque
Perpetimur Danai,cumulumq; Capharea cladis.
Neve morer referens triſtes ex ordine caſus,
Græcia tum potuit Priamo quoque flenda videri.
Me tamen armiferæ ſervatum cura Minervæ
Fluctibus eripuit patriis,ſed rurſus ab agris
Pellor: & antiquo memores de vulnere pœnas
Exigit alma Venus,tantóſque per alta labores
Æquora ſuſtinui: tantos terreſtribus armis,
Vt mihi felices ſint illi ſæpè vocati,
Quos communis hyems, importuniſque Caphareus
Merſit aquis: vellémque horum pars una fuiſſe.
Vltima jam paſſi comites bellóque fretóque,
Deficiunt, finemq; rogant erroris. at Agmon
Fervidus ingenio,tum vero & cladibus aſper,
Quid ſupereſt,quod jam patientia noſtra recuſet
Ferre viri? dixit. quid habet Cytherea,quod ultrà
(Velle puta) faciat? nam dum pejora timentur,
Eſt locus in voto: ſors autem ubi peſſima rerum eſt,
Sub pedibus timor eſt, ſecuráque ſumma malorum.
Audiat ipſa,licet: & quod facit,oderit omneis
Sub diomede viros: odium tamen illius omnes
Spernimus: & magno ſtat magna potentia nobis.
Talibus iratam Venerem Pleuronius Agmon
Inſtimulat verbis,veteremq; reſuſcitat iram,
Dicta placent paucis. numeri majoris amici
Agmona corripimus,cui reſpondere volenti,
Vox pariter,vociſque via eſt tenuata: comæque
In plumas abeunt: plumis quoque colla tèguntur,
Pectoráque,& tergum; majores brachia pennas
Accipiunt: cubitique leves tenuatur in alas,
Magna pedis digitos pars occupat,oráque cornu
Indurata rigent: finemq; in acumine ponunt.
Hunc Lycus,hunc Idas & cum Rhotenore Nycteus,
Hunc miratur Abas: & dum mirantur,eandem
Accipiunt faciem: numeruſque ex agmine major

Subvolat;

Subvolat,& remos, plausis circumvolat alis.
Si volucrum quæ sit dubiarum forma requiris:
Vt non cygnorum, sic albis proxima cygnis.
Vix equidem has sedes,& Japygis arida Daumi
Arva gener teneo minima cum parte meorum.
Hactenus Genides. Venulus Calydonia regna,
Peucetiósque sinus, Messapiáque arva reliquit:
In quibus antra videt quæ multâ nubila sylvâ,
Et levibus guttis manantia semicaper Pan
Nunc tenet, at quodam tenuerunt tempore Nymphæ,
Appulus has illa pastor regione fugatis
Terruit: & primò subita formidine movit.
Mox ubi mens rediit,& contempsêre sequentem,
Ad numerum motis pedibus duxere choreas:
Improbat has pastor: saltuq; imitatus agresti
Addidit obscœnis convicia rustica dictis.
Nec prius obticuit, quàm guttura condidit arbor,
Arbor enim est: succóque licet cognoscere mores.
Quippe notam linguæ baccis oleaster amaris
Exhibet: asperitas verborum cessit in illas.
Hinc ubi legati rediêre negata ferentes
Arma Ætola sibi, Rutili sine viribus illis
Bella infausta gerunt: multúmque ab utráque cruoris
Parte datur. fert ecce avidas in pinea Turnus
Tecta faces: ignésque timent, quibus unda pepercit.
Jámque picem & ceras, alimentáque cætera flammæ
Mulciber urebat: pérque altum ad carbasa malum
Ibat: & incurvæ fumabant transtra carinæ:
Cum memor has pinus Idæo vertice cæsas
Sancta deûm genetrix, tinnitibus æthera pulsi
Æris,& inflati complevit murmure buxi.
Pérque leves domitis invectæ leonibus auras,
Irrita sacrilegâ jactata incendia dextrâ,
Turne, ait, eripiam: nec me patiente cremabit
Ignis edax nemorum partes,& membra meorum.
Intonuit dicente dea: tonitrúmque secuti
Cum saliente graves ceciderunt grandine nimbi.

Aëráque,

Aëráque,& tumidum ſubitis concurſibus æquor
Aſtræi turbant,& eunt in prælia fratris.
E quibus alma parens unius viribus uſa,
Stuppea prærupit Phrygiæ retinacula puppis
Fértque rates pronas: medióque ſub æquore mergit.
Robore mollito,lignóque in corpora verſo
In capitum facies puppes mutantur aduncæ.
In digitos abeunt,& crura natantia remi:
Quódque ſinus fuerat,latus eſt: mediiſque carinæ
Subdita navigiis, ſpinæ mutatur in uſum.
Lina comæ molles,antennæ brachia fiunt.
Cærulus,ut fuerat,color eſt: quáſque antè timebant
Illas virgineis exercent luſibus undas
Naïades æquoreæ: ſummis in montibus ortæ
Molle fretum celebrant: nec eas ſua tangit origo.
Non tamen oblitæ quàm multa pericula ſæpè
Pertulerint pelago, jactatis ſæpè carinis.
Suppoſuêre manus,niſi ſiqua vehebat Achivos.
Cladis adhuc Phrygiæ memores,odere Pelaſgos,
Neritiæq́ ratis viderunt fragmina lætis
Vultibus,& lætis vitrêre rigeſcere puppes
Vultibus Alcinoï, ſaxumq́ increſcere ligno.
Spes erat,in Nymphas animata claſſe marinas,
Poſſe metu monſtri Rutulum deſiſtere bello.
Perſtat: habetq́ deos,pars utraq́: quodq́ deorum eſt
Inſtar,habent animos: nec jam dotalia regna,
Nec ſceptrum ſoceri,nec te Lavinia virgo,
Sed viciſſe petunt,deponendíque pudere
Bella gerunt: tandémque Venus victricia nati
Arma videt,Turnúſque cadit: cadit Ardea,Turno
Soſpite,dicta potens. quam poſtquam barbarus enſis
Abſtulit,& trepidæ patuerunt tecta favillæ:
Congerie è media tum primùm cognita præpes
Subvolat: & cineres, plauſis everberat alis:
Et ſonus,& macies,& pallor,& omnia captam
Quæ deceant urbem,nomen quoq́ manſit in illa
Vrbis: & ipſa ſuis deplangitur Ardea pennis.

Jamq́

Jamq; deos omnes, ipsamq; Æneïa virtus
Junonem veteres finire coercuit iras:
Cum bene fundatus opibus crescentis Iüli,
Tempestivus erat Cœlo Cythereïus heros.
Ambieratq; Venus superos: collog; parentis
Circumfusa sui: Nunquam mihi, dixerat, ullo
Tempore dure pater, nunc sis mitissimus opto:
Æneæq; meo, qui te de sanguine nostro
Fecit avum, quamvis parvum, des, optime, numen,
Dummodo des aliquod: satis est inamabile regnum
Aspexisse semel, Stygios semel ipse per amnes.
Assensere dei: nec conjux regia vultus
Immotos tenuit, placatoq; annuit ore.
Tum pater, Est is, ait, cœlesti numine dignus:
Quæq; petis, pro quóque petis, cape, nata quod optas.
Fatus Erat: gaudet, gratésque agit illa parenti:
Pérque leves auras junctis invecta columbis,
Littus adit Laurens: ubi tectus arundine serpit
In freta flumineis vicina Numicius undis.
Hunc jubet Æneæ quæcunq; obnoxia morti
Abluere, & tacito deferre sub æquora cursu.
Corniger exequitur Veneris mandata, suísque,
Quicquid in Æneа fuerat mortale, repurgat
Et respersit aquis: pars optima restitit illi.
Lustratum genitrix divino corpus odore
Vnxit: & Ambrosia cum dulci nectare mista
Contigit os: fecítque deum, quem turba Quirini
Nuncupat indigitem, templóque aríque recepit.
Inde sub Ascanii ditione binominis Alba
Résque Latina fuit: successit Sylvius illi:
Quo satus antiquo tenuit repetita Latinus
Nomina cum sceptro: clarus subit ecce Latino:
Epitus ex illo: post hunc Capetúsque, Capysque,
Sed Capys antè fuit: regnum Tyberinus ab illis
Cepit; & in Thusci demersus fluminis undis
Nomina fecit aquæ: de quo Remulúsque, feróxque
Acrota sunt geniti: Remulus maturior annis

Fulmineo periit imitator fulminis ictu,
Fratre suo sceptrum moderatior Acrota sorti
Tradit Aventino: qui, quo regnárat, eodem
Monte jacet positus, tribuítque vocabula monti.
Jámque Palatinæ summam Proca gentis habebat.
Rege sub hoc Pomona fuit: qua nulla Latinas
Inter Hamadryadas coluit solertiùs hortos:
Nec fuit arborei studiosior altera fœtus:
Vnde tenet nomen. non sylvas illa, nec amnes,
Rus amat, & ramos felicia poma ferentes.
Nec jaculo gravis est, sed aduncâ dextera falce:
Qua modò luxuriem premit, & spatiantia passim
Brachia compescit: fisso modò cortice, lignum
Inserit, & succos alieno præstat alumno.
Nec sentire sitim patitur: bibulæq; recurvas
Radicis fibras labentibus irrigat undis.
Hic amor, hoc studium: Veneris quoq; nulla cupido est.
Vim tamen agrestum metuens, pomaria claudit
Intus, & accessus prohibet refulgitq; viriles.
Quid non & Satyri saltatibus apta juventus
Fecêre, & pinu præcincti cornua Panes,
Silenúsque suis semper juvenilior annis,
Quique deus fures vel falce, vel inguine terret,
Vt potirentur ea? sed enim superabat amando
Hos quoque Vertumnus: neque erat felicior illis.
O quoties habitu duri messoris aristas
Corbe tulit, verique fuit messoris imago!
Tempora sæpe gerens fœno religata recenti,
Desectum poterat gramen versare videri.
Sæpe manu stimulos rigida portabat, ut illam
Juraſses fessos modò disjunxisse juvencos.
Falce data frondator erat, vitisque putator:
Induerat scalas, lecturum poma putares:
Miles erat gladio, piscator arundine sumpta:
Denique, per multas aditum sibi sæpe figuras
Repperit, ut caperet spectatæ gaudia formæ.
Ille etiam pictâ redimitus tempora mitrâ,

Innitens

Innitens baculo, positus per tempora canis,
Assimulavit anum, cultosque intravit in hortos:
Pomáque mirata est: tantóque potentior, inquit,
Omnibus es Nymphis, quas continet Abula ripis.
Salve virginei flos intemerate pudoris;
Paucáque laudatæ dedit oscula, qualia nunquam
Vera dedisset anus: glebáque incurva resedit
Suspiciens pandos Autumni pondere ramos.
Vlmus erat contrà speciosa nitentibus uvis,
Quam socia postquam pariter cum vite probavit,
At si staret, ait, cœlebs sine palmite truncus,
Nil præter frondes, quare peteretur, haberet.
Hæc quoque quæ juncta vitis requiescit in ulmo,
Si non juncta foret, terræ acclinata jaceret.
Tu tamen exemplo non tangeris arboris hujus,
Concubitúsque fugis, nec te conjungere curas.
Atque utinam velles. Helene non pluribus esset
Sollicitata procis: nec quæ Lapetheia movit
Prælia: nec conjux timidi, aut audacis Vlyssis.
Nunc quoque cum fugias, averseríque petentes,
Mille viri cupiunt, & semideique deique,
Et quæcunque tenent Albanos numina montes.
Sed tu, si sapies, si te bene jungere, anúmque
Hanc audire voles, quæ te plus omnibus illis,
Plus quam credis amat, vulgares rejice tedas
Vertumniúmque tori socium tibi delige: pro quo
Me quoque pignus habe. neque enim sibi notior ille est,
Quàm mihi: nec toto passim vagus errat in orbe.
Hæc loca magna colit: nec, utì pars magna procorum,
Quam modò vidit, amat. tu primus & ultimus illi
Ardor eris: solique suos tibi devovet annos.
Adde, quod est juvenis: quod naturale decoris
Munus habet: formáque aptè fingetur in omnes:
Et, quod erit jussus (jubeas licet omnia) fiet.
Quid quod amatis idem? quod, quę tibi poma coluntur,
Primus habet? Letáque tenet tua munera dextra?
Sed neque jam fœtus desiderat arbore demptos,

Nec, quas ortus alit, cum succis mitibus herbas,
Nec quicquam, nisi te, miserere ardentis: & ipsum
Quod petit, ore meo præsentem crede precari:
Vltoresque deos, & pectora dura perosam
Idaliam, memoremque time Rhamnusidis iram.
Quóque magis caveas, (etenim mihi multa vetustas
Scire dedit) referam tota notissima Cypro
Facta, quibus flecti facilè, & mitescere possis.
Viderat à veteris generosam sanguine Teucri
Iphis Anaxareten humili de stirpe creatus:
Viderat: & totis perceperat ossibus ignes:
Luctatúsque diu: postquam ratione furorem
Vincere non potuit, supplex ad limina venit.
Et modò nutrici miserum confessus amorem,
Ne sibi dura foret, per spes oravit alumnæ.
Et modò, de multis alicui blanditus amicis,
Sollicitâ petiit propensa voce favorem.
Sæpe ferenda dedit blandis sua verba tabellis.
Interdum madidas lacrymarum rore coronas
Postibus intendit: posuitq; in limine duro
Molle latus: tristiq; seræ convicia fecit.
Sævior illa freto surgente cadentibus hœdis,
Durior & ferro quod Noricus excoquit ignis,
Et saxo, quod adhuc vivum radice tenetur,
Spernit, & irridet: factisque immitibus addit
Verba superba ferox, & spe quoque fraudat amantem.
Non tulit impatiens longi tormenta doloris
Iphis; & ante fores hæc verba novissima dixit:
Vincis Anaxarete: neque erunt tibi tædia tandem
Vlla ferenda mei: latos molire triumphos:
Et pæana voca: nitidáque incingere lauro.
Vincis, ait: moriórque libens. age ferrea gaude.
Certè aliquid laudare mei cogéris, erítque
Quo tibi sim gratus: meritúmque fatebere nostrum.
Non tamen antè mihi curam excessisse memento,
Quàm vitam: geminaq; simul mihi luce carendum est.
Nec tibi fama mei ventura est nuncia læti.

Ipse

Ipse ego, ne dubites, adero, præsensq; videbor,
Corpore ut exanimi crudelia lumina pascas.
Si tamen ô superi mortalia facta videtis,
Este mei memores: nihil ultrà lingua precari
Sustinet, & longo facite vt narremur in ævo:
Et, quæ dempsistis vitæ, date tempora famæ.
Dixit: & ad postes ornatos sæpe coronis,
Humentes oculos, & pallida brachia tollens,
Cum foribus laquei religaret vincula summis,
Hæc tibi serta placent, crudelis & impia, dixit:
Inseruitq; caput. sed tum quoque versus ad illam est.
Atque onus infœlix elisa fauce pependit.
Icta pedum motu, trepidantúm, & multa gementúm
Visa dedisse sonum est, adapertáque janua factum
Prodidit, exclamant famuli: frustráque levatum,
(Nam pater occiderat) referunt ad limina matris.
Accipit illa sinu: complexáque frigida nati
Membra sui, postquam miserarum verba parentum
Edidit, & matrum miserarum facta peregit:
Funera ducebat mediam lacrymosa per urbem,
Luridaq; arsuro portabat membra pheretro.
Fortè viæ vicina domus, qua flebilis ibat
Pompa, fuit: duræq; sonus plangoris ad aures
Venit Anaxaretes: quam jam deùs ultor agebat.
Mota tamen, videamus, ait, miserabile funus:
Et patulis iniit tectum sublime fenestris.
Vixque benè impositum lecto prospexerat Iphin:
Diriguêre oculi: calidúsque è corpore sanguis
Inducto pallore fugit: conatáque retro
Ferre pedes, hæsit: conata avertere vultus,
Hoc quoque non potuit: paulatimq; occupat artus
Quod fuit in duro jampridem corpore, saxum.
Neve ea ficta putes, dominæ sub imagine signum
Servat adhuc Salamis: Veneris quoq; nomine templum
Prospicientis habet. quorum memor, ô mea, lentos
Pone (precor) fastus: & amanti jungere Nymphæ,
Sic tibi nec vernum nascentia frigus adurat

Poma, nec excutiant rapidi florentia venti.
Hæc ubi nequicquam formas deus aptus in omnes
Edidit, in juvenem rediit: & anilia demit
Instrumenta sibi: talisque apparuit illi,
Qualis ubi oppositas nitidissima solis imago
Evicit nubes, nullâque obstante reluxit:
Vimque parat: sed vi non est opus. inque figura
Capta dei Nympha est, & mutua vulnera sensit.
Proximus Ausonias injusti miles Amuli
Rexit opes: Numitorque senex amissa nepotum
Munere regna capit: festisque Parilibus urbis
Mœnia conduntur. Tatius, patresque Sabini
Bella gerunt: arcisque via Tarpeia recluſa
Dignam animam pœna congestis exuit armis.
Indè sati Curibus, tacitorum more luporum,
Ore premunt voces: & corpora victa sopore
Invadunt, portasque petunt; quas obice firmo
Clauserat Iliades. unam tamen ipsa recluſit,
Nec strepitum verso Saturnia cardine fecit.
Sola Venus portæ cecidisse repagula sensit:
Et clausura fuit: nisi quòd rescindere nunquam
Diis licet acta deûm. Jano loca juncta tenebant:
Naïades Ausoniæ, gelido rorantia fonte:
Has rogat auxilium. nec Nymphæ justa petentem
Sustinuêre deam: venasque, & flumina fontis
Elicuêre sui. nondum tamen invia Jani
Ora patentis erant, nec iter præluserat unda:
Lurida supponunt fœcundo sulphura fonti:
Incendúntque cavas fumante bitumine venas.
Viribus his, aliisque vapor penetravit ad ima
Fontis, & Alpino modò quæ certare rigori
Audebatis, aquæ, non ceditis ignibus ipsis.
Flammifera gemini fumant aspergine postes:
Portáque nequicquam rigidis promissa Sabinis,
Fonte fuit præstructa novo, dum Martius arma
Indueret miles. quem postquam Romulus ultrò
Obtulit, & strata est tellus Romana Sabinis.

Cor-

Corporibus: strata estque suis: generique cruorem
Sanguine cum soceri permiscuit impius ensis:
Pace tamen sisti bellum, nec in ultima ferro
Decertare placet, Tatiúmque accedere regno.
Occiderat Tatius, populisque æquata duobus,
Romule, jura dabas: posita cùm cassíde Mavors
Talibus affatur divúmq; hominumq; parentem:
Tempus adest genitor (quoniam fundamine magno
Res Romana valet, & præside pendet ab uno)
Præmia jam promissa mihi, dignóque nepoti
Solvere, & ablatum terris imponere cœlo.
Tu mihi concilio quondam præsente deorum
(Nam memoro, memoriq; animo pia verba notavi)
Vnus erit, quem tu tolles ad sidera cœli,
Dixisti: rata sit verborum summa tuorum,
Annuit omnipotens: & nubibus aëra cæcis
Occuluit, tonitrúque, & fulgure terruit orbem.
Quæ sibi promissæ sensit data signa rapinæ,
Innixúsque hastæ pressos temone cruento
Impavidus conscendit equos Gradivus, & ictu
Verberis increpuit, proniumque per aëra lapsus
Constitit in summo, nemorosi colle Palatî:
Reddentémque suo non regia jura Quiriti
Rettulit Iliaden. corpus mortale per auras
Dilapsum tenues: ut latá plumbea fundâ
Missa solet media glans intabescere cœlo.
Pulchra subit facies: & pulvinaribus altis
Dignior est, qualis trabeati forma Quirini.
Flebat ut amissum conjux, cùm regia Juno
Irin ad Hersiliam descendere limite curvo
Imperat, & vacuæ sua sic mandata referre.
O & de Latio, ô & de gente Sabina
Præcipuum matrona decus, dignissima tanti
Antè fuisse viri conjux, nunc esse Quirini:
Siste tuos fletus: &, si tibi cura vivendi
Conjugis est, duce me lucum pete, colle Quirino
Qui viret, & templum Romani regis obumbrat.

Paret: & in terram pictos dilapsa per artus,
Herſiliam juſſis compellat vocibus Iris.
Illa verecundo vix tollens lumina vultu:
O dea (namque mihi, nec quæ ſis dicere promptum eſt.
Et liquet eſſe deam) duc, ô duc, inquit, & offer
Conjugis ora mihi: quem ſi modo poſſe videre
Fata ſemel dederint, cœlum accepiſſe videbor.
Nec mora: Romuleos cum virgine Thaumantea
Ingreditur colles. Ibi ſidus ab æthere lapſum
Decidit in terras: à cujus lumine flagrans
Herſiliæ crinis cum ſidere ceſſit in auras,
Hanc manibus notis Romanæ conditor urbis
Excipit: & priſcum pariter cum corpore nomen
Mutat. Oramq; vocat, quę nunc dea juncta Quirino eſt.

PVB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON:

LIBER XV.

QVæritur intereà quis tantæ pondera molis
Suſtineat: tantóque queat ſuccedere regi,
Diſtinat imperio clarum prænuntia veri
Fama Numam: non ille ſatis cognoſſe Sabinæ
Gentis habet ritus: animo majora capaci
Concipit: &, quæ ſit rerum natura, requirit.
Hujus amor curæ, patria, Curibúſque relictis,
Fecit, ut Herculei penetraret ad hoſpitis urbem.
Graia quis Italicis auctor poſuiſſet in oris
Mœnia quærenti, ſic é ſenioribus unus

Rettulit

Rettulit indigenis, veteris non insciis ævi:
Dives ab Oceano bobus, Jove natus, Iberis
Littora fœlici tenuisse Lacinia cursu
Fertur, & armento teneras errante per herbas,
Ipse domum magni, nec inhospita tecta Crotonis
Intrasse: & requie longum relevasse laborem.
Atque ita discedens, ævo dixisse, nepotum
Hic locus urbis erit, promissáque vera fuerunt.
Nam fuit Argolico generatus Alemone quidam
Mycilus, illius diis acceptissimus ævi.
Hunc super incumbens pressum gravitate soporis
Claviger alloquitur: lapidosas Æsaris undas
I pete diversi, patrias agè desere sedes.
Et, nisi paruerit, multa ac mutuenda minatur.
Postea discedunt pariter somnúsque, deúsque.
Surgit Alemonides: tacitàque recentia mente
Visa refert: pugnátque diu sententia secum.
Numen abire jubet: prohibent discedere leges:
Pœnáque mors posita est patriam mutare volenti.
Candidus Oceano nitidum caput abdiderat Sol:
Et caput extulerat densissima sidercum nox:
Visus adesse idem deus est: eademq; monere,
Et, nisi paruerit, plura, & graviora minari.
Pertimuit, patriumq; simul transferre parabat
In sedes penetrale novas. fit murmur in urbe:
Spretarúmque agitur legum reus: utque peracta est
Causa prior, crimenq; patet sine teste probatum:
Squallidus ad superos tendens reus ora, manúsque
O cujus cœlum bis sex fecére labores,
Fer, precor, inquit, opem: nam tu mihi criminis auctor.
Mos erat antiquis, niveis, atrísque lapillis,
His damnare? eos, illis absolvere culpa.
Tunc quoque sic lata est sententia tristis: & omnis
Calculus immitem demittitur ater in urnam,
Quæ simul effudit numerandos versa lapillos,
Omnibus è nigro color est mutatus in album:
Candidáque Herculeo sententia numine facta

Solvit

Solvit Alemoniden, grates agit ille parenti
Amphitryoniadæ: ventísque faventibus æquor
Navigat Ionium: Lacedæmoniúmque Tarentum
Præterit, & Sybarim, Salentinúmque Neæthum,
Thurinósque sinus, Themesínque, & Japygis arva.
Vixque pererratis quæ spectant littora, terris
Invenit Æsarei fatalia flaminis ora.
Nec procul hinc tumulum, sub quo sacrata Crotonis
Ossa tegebat humus: jussáque ibi mœnia terrâ
Condidit: & nomen tumulati traxit in urbem.
Talia constabat certâ primordia famâ
Esse loci positæq; Italis in finibus urbis.
Vir fuit hic ortu Samius, sed fugerat unà
Et Samon, & dominos: odióque tyrannidis exul
Sponte erat, ísque licet cœli regione remotus,
Mente deos adiit, & quæ natura negabat
Visibus humanis, oculis ea pectoris hausit,
Cumque animo, & vigili perspexerat omnia cura.
In medium disceuda dabat, cœtumq; silentíum,
Dictaq; mirantíum, magni primordia mundi,
Et rerum causas, & quid natura docebat:
Quid deus, unde nives, quæ fulminis esset origo:
Juppiter, an venti, discussa nube, tonarent:
Quid quateret terras, qua sidera lege mearent:
Et quodcunque latet, primúsque animalia mensis
Arguit imponi: primus quoque talibus ora
Docta quidem solvit, sed non & credita, verbis:
Parcite mortales dapibus temerare nefandis
Corpora: sunt fruges: sunt deducentia ramos
Pondere poma suo, tumidæq; in vitibus uvæ:
Sunt herbæ dulces; sunt quæ mitescere flamma,
Mollirique queant: nec vobis lacteus humor
Eripitur, nec mella thymi redolentia flore.
Prodiga divitias alimentáque mitia tellus
Suggerit, atque epulas sine cæde & sanguine præbet.
Carne feræ sedant jejunia: nec tamen omnes.
Quippe equus, & pecudes, armentaq; gramine vivunt;

At,

At, quibus ingenium æſt immanſuetúmque ferúmque,
Armeniæ tigres, iracundíque leones,
Cúmque lupis urſi, dapibus cum ſanguine gaudent.
Heu quantum ſcelus eſt in viſcere viſcera condi,
Congeſtóque avidum pingueſcere corpore corpus:
Alteriúſque animantem animantis vivere leto!
Scilicet in tantis opibus, quas optima matrum
Terra creat, nil te niſi triſtia mandere ſævo
Vulnera dente juvat? ritúſque referre Cyclopum?
Nec, niſi perdideris alium, placare voracis
Et male morati poteris jejunia ventris?
At vetus illa ætas, cui fecimus Aurea nomen,
Fœtibus arboreis, & quas humus educat, herbis
Fortunata fuit: nec polluit ora cruore.
Tunc & aves tutæ movêre per aëra pennas:
Et lepus impavidus mediis erravit in arvis:
Nec ſua credulitas piſcem ſuſpenderat hamo.
Cuncta ſine inſidiis, nullamq; timentia fraudem,
Plenáque pacis erant. poſtquam non utilis auctor
Victibus invidit, (quiſquis fuit ille deorum)
Corporeáſque dapes avidam demerſit in alvum:
Fecit iter ſceleri: primóque è cæde ferarum,
Incaluiſſe poteſt maculatum ſanguine ferrum,
(Idque ſatis fuerat) noſtrúmque petentia letum
Corpora miſſa neci ſalva pietate fatemur.
Sed quàm danda neci, tam non epulanda fuerunt.
Longiùs inde nefas abiit, & prima putatur
Hoſtia ſus meruiſſe mori: quia ſemina pando
Eruerit roſtro, ſpémque interceperit anni.
Vite caper morſa Bacchi mactatus ad aras
Dicitur ultoris. nocuit ſua culpa duobus.
Quid meruiſtis oves placidum pecus, inque tuendos
Natum homines, pleno quæ fertis in ubere nectar
Mollia quæ nobis veſtras velamina lanas
Præbetis, vitáque magis, quàm morte, juvatis?
Quid meruêre boves, animal ſine fraude dolóque
Innocuum, ſimplex, natum tolerare labores?

Immemor

Immemor est demum, nec frugum munere dignus,
Qui potuit, curvi dempto modò pondere aratri.
Rusticolam mactare suum: qui trita labore,
Illa, quibus toties durum renovaverat arvum,
Tot dederat messes. percussit colla securi.
Nec satis est, quòd tale nefas committitur: ipsos
Inscripsêre deos sceleri: numenque supernum
Cæde laboriferi credunt gaudere juvenci.
Victima labe carens, & præstantissima forma,
(Nam placuisse nocet) vittis præsignis, & auro
Sistitur ante aras: auditque ignara precantem:
Imponique suæ videt inter cornua fronti
Quas coluit fruges: percussáque sanguine cultros
Inficit in liquida prævisos forsitan unda.
Protinus erectas viventi pectore fibras
Inspiciunt, mentesque deûm scrutantur in illis.
Vnde fames homini vetitorum tanta ciborum est?
Audetis vesci genus ô mortale? quod oro,
Ne facile: & monitis animos advertite nostris:
Cúmque boum dabitis cæsorum membra palato,
Mandere vos vestros scite & sentite colonos.
Et quoniam deus ora movet, sequar ora moventem
Rite deum, Delphósque meos, ipsúmq; recludam
Æthera, & augustæ referabo oracula mentis.
Magna nec ingeniis investigata priorum,
Quæq; diu latuêre, canam. juvat ire per alta
Astra: juvat terris, & inerti sede relicta,
Nube vehi, validique humeris insistere Atlantis:
Palantésque homines passim, ac rationis egentes,
Despectare procul, trepidósque obitúmque timentes
Sic exhortari, sortémque evolvere fati.

O genus attonitum gelidæ formidine mortis,
Quid Stygz, quid tenebras, & nomina vana timetis?
Materiem vatum, falsíque pericula mundi?
Corpora sive rogus flammâ, seu tabe vetustas
Absumserit, mala posse pati non ulla putetis.
Morte carent animæ: semperque priore relicta

Sede,

Sede, novis domibus vivunt, habitántque receptæ.
Ipse ego (nam memini) Trojani tempore belli
Panthoïdes Euphorbus eram: cui pectore quondam
Hæsit in adverso gravis hasta minoris Atridæ.
Cognovi clypeum lævæ gestamina nostræ
Nuper Abantei, templo Junonis in Argis.
Omnia mutantur: nihil interit; errat & illinc
Huc venit, hinc illuc, & quoslibet occupat artus
Spiritus, eque feris humana in corpora transit,
Inque feras noster. nec tempore deperit ullo.
Vtque novis facilis signatur cera figuris,
Nec manet ut fuerat, nec formas servat easdem,
Sed tamen ipsa eadem est: animam sic semper eandem
Esse, sed in varias doceo migrare figuras.
Ergo ne pietas sit victa cupidine ventris,
Parcite (vaticinor) cognatas cæde nefanda
Exturbare animas, ne sanguine sanguis alatur.
Et quoniam magno feror æquore: plenaque ventis
Vela dedi: nihil est toto quod perstet in orbe.
Cuncta fluunt: omnisque vagans formatur imago:
Ipsa quoque assiduo labuntur tempora motu,
Non secus ac flumen: neque enim consistere flumen,
Nec levis hora potest: sed ut unda impellitur unda,
Vrgetúrque eadem, veniens urgétque priorem:
Tempora sic fugiunt pariter, paritérque sequuntur:
Et nova sunt semper: nam, quod fuit antè, relictũ est:
Fitq; quod haud fuerat: momentaq; cuncta novantur.
Cernis, & emensas in lucem tendere noctes:
Et jubar hoc nitidum nigræ succedere nocti.
Nec color est idem cœlo, quum lassa quiete
Cuncta jacent media, quúmque albo Lucifer exit
Clarus equo: rursúsque alius, quum prævia lucis
Tradendum Phœbo Pallantas inficit orbem.
Ipse dei clypeus, terrâ quum tollitur imâ.
Manè rubet: terráque rubet, quum conditur imâ,
Candidus in summo est: melior natura quòd illic
Ætheris est: terræq; procul contagia fugit.

Nec

Nec par, aut eadem nocturnæ forma Dianæ
Esse potest usquam: semperq; hodierna sequente,
Si crescit, minor est: major, si contrahit orbem.
Quid? non in species secedere quatuor annum
Aspicis, ætatis peragentem imitamina nostræ?
Nam tener, & lactens, puerique simillimus ævo
Vere novo est: tunc herba nitens, & roboris expers
Turget: & insolida est: & spe delectat agrestes.
Omnia tum florent, florumq; coloribus almus
Ludit ager: neque adhuc virtus in frondibus ulla est.
Transit in Æstatem post ver, robustior annus:
Fitq; valens juvenis: neque enim robustior ætas
Ulla, nec uberior, nec quæ magis ardeat, ulla est.
Excipit Autumnus, posito fervore juventæ
Maturus, mitisque, inter juvenemque senemque
Temperie medius, sparsus quoque tempora canis.
Inde senilis Hyems tremulo venit horrida passu,
Aut spoliata suos, aut quos habet, alba capillos.
Nostra quoque ipsorum semper, requiesque sine ulla
Corpora vertuntur: nec, fuimusve, sumusve,
Cras erimus: fuit illa dies, qua semina tantum,
Spesque hominum primæ, matrisque habitavimus alvo
Artifices natura manus admovit: & angi
Corpora visceribus distentæ condita matris
Noluit: equè domo vacuas emisit in auras.
Editus in lucem jacuit sine viribus infans:
Mox quadrupes, ritúque tulit sua membra ferarum:
Paulatimque tremens, & nondum poplite firmo
Constitit, adjutisque aliquo conamine nervis,
Inde valens, velóxque furit: spatiumque juventæ
Transit: &, emeritis medii quoque temporis annis,
Labitur occiduæ per iter declive senectæ.
Subruit hæc ævi demolitúrque prioris
Robora: fletq; Milon senior, cùm spectat inanes
Illos, qui fuerant solidarum morte ferarum
Herculeis similes, strnidos pendere lacertos.
Flet quoque, ut in speculo rugas conspexit aniles

Tyndarii,

Tyndaris,& ſecum,cur ſit bis rapta,requirit.
Tempus edax rerum,tuque invidioſa vetuſtas
Omnia deſtruitis: vitiatáque dentibus ævi,
Paulatim lenta conſumitis omnia morte.
Hæc quoque non perſtant,quæ nos elementa vocamus:
Quáſque vices peragant animos adhibete,docebo.
Quatuor æternus genitalia corpora mundus
Continet: ex illis duo ſunt onerosa,ſuóque
Pondere in inferius,tellus atque unda feruntur:
Et totidem gravitate carent,nullóque premente
Alta petunt,aër,atque aëre purior ignis.
Quæ quanquam ſpatio diſtent,tamen omnia fiunt
Ex ipſis: & in ipſa cadunt: reſolutáque tellus
In liquidas vareſcit aquas,tenuatus in auras,
Aëráque humor abit: dempto quoque pondere rurſus
In ſuperos aër tenuiſſimus imicat ignes:
Inde retrò redeunt,idémque retexitur ordo.
Ignis enim denſum ſpißatus in aëra tranſit:
Hinc in aquas: tellus glomeratá cogitur undâ.
Nec ſpecies ſua cuiq; manet: rerumq; novatrix
Ex aliis alias reparat natura figuras.
Nec perit in tanto quicquam (mihi credite) mundo:
Sed variat, faciémque novat: naſcíque vocatur,
Incipere eße aliud,quàm quod fuit antè: moríque
Deſinere illud idem. quum ſint huc forſitan illa,
Hæc tranſlata illuc: ſummá tamen omnia conſtant.
Nil equidem durare diu ſub imagine eadem
Crediderim: ſic ad ferrum veniſtis ab auro
Secula: ſic toties verſa eſt fortuna locorum.
Vidi ego,quod fuerat quondam ſolidiſſima tellus,
Eße fretum: vidi factas ex æquore terras,
Et procul à pelago conchæ jacuére marinæ,
Et vetus inventa eſt in montibus anchora ſummis:
Quódque fuit campus,vallem decurſus aquarum
Fecit: & eluvie mons eſt deductus in æquor.
Equè paludoſa ſiccis humus aret arenis:
Quæque ſitim tulerant, ſtagnata paludibus hument:

Hic

Hic fontes natura novos emisit, & illic,
Clausit: & antiquis tam multa tremoribus orbis
Flumina prosiliunt: aut exiccata residunt.
Sic ubi terreno Lycus est epotus hiatu,
Existit procul hinc. alióque renascitur ore:
Sic modò combibitur, tecto modò gurgite lapsus
Redditur Argolicis ingens Erasmus in agris.
Et Mysium, capitisque sui, ripæque priorís
Pœnituisse ferunt, alia nunc ire Caicum.
Nec non Sicanias volvens Amasenus arenas
Nunc fluit: interdum suppressis fontibus aret,
Antè bibebatur, nunc quas contingere nolis
Fundit Anigrus aquas: postquam (nisi vatibus omnis
Eripienda fides) illic lavêre Bimembres
Vulnera, clavigeri quæ fecerat Herculis arcus.
Quid? non & Scythicis Hipanis de montibus ortus,
Qui fuerat dulcis, salibus vitiatur amaris?
Fluctibus ambitæ fuerant Antissa, Pharósque,
Et Pbœnissa Tyros: quarum nunc insula nulla est.
Leucada continuam veteres habuêre coloni:
Nunc freta circumeunt, Zancle quoque juncta fuisse
Dicitur Italiæ, donec confinia pontus
Abstulit, & media Tellurem reppulit unda.
Si quæris Hellicen, & Buran Achaïdas urbes.
Invenies sub aquis: & adhuc ostendere nautæ
Inclinata solent cum mœnibus oppida mersis.
Est prope Pittheam tumulus Trœzena, sine ullis
Arduus arboribus, quondam planissima campi
Area, nunc tumulus, nam (res horrenda relatu)
Vis fera ventorum, cæcis inclusa cavernis,
Expirare aliquà cupiens, luctatáque frustra
Liberiore frui cælo, cùm carcere rima
Nulla foret toto, nec pervia flatibus esset,
Extentam tumefecit humum, ceu spiritus oris
Tendere vesicam solet, aut direpta bicornis
Terga capri: tumor ille loci permansit, & alti
Collis habet speciem, longóque induruit ævo.

Plu-

Plurima cum ſubeant audita, nec cognita nobis,
Pauca ſuper referam. quid? non & lympha figuras
Dátque, capítque novas? medio tua, corniger Ammon.
Vnda die gelida eſt, ortúque obitúque caleſcit.
Admotis Athamantis aquis accendere lignum
Narratur, minimos cum luna receſſit in orbes.
Flumen habent Cicones: quod potum ſaxea reddit
Viſcera, quod tactis inducit marmora rebus.
Crathis, & hinc Sybaris veſtris conterminus oris,
Electro ſimiles faciunt, auróque capillos.
Quodq; magis mirũ eſt. ſunt, qui non corpora tantùm,
Verùm animos etiam valeant mutare, liquores.
Cui non audita eſt obſcœnæ Salmacis unda:
Æthiopéſque lacus? quos ſi quis faucibus hauſit,
Aut furit, aut patitur mirum gravitate ſoporem.
Clitorio quicunque ſitim de fonte levárit,
Vina fugit, gaudetque meris abſtemius undis.
Seu vis eſt in aqua calido contraria vino:
Sive, quod indigenæ memorant, Amithaone natus
Prœtidas attonitas poſtquam per carmen & herbas
Eripuit furiis, purgamina mentis in illas
Miſit aquas: odiúmque meri permanſit in undis.
Hinc fluit affectu diſpar Lynceſtius amnis:
Quem quicunque parum moderato gutture traxit,
Haud aliter titubat, quàm ſi mera vina bibiſſet.
Eſt lacus Arcadiæ, Phenium dixêre priores,
Ambiguis ſuſpectus aquis: quas nocte timeto:
Nocte nocent potæ: ſine noxa luce bibuntur.
Sic alias, aliáſque, lacus & flumina, vires
Concipiunt: tempúſque fuit, quo navit in undis,
Nunc ſedet Ortygie. timuit concurſibus Argo
Vndarum ſparſas Symplegadas eliſarum:
Quæ nunc immotæ perſtant, ventíſque reſiſtunt.
Nec quæ ſulphureis ardet fornacibus, Ætna
Ignea ſemper erit: neque enim fuit ignea ſemper,
Nam ſive eſt animal Tellus, & vivit, habéteue
Spiramenta locis flammam exhalant multis,

Spirandi mutare vias, quotiesque movetur,
Has finire potest, illas aperire cavernas:
Sive leves imis venti cohibentur in antris,
Saxaq; cum saxis, & habentem semina flammæ
Materiam jactant, ea concipit ictibus ignem,
Antra relinquentur sedatis frigida ventis:
Sive bitumineæ rapiunt incendia vires,
Luteave exiguis arescunt sulfura fumis.
Nempe ut terra cibos, alimentaq; pinguia flammæ
Non dabit, absumptis per longum viribus ævum,
Naturæq; suum nutrimen decrit edaci:
Non feret illa famem, desertaq; deseret ignes.
Esse viros fama est in Hyperborea Pallene,
Qui soleant levibus velari corpora plumis,
Cùm Tritoniacam novies subiêre paludem.
Haud equidem credo. sparsæ quoque membra veneno
Exercere artes Scythides memorantur easdem.
Siqua fides rebus tamen est addenda probatis,
Nónne vides quæcunque morâ, fluidóque calore
Corpora tabuerint, in parva animalia verti?
I quoque delectos mactatos obrue tauros;
(Cognita res usu) de putri viscere passim
Florilegæ nascuntur apes, quæ more parentum
Rura colunt, operíque favent, in spémque laborant:
Pressius humo bellator equus crabronis origo est.
Concava littoreo si demas brachia cancro,
Cætera supponas terræ: de parte sepulta
Scorpius exibit, caudáque minabitur unca.
Quæque solent canis frondes intexere filis
Agrestes tineæ (res observata colonis)
Ferali mutant cum papilione figuram.
Semina limus habet virides generantia ranas:
Et generat truncas pedibus: mox apta natando
Crura dat: utque eadem sint longis saltibus apta,
Posterior superat partes mensura priores.
Nec catulus, partu quem reddidit Ursa recenti,
Sed malè viva caro est: lambendo mater in artus

Fingit:

Fingit: & in formam, quantam cupit ipsa, reducit.
Nonne vides, quos cera tegi sexangula fœtus,
Melliferarum apium sine membris corpora nasci?
Et serosq; pedes, serasq; assumere pennas?
Junonis volucrem, quæ cauda sidera portat,
Armigerumq; Jovis, Cythereï dasque columbas,
Et genus omne avium mediis è partibus ovi
Ni sciret fieri, quis nasci posse putaret?
Sunt qui, cum clauso putrefacta est spina sepulcro,
Mutari credant humanas angue medullas:
Hæc tamen ex aliis generis primordia ducunt:
Una est, quæ reparet, seque ipsa reseminet ales:
Assyrii Phœnica vocant: nec fruge, nec herbis,
Sed thuris lacrymis, & succo vivit amomi.
Hæc ubi quinque suæ complevit secula vitæ,
Ilicis in ramis, tremulæq; cacumine palmæ,
Unguibus, & duro nidum sibi construit ore:
Quo simulac casias & nardi lenis aristas
Quassaq; cum fulva substravit cinnama myrrha:
Se super imponit, finitq; in odoribus ævum.
Inde ferunt, totidem qui vivere debeat annos,
Corpore de patrio parvum Phœnica renasci.
Cum dedit huic ætas vires, onerique ferendo est,
Ponderibus nidi ramos levat arboris altæ:
Fertq; pias cunasq; suas, patriumq; sepulchrum:
Perque leves auras, Hyperionis urbe potitus,
Ante fores sacras Hyperionis æde reponit.
Si tamen est aliquid miræ novitatis in istis,
Alternare vices, & quæ modò fœmina tergo
Passa marem est, nunc esse marem miremur Hyænam?
Id quoque quod ventis animal nutritur, & aura,
Protinus assimulat, tetigit quoscunque colores.
Victa racemifero Lycas dedit India Baccho:
E quibus ut memorant, quicquid vesica remisit,
Vertitur in lapides: & congelat aëre tacto.
Sic & Coralium, quo primùm contigit auras
Tempore, durescit: mollis fuit herba sub undis.

Desinet antè dies, & alto Phœbus anhelos
Æquore tinget equos, quàm consequar omnia dictis
In species translata novas: sic omnia verti
Cernimus: atque alias assumere robora gentes,
Concidere has. sic magna fuit, censuque, viriſque,
Perque decem potuit tantum dare sanguinis annos:
Nunc humilis veteres tantummodo Troja ruinas,
Et pro divitiis tumulos ostendit avorum.
Clara fuit Sparte: magnæ viguêre Mycenæ:
Nec non & Cecropis, nec non Amphionis arces:
Vile solum Sparte est: altæ cecidere Mycenæ:
Oedipodioniæ quid sunt, nisi nomina, Thebæ?
Quid Pandioniæ restant, nisi nomen, Athenæ?
Nunc quoq; Dardaniã fama est consurgere Romam:
Appenninigenæ quæ proxima Tybridis undis,
Mole sub ingenti rerum fundamina ponit.
Hæc igitur formam crescendo mutat. & olim
Immensi caput orbis erit: sic dicere vates,
Faticinásque ferunt sortes: quantúmque recordor,
Dixerat Æneæ, cùm res Trojana labaret,
Priamides Helenus flenti dubióque salutis:
Nate dea, si nota satis præsagia nostræ
Mentis habes: non tota cadet te sospite Troja.
Flamma tibi ferrúmque dabunt iter: ibis: & unà
Pergama rapta feres: donec Trojáque tibíque
Externum patrio contingat amicius arvum.
Vrbem etiam cerno Phrygios debere nepotes,
Quanta nec est, nec erit, nec visa prioribus annis.
Hanc alii proceres per secula longa potentem,
Sed dominam rerum de sanguine natus Iüli
Efficiet: quo cùm tellus erit usa: fruentur
Ætherea sedes: cœlúmque erit exitus illi.
Hæc Helenum cecinisse Penatigero Æneæ
Mente memor refero: cognatáque mœnia lætor
Crescere: & utiliter Phrygibus vicisse Pelasgos.
Ne tamen oblitis ad metam tendere longè
Expatiemur equis, cœlum, & quodcunq; sub illo est,

Immutat

Immutat formas, tellúsque, & quicquid in illa eſt.
Nos quoque pars mundi (quoniam non corpora ſolùm,
Verùm etiam volucres animæ ſumus: inq. ferinas
Poſſumus ire domos: pecudumq. in pectore condi)
Corpora quæ poßunt animas habuiße parentum,
Aut fratrum, aut aliquo junctorum fœdere nobis,
Aut hominum: certè tuta eße, & honeſta ſinamus:
Neve Thyeſtæis cumulemus viſcera menſis.
Quàm malè conſueſcit, quàm ſe parat ille cruori
Impius humano, vituli qui gutture cultro
Rumpit, & immotas præbet mugitibus aures!
Aut qui vagitus ſimiles puerilibus hœdum
Edentem jugulare poteſt: aut alite veſci
Cui dedit ipſe cibos! quantum eſt quod deſit in iſtis
Ad plenum facinus! quis tranſitus inde paratur!
Bos aret, aut mortem ſenioribus imputet annis.
Horriferum contra Borean ovis arma miniſtret.
Vbera dent ſaturæ manibus preßanda capellæ.
Retia cum pedicis, laqueóſque, artéſque doloſas
Tollite, nec volucres viſcata fallite virga:
Nec formidantes cervos includite pennis:
Nec celate cibis uncos fallacibus hamos.
Perdite ſi qua nocent, verùm hęc quoq. perdite tantùm:
Ora vacent epulis, alimentáque congrua carpant.
Talibus atque aliis inſtructo pectore dictis,
In patriam remeaſſe ferunt: ultróque petitum
Accepiſſe Numam populi Latialis habenas:
Conjuge qui felix Nympha, ducibúſque Camœnis,
Sacrificos docuit ritus: gentémque feroci
Aſſuetam bello, pacis traduxit ad artes.
Qui poſtquam ſenior regnúmque, ævúmque, peregit,
Extinctum Latiæq. nurus, populúſque, patréſque,
Deflevêre Numam: nam conjux urbe relicta,
Vallis Aricinæ denſis latet abdita ſylvis;
Sacráque Oreſteæ gemitu, queſtúque Dianæ
Impedit. ah quoties Nymphæ nemoriſque, lacúſque,
Ne faceret, monuêre! & conſolantia verba

Dixerunt! quoties flenti Theseïus heros,
Siste modum, dixit: nec enim fortuna querenda
Sola tua est: similes aliorum respice casus:
Mitiùs ista feres. utinamq; exempla dolentem,
Non mea te possent relevare: sed & mea possunt.
Fando aliquem Hippolytum vestras si contigit aures,
Credulitate patris, sceleratæ & fraude novercæ
Occubuisse neci, mirabere, vixque probabo.
Sed tamen ille ego sum: me Pasiphaeia quondam
Tentatum frustra patrium temerare cubile,
Quod voluit, finxit voluisse: & crimine verso,
Indiciine metu magis offensáne repulsæ
Arguit: immerituinq; pater projecit ab urbe:
Hostiliq; caput prece detestatur euntis.
Pitthei am profugo curru Trœzena petebam:
Famq; Corinthiaci carpebam littora ponti:
Cùm mare surrexit: cumulusq; immanis aquarum
In montis speciem curvari, & crescere visus,
Et dare mugitus, summoq; cacumine findi.
Corniger hinc taurus ruptis expellitur undis,
Pectoribusq; tenus molles erectus in auras,
Naribus, & patulo partem maris evomit ore.
Corda pavent comitum, mihi mens intrepida mansit.
Exiliis contenta suis. cùm colla feroces
Ad freta convertunt, arrectisq; auribus horrent
Quadrupes: monstriq; metu turbantur: & altis
Præcipitant currus scopulis: ego ducere vana
Frena manu, spumis albentibus oblita luctor:
Et retro lentas tendo resupinus habenas.
Nec vires tamen has rabies superasset equorum,
Ni rota, perpetuum quæ circumvertitur axem,
Stipitis occursu fracta & dejecta fuisset.
Excutior curru: lorisq; tenentibus artus
Viscera viva trahi, nervosq; in stirpe teneri,
Membra rapi partim, partim reprensa relinqui:
Ossa gravem dare fracta sonum, flammaq; videres
Exhalare animam, nullasq; in corpore partes,

Nosceres

Noscere quas posses: unumq́ erat omnia vulnus.
Num potes, aut audes cladi componere nostræ,
Nympha tuam? vidi quoque luce carentia regna:
Et lacerum fovi Phlegethontide corpus in unda.
Nec, nisi Apollineæ valido medicamine prolis,
Reddita vita foret. quam postquam fortibus herbis
Atque ope Pæonia, Dite indignante, recepi:
Tum mihi ne præsens augerem muneris hujus
Invidiam, densas objecit Cynthia nubes.
Vtque forem tutus, possemq́ impunè videri,
Addidit ætatem: nec cognoscenda reliquit
Ora mihi, Cretenq́ diu dubitavit habendam
Traderet, an Delon, Delo Cretaq́ relictis
Hic posuit; nomenq́ simul, quod possit equorum
Admonuisse, jubet deponere: quique fuisti
Hippolytus, dixit, nunc idem Virbius esto.
Hoc nemus inde colo: de Diisque minoribus unus
Numine sub dominæ lateo, atque assentior illi.
Non tamen Egeriæ luctus aliena levare
Damna valent: montisque jacens radicibus imis
Liquitur in lacrymas, donec pietate dolentis
Mota soror Phœbi gelidum de corpore fontem
Fecit, & æternas artus tenuavit in undas.
At Nymphas tetigit nova res: & Amazone natus
Haud aliter stupuit, quàm cum Tyrrhenus arator
Fatalem glebam motis aspexit in arvis
Sponte sua primùm nulloque agitante moveri:
Sumere mox hominis, terræq́ amittere formam:
Oraq́ venturis aperire recentia fatis.
Indigenæ dixêre Tagen: qui primus Hetruscam
Edocuit gentem casus aperire futuros.
Vtque Palatinis hærentem collibus olim,
Cum subitò vidit frondescere Romulus hastam,
Quæ radice nova, non ferro stabat adacto:
Et jam non telum, sed lenti viminis arbor,
Non expectatas dabat admirantibus umbras.
Aut sua fluminea quum vidit Cippis in unda

Cornua: vidit enim, falsamq; in imagine credens
Esse fidem, digitis ad frontem sæpe relatis
Quæ vidit, tetigit: nec jam sua lumina damnans
Restitit, ut victor domito veniebat ab hoste.
Ad cœlumq; oculos, & eodem cornua tollens,
Quicquid, ait, superi, monstro portenditur isto,
Seu letum est alicui patriæ, populoq; Quirini,
Sive minax mihi sit: viridiq; è cespite factas
Placat odoratis herbosas ignibus aras,
Vinaq; dat pateris: mactatarumq; bidentum
Quid sibi significent trepidantia consulit exta.
Quæ simul aspexit Tyrrhenæ gentis aruspex,
Magna quidem rerum molimina vidit in illis:
Non manifesta tamen, Cùm verò sustulit acre
A pecudis fibris ad Cippi cornua lumen,
Rex ait, ô salve; tibi enim, tibi Cippe, tuisque
Hic locus, & Latiæ parebunt cornibus arces:
Tu modò rumpe moras: portasq; intrare patentes
Adpropera: sic fata jubent. namq; urbe receptus
Rex eris: & sceptro tutus potiêre perenni.
Rettulit ille pedem: torvamq; à mœnibus urbis
Avertens faciem, Procul ô procul omina, dixit,
Talia dii pellant: multoq; ego justius, ævum
Exul aga[illegible]; quàm me videant Capitolia regem.
Dixit, & extemplo populum gravemq; senatum
Convocat. antè tamen capitis nova cornua fronde
Velat: & aggeribus factis à milite forti
Insistit: prisco[illegible]que Deos de more precatus,
Est, ait, hic unus, quem vos nisi pellitis urbe
Rex erit: is qui sit, signo, non nomine dicam.
Cornua fronte gerit: quem vobis indicat augur,
Si Romam intrârit, famularia jura daturum.
Ille quidem potuit portas irrumpere apertas,
Sed nos obstitimus: quamvis conjunctior illo
Nemo mihi est: vos urbe virum prohibite Quirites:
Vel, si dignus erit, gravibus vincite catenis;
Aut finite metum fatalis morte tyranni.

Qualia

Qualia succinctis, ubi trux insibilat Eurus,
Murmura pinetis fiunt: aut qualia fluctus
Æquorei faciunt, si quis procul audiat illos:
Tale sonat populus: sed per confusa frementis
Verba tamen vulgi vox eminet una, Quis ille est?
Et spectant frontes, prædictaq; corona quærunt.
Rursus ad hos Cippus, Quem poscitis, inquit, habetis,
Et dempta capiti, populo prohibente, corona,
Exhibuit gemino præsignia tempora cornu.
Defixere oculos omnes: gemitumq; dedêre:
Atq; illud meritis clarum (quis credere possit?)
Inviti vidêre caput: nec honore carere
Vlteriùs passi, festam imposuere coronam.
At proceres, Quoniam muros intrare vetaris,
Ruris honorati tantum tibi Cippe dedêre,
Quantum depresso subjectis bobus aratro
Complecti posses, ad finem lucis ab ortu.
Cornuáque auratis miram referentia formam
Postibus insculpunt, longum mansura per ævum.
Pandite nunc Musæ, præsentia numina vatum,
(Scitis enim, nec vos fallit speciosa vetustas)
Vnde Coroniden circumflua Tybridis alti
Insula Romuleæ sacris accesserit urbis.
Dira lues quondam Latias vitiaverat auras:
Pallidaq; exangui squallebant corpora morbo.
Funeribus fessi, postquam mortalia cernunt
Tentamenta nihil, nihil artes posse medentum,
Auxilium cœleste petunt: mediamq; tenentis
Orbis humum Delphos adeunt oracula Phœbi:
Vtque salutifera miseris succurrere rebus
Sorte velit, tantæq; urbis mala finiat, orant.
Et locus, & laurus, & quas habet ipse pharetras,
Intremuêre simul: cortinaq; reddidit imo
Hanc adyto vocem, pavefactaq; corpora movit:
Quod petis hinc, propiore loco Romane petisses:
Et pete nunc propiore loco: nec Apolline vobis,
Qui minuat luctus, opus est, sed Apolline nato:

Ite bonis avibus, prolémque accerſite noſtram.
Juſſa Dei prudens poſtquam accepêre Senatus,
Quam colat, explorat, juvenis Phœbeius urbem:
Quiq́; petant ventis Epidauria littora, mittunt
Quæ ſimul incurva miſſi tetigére carina:
Concilium, Graióſque patres adiére, darentque
Oravêre deum: qui præſens funera gentis
Finiat Auſoniæ. certas ita dicere ſortes.
Diſſidet, & variat ſententia. parſq́; negandum
Non putat auxilium: multi retinere ſuamque
Non emittere opem, nec numina tradere ſuadent.
Dum dubitant, ſeram pepulêre crepuſcula lucem:
Vmbráque telluris tenebras induxerat orbi:
Cùm deus in ſomnis opifer conſiſtere viſus
Ante tuum, Romane, torum: ſed qualis in æde
Eſſe ſolet, baculúmque tenens agreſte ſiniſtra,
Cæſariem longæ dextra deducere barbæ:
Et placido tales emittere pectore voces:
Pone metus, veniam, ſimulacraq́; noſtra relinquam.
Hunc modò ſerpentem, baculum qui nixibus ambit.
Perſpice, & uſque nota, viſum ut cognoſcere poſſis:
Vertar in hunc: ſed major ero: tantuſq́; videbor,
In quantum verti cœleſtia corpora poſſunt.
Extemplò cum voce deus, cum voce deóque
Somnus abit: ſomniq́; fugam lux alma ſecuta eſt.
Poſtera ſidereos Aurora fugaverat ignes:
Incerti quid agant proceres, ad templa petiti
Conveniunt operoſa Dei: quáque ipſe morari
Sede velis, ſignis cœleſtibus indicit, orant.
Vix bene deſierant, cùm criſtis aureus altis
In ſerpente deus præmuntia ſibila movit:
Adventúque ſuo, ſignúmque, aráſque, foréſque,
Marmoreúmque ſolum, faſtigiáque aurea movit:
Pectoribúſque tenus media ſublimis in æde,
Conſtitit: atque oculos circumtulit igne micantes.
Territa turba pavet. cognovit numina caſtus
Evincius vitta crines albente ſacerdos,

En deus eſt! deus eſt! animis linguiſque fauete,
Quiſquis adeſt, dixit: ſis, ô pulcherrime, viſus
Vtiliter, populóſque juues tua ſacra colentes.
Quiſquis adeſt, viſum veneratur numen: & omnes
Verba ſacerdotis referunt geminata, piúmque
Æneadæ præſtant & voce, & mente fauorem.
Annuit his, motiſque deus rata pignora criſtis,
Et repetita dedit vibratâ ſibila linguâ.
Tum gradibus nitidis elabitur: oraq; retrò
Flectit: & antiquas abiturus reſpicit aras:
Aſſuetaſq; domos, habitataq; templa ſalutat:
Inde per injectis adopertam floribus ingens
Serpit humum: flectitq; ſinus: mediamq; per urbem
Tendit ad incurvo munitos aggere portus.
Reſtitit hîc: agmenq; ſuum, turbæq; ſequentis
Officium placido viſus dimittere vultu,
Corpus in Auſonia poſuit rate. numinis illa
Senſit onus: preſſaq; dei gravitate carina,
Æneadæ gaudent: cæſoq; in littore tauro,
Tota coronatæ ſolvunt retinacula navis,
Implerat levis aura ratem: deus eminet altè,
Impoſitaq; premens puppim cervice recurvam
Cæruleas deſpectat aquas: modiciſq; per æquor
Ionium Zephyris ſexto Pallantidos ortu
Italiam tenuit: præterq; Lacinia templa
Nobilitata Dea, Scyllæaq; littora fertur.
Linquit Japygiam, levibuſq; Amphryſia remis
Saxa fugit, dextrâ prærupta Ceraunia parte.
Romechiumq; legit, Caulonáque, Naritiámque
Evincitq; fretum, Siculique auguſta Pelori.
Hippotadæq; domus regis, Themeſeſq; metalla,
Leucoſiamq; petit, tepidiq; roſaria Pæſti:
Inde legit Capreas, Promontoriumq; Minervæ,
Et Surrentino generoſos palmite colles:
Herculeamq; urbem Stabiáſque, & in otio natam
Parthenopen, & ab hac Cumeæ templa Sibyllæ,
Hinc calidi fontes, lentiſciferumq; tenetur

Lin-

Linternum, multamq; trahens sub gurgite arenam
Vulturnus, niveisq; frequens Sinuessa colubris,
Minturnæq; graves, & quam tumulavit alumnus,
Antipbataq; domus Tracasq; obsessa palude,
Et tellus Circæa, & spissi littoris Antium.
Huc ubi veliferam nautæ advertêre carinam.
(Asper enim jam pontus erat) deus explicat orbes,
Perq; sinus crebros & magna volumina labens,
Templa parentis init flavum tangentia littus.
Æquore placato patrias Epidaurius aras
Linquit, & hospitio juncti sibi numinis usus
Littoream tractu squamæ crepitantis arenam
Sulcat, & innixus moderamine navis, in alta
Puppe caput posuit: donec castrámque, sacrásque,
Lavinî sedes, Tiberináque ad ostia venit.
Huc omnes populi passim, matrúmque patrúmque
Obvia turba ruit: quæq; ignes Troïca servat
Vesta tuos: lætoq; deum clamore salutant.
Quaq; per adversas navis cita ducitur undas,
Thura super ripas, aris ex ordine factis,
Parte ab utraq; sonant: & odorant aëra fumis.
Ictaq; conjectos incalfacit hostia cultros.
Famq; caput rerum Romanam intraverat urbem,
Erigitur serpens: summoq; acclivia malo
Colla movet: sedesq; sibi circumspicit aptas.
Scinditur in geminas partes circumfluus amnis:
Insula nomen habet: laterumq; à parte duorum
Porrigit æquales media tellure lacertos:
Huc se de Latia pinu Phœbeius anguis
Contulit: & finem, specie cœleste resumpta,
Luctibus imposuit, venitq; salutifer urbi.

Hic tamen accessit delubris advena nostris:
Cæsar in urbe sua deus est: quem Marte togáque
Præcipuum, non bella magis finita triumphis,
Resq; domi gestæ, properataq; gloria rerum
In sidus vertêre novum, stellamq; comantem,
Quàm sua progenies: nec enim de Cæsaris actis

Vllum

Vllum majus opus, quàm quòd pater extitit hujus.
Scilicet æquoreos plus est domuisse Britannos:
Pérque papyriferi septemflua flumina Nili
Victrices egisse rates: Numidásque rebelles,
Cinyphiúmque Jubam, Mithridateisque tumentem
Nominibus Pontum, populo adjecisse Quirini:
Et multos meruisse, aliquos egisse triumphos:
Quàm tantum genuisse virum: quo præside rerum
Humano generi superi favistis abunde.
Ni foret hic igitur mortali semine cretus,
Ille deus faciendus erat: quod ut aurea vidit
Æneæ genitrix; vidit quoque triste parari
Pontifici letum, & conjurata arma moveri:
Palluit, & cunctis, ut cuique erat obvia divis,
Aspice, dicebat, quanta mihi mole parentur
Insidiæ, quantáque caput cum fraude petatur,
Quod de Dardanio solum mihi restat Iulo.
Soláne semper ero injustis exercita curis?
Quam modò Tydidæ Calydonia vulneret hasta:
Nunc malè defensæ confundant mœnia Trojæ:
Quæ videam natum longis erroribus actum,
Factarique freto, sedésque intrare silentúm,
Belláque cum Turno gerere: aut, si vera fatemur,
Cum Junone magis. quid nunc antiqua recordor
Damna mei generis? timor hîc meminisse priorum
Non sinit. in me acui sceleratos cernitis enses!
Quos prohibete, precor, facinúsque repellite, néve
Cæde sacerdotis flammas extinguite Vestæ
Talia nequicquam toto Venus anxia Cœlo
Verba jacit, superosq; movet: qui rumpere quanquam
Ferrea non possunt veterum decreta sororum:
Signa tamen luctus dant haud incerta futuri.
Arma ferunt inter nigras crepitantia nubes,
Terribilésque tubas, auditáque cornua cœlo
Præmonuisse nefas: Solis quoque tristis imago
Lurida sollicitis præbebat lumina terris.
Sæpè faces visæ mediis ardere sub astris:

Sæpè

Sæpè inter nimbos guttæ cecidêre cruentæ.
Cærulus & vultum ferrugine Lucifer atra
Sparsus erat: spursi lunares sanguine currus:
Tristia mille locis Stygius dedit omina bubo:
Mille locis lacrymavit ebur: cantusq; feruntur
Auditi, sanctis & verba minantia lucis.
Victima nulla litat: magnosq; instare tumultus
Fibra monet, cæsumq; caput reperitur in extis.
Itaque foro, circumq; domos, & templa deorum
Nocturnos ululasse canes: umbrasq; silentúm
Erravisse ferunt: motamq; tremoribus urbem.
Non tamen insidias, venturaq; vincere fata,
Præmonitus potuêre deúm: strictiq; feruntur
In templum gladii; nec enim locus ullus in urbe
Ad facinus, diramq; placet, nisi Curia, cædem.
Tum verò Cytherea manu percussit utráque
Pectus, & ætherea molitur condere nube:
Qua prius infesto Paris est ereptus Atridæ,
Et Diomedeos Æneas fugerat enses.
Talibus hanc genitor: Sola insuperabile fatum
Nata movere paras: intres licèt ipsa sororum
Tecta trium: cernes illic molimine vasto
Ex ære, & solido rerum tabularia ferro:
Quæ neque concussum cœli, neque fulminis iram,
Nec metuunt ullas tuta, atque æterna ruinas.
Invenies illic incisa adamante perenni
Fata tui generis: legi ipse: animoq; notavi:
Et referam, ne sis jam nunc ignara futuri.
Hic sua complevit, pro quo Cytherea laboras,
Tempora, perfectis quos terræ debuit, annis.
Vt deus accedat cælo, templisq; colatur;
Tu facies, natusq; tuus: qui nomina hæres
Impositum feret unus onus, cæsiq; parentis
Nos in bella suos fortissimus ultor habebit.
Illius auspiciis obsesse mœnia pacem
Victa petent Mutinæ: Pharsalia sentiet illum:
Emathiique iterum madefient cæde Philippi:

Et

Et magnum Siculis nomen ſuperabitur undis:
Romaniq; ducis conjux Ægyptia teda
Non bene fiſa, cadet: fruſtraque erit illa minata,
Servitura ſuo Capitolia noſtra canopo.
Quid tibi barbariem, gentéſque ab utroque jacentes
Oceano numerem? quodcunque habitabile tellus
Suſtinet, hujus erit: pontus quoque ſerviet illi.
Pace data terris, animum ad civilia vertet
Jura ſuum, legeſq; feret juſtiſſimus auctor:
Exemploq; ſuo mores reget: inque futuri
Temporis ætatem venturorumq; nepotum
Proſpiciens, prolem ſancta de conjuge natam,
Ferre ſimul, nomenq; ſuum curaſq; jubebit:
Nec, niſi cùm ſenior ſimiles æquaverit annos,
Æthereas ſedes cognataq; ſidera tanget.
Hanc animam interea cæſi de corpore raptam,
Fac jubar, ut ſemper Capitolia noſtra, forúmque
Divus ab excelſa proſpectet Julius æde.
Vix ea fatus erat, media cùm ſede ſenatus
Conſtitit alma Venus nulli cernenda: ſuíque
Cæſaris eripuit membris, nec in aëra ſolvi
Paſſa recentem animam, cœleſtibus intulit aſtris.
Dumq; tulit, numen capere, atque igneſcere ſenſit,
Emiſitq; ſimul: ſimul evolat altius illa:
Flammiferumq; trahens ſpacioſo limite crinem,
Stella micat, natíque videns benefacta, fatetur
Eſſe ſuis majora: & vinci gaudet ab illo.
Hic ſua præferri quamquam vetat acta paternis,
Libera fama tamen, nulliſque obnoxia juſſis,
Invitum præfert: unáque in parte repugnat.
Sic magnis cedit titulis Agamemnonis Atreus:
Ægea ſic Theſeus: ſic Pelia vincit Achilles.
Denique ut exemplis ipſos æquantibus utar,
Sic & Saturnus minor eſt Jove. Juppiter arces
Temperat æthereas, & mundi regna triformis:
Terra ſub Auguſto: pater eſt & rector uterque.
Dii, precor, Æneæ comites, quibus enſis & ignis
Ceſſerunt:

Cesserunt: Dilque indigetes, genitorque; Quirinæ
Vrbis, & invicti genitor Gradive Quirini,
Vestáque Cæsarios inter sacrata penates,
Et cum Cæsarea tu Phœbe domestice Vesta,
Quíque tenes altus Tarpeias Jupiter arces,
Quósque alios vati fas appellare, priúmque est,
Tarda sit illa dies, & nostro særior ævo,
Qua caput Augustum, quam temperat, orbe relicto,
Accedat cœlo, faveátque precantibus absens.

PERORATIO.

Jámque opus exegi, quod nec Jovis ira, nec ignes,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetustas.
Cùm volet illa dies, quæ nil nisi corporis hujus
Jus habet, incerti spacium mihi finiat ævi:
Parte tamen meliore mei super alta perennis
Astra ferar, nomenque erit indelebile nostrum.
Quáque patet domitis Romana potentia terris,
Ore legor populi: perque omnia secula famâ,
Si quid habent veri vatum præsagia, vivam.
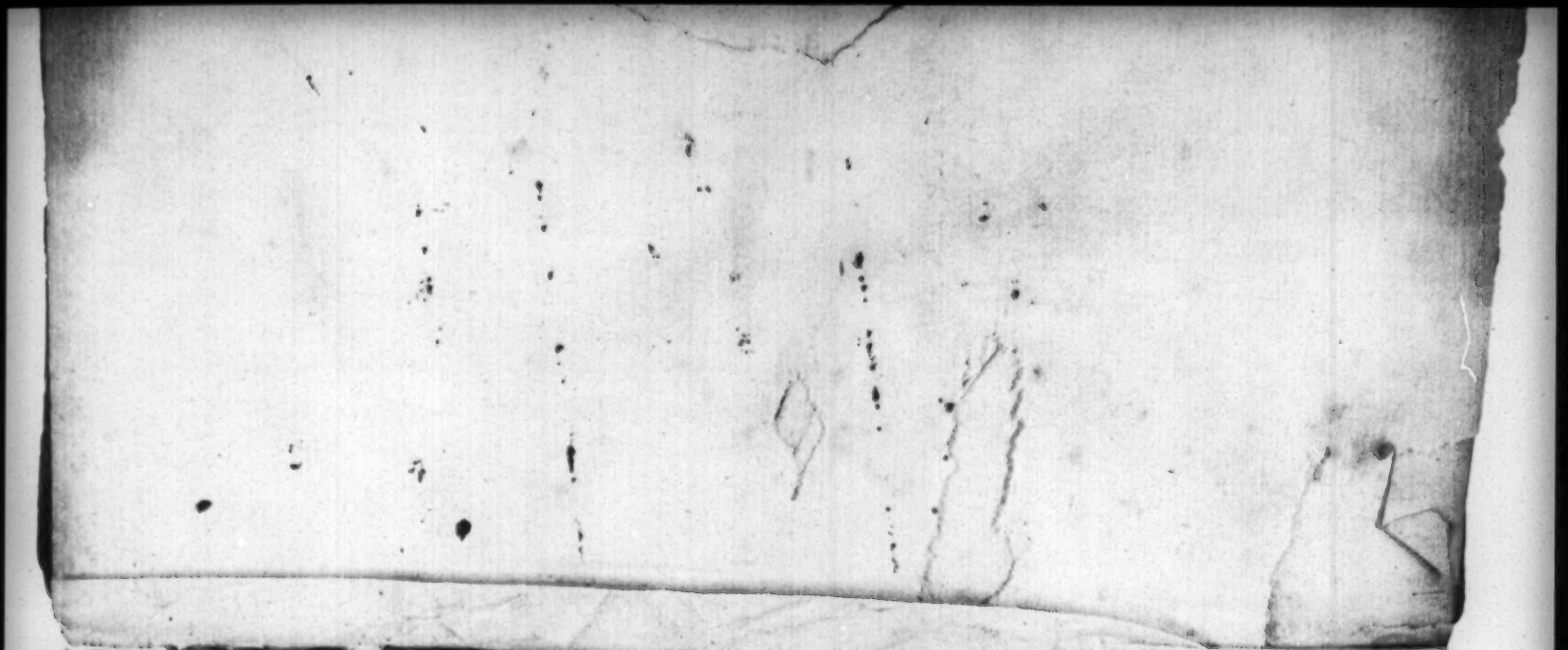
FINIS.